VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS

URBANISTIKOS KATEDRA

Margarita Jarusevičiūtė

KLAIPĖDOS ATGIMIMO AIKŠTĖS REGENERACIJOS KONCEPCIJA

CONCEPT OF REGENERATION OF ATGIMIMO SQUARE IN KLAIPĖDA

Baigiamasis magistro darbas

Architektūros studijų programa, valstybinis kodas 621K11001

Urbanistinių kompleksų architektūros specializacija

Architektūros studijų kryptis

Vilnius, 2017

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS
URBANISTIKOS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas
(Parašas)

doc. dr. Dalia Dijokienė
2017 06 06
(Data)

Margarita Jarusevičiūtė

KLAIPĖDOS ATGIMIMO AIKŠTĖS REGENERACIJOS KONCEPCIJA
CONCEPT OF REGENERATION OF ATGIMIMO SQUARE IN KLAIPĖDA

Baigiamasis magistro darbas

Architektūros studijų programa, valstybinis kodas 621K11001
Urbanistinių kompleksų architektūros specializacija
Architektūros studijų kryptis

Vadovas doc. dr. INESA ALISTRATOVAITĖ-KURTINAITIENĖ _____ 2017.06.06
(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė) (Parašas) (Data)

Lietuvių kalbos konsultantas Regina Žukienė _____ 2017-05-29
(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė) (Parašas) (Data)

Vilnius, 2017

Vilniaus Gedimino technikos universiteto egzaminų sesijų ir baigiamųjų darbų rengimo bei gynimo organizavimo tvarkos aprašo
2 priedas

(Baigiamojo darbo sąžiningumo deklaracijos forma)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Margarita Jarusevičiūtė, 20113186
(Studento vardas ir pavardė, studento pažymėjimo Nr.)

Architektūros fakultetas
(Fakultetas)

Architektūra, UKAmf-15
(Studijų programa, akademinė grupė)

BAIGIAMOJO DARBO (PROJEKTO)
SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2017 m. birželio 06 d.

Patvirtinu, kad mano baigiamasis darbas tema „Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija“ patvirtintas 2017 m. kovo 23 d. dekano potvarkiu Nr. 44ar, yra savarankiškai parašytas. Šiame darbe pateikta medžiaga nėra plagijuota. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos pažymėtos literatūros nuorodose.

Parenkant ir įvertinant medžiagą bei rengiant baigiamąjį darbą, mane konsultavo mokslininkai ir specialistai: doc. dr. Inesa Alistratovaitė-Kurtinaitienė. Mano darbo vadovas doc. dr. Inesa Alistratovaitė-Kurtinaitienė.

Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį darbą nėra. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs (-usi).

(Parašas)

Margarita Jarusevičiūtė
(Vardas ir pavardė)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS
URBANISTIKOS KATEDRA

Architektūros studijų kryptis

Architektūros studijų programa, valstybinis kodas 621K11001

Urbanistinių kompleksų architektūros specializacija

TVIRTINU
Katedros vedėjas
(Parašas)
Dalia Dijokienė
(Vardas, pavardė)
2017 m. kovo mėn. 23 d.
(Data)

BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO UŽDUOTIS
2017 m. kovo mėn. 23 d. Nr. 3
Vilnius

Studentui (ei) MARGARITAI JARUSEVIČIŪTEI
(Vardas, pavardė)

Baigiamojo darbo tema:
KLAIPĖDOS ATGIMIMO AIKŠTĖS REGENERACIJOS KONCEPCIJA / CONCEPT OF REGENERATION OF ATGIMIMO SQUARE IN KLAIPĖDA

patvirtinta 2017 m. kovo mėn. 23 d. dekano potvarkiu Nr. 44 ar.
Baigiamojo darbo užbaigimo terminas 2017 m. birželio mėn. 6 d.

BAIGIAMOJO DARBO (TEZIŲ) UŽDUOTIS:

A. ĮVADAS. TYRIMO OBJEKTAS IR PROBLEMATIKA
   1. Problema, jos atsiradimo priežastys ir išplitimo laipsnis.
   2. Tyrimo objektas ir temos aktualumas.
   3. Darbo tikslas ir uždaviniai.
   4. Sąvokos, tyrimų kryptys ir moksliniai darbo metodai.
   5. Baigiamojo darbo struktūra.
B. ANALITINĖ – METODINĖ DALIS
   1. Miesto urbanistinė stuktūra, jos elementų regeneravimo sampratos nustatymas.
   2. Miesto erdvinė struktūra (istoriniai rudimentai, viešųjų urbanistinių erdvių elementai, jų formuojamas siluetas).
   3. Analogų studija.
   4. Analitinės-metodinės dalies išvados ir rekomendacijos.
C. EKSPERIMENTINĖ TIRIAMOJI DALIS
   1. Vietovės urbanistinės raidos sąlygų apžvalga (galiojantys projektai, teritorijų planavimo dokumentai, moksliniai darbai, konkursai).
   2. Klaipėdos Atgimimo aikštės ir prieigų ypatumų įvertinimas.
   3. Klaipėdos Atgimimo aikštės ir prieigų regeneravimo modelis.
   4. Eksperimentinės tiriamosios dalies išvados ir rekomendacijos.
D. EKSPERIMENTINĖ PROJEKTINĖ DALIS
   1. Klaipėdos Atgimimo aikštės ir prieigų regeneravimo urbanistinė architektūrinė koncepcija (M 1:1000, M 1:500).
   2. Atgimimo aikštės detalizacija (urbanistinės struktūros mazgo) (M 1:500, M 1:200).
E. IŠVADOS. GALUTINĖS MAGISTRO STUDIJŲ TEZĖS
F. PRIEDAI

Baigiamojo darbo rengimo konsultantai: .....
(Moksl. laipsnis/pedagoginis vardas, vardas, pavardė)

Vadovas (Parašas) dr. doc. Inesa Alistratovaitė-Kurtinaitienė
(Moksl. laipsnis/pedagoginis vardas, vardas, pavardė)

Užduotį gavau (Parašas) Margarita Jarusevičiūtė
(Vardas, pavardė, data)

Magistrantūros studijų baigiamojo darbo
programos struktūra

Tvirtinu:
Urbanistikos katedros vedėja
doc. dr. D. Dijokienė
2017 m. kovo mėn. 23 d.

VGTU
Architektūros fakulteto
Urbanistikos katedros
magistrantūros studijų baigiamojo darbo

KLAIPĖDOS ATGIMIMO AIKŠTĖS REGENERACIJOS KONCEPCIJA / CONCEPT OF REGENERATION OF ATGIMIMO SQUARE IN KLAIPĖDA

(magistrantas Margarita Jarusevičiūtė)

PROGRAMA

1. Baigiamojo darbo tyrimo objektas ir temos aktualumas.

Tyrimo objektas yra Klaipėdos Atgimimo aikštė, jos regeneravimo galimybės.

Nuo Lietuvos nepriklausomybės atgavimo praėjo beveik 27 metai, o aikštės miestų centrinėse dalyse vis dar nėra įgavusios baigtinio rezultato. Šiai dienai tai labai opus klausimas siejamas su pagrindinių miestų aikščių formavimu tiek struktūriniu aspektu (aikštės forma, aikštės ir užstatymo santykis ir pan.), tiek kompoziciniu (išklotinių formavimo, užstatymo principų respektavimo ir pan.), tiek funkciniu (aikštės rangas miesto viešųjų erdvių sistemoje ir pan.). Formuojamos socialinio veiksmo kelių sankryžose, kuriamos kaip reprezentacinės erdvės cariniu laikotarpiu, vėliau prieškariu bei tarpukariu tobulinamos užstatymu, sovietmečiu – „puošiamos" paminklais įtvirtinančiais ir kiekvienam praeiviui bylojančios apie politekonominę sistemą, paskutinius dešimtmečius netekusios, regis, įsitvirtinusių „simbolių", šiai dienai išgyvena tikrąsias nuomonių dvikovas įvairiais lygmenimis – akademinėje visuomenėje, politiniuose sluoksniuose, socialiniuose tinkluose ir pan. Ši aktualija nesvetima ir Klaipėdos miestui, jo pagrindinei Atgimimo aikštei. Vykę aikštės regeneracijos projektai, galimybių studija, konkursai – iki galo nepateikia Atgimimo aikštės vizijos, neatsako į tokius klausimus kaip: ar ši erdvė tikrai yra miesto mazgas (pagrindinės gatvės (H.Manto) erdviniame kanale, Danės upės erdviniame kanale; ar ši aikštė yra dalis buvusios gynybinės sistemos. Diskutuojama apie aikštės fizines ribas, jos gretimybes, jos istorinę reikšmę miestui, jos funkcines galimybes ir buvusio užstatymo archeologinę bei semantinę vertes.

Todėl darbe ieškoma aikštės regeneravimo koncepcijos: kokiais principais remiantis galima Atgimimo aikštės regeneracija; kiek reikšmingi yra vieni ar kiti aikštės istoriniais etapai bendrai urbanistinei struktūrai ir aikštės charakteriui.

2. Darbo tikslas ir uždaviniai.

Pagrindinis darbo *tikslas* – pasiūlyti Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepciją.

Šiam tikslui pasiekti darbe keliami tokie *uždaviniai*:

- Išanalizuoti urbanistinės struktūros regeneracijos samparatą.
- Išanalizuoti miesto erdvinės struktūros elementų charakterį (tiek plane, tiek siluete).
- Atlikti miesto erdvinės struktūros elementų regeneravimo analogų studiją.
- Atlikti vietovės urbanistinės raidos sąlygų apžvalgą ir ją įvertinti (galiojantys projektai, teritorijų planavimo dokumentai, moksliniai darbai, konkursai).
- Įvertinti Atgimimo aikštės ir prieigų ypatumus.
- Pateikti Klaipėdos Atgimimo aikštės ir prieigų regeneravimo modelį.
- Pasiūlyti ir argumentuoti Atgimimo aikštės ir prieigų regeneravimo urbanistinę architektūrinę koncepciją.
- Pateikti Klaipėdos Atgimimo aikštės detalizaciją.

3. Darbo metodika ir struktūra.

Darbe galima taikyti įvairius empirinius (stebėjimas, lyginimas) bei empirinius teorinius (apibendrinimas, analizė-sintezė, indukcija-dedukcija) tyrimų metodus.

Tyrimo duomenys kaupiami nagrinėjant istorinius, archyvinius, archeologinius, literatūrinius, statistinius, kartografinius šaltinius, atliekant natūros tyrimus.

Vertinant tiriamas teritorijas ir siūlant joms tvarkymo koncepcijas taikyti kokybinę ir loginę analizę.

Darbas apima tris teritorinius lygmenis: Klaipėdos centrinės dalies kompozicinis modelis (I lygmuo), Klaipėdos Atgimimo aikštės prieigos (II lygmuo), Klaipėdos Atgimimo aikštė (III lygmuo).

4. Eksperimentinė tiriamoji ir projektinė dalys.

4.1. Urbanistinės architektūrinės koncepcijos argumentavimas.

4.2. Klaipėdos Atgimimo aikštės ir prieigų urbanistinė architektūrinė koncepcija (M 1:2000, M 1:1000).

4.3. Atgimimo aikštės detalizacija (M 1:500).

5. Baigiamojo darbo sudėtis.

5.1. Tekstinė dalis.

- Įvadas. Tyrimo objektas ir problematika.
- Analitinė-metodinė dalis (teorinio problemos pagrindo nagrinėjimas, analogų studija).
- Eksperimentinė tiriamoji dalis (analizė, alternatyvių sprendinių įvertinimas)
- Eksperimentinė projektinė dalis (urbanistinė architektūrinė koncepcija, detalizacija).
- Išvados. Galutinės magistro studijų tezės.

5.2. Grafinė dalis (10 – 12 planšetų).

5.3. Maketai (M 1:2000, M 1:1000, M 1:500, M 1:200).

6. Atsiskaitymo etapai.

Tarpinė peržiūra I – vasario 14 d.; tarpinė peržiūra II – kovo 14 d.; tarpinė peržiūra III – balandžio 11, BD galutinis išpildymas – gegužės 22 d.- birželio 2 d.; BD įteikimas recenzentams – birželio 6 d.

7. Rekomenduojama literatūra, šaltiniai.

1. Alistratovaitė-Kurtinaitienė, I. Aikštės kaip urbanistinės erdvės tipas. Trap socialinės funkcijos ir erdvinių dimensiju. *Acta Academiae Artium Vilnensis*, 2015, Nr.73, p. 77-120.
2. Alexander Ch., 1977. A Pattern Language, Towns – Buildings – Construction. New York: Oxford University Press. https://archive.org/details/APatternLanguage, (accessed November 24, 2014).
3. Benevolo, L. Europos miesto istorija. Vilnius: Baltos lankos, 1998. 294 p.
4. Cowan, R., 2005. The Dictionary of Urbanism. Great Britain: Streetwise Press.
5. Daniulaitis, G.J. Miestovaizdis ir jo projektavimas. *Urbanistika ir architektūra*, 2003, XXVII tomas, Nr.1, p. 3-11
6. Daunora, Z. J., Kirvaitienė, S., Vyšniūnas, A. Vilniaus miesto vizualinio identiteto apsauga ir plėtros principai. Vilnius: Technika. 2004. 151 p.
7. Grunskis, T., 2002. Sociokultūrinio konteksto įtaka miesto visuomeninių erdvių formavimui. Daktaro disertacijos santrauka, Humanitariniai mokslao, menotyra (03H), Skulptūra ir architektūra (H312), Vilnius: Technika.
8. Jurkštas Vytautas, „Kauno senamiesčio tūrinė-erdvinė kompozicija“, in: Architektūros paminklai, Vilnius, 1975, Nr. 3, p. 98–120.
9. Juškevičius, P., Burinskienė, M., Paliulis, G.M., Gaučė, K. Urbanistika: procesai, problemos, planavimas, plėtra.: vadovėlis. Vilnius : Technika, 2013. 384 p. ISBN 9786094574290.
10. Krier R. Town spaces (Contemporary Interpretations in Traditional Urbanizm), Birkhauser 2003.
11. Madanipour Ali, Design of Urban space. An Inquiry into a Socio-spatial Process, England: John Wiley & Sons, 1996, 241 p.
12. Moughtin, C., 1999. Urban Design: Street and square. Burlington: Architectural Press, 87-127.
13. The European Square Conference Report, 2002. http://www.livablecities.org/articles/european-square-conference-report, (accessed October 6, 2016).
14. Trancik, R. Finding lost space. Theory of urban design. 1986.
15. Vyšniūnas Algis, „Lukiškių aikštė – socialinio užsakymo evoliucija. Paminklas Laisvės kovų dalyviams ar simbolis „Laisvė“?“, in: Urbanistika ir architektūra, Vilnius, 2008, Nr. 32(4), p. 201–220.

Atliekant BD laikytis VGTU magistratūros studijų baigiamųjų darbų literatūros nurodymu: *N. Paliulis ir kiti. V.:Technika, 1998.*

Kita rekomenduojama literatūra:

1. V. Baršauskienė, I. Mačerinskienė. Studijų darbų parengimo tvarka. Kaunas: Techologija, 2001.
2. L. Rienecker, P.S. Jorgensen. Kaip rašyti mokslinį darbą. Aidai, 2003.
3. K. Kardelis. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex, 2002.

Programą sudarė:
BD vadovė docentė dr. Inesa Alistratovaitė-Kurtinaitienė

Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Architektūros fakultetas
Urbanistikos katedra

ISBN ISSN
Egz. sk. .....
Data .....-.....-.....

Antrosios pakopos studijų **Architektūros** programos magistro baigiamasis darbas

Pavadinimas **Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija**

Autorius **Margarita Jarusevičiūtė**

Vadovas **Inesa Alistratovaitė-Kurtinaitienė**

Kalba: lietuvių

Anotacija

Magistro studijų baigiamajame darbe nagrinėjama tema – miesto centrinės dalies urbanistinių erdvių formavimas remiantis regeneracijos principais, istorinio užstatymo rudimentų ir fortifikacinės sistemos ribų fiksavimas Klaipėdos miesto urbanistinėje struktūroje. Miesto teritorijų regeneracija yra miesto augimo, kultūrinių, istorinių, politinių ir visuomenės poreikių metamorfozės padarinys. Esminiai miesto teritorijų naudojimo, struktūrinės ir architektūrinės išraiškos kaita – atskaitos taškas žymintis naujos urbanistinio audinio kokybės formavimo ar deformacijos etapą. Darbo tikslas – pasiūlyti Klaipėdos Atgimimo aikštės ir prieigų regeneracijos koncepciją.

Analizuojama urbanistinės regeneracijos sąvoka, jos kryptis bei priemones. Remiantis aktualia moksline literatūra suformuluojami pagrindiniai erdvinės struktūros elementų morfologiniai, struktūriniai ir vizualiniai vertinimo kriterijai. Nagrinėjamos teritorijos atveju charakteringi erdvinės struktūros savitumą apibrėžiantys elementai – H. Manto g., Danės upė ir fortifikacinės sistema ir jų erdviniai kanalai. Jų pagrindu tiriama Klaipėdos Atgimimo aikštės ir prieigų urbanistinės struktūros kokybė. Identifikuojami probleminiai bei vertingi teritorijos identitetą formuojantys, nagrinėjamos Danės upės atkarpos urbanistinės struktūros aspektai.

Išskiriama teritorijos tapatumo vystymo kryptis ir suformuojamas teritorijos vystymo modelis – struktūrinių ribų fiksavimas kartu su esamu aukštybinių pastatų dominavimu ir kompozicija Klaipėdos centrinėje miesto dalyje. Detalizacijos lygmenyje Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos sprendinius, aikštės erdvinė struktūra formuojama remiantis nusistatytais urbanistinių erdvių kokybiniais vertinimo principais, esamos urbanistinės struktūros kontekstu ir vertybėmis bei istorinių urbanistinės struktūros raidos lūžių fiksavimu tūriniais erdviniais sprendiniais aikštėje.

Darbą sudaro tekstinė dalis, grafinė dalis (10 planšetų 70 x100cm) ir maketai (urbanistin

Prasminiai žodžiai: Klaipėda, Danės upė, Atgimimo aikštė, Muzikinis teatras, regeneracija, miestovaizdis, identitetas, urbanistinių erdvių sistema, erdviniai kanalai, fortifikacinė sistema, struktūrinės ribos, aukštybiniai pastatai, pagrindinė miesto aikštė.

Vilnius Gediminas Technical University
Faculty of Architecture
Department of Urban Design

ISBN ISSN
Copies No. .....
Date .....-.....-.....

Master Degree Studies **Architecture** study programme Master Graduation Thesis

Title **Concept of Regeneration of Atgimimo Square in Klaipėda**

Author **Margarita Jarusevičiūtė**

Academic supervisor **Inesa Alistratovaitė-Kurtinaitienė**

Thesis language: Lithuanian

Annotation

Final masterwork analyses the subject of forming urban spaces in central district based upon the principles of regeneration, historical built-up rudiments and fixing the boundaries of fortification system in urban structure of Klaipėda. Regenerated teritories of a city is a sign of metamorphosis effect in urban, cultural, historical, political and social growth needs. Essential land use of city, structural and architectural change of expression is the vanishing point of new qualitative urban fabric formation or deformation stage. The main goal is the proposal of Klaipėda Atgimimo square and access regeneration concept.

The term urban regeneration is analyzed, directed and measured. By refering relevant scientific literature the main evaluation criteria frames out spatial structure of morphology, structural and visual elements. The main character of site are the spatial structural elements of H. Manto str. spacial channel, Danė river spatial channel and fortification system spatial channel. On this basis Klaipėda Atgimimo square and its context are analyzed through the scope of structural quality. Valuable and problematic aspects of Danė river segment are pointed out as formants of identity.

The identity of site excludes as the main development trend and site model forms – by fixing the structural boundaries with the existing high rise building domination and composition in the central part of Klaipėda. In detail level, Klaipėda Atgimimo square forms by referring urban spatial quality criteria principles, existing urban structural context, values and historical urban structural evolution breakdown by fixing with spatial volume proposal in the square.

The work consists of text part, graphical part (10tablets70x100cm) and physical models (urban concept M1:500, Atgimimo square detalization proposal (M1:200).

Keywords: Klaipėda, Danė river, Atgimimo square, musical theater, regeneration, townscape, identity, urban space system, spatial channel, fortification system, structural boundaries, highrise buildings, main city square.

TURINYS

Įvadas 12
Tyrimo objektas 12
Problematika 12
Temos aktualumas 13
Darbo tikslas 13
Darbo uždaviniai 13
Darbo struktūra ir metodika 14
Darbe naudojamos sąvokos 17
1. Analitinė - metodinė dalis 19
1. Regeneracijos samprata 19
1.1.Miesto urbanistinės struktūros regeneracija 21
1.2. Urbanistinės regeneracijos kryptys ir priemonės 24
2. Miesto erdvinė struktūra ir jos regeneravimo galimybės 27
2.1. Istorinės erdvinės struktūros rudimentai. Fortifikacinė sistema. 28
2.2. Upė ir krantinė 30
2.3. Gatvė 33
2.4. Aikštė 37
3. Regeneracijos pasėkmės siluetui ir jį formuojantiems elementams. Vizualinis identitetas. 49
3.1. Gamtiniai elementai 50
3.2. Miestovaizdžiai 51
3.3. Aukštybiniai pastatai 52
3.4. Siluetas. Regeneracijos pasėkmių vertinimas. 57
4. Analogų studija 59
4.1. Aikštė ir fortifikacinė sistema 60
4.2. Aikštė ir krantinė 62
4.3. Aikštė ir pagrindinė gatvė 64
4.4. Aikštė ir aukštybiniai pastatai 67
5. Analitinės – tiriamosios dalies išvados 70
Eksperimentinė – tiriamoji dalis 71
1. Vietovės urbanistinės raidos sąlygų apžvalga 71
1.1. Istorinė raida 71
1.2. Teritorijos vertinimas kultūrinio paveldo apsaugos aspektu 74
1.3. Planavimo proceso apžvalga 78
2. Atgimimo aikštei ir jos prieigoms rengti konkursiniai projektai ir vizijos 81
2.1. Atgimimo aikštės regeneracijos projektai 81

2.2. Atgimimo aikštės galimybių studija....85
2.3. Atgimimo aikštės pasiūlymų vertinimo išvados....90
2.4. Tarptautinio konkurso „Mėmelio miestas“ projektų vertinimas....91
2.5. ,,Mėmelio miesto“ konkurso vertinimo išvados....99
3. Esamos būklės analizė....101
3.1. Miestovaizdžiai....101
3.2. Planinė – erdvinė struktūra....105
3.3. Viešųjų erdvių sistema....108
3.4. Gamtiniai ir antropogeniniai elementai....110
3.5. Vizualinis dominavimas. Siluetas....112
4.Eksperimentinės – tiriamosios dalies išvados....118
Eksperimentinė – projektinė dalis....121
1. Aikštės vaidmuo urbanizuoto kraštovaizdžio kompozicijoje....121
1.1. Plėtros modeliai....121
1.2. Teritorijos vystymo reglamentas....124
1.3. Prognozuojamos pasekmės....126
2. Danės upės fragmento fortifikacinės sistemos ribose urbanistinė koncepcija....127
2.1. Nagrinėjamos teritorijos formavimo algoritmas....127
2.2. Teritorijos tūrinis – erdvinis sprendinys....129
3. Urbanistinio komplekso detalizacija....131
3.1. Atgimimo aikštės formavimo algoritmas....131
3.2. Atgimimo aikštės detalizacija....135
4. Eksperimentinės – projektinės dalies išvados. Sprendinių vertinimas....139
Išvados....140
Galutinės magistro studijų tezės....140
Priedai....143
Literatūros sąrašas....143
Paveikslų sąrašas....145
Lentelių sąrašas....147
Grafinė baigiamojo darbo dalis....148
Maketų nuotraukos....159

Įvadas

Tyrimo objektas

Tyrimo objektas – Klaipėdos Atgimimo aikštė ir jos prieigos (Danės upės fragmentas fortifikacinės sistemos ribose).

Problematika

Augant miestams, keičiantis politinėms santvarkoms, visuomenės sampratai, vystantis kultūrai, plėtojama ir transformuojama miesto urbanistinė struktūra. Ryškiausi pokyčių etapai identifikuojami miesto centrinėje dalyje, kurioje susiduria istoriniai ir nauji miesto sluoksniai. Klaipėdos centrinės miesto dalies urbanistinė struktūra per savo raidos metus yra patyrusi nemažai deformacijų ir metamorfozių, kurios sudaro esamą miesto centrinės dalies urbanistinį audinį.

Nagrinėjamos teritorijos problematika tiesiogiai susijusi su pagrindiniais urbanistinės struktūros vystymosi lūžiais:

- × Analizuojamas miesto ruožas buvo naudomas kaip senamiesčio fortifikacinės sistemos dalis – įrengti ravelinai priešais senamiestį ir piliavietę;
- × Fortifikacinei sistemai netekus reikšmės, ravelinai buvo demontuoti, teritorija priešais senamiestį užstatyta kvartalais, o ties mariomis – uosto pramonei skirtais statiniais. Apnykus fortifikacinei sistemai Senamiesčio ribos tapo sunkiai identifikuojamos, o uosto pramonės teritorijos atkirto skersinius miesto ryšius su mariomis ;
- × Sovietmečiu, tvarkant po karo apgriautas teritorijas įvykdyta daug buvusią struktūrą ardančių pokyčių: pakeistas gatvių tinklas, išnyko istoriškai susiklostęs užstatymo tipas, atsirado naujų urbanistinių erdvių (Atgimimo aikštė).
- × Nepriklausomybės metu senamiesčio prieigose: iškilo aukštybiniai pastatai, neformuojantys bendros sistemos; iškilo neartikuliuoti siūlymai keisti pagrindinės miesto aikštės parametrus; suorganizuoti ,,Laivitės'' konversinės teritorijos konkursai; kompleksiškumo trūkumas tvarkant piliavietės bei gynybinius įrenginius. Toks nestruktūrinis be aiškios vizijos teritorijų tvarkymas kelia daug klausimų ir abejonių.

Dėl istoriškai susiklosčiusių nagrinėjamos teritorijos urbanistinės struktūros deformacijų, įžvelgiamas nagrinėjamos teritorijos kompleksinės regeneracijos koncepcijos poreikis, apibrėžiantis struktūrinių miesto ribų fiksavimą, urbanistinių erdvių, ryšių ir vizualinio identiteto formavimo strategiją.

Temos aktualumas

Magistro studijų baigiamajame darbe nagrinėjama tema – miesto centrinės dalies urbanistinių erdvių formavimas remiantis regeneracijos principais, istorinio užstatymo rudimentų ir fortifikacinės sistemos ribų fiksavimas miesto urbanistinėje struktūroje. Miesto teritorijų regeneracija yra miesto augimo, kultūrinių, istorinių, politinių ir visuomenės poreikių metamorfozės padarinys. Esminiai miesto teritorijų naudojimo, struktūrinės ir architektūrinės išraiškos kaita – atskaitos taškas žymintis naujos urbanistinio audinio kokybės formavimo ar deformacijos etapą. Tai būdinga Lietuvos ir pasaulio istoriniams miestams. Aktualumą lemia vyraujanti pasaulinė urbanistinio projektavimo praktika bei tendencijos, kuriomis akcentuojamas prioritetas centrinės miesto dalies teritorijų regeneracijai, struktūrinių ribų žymėjimui bei urbanistinių erdvių atnaujinimui architektūrinėmis priemonėmis pritaikant šiuolaikiniams poreikiams bei formuojant vizualinį identitetą.

Sprendžiamos problematikos reikšmę Klaipėdos miesto kontekste atskleidžia ir nagrinėjamos teritorijos padėtis mieste, urbanistinės struktūros elementai ir jų svarba viso miesto atžvilgiu. Pasirinkta teritorija – Danės upės atkarpa centrinėje miesto dalyje tarp Jono kalnelio ir Kuršių marių. Teritorijos padėtis miesto atžvilgiu yra reikšminga – tai sandūra tarp senamiesčio ir istorinės miesto dalies, kurios kadaise buvo apjungtos fortifikacine sistema. Nagrinėjamoje teritorijoje išsidėstęs ir svarbus miesto centrinės dalies urbanistinės struktūros mazgas – Atgimimo aikštė (pagrindinė miesto aikštė) – aukštybinių pastatų bei viešųjų funkcijų koncetracijos vieta.

Darbo tikslas

Suformuoti Atgimimo aikštės ir Danės upės fragmento fortifikacinės sistemos ribose urbanistinę teritorijos vystymo strategiją. Jos pagrindu sukurti erdvinę koncepciją, išnaudojant esamą vietos potencialą ir papildant miesto centrinės dalies kompozicinę sistemą naujos kokybės sprendiniais.

Darbo uždaviniai

- Nustatyti darbo teritorijos ribas ir objektą;
- Pateikti nagrinėjamos teritorijos urbanistinės struktūros analizę ir vertinimą, identifikuoti vertybes ir probleminius aspektus;
- Parengti teritorijos principinį vizualinio identiteto formavimo modelį;
- Įvertinti teritorijos plėtros galimybes ir jų pagrindu sukonstruoti alternatyvinius urbanistinės struktūros vystymo modelius;
- Parengti pasirinktos teritorijos architektūrinę – urbanistinę koncepciją;

- Detalizuoti projektuojamo urbanistinio komplekso planinę – erdvinę struktūrą;
- Išskirti pagrindinius pateiktų sprendinių vertinimo kriterijus ir pagal juos nustatyti siūlomos koncepcijos pasėkmes miesto centrinės dalies urbanistinei struktūrai ir vizualiniam identitetui;
- Suformuluoti pagrindines magistro studijų baigiamojo darbo tezes.

Darbo struktūra ir metodika

Tiriamojo darbo metodika apima:

× istorinius tyrimus (analizuojama Klaipėdos miesto urbanistinės struktūros raida ir jos vertingosios savybės);
× literatūros analizę (teorinių modelių ir mokslinės medžiagos, aktualios nagrinėjamai problematikai kaupimą, sisteminimą, regeneracijos ir aikštės formavimo principų išskyrimą);
× lyginamąją analogų analizę (tyrimo objekto, ir jo konkursinių, projektinių pasiūlymų ir panašaus pobūdžio pasaulinės praktikos pavyzdžius, kurie tarpusavyje lyginami remiantis nusistatytais principiniais kriterijais).

Tiriamojo darbo metodikos nuoseklumas skaidomas į tris teritorinius lygmenis: Klaipėdos centrinės dalies kompozicinis modelis (I lygmuo), Klaipėdos Atgimimo aikštės prieigos (II lygmuo), Klaipėdos Atgimimo aikštė (III lygmuo).

Darbo sudėtis:

- **Įvadas** (darbo objektas, tema, aktualumas, problematika, tikslai, uždaviniai, struktūra, metodika);
- **Analitinė – metodinė dalis** (literatūros šaltinių apžvalga, teorinių modelių, analogų studija, nustatomi pagrindiniai probleminės teritorijos formavimo principai ir teiginiai);
  Analizuojama teritorija (I ir II lygmenys): urbanistinės struktūros sandara ir jos regeneracijos galimybės, struktūrinės miesto ir upės jungtys, fortifikacinės sistemos ribų fiksavimas, aukštybinių pastatų intervencija istoriškai susiklosčiusiose struktūrose, urbanistinių erdvių kokybiniai parametrai ir analogai, regeneracijos pasekmių urbanistinei struktūrai vizualiniam identitetui vertinimo principai;
  Urbanistinės struktūros mazgas (III lygmuo): aikščių tyrimo metodika, formavimo principai ir analogai.
- **Eksperimentinė – tiriamoji dalis** (analizuojamos teritorijos urbanistinės raidos sąlygų apžvalga ir esamos būklės analizė ir vertinimas);

Analizuojama teritorija (I ir II lygmenys): urbanistinės raidos sąlygų apžvalga, esamos urbanistinės struktūros analizė, tūrinės – erdvinės kompozicijos vertinimas, vizualinį identitetą formuojančių vertingųjų savybių išskyrimas;

Urbanistinės struktūros mazgas (III lygmuo): tūrinės – erdvinės kompozicijos vertinimas.

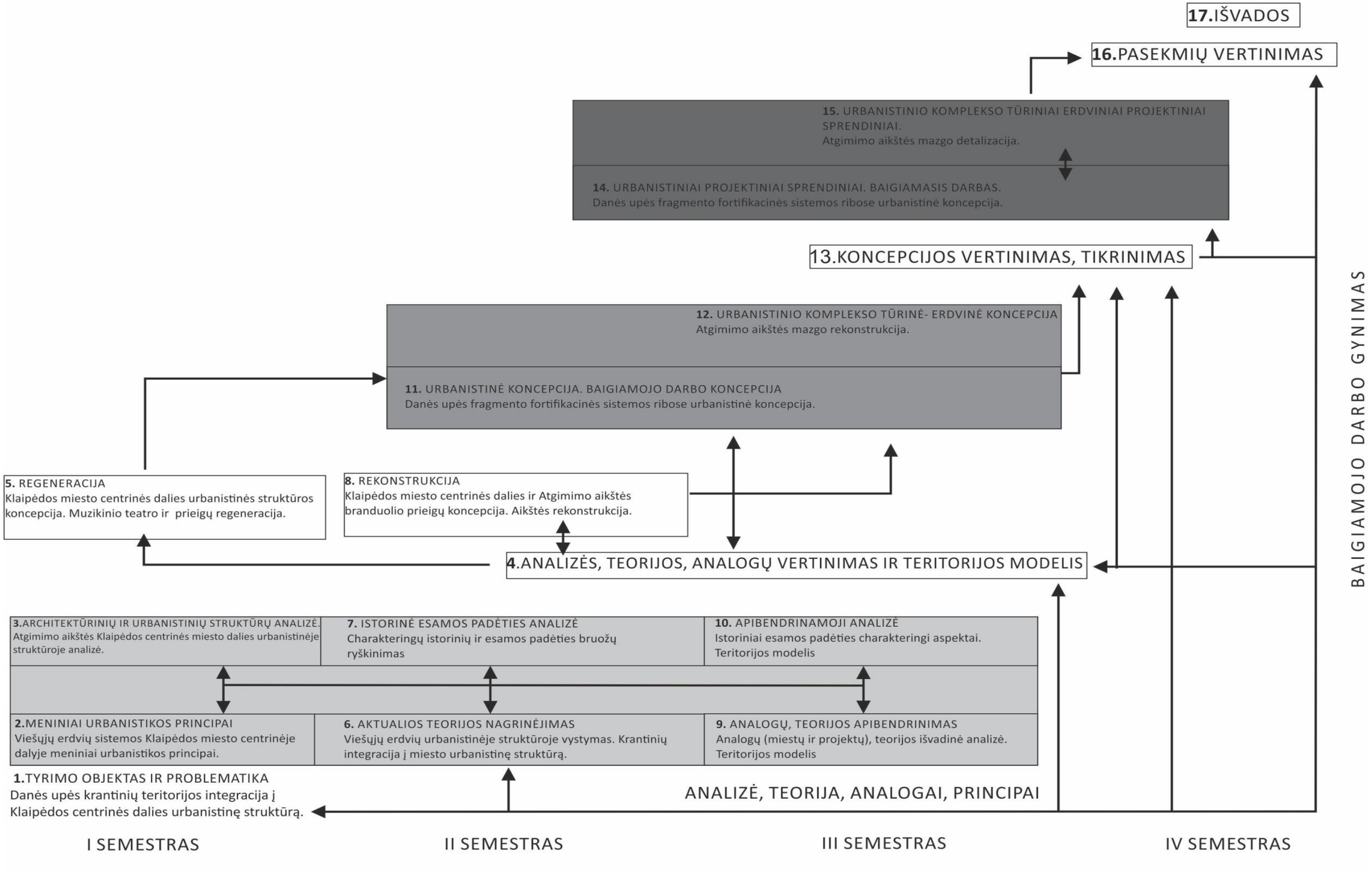
- **Eksperimentinė – projektinė dalis** (probleminės teritorijos vystymo principai ir koncepcija bei pasėkmių vertinimas);

  Analizuojama teritorija (I ir II lygmenys): urbanistinės struktūros vystymo alternatyvos ir principinis modelis, teritorijos tūrinė – erdvinė koncepcija;

  Urbanistinės struktūros mazgas (III lygmuo): urbanistinio komplekso detalizacija.

  Vertinama pateiktų sprendinių įtaka urbanistinei struktūrai ir vizualiniam identitetui.
- **Galutinės magistro studijų tezės** (teorinio ir taikomojo pobūdžio baigiamąjį darbą apibendrinančios išvados, kuriomis remiantis būtų galima spręsti nagrinėjamos teritorijos problematiką);
- **Literatūra ir kiti šaltiniai**;
- **Priedai** (sąvokos, grafinė medžiaga, fotofiksacijos).

Baigiamojo darbo struktūrą žiūrėti 16 psl.

1 pav. *Baigiamojo darbo struktūra*

Darbe naudojamos sąvokos

Aikštė - atvira, netrukdoma erdvė judėjimui po atviru dangumui, vieša urbanistinė erdvė, kurios išklotinės uždaros – fromuojamos pastatų.

Erdvinė struktūra – trimatė sistema skirta išreikšti kompoziciniams miesto ir rajono užstatymo ypatumams (Daunora, et al., 2004).

Miestovaizdis – miesto struktūrinė dalis, pasižyminti bendrais erdvinės ir planinės struktūros bei užstatymo aukštingumo, tankio ir morfotipo bei archtektūrinio įvaizdžio vienove (Daunora, et al., 2004).

Miesto panorama – iš tam tikro apžvalgos taško matomas daugiaplanis urbanizuoto ar gamtinio kraštovaizdžio vaizdas (Daunora, et al., 2004).

Plano struktūra – miestą, jo dalį ar kvartalų grupę formuojančio gatvių tinklo kompozicinė sistema.

Regeneracija – apibrėžiama kaip tam tikro objekto atkūrimas, atnaujinimas, ar at(si)statymas (Šešelgis, 1996).

Rekonstrukcija – funkcinių, planavimo ir erdvės struktūrų pakeitimas pagal naujus funkcinius, technologinius ir meninius reikalavimus, panaudojant rekonstrukcijos priemones (Jurkštas, 1994).

Siluetas – tolimas kontūrinis užstatymo ar gamtinio elemento vaizdas dangaus skliauto fone (Daunora, et al., 2004).

Urbanistinė erdvė (Urban space) – erdvės tipas, turintis labai konkrečią, aiškią konfigūraciją plane, suformuotas išklotines. Dažniausiai pasitaikantys erdvės tipai – aikštė, gatvė, skveras, parkas, kiemas (Vyšniūnas, A. 2010).

Urbanistinė struktūra – lokali miesto trasų ir erdvių struktūra, turinti jungtis su platesne aplinka, savitas užstatymo, trasų ir erdvių tarpusavio ryšys (Cowan, 2005).

Užstatymo aukštingumas – maksimalus arba minimalus leidžiamas pastatų aukštų skaičius, aukštis iki karnizo, kraigo, kt.

Užstatymo foninis aukštis – vidutinis esamas arba perspektyvinis miesto dalies ar kvartalo užstatymo aukštingumas, išreikštas metrais nuo žemės paviršiaus iki pastatų karnizo, viršūnės, kt. (Daunora, et al., 2004).

Užstatymo morfologinis tipas (morfotipas) – teritorijos užstatymo tipus arba planavimo principus apibūdinantis terminas. Kvartalo, sklypo užstatymo pobūdis – perimetrinis, sodybinis, laisvas, mišrus ir kt. (Daunora, et al., 2004).

Vertikali dominantė – urbanistinę ar gamtinę struktūrą semantizuojantis statinys, ne mažiau kaip du kartus viršijantis vidutinį užstatymo foną.

Viešoji erdvė urbanistinėje struktūroje – tai antropogenizuota, dėl įvairių istorinių, socialinių įvykių atsiradusi, trijų dimensijų - erdvinė, atvira arba uždara erdvė, kuri yra laisvai prieinama kiekvienam žmogui, ir kurioje nėra varžomas žmogaus judėjimas, užtikrinama laisva komunikacija ir socialiniai interesai bei kitokia veikla.

Viešoji erdvė (Public space) – tai yra viešųjų ryšių ir politologijos terminas, dažnai neturintis nieko bendra su urbanistine erdve. R. Cowano „Urbanistikos žodyne“ (Cowan, R. 2005) viešoji erdvė traktuojama kaip bet kokia teritorija, kuri yra ne privati ir į kurią galima patekti bet kuriuo paros metu (Vyšniūnas, A. 2010). Pavyzdžiui, net ir gatvių susikirtimas, internetas bei kitos komunikacijos priemonės taip pat yra vadinamos viešąja erdve.

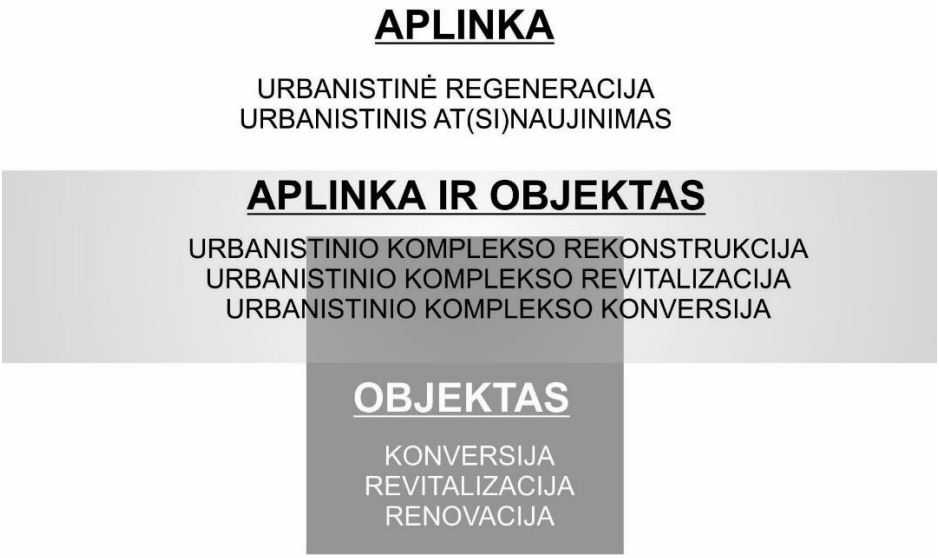
Vizualiniai ryšiai – nutolusių miesto struktūrinių elementų apžvalgos galimybė

Vizualinis identitetas – saugotina kitur nepasikartojanti istoriškai susiformavusi ar suformuota miesto gamtinių ir antropogeninių elementų visuma, kurianti vietovės individualų įvaizdį (Daunora, et al., 2004).

1. Analitinė - metodinė dalis

1. Regeneracijos samprata

Regeneracijos sąvoka (lot. regeneratio – atnaujinimas) apibrėžiama kaip tam tikro objekto atkūrimas, atnaujinimas, ar at(si)statymas (Šešelgis, 1996). Regeneracijos problematiką miesto kontekste galima apibrėžti kaip reikšmingą ir kompleksinę intervenciją į miesto urbanistinį audinį. Tai būdinga miesto teritorijoms, kurių urbanistinės erdvės, kompleksai ar atskiri pastatai yra fiziškai ar moraliai susidėvėję, teritorijos potencialas neišnaudojamas, todėl urbanistinei struktūrai reikalingi adekvatūs erdviniai, semantiniai, funkciniai ir techniniai pokyčiai. Regeneracijos priemonių taikymas ypač aktualus miesto centrinėje dalyje, o teritorijos turi susiklosčiusių urbanistinių ar architektūrinių vertybių. Tokių teritorijų regeneracijos koncepcijoje taikomi įvairūs urbanistinės struktūros pertvarkymai priklausomai nuo regeneracijos mastelio (aplinkos ar objekto regeneracijos).

2 pav.*Regeneracijos mastelio ir priemonių schema*

Aplinkos regeneracija gali būti:

- × Urbanistinė regeneracija – tai tam tikros teritorijos vieningas, įvairiapusis pertvarkymas, siekiant sustabdyti ekonominį, fizinį, socialinį urbanistinės terpės nykimą. Didžiąja dalimi urbanistinė regeneracija siejama su teritorijos fizinės ir tūrinės – erdvinės išraiškos kaita ir joje vykstančiais ekonominio vystymo procesais (Frey, 1999) .
- × Urbanistinis at(si)naujinimas – labiausiai apleistų teritorijų aptarnavimo infrastruktūros lygio ir kokybės gerinimas tose teritorijose susitelkusiems vartotojams – gyventojų bendruomenėms. Atnaujinimo priemonės gali būti labai įvairios, tačiau jų pagrindinis

tikslas pagerinti darbo ir verslo veiklos galimybes, padidinti gyvenamos aplinkos patrauklumą bei plėsti viešojo aptarnavimo infrastruktūrą (Jurkštas, 1994).

Aplinkos ir objekto regeneracija gali būti laikoma:

- × Urbanistinio komplekso rekonstrukcija – urbanistikos komplekso funkcinių, planavimo ir erdvės struktūrų pakeitimas pagal naujus funkcinius, technologinius ir meninius reikalavimus, panaudojant rekonstrukcijos priemones (Jurkštas, 1994). Urbanistinio komplekso rekonstrukcija apima platų priemonių spektrą – naujų pastatų, inžinerinių įrenginių, gatvių tinklo tvarkymą bei plėtrą.
- × Urbanistinio komplekso revitalizacija – urbanistikos komplekso funkcinės reikšmės padidinimas, atkuriant pastatą arba suteikiant naują visuomeninę funkciją (Jurkštas, 1994). Revitalizacijos tikslas sutelkti visuomeninę ir kultūrinę veiklą naujai suformuotoje teritorijoje (kultūrinių objektų tinklą) ar urbanistikos komplekse (funkciją).
- × Urbanistinio komplekso konversija – miesto struktūroje esančios teritorijos, komplekso ar objekto paskirties pertvarkymas ar pakeitimas bei integracija į aplinką (Garrick, et al., 2005). Potenciali konversinė teritorijos – monofunkcinės paskirties su architektūriniais, infrastruktūros ir gamtiniais objektais, tačiau yra uždaros, jų erdvinė struktūra nėra išvystyta. Konversijos tikslas - integruoti urbanistinius kompleksus į esamą urbanistinę struktūrą, o izoliuotas miesto teritorijas padaryti atviras visuomenei.

Nauji pastato elementai integruojami į esamą pastato struktūrą dėl pasikeitusių oastato naudojimo poreikių (Markgraf, 2006). Naujų pastato elementų integraciją yra paremta kontekstualaus santykio su regeneruojamu objektu ir aplinkine urbanistine struktūra kūrimu. Objekto regeneracija skirtoma į kryptis:

- × Objekto renovacija – objekto pertvarkymo procesų visuma – rekonstrukcija, restauravimas, taisymas, remontas ir naujų elementų į esamą pastatą integracija. Objekto renovacijos tikslas – minimalios intervencijos priemonėmis į pastatą ir jo kontekstą sukurti ilgalaikę apsaugą, pastato konservaciją bei pritaikyti jį naujiems poreikiams.
- × Objekto rekonstrukcija – esminis pastato ar jo elementų pakeitimas (plano ir funkcijos). Rekonstrukcija yr a leistina tik išskirtinais atvejais, kai tai gali būti realizuota turint moksliškai pagrįstą bazę.
- × Objekto restauracija – originalaus pastato ar jo dalies esamos būklės apsaugojimas nuo laiko pokyčių. Išlaikoma pastato kondicija, su galimbe pakeitimus atidėti vėlesniam laikui.

× Objekto taisymas ir remontas – konstrukcinių defektų pašalinimas minimalios intervencijos į pastato struktūrą priemonėmis.

Taigi regeneracijos sąvoka apima platų ir kompleksinį priemonių bloką skirtą teritorijos, urbanistinio komplekso ar objekto pertvarkymui. Regeneracijos koncepcijos tikslas – pagerinti teritorijos, komplekso ar objekto fizinę būklę, integruoti teritorijas bei atskirus objektus į miesto urbanistinę struktūrą, išsaugoti esamas istorines ir sukurti naujas teritorijos vertybes, taip ryškinant regeneruojamo objekto reikšmę miesto urbanistiniame kontekste.

1.1.Miesto urbanistinės struktūros regeneracija

Magistro baigiamajame darbe koncetruojamasi į urbanistinės struktūros regeneraciją, kuri apima įvairiapusį nagrinėjamos teritorijos pertvarkymą: struktūrinių jungčių, funkcinio ir tūrinio – erdvinio formavimo strategiją.

Urbanistikos žodyne (Cowan, 2005), urbanistinė struktūra aiškinama taip:

Urbanistinė struktūra – tai tarpusavyje susijusių erdvių ir jungčių visuma; tai reiškinys, nusakantis kaip užstatymas, jungtys ir erdvės susiję tarpusavyje.

Šis miesto suvokimo modelis akcentuoja urbanistinės struktūros elementų hierarchinę sistemą. Pagrindinis urbanistinės struktūros dėmuo – erdvinė struktūra, o užstatymas – erdvinės struktūros padarinys.

Urbanistinio projektavimo veiklos sritis betarpiškai nagrinėja urbanistinę struktūrą ir struktūriškai sprendžia miesto uždavinius. Dažnu atveju miestas suvokiamas kaip sistemos elementai su tam tikro pobūdžio ryšiais tarp jų tam tikroje erdvėje (kas dažnai vaizduojama modeliu) (Juškevičius, et al., 2013). Struktūrinio pobūdžio miesto vertinimas vyksta daugiasluoksniškai. Analizuojama skirtingais aspektais (plano, užstatymo, kompozicijos, gamtinių elementų ir kt.), per kuriuos identifikuojamos struktūros ir jų ribos, kompoziciniai ryšiai, kokybė ir reikšmė miesto modeliui.

Miestas struktūrizuojamas lygmenimis (Alistratovaitė, 2004):

× **Miestas** (urbanizuota miesto teritorija, į kurią be urbanistinių elementų įeina gamtiniai ir tų elementų visuma formuoja tam tikrą morfologinę struktūrą mieste);
× **Rajonas** (struktūrinis miesto vienetas – tam tikro dydžio, funkcinės charakteristikos miesto dalis, besiskirianti tiek techninių tiek gamtinių elementų sudėtimi. Svarbiausias – istorinis centras);
× **Kvartalas** (miesto rajono struktūrinis vienetas – tūrinė – erdvinė objektų kompozicija miesto struktūros vienete);
× **Sklypas** (struktūrinė miesto, rajono ar kvartalo dalis).

Urbanistinės struktūros elementų visuma salygoja kompleksišką miesto ar jo teritorijos suvokimą. Tokiu principu sudaryta ir urbanisto K. Linčo miesto struktūros analizės metodika. Teorinis modelis paremtas subjektyvių individų urbanistinės struktūros suvokimu judant per ją sudarančius elementus ir jų įtaka vizualiniam teritorijos identitetui. Pastebėta, žmonės miesto suvokimą apibūdina pasąmonėje daiktiniais objektais – atminties žemėlapių formavimas (ang. mental maps), kuriuos sudaro pagrindiniai penki pasikartojantys elementai – **keliai**, **ribos**, **mazgai**, **orientyrai**, **rajonai** (Lynch, 1990).

3 pav. *Urbanistinės struktūros elementai (pagal K. Linčą)*

K. Linčo miesto elementų teorija plačiai pritaikoma, nepriklausomai analizuojamo miesto ar jo dalies dydžio. Lentelėje pateikiama K. Linčo penkių elementų teorijos pagrindu parengtas Klaipėdos miesto centrinės penkių struktūrinių elementų apibrėžimas.

1 lentelė *Urbanistinės struktūros elementai (pagal K. Linčą) Klaipėdos miesto centrinėje dalyje*.

ELEMENTAS	KLAIPĖDOS PAVYZDYS	APIBŪDINIMAS
KELIAS *(ang. Path)* Kelias yra linijinis elementas, eismo traktas: gatvė, pėsčiųjų alėja, magistralė, geležinkelis ir kt. Keliais žmogus gali nuolat, periodiškai (arba potencialiai) judėti. Aplink kelius konstruojami kiti miesto struktūros elementai.	 **4 pav**. *H.Mantog.*	Klaipėdos miesto centrinės miesto dalies pagrindinis eismo traktas – H.Manto gatvė. Tai motorizuoto transporto gatvė, svarbi funkcinė ir kompozicinė ašis bei judėjimo kryptis per centrinę miesto dalį.
RIBA *(ang. Edge)* Riba – linijinis aplinkos elementas: krantas, miško ar parko pakraštys, rajonų ribos. Šis elementas veikia kaip barjeras, o ne judėjimo kanalas. Riba atskiria vieną miesto dalį nuo kitos tiek fiziškai tiek žmonių sąmonėje formuojantis nevientisos teritorijos įspūdį.	 **5 pav**. *Danės upė*	Klaipėdos miesto centrinėje dalyje kaip ryškiausią ribą galima išskirti Danės upę, kuri atskiria du rajonus – Senamiestį ir Krūmamiestį, veikia kaip Senamiesčio prieigas formuojantis elementas.

RAJONAS *(ang. District)* Rajonas – miesto dalis geriausiai suvokiama dviejų dimensijų diapazone. Tai plokštumos, kurias stebėtojas suvokia stebėdamas iš išorės – „patekimą į jas“ arba iš vidaus – „išėjimą iš jų“. Rajonai identifikuojami pagal individualias urbanistines savybes, charakteringą ir unikalų elementų rinkinį.	 **6 pav**. *Klaipėdos miesto centrinės dalies rajonai*	Klaipėdos miesto centrinę dalį sudarantys rajonai: Senamiestis, Krūmamiestis, Lietuvininkai, Mažoji Vitė, Didžioji Vitė, Rotušė.
MAZGAS *(ang. Node)* Mazgas - taškas, kuriame susijungia ar kryžiuojasi keliai- sankirtos arba transporto traktų junginys į kuriuos žmogus gali laisvai patekti judėdamas mieste. Mazgai gali būti miesto funkcijų ar įvaizdžių koncentracijos vietos.	 **7 pav.** *Atgimimo aikštė (H.Manto g. Liepų g. ir Danės g. sankirta)*	Klaipėdos centrinėje miesto dalyje kaip pagrindinį mazgą galima įvardinti Atgimimo aikštę – pagrindinių gatvių susikirtimo tašką, svarbių funkcinių ir kompozicinių elementų sankaupos vietą.
ORIENTYRAS (ang. Landmark) Orientyras - traukos taškas, unikalios architektūrinės išraiškos pastatas, vertikali dominantė, kuri veikia kaip taškinis urbanistinės struktūros elementas. Orientyrai gali būti lokalūs arba bendramiestiniai – matomi iš lokalios reikšmės apžvalgos taškų arba matomi iš daugelio apžvalgos sektorių, reikšmingi miesto **silueto** akcentai.	 **8 pav**. *K D aukštybiniai pastatai*	Klaipėdos miesto centrinės dalies pagrindinis vertikalus orientyras – K ir D aukštybiniai pastatai. Bendramiestinės reikšmės dominantė matoma iš daugelio lokalių ir bendramiestinės svarbos apžvalgos taškų.

Pagal šiuos urbanistinę struktūrą sudarančius elementus, galima apibėžti pačią **Urbanistinės struktūros regeneracijos** savoką. Tai užstatymo, struktūrinių jungčių ir erdvių vieningas ir kompleksinis pertvarkymas – teritorijos fizinės ir tūrinės – erdvinės išraiškos kaita, siekiant sustabdyti ekonominį, socialinį ir kultūrinį urbanistinės struktūros nykimą.

Miesto ar jo dalims būdinga regeneracijos problematika (Garrick, et al., 2005):

- × kai esamai plano struktūrai, kompleksams ir atskiriems pastatams yra keliami nauji socialiniai, funkciniai bei techniniai reikalavimai;
- × Reikia išsaugoti istorijos ir architektūros vertybes, esančias susiklosčiusiame urbanistiniame audinyje .

Išvada: Miesto centrinės dalies fizine, funkcine ir socialine prasme nusidėvėjusios teritorijos turi didžiausią potencialą regeneracijai dėl savo reikšmės urbanistinės struktūros kontekste. Šios zonos – prioritetinės regeneracijos teritorijos. Klaipėdos atveju tai būtų centrinės miesto dalies rajonų – Senamiesčio ir Krūmamiesčio devastuotų ir konversnių teritorijų tvarkymas. Jų urbanistinio audinio formavimas ir ryškinimas ne tik leistų naujai įvertinti šių teritorijų įtaką, reikšmę centrinės dalies urbanistinei struktūrai, bet ir skatintų aplinkinių zonų vystymąsi.

1.2. Urbanistinės regeneracijos kryptys ir priemonės

Urbanistinės regeneracijos regeneracijos procesai yra kompleksiniai ir sudėtingi, todėl vertinga išskirti pagrindinius etapus, kurių kryptimis vystomas urbanistinės struktūros pertvarkymas.

Išskiriamos teritorijos regeneracijos etapai:

- × koncepcija (sukuriama urbanistinė vystymo stategija ir funkcinė programa);
- × struktūrinių jungčių kūrimas ir teritorijos įsisavinimas (vystoma infrastuktūra, įsisavinamos teritorijoje esančios urbanistinės dykros, regeneruojama urbanistinių struktūrų kokybė);
- × teritorijos erdvinės kompozicijos vystymas (atnaujinama arba kuriama viešųjų erdvių sistema, rekonstruojami vertingi teritorijoje esantys objektai).

Teritorijos regeneracijos etapas - koncepcija, jos funkcinė programa

Monofunkcinei ar neadekvačiai jos statusui naudojamai teritorijai sugalvojama vystymo strategija. Remiantis regeneruojamos urbanistinės struktūros branda, plėtros galimybėm ir miesto poreikiais suformuojama viešosios funkcijos programa, kuri skatintų regeneruojamą struktūrą veikti. Tai galima formuojant objektą – dominantę, kompleksą ar urbanistinę erdvę. Išskiriama traukos elementų urbanistinėje struktūroje hierarchija:

- × bendramiestinės reikšmės – ypač aktyvus elementas urbanistinėje struktūroje, dažniausiai miesto centrinėje dalyje.

× Vietinės reikšmės – tai tam tikros teritorijos, rajono lygmeniu lokaliai veikiantis traukos taškas urbanistinėje struktūroje.

Taigi, atliekant urbanistinės struktūros regeneracija centrinėje miesto dalyje, reikia įvertinti analizuojamos teritorijos potencialą bendramiestinės svarbos elementų formavimui. Tai stiprus įrankis urbanistinės struktūros veikimui užstikrinti. Klaipėdos atveju analizuojama teritorija – Senamiesčio ir Krūmamiesčio riba, todėl atsižvelgiant į teritorijos hierarchiją miesto urbanistiniame audinyje, didelis dėmesys turėtų būti skiriamas bendramiestinės reikšmės urbanistinės struktūros mazgų formavimui.

Teritorijos regeneracijos etapas – struktūrinių jungčių kūrimas ir įsisavinimas

Urbanistinės struktūros veikimas priklauso nuo to, kaip gerai struktūriniai elementai sujungti tarpusavyje. Vienas reikšmingiausių regeneracijos uždavinių – naujų struktūrinių elementų mieste jungimas su esamais (kuo erdviniai kanalai yra aiškesni ir kokybiškesni, tuo sėkmingesnis yra naujų elementų integravimas į urbanistinę struktūrą). Struktūrinės jungtys skirstomos į fizines ir erdvines.

Fizinės jungtys klasifikuojamos pagal judėjimo jomis būdus:

× Autotrasporto keliai. Esamų rekonstrukcija ir naujų gatvių tiesimas. Šių jungčių formavimo uždavinys – aiškios susisiekimo schemos formavimas, integracija į esamą jungčių sistemą tarp reikšmingų urbanistinės struktūros objektų. Rezultatas – regeneruojamos ir aplinkinių teritorijų infrastruktūros kokybės kilimas;
× Pėsčiųjų/dviračių takai. Regeneracijos lygmenyje identifikuojami kaip lokalios reikšmės jungtys tarp urbanistinės struktūros elementų. Geriausiai veikia trumpos, reguliarios ir įvairios jungtys. Pėsčiųjų/dviračių takų tinklo tankinimas dažnai tampa kultūrinių objektų atsiradimą, bei visuomeninių funkcijų ryškinimą regeneruojamoje teritorijoje.

Erdvinių jungčių sąvoka apibrėžiama:

× Erdviniai kanalai. Urbanizuotos aplinkos ir erdvinių elementų santykiu apibūdinama struktūrinių jungčių rūšis. Viešųjų neužstatytų erdvių kombinacija tarp pastatų.
× Vizualinės jungtys. Vizualinių ryšių formavimas tarp regeneruojamų objektų ir miesto panoramos apžvalgos taškų ar reikšmingų urbanistinės struktūros elementų.
× Žaliosios jungtys. Skverų, parkų, alėjų sistemos plėtra. Gamtinės aplinkos elementų formavimas miesto urbanistinėje struktūroje.

Garsus matematikas N. A. Salingarosas monografijoje „Urbanistinių struktūrų principai“ (ang. „Principles of Urban Structure“ (Salingaros, 2005) pabrėžia jungčių vaidmens svarbą urbanistinėje struktūroje. Jungiamųjų procesų užtikrinimas tarp atskirų žmogaus veiklos mazgų laikomas pamatiniu miestų planavimo principu. Urbanistinės struktūros funkcionalumas realizuojamas sukūrus pakankamą vizualinių, struktūrinių, funkcinių ryšių kiekį.

Jungčių principai:

- × Jungčių efektyvumas priklauso nuo ilgio, reguliarumo ir vertikalių akcentų kompozicijos;
- × Vertinga nustatyti reikiamą jungčių kiekį tarp atskirų struktūros mazgų;
- × Sėkmingos jungtys tampa tada, kai jomis išsprendžiami sunkiai įveikiami barjerai;
- × Didelis jungčių kiekis ir jų įvairovė sudaro prielaidas sėkmingam struktūros veikimui;
- × Struktūroje negali likti nesujungtų elementų;
- × Jungtys gali būti vizualinės, struktūrinės, funkcinės, geometrinės.

Teritorijos regeneracijos etapas – teritorijos erdvinės kompozicijos vystymas

Vienas iš regeneracijos proceso krypčių – tvarkomos teritorijos erdvinės struktūros vystymas. Tai apima tūrinės – erdvinės kompozicijojos plėtojimą, urbanistinių erdvių ir jungčių tarp jų, erdvinių kanalų formavimą. Stipriausiai veikiantis erdvinės struktūros elementas – atviros ubanistinės erdvės ties urbanistinės struktūros mazgais – ties struktūrinių jungčių sankirtomis, kurioms būdinga miesto funkcijų ar įvaizdžių koncentracija. Tokios atviros erdvės veikia kaip regeneruojamų objektų apžvalgos vietos, pabrėžia jų reikšmę urbanistinėje struktūroje. Todėl išskiriamos tokios tūrinės – erdvinės kompozicijos regeneravimo kryptys:

- × Esamos urbanistinės erdvės išsaugojimas, ar naujos sukūrimas;
- × Masės ir erdvės parametrų santykio erdvinėje struktūroje formavimas;
- × Vizualinių ryšių ir kompozicinių akcentų vystymas.

O priemonės pagal L.Krier urbanistinių erdvių regeneracijai išskiriamos tokios (Krier, 2006):

- × Kuriama nauja urbanistinė koncepcija (koreguojama erdvinė kompozicija, stiprinami struktūriniai ryšiai su kitomis erdvėmis, kuriama nauja urbanistinė – architektūrinė kokybė).
- × Teritorijos regeneracijos metu vertinga remtis istorinių trasų tinklu ir kryptimis – nes svarbu išsaugoti originalią prieškarinę gatvių struktūrą. Erdvėse galima eksponuoti archeologines liekanas ar istorinių įvykių vietas;

- × Formuojamos erdvės turėtų pasižymėti aiškiomis ribomis (erdviniais formantais) ir kompleksiškomis jungtimis su kitomis viešosiomis erdvėmis, leidžiančiomis pėstiesiems judėti prie skirtingų traukos taškų;
- × Kuriant esamos struktūros apsuptyje vertinga identifikuoti jos kompozicijos ypatymus: viešųjų erdvių, jų formantų bei akcentų sistemos struktūrinius ryšius, struktūros konstravimo logiką ir tradicijas (Krier, 1979).
- × Atnaujinami erdvės dizaino elementai (dangos, siūlomi mažosios architektūros elementai, poilsio aikštelės, želdiniai ir kt.);

Be N. A. Salingaros, brolių Krierų ir kitų miesto urbanistinės struktūros regeneracijos metodikų, didžiąją dalį tyrinėjimų sudaro urbanistinių erdvių atnaujinimo tema. Erdvių regeneracijos aktualumą pabrėžią ir R. Trancikas (Trancik, 1986), teigdamas, kad daug šiandienos miestų turi tuščų, neišnaudotų erdvių centrinėse miestų dalyse. Šias erdves jis vadina prarastomis (angl. lost space). Jų atsiradimo priežastys gali būti įvairios: karo metu išgriautos teritorijos, neatkurtos pagal tradicinę miesto struktūrą ir stokojančios ryšių su aplinka, nesuformuotos teritorijos šalia XX a. vidurio modernizmo laikotarpio pastatų, nebenaudojamos pramoninės miestų teritorijos, viešosios erdvės, atitolusios nuo pėsčiųjų srautų. Nagrinėjamos Klaipėdos miesto teritorijos centrinėje dalyje atveju tokios teritorijos yra Senamiesčio prieigose: piliavietės ir fortifikacinės sistemos ribų, ,,Laivitės" ir Atgimimo aikštės teritorijos.

Išvada: Urbanistinės regeneracijos procesas neišvengiamai skirstomas į etapus, kurie svarbūs sklandžiai teritorijos raidai. Šie etapai iš dalies gali virsi tam tikrais urbanistinės struktūros regeneracijos principais:

- × parengti teritorijos polifunkcinę programą (viešąją funkciją turinčių objektų, kompleksų ir erdvių projektavimas);
- × hierarchizuoti stuktūrines jungtis (fizinių, erdvinių ir vizualinių ryšių formavimas);
- × vystyti teritorijos erdvinę struktūrą, išbaigti tūrinę – erdvinę kompoziciją.

2. Miesto erdvinė struktūra ir jos regeneravimo galimybės

Erdvės sąvokos teisingas apibrėžimas – reikšmingas miesto urbanistinės struktūros suvokimo vektoriaus pradžios taškas. „Erdvės sąvoka yra pamatinė urbanistikoje. Erdvių, kurias formuoja statiniai, želdynai, reljefas, kokybinės ir kiekybinės charakteristikos lemia visuomeninių miesto dalių (aikščių, centrinių gatvių) ar nedidelėms gyventojų bendrijoms priklausančių neužstatytų plotų (kvartalų, kiemų ir kt.) individualų įvaizdį, socialinį patrauklumą, funkcinį tikslingumą" (Daunora, 2000).

Gatvė ir aikštė yra du pagrindiniai urbanistinės erdvės tipai. Priklausomai nuo erdvės formantų ir funkcijų, pastarosios gali įgauti skirtingas formas ir fizinius parametrus. Urbanistines erdves galima suskirstyti į tris fundamentalius tipus, remiantis jų uždarumu ir erdviniais parametrais:

- Iš dviejų pusių uždara erdvė (gatvė);
- Iš vienos pusės uždara erdvė (krantinės tipo erdvė);
- Aikštės tipo erdvė.

Šie elementai jungiasi tarpusavyje ir sudaro erdvinę struktūrą – kanalus, kurie apibūdina urbanistinės struktūros brandumą (per erdvinius formantus), integraciją į miesto audinį (per jungtis) ir hierarchiją miesto kontekste (per urbanistinių erdvių kokybę ir funkciją). Klaipėdos atveju, nagrinėjamos teritorijos erdvinę struktūrą galima analizuoti per pagrindinius jos erdvinės struktūros elementus: H.Manto, Danės upės ir fortifikacinės sistemos erdvinius kanalus, kurių sandūros taškas – Atgimimo aikštė.

9 pav. *Klaipėdos centrinės dalies struktūrinių elementų erdviniai kanalai*

Toliau skyriuje bus apžvelgiami kiekvienas iš nagrinėjamai teritorijai aktualių erdvinės struktūros elementų bei jų formavimo principai. Jie sudaromi reimiantis moksline literatūra bei pasauline urbanistinio projektavimo praktika.

2.1. Istorinės erdvinės struktūros rudimentai. Fortifikacinė sistema.

Istorinė urbanistinė struktūra yra stipriai veikiama šiuolaikinės urbanizacijos procesų. Kai jos elementai ir erdvinė struktūra nėra vertingi šiuolaikiniams miesto poreikiams, yra apleidžiami ir susidėvi tiek materialine, tiek socialine prasme. Vykdant intensyvią plėtrą istorinių struktūrinių elementų prieigose keičiamas jų vizualinis suvokimas ir panaudojimas. Tai natūralus miesto augimo procesas, kai erdvių struktūra neatitinka šiuolaikinių reikalavimų, o funkcijos nebetenka

savo aktualumo, tai ieškoma naujų panaudos būdų. Tačiau dažnai šis procesas naikina istoriškai vertingus elementus ir mažina jų reikšmę miesto kontekste.

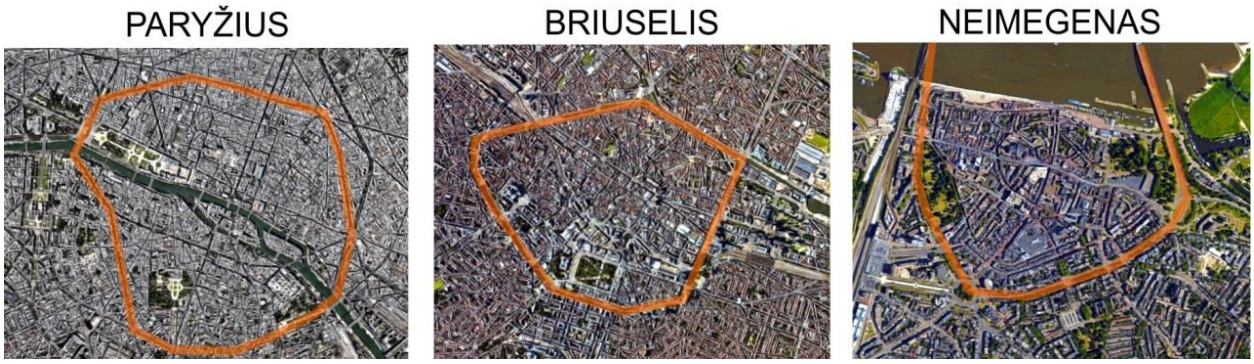
Istorinės erdvinės struktūros rudimentai – tai savo pirminę struktūrą, funkciją ir reikšmę praradę urbanistinės erdvės ar jų sistema. Jomis gali būti nefunkcionuojančios aikštės, gatvės, skverai, krantinės ir t.t, Klaipėdos atveju, ryškiausiu urbanistinės struktūros rudimentu laikoma fortifikacinė sistema.

Anksčiau Klaipėdos istorinio miesto branduolio ir centrinių rajonų sankirtos riba buvo identifikuojama esant istoriniams gynybinės sistemos ženklams (fortifikacinei sistemai). Jos atsiradimas lėmė tankų gatvių tinklą, intensyvų istorinio branduolio teritorijos užstatymą, savitus tūrinės – erdvinės kopozicijos formavimo principus. Miestui plečiantis ir gynybinei sistemai praradus reikšmę, didžioji dalis fortifikacinės sistemos buvo nugriauta. Šiais laikais Klaipėdos miesto istorinio branduolio struktūra nevienalytė, ribos yra tik menamos, nes nėra struktūriškai išreikštos.

10 pav. *Miestų istorinio branduolio riba žymima „žaliuoju žiedu‘‘*

Skirtingų miesto struktūrinių ribų fiksavimo problemtiką galima spręsti remiantis K.Linčo (Lynch, 1990) teorija, kurioje ryškinama linijinių elementų (geležinkelio, „žaliosios juostos‘‘ ar kt. gamtinių ar antropogeninių elementų) svarba. Jie įvardinami kaip aiškiausiai žymintys struktūrinių elementų sandūros vietas. K.Linčo teorija iliustruojama Kopenhagos, Bremeno, Lilio, Paryžiaus, Briuselio ir Neimegeno pavyzdžiais. Juose atskirų struktūrinių miesto dalių ribos žymimos žaliuoju žiedu, ties istorinės fortifikacinės sistemos kontūrais (Kopenhagos, Bremeno ir Lilio atvejis) arba yra formuojamos ties senamiesčio struktūrinėmis ribomis pėsčiųjų, automobilių judėjimo gatvės, kitais infrastruktūros elementais (Paryžiaus, Briuselio ir Neimegeno atvejai).

11 pav. *Judėjimo trasos ties struktūrine senamiesčio riba*

Klaipėdos atveju sunykusiom fortifikacinės sistemos struktūrinėms riboms nužymėti – šios problematikos sprendimo būdai priklauso nuo konteksto :

- × Senamiesčio dalyje – nestruktūrinių elementų ties senamiesčio riba pašalinimas, fortifikacinės sistemos regeneracija per žaliųjų erdvių sistemos (žiedo) ir ribą respektuojančio užstatymo formavimą;
- × Krūmamiesčio dalyje – urbanistinių erdvių (aikščių ir jungčių) sistemos formavimas ties fortifikacinių elementų vietomis, jų respektavimas tūrinėmis – erdvinėmis priemonėmis (aukštybinių pastatų ir akcentų kompozicija).

2.2. Upė ir krantinė

Krantinė – charakteringas miestų prie vandens urbanistinės erdvės tipas, kurio išskirtinis bruožas – tai vieną erdvės kraštinę ribojantis vandens telkinys. Pirminė krantinės funkcija dažniausiai būdavo uostą aptarnaujanti funkcia, tačiau keičiantis miesto suvokimo ir formavimo koncepcijoms krantinės yra regeneruojamos – tampa kultūrinių ir rekreacinių funkcijų koncentracijos vieta.

Architektas K.Christiansas (Christiaanse, et al., 2005) krantines klasifikuoja pagal padėtį miesto centrinės dalies atžvilgiu, kuri apibūdina vyraujantį funkcinį teritorijos panaudojimo būdą:

- × **Miesto įvaizdžio reprezentacinė krantinė** – tai bendramiestinės svarbos teritorija, kurioje statomi ikoniškos architektūros pastatai. Krantinės funkcionavimui miesto struktūroje reikalingas lankytojų srauto užtikrinimas visu paros metu;
- × **Relaxed arba „atpalaiduota“ krantinė** – tai krantinė toliau nuo miesto centro, kurioje vyksta intensyvi užstatymo plėtra – vystomos komercinės, gyvenamosios ir rekreacinės funkcijos teritorijos;
- × **Rezervinė krantinė** – tai ne miesto centre esanti krantinės atkarpa.

12 pav. *Įvaizdžio krantinė Bilbao ir „ relaxed‘‘ krantinė De Veranda Roterdame*

Klaipėdos atveju, Danės upės krantinės atkarpa centrinėje miesto dalyje pagal K. Christiaanso sudarytą krantinių skirstymą, atitinka reprezentacinės krantinės tipą. Ji yra miesto centrinėje dalyje (Senamiesčio prieigos), bendramiestinės svarbos funkcijų ir objektų koncentracijos vieta.

Dažnas krantinių funkcionalimo generatorius yra struktūriniai miesto ir vandens ryšiai. Jų trūkumas – būdingas miestams, kurių krantinės buvo naudojamos pramonės tikslams. Keičiantis veiklos pobudžiui miesto centrinėje dalyje, krantinės su ūkine uosto funkcija konvertuojamos į reikšmingas urbanistines erdves, atliekančios reprezentacinę funkciją. Tuomet kyla poreikis iš naujo įvertinti krantinių ir urbanistrinės struktūros ryšius, jų užstatymo pobūdį bei viešosios urbanistinės erdvės kokybę apibūdinančius parametrus.

Urbanistas doc. S. Motieka straipsnyje ,,Besiformuojančio Vilniaus moderniojo centro urbanistinis modelis” apibrėžia miesto ir upės santykio kūrimo principą. Tradicinė bet kurio miesto istoriškai susiformavusi upės ir užstatymo organiško ryšio urbanistinė sandara yra paremta statmenai į upę orientuotais vizualiniais ryšiais ir tam pavaldžia struktūra (Motieka, 2009).

Upių krantinių miesto centrinėje dalyje formavimo pagrindas – aiškių krantinės erdvinio kanalo ribų fiksavimas užstatymu, struktūrinių ryšių tarp miesto erdvinės struktūros ir krantinės stiprinimas ir kūrimas, vizualinių ir kompozicinių ašių fiksavimas jungiant gamtinius ir antropogeninius elementus.

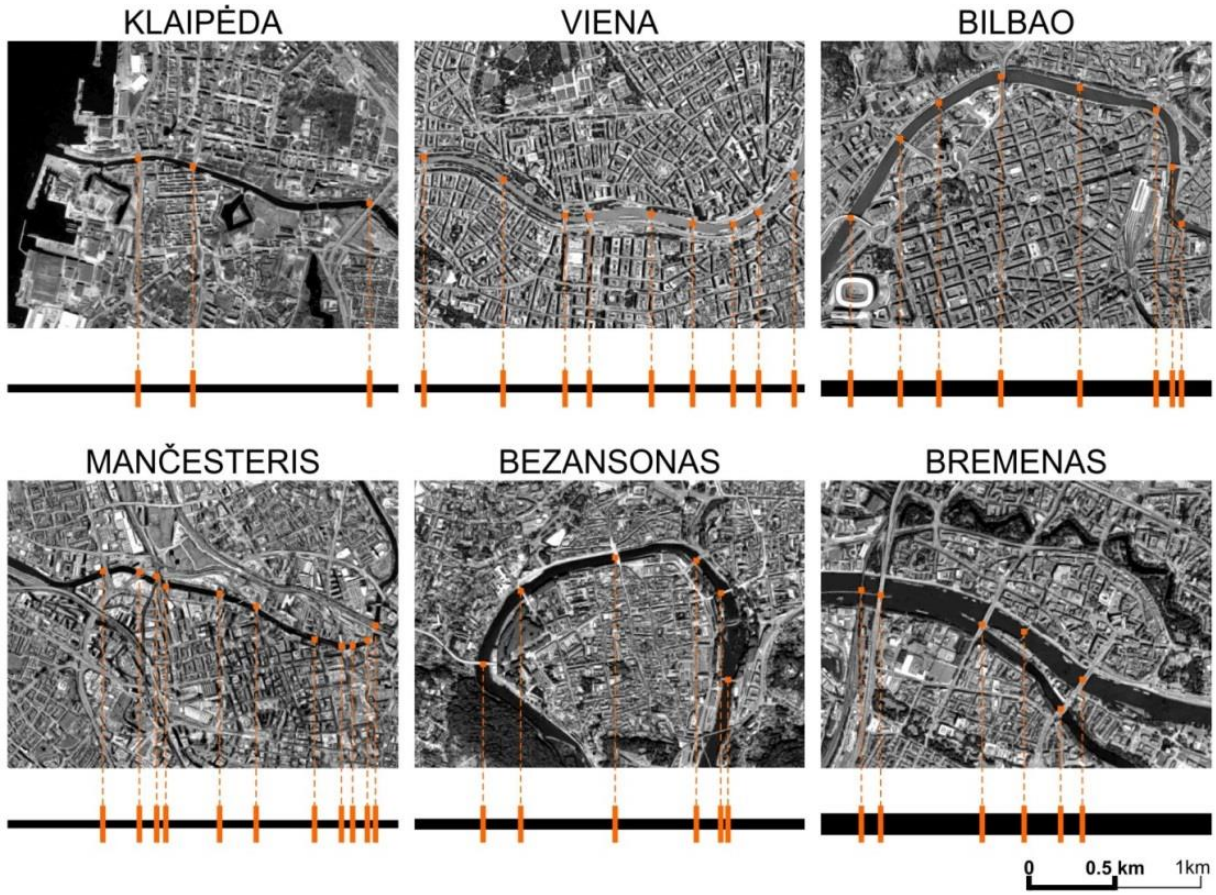
Analizuojant Danės upės ir miesto centrinės dalies struktūrinius ryšius, išskiriami užstatymo struktūrų skirtumai Senamiesčio ir Krūmamiesčio atveju. Senamiesčio užstatymas identifikuojamas kaip integruotas į Danės upės krantinę – yra statmenas jai, kuriami vizualiniai ryšiai. Krūmamiesčio užstatymas Danės upės prieigose formuojamas perimetriniu užstatymo principu, krantinę ir urbanistinę struktūrą skiria gatvė, todėl vizualiniai ir struktūriniai ryšiai su upe yra silpni. Išskirtinė potencialių vizualinių ir struktūrinių ryšių su upe atkarpa yra ties

Atgimimo aikštė. Nuo jos atsiveria vaizdas į Danės upę ir Senamiestį, tačiau aikštės ir krantinės jungtis neišvystyta.

Tiltų miesto centrinėje dalyje tankumo tyrimas

Tiltai mieste – tai viena iš urbanistinės struktūros jungčių. Kokybišką dviejų upės krantų saveiką užtikrina pakankamas tiltų tankumas. Jei tiltų – jungčių tarp dviejų krantų per mažai, upė atlieka barjero vaidmenį urbanistinėje struktūroje – identifikuojami silpni funkciniai ryšiai tarp miesto dalių.

Winy Maas (Maas, 2003) knygoje „Five Minutes City“ apžvelgė vykusių urbanistinės struktūros elementų ir atstumų tarp jų tyrimą, vykdytą Rotterdame urbanistinių dirbtuvių metu. Jis padarė išvadas, kad struktūriniai elementai geriausiai funkcionuoja ir tarpusavyje sąveikauja esant 5 min atstumu pėsčiomis. Tankaus elementų tinklo, ir pakankamų jungčių tarp jų formavimas užtkrina kokybišką urbanistinės struktūros veikimą. Šis principas gali būti taikomas ir struktūrinių jungčių tarp dviejų upės krantų formavimui.

13 pav. *Tiltų tankumo tyrimas*

Analizuojamas tiltų tankumo ir upės pločio santykis, rezultatai lyginami su Klaipėdos miesto centrinės dalies situacija. Apibendrinant vykusį tyrimą nustatyta, kad geriausiai veikia

trumpos, tiesios, vizualiniais orientyrais nužymėtos jungtys, kurios jungiasi į tankią sistemą ir sudaromos prielaidos sėkmingam urbanistinės struktūros funkcionavimui.

Pagal atlikta tiltų miesto centrinėje dalyje palyginamąją analizę, galima daryti išvadą, kad vienas pagrindinių faktorių lemiančių jų tankumą – upės plotis (mažesnis tiltų tankumas būdingas plačioms upėms). Iš tyrimui pasirinktų miestus kertančių upių pločių artimiausi Danės upei – Viena ir Mančesteris. Lyginant su Klaipėdos centrinės dalies atveju, šių miestų tiltų tankumas didesnis, todėl prieita išvados, kad Klaipėdos mieste tiltų kiekis nepakankamas ir neužtikrina kokybiškos dviejų krantų sąveikos,todėl upė veikia kaip riba tarp dviejų urbanistinės struktūros elementų.

2.3. Gatvė

Gatvės terminas dažnai naudojamas kaip sinonimas keliui, tačiau vertinant kiekvieną iš šių elementų urbanistinėje struktūroje, pastebimi esminiai skirtumai. Cliffas Moughtinas (Moughtin, 2003) lygina kelio ir gatvės sąvokas. Kelias, skirtas susisiekimui, yra dviejų dimensijų linija žemės paviršiuje. Gatvė gali turėti šias savybes, bet ji suvokiama, kaip uždara trijų dimensijų erdvė tarp dviejų linijų, formuojamų gretimų pastatų. Gatvė, kaip urbanistinis elementas, turi du bruožus – tai kartu ir takas, ir erdvė (Moughtin, 2003). Gatvės sąvoka (įvertinus erdvinio kanalo parametrus, hierarchiją susisiekimo sistemoje, gatvės išklotines formuojančio užstatymo funkciją) galima apibūdinti tiek pasažą, prekybinę gatvę skirtą tik pėsčiųjų judėjimui, tiek bulvarą, kuris veikia kaip svarbus pėsčiųjų ir intensyvaus automobilių judėjimo kanalas.

Išskiriama pėsčiųjų ir motorizuoto trasporto traktų hierarchija pagal jų vaidmenį urbanistinėje struktūroje:

- × Pagrindinės miesto gatvės (viešųjų urbanistinių erdvių sistemos dalis, traukos objektų koncentracijos vieta);
- × Aptarnaujančios teritoriją gatvės (silpnesni ryšiai su miesto viešomis erdvėmis, ramesnio eismo, skirtos judėjimo srautams organizuoti ir paskirstyti);
- × Keliai (toliau nuo centro, periferinėse teritorijose projektuojami susisiekimo funkcijai skirti traktai).

Gatvių formavimo principai:

a) ***Morfologinis aspektas*** **–** tai vertinimas pagal parametrus plane.

Anot architekto Ch. Alexanderio, „gatvės turėtų būti skirtos jose pabūti, ne tik jomis eiti, kaip yra šiandien“ (Moughtin, 2003). Jis siūlo formuoti platesnę erdvę tako viduryje ir susiaurinti jo galus, kad suformuota uždaresnė erdvė būtų tinkama vieta sustoti, ne tik praeiti pro šalį. Kaip svarbų aspektą tiek Ch. Alexanderis, tiek C. Moughtin išskiria gatvės ilgį. Anot Cliffo Moughtino (Moughtin, 2003), ilgiausias gatvės ilgis be trūkių gali būti ne ilgesnis – 1500 m. Ilgesnėse atkarpose prarandamas žmogaus mastelis.

b) ***Struktūrinis aspektas*** – tai vertinimas pagal 3 kirterijus:

Gatvės ryšys su kitomis viešomis erdvėmis – kai tam tikras skaičius miesto trasų gali būti suvokiamas kaip sistema, kai yra pakartojami erdvinės struktūros jungimosi būdai (Lynch, 1990).

Tūrinė – erdvinė kompozicija – kai svarbiausios urbanistinės struktūros trasos tam tikromis savybėmis turi išsiskirti iš jas supančios aplinkos: funkcijų susitelkimu, charakteringa erdvine struktūra, ir t.t. Specifinis bruožas turi būti pritaikomas visoje trasoje arba reikiamame jos ruože. Pavyzdžiui, ritmiškas erdvės atvėrimas, monumentų išdėstymas. Pagal K. Lynchą išryškinant svarbiausias miesto trasas, šių struktūra įgauna hierarchiją, o tai ir yra miesto įvaizdžio formavimo pagrindas (Lynch, 1990).

Pagal V.Juršktą vertingos gatvės kompozicinės sąvybės yra užstatymo architektūros kokybė, planiškumas, vizualiniai ir kompoziciniai ryšiai, išsiskiriančių elementų kiekis (Jurkštas, 1994).

Formantų aukščio ir gatvės pločio proporcijos yra išskirtos vokiečių architekto H. Maertenso. Jis pateikė pastato stebėjimo ribas gatvių skresiniuose pjūviuose, rekomenduodamas tokias aukščio ir pločio proporcijas (Maertens, 1980) :

- × Geriausias architektūrinės detalės apžvalgos kampas yra 45 laipsniai (stebėjojo atstumas yra toks pats kaip detalės atstumas nuo žemės);
- × Stebėtojo žvilgsnis ribojamas ties 27 laipsniais, patogiai apžvelgiamas namas nutolęs nuo stebėtojo du kartus;
- × Stebėtojas struktūrą apžvelgia 17 laipsnių kampu, kuris prilyginamas 3 kartus didesniam atstumui negu apžvelgiamo pastato aukštis;
- × Stebėtojui esant nutolus 4 kartus didesniu atstumu negu pastato, **siluetas** tampas miesto panoramos elementu.

c) ***Vizualinis aspektas –*** tai vertinimas pagal vizualinius ryšius ir kadrų daugiaplaniškumą.

C. Moughtin mini, kad Palladio miesto gatvės idealas yra: „Tiesi gatvė mieste su maloniu, plačiu ir švariu vaizdu, didingais pastatais abipus“ (Moughtin, 2003).

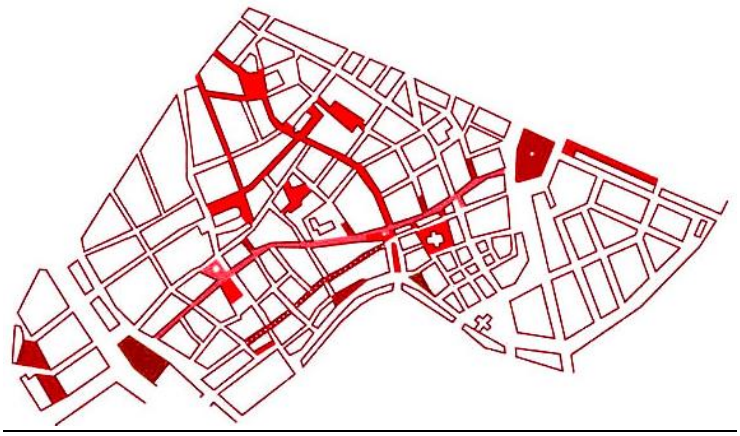
Svarbios trasos viso miesto struktūroje, dažnai yra dominuojančios ir miesto vaizduose, nes turi ryšius su svarbiais miesto objektais. Trasų sankirtose su kitomis svarbiomis trasomis natūraliai formuojasi mazgai, pabrėžiami orientyrais. Šie elementai suteikia trasai ar jos atkarpai tam tikrą atpažįstamumą. Trasos, einančios per skirtingas miesto dalis, palei gamtines ar antropogenines ribas ir besisiejančios su miesto dominantėmis, įgauna ypatingą svarbą mieste ir skirtingą identitetą skirtingose miesto dalyse (Lynch, 1990).

Gatvių erdvinės struktūros regeneracija

Bendru atveju miesto pradinė paskirtis – skirtingų miesto veiklų jungimas miesto teritorijoje. Šis judėjimo jungtimis pobūdis skirstomas į šiuos evoliucijos etapus :

- × Įprasta daugiausia judėti pėsčiomis, transporto, prekybos ir renginių vietos veikė harmoningai miesto erdvinėje struktūroje;
- × Išpopuliarėjus dviračiams ir tramvajams, miesto struktūrą jungiančių elementų atžvilgiu įvyko eismo, prekybos ir komunikacijos revuliucija, miesto urbanistinės struktūros augimas suintensyvėjo, erdvinės struktūros naudojimo intensyvumas išaugo;
- × Automobilių eismui įsivyravus mieste, kaip pagrindinei transporto priemonei, nusilpo miesto kaip judėjimo pėsčiomis vietos vaidmuo miesto struktūroje, automobilių eismas atkirto pėsčiųjų judėjimo srautus, nuskurdino urbanistinių erdvių naudojimo potencialą.

Todėl pagrindinė gatvių regeneracijos praktikos kryptis –gatvių tinklo skirto pėsčiųjų judėjimui formavimas. Automobilių eismas centrinėje miesto dalyje sukuria miesto teritorijų izoliaciją ir intensyvina erdvinės struktūros veiksmingumą – pėsčiųjų erdvines jungtis.

14 pav. *Kopenhagos urbanistinių erdvių ir pėsčiųjų takų struktūra*

Kaip pavyzdį galima pasitelkti Kopenhagos miesto centrą bei ten vykdomą pėsčiųjų gatvių regeneraciją ir plėtrą. Rekonstruotos centrinėje dalyje dominavusios automobilių transporto gatvės į pėsčiųjų judėjimui skirtą erdvinę struktūrą. Vienas pagrindinių idėjos iniciatorių buvo danų architektas – Janas Gehlas. Jo nustatytos gatvių regeneracijos idėjos pritaikytos Kopenhagos pėsčiųjų gatvių tiklo vystymui centrinėje dalyje (Makovsky, 2002):

- × Konvertuotos automobilių transporto gatvės į pėsčiųjų. Pagrindinė miesto Strøgeto gatvė virsta pėsčiųjų gatve. Šios gatvės jungiamos į sistemą; urbanistinės erdvės → pėsčiųjų gatvės tarp jų;
- × Sumažintas automobilių parkavimui skirtas antžeminis plotas miesto centrinėje dalyje – konvertuotos automobilių stovėjimo aikštelės į aikštes, skverus;
- × Išlaikytas tankus mažo aukštingumo užstatymas. Nedidelio intensyvumumo tankus užstatymas urbanistinės struktūros erdves apsaugo nuo vėjų, todėl teritorijos tampa patrauklios pėstiesiems. Smulkaus mastelio užstatymo formavimas teritorijoje – gera tankaus pėsčiųjų tinklo, erdvių struktūros formavimo sąlyga ;
- × Sukurtos salygos teritorijos gyvumui visą parą ir visais metų laikais – darbo, rekreacijos ir gyvenamas sąlygas tenkinanti urbanistinė struktūra. Struktūriniai elementai tankaus tinklo, lengvai pasiekiami pėsčiomis.

15 pav. *Vienos Ringstrasse urbanistinių erdvių ir pėsčiųjų takų struktūra*

Kitas pavyzdys – Vienos miesto centrinės dalies gatvių regeneracijos atvejis. Vienos Ringstrasse pėsčiųjų gatvės regeneracijos koncepcija – klasikinis urbanistinės struktūros ribų žymėjimas linijiniais elementais – pėsčiųjų takais ir erdvėmis tarp jų. Viena – buvęs fortifikacine sistema apjuostas miestas. Fortifikacinės sistemos riba einanti žiedine pėsčiųjų gatve ir upės krantinės erdvė su ja kertančiomis pagrindinėmis centrinės miesto dalies spinduliniu principu išsidėsčiusiomis automobilių gatvėmis kuria urbanistinių erdvių tinklą. Šią regeneracijos koncepciją sudaro:

- × Žaliųjų zonų ir urbanistinių erdvių ties kultūriniais ir storiniais objektais suformavimas;
- × Pėsčiųjų jungčių sistemos tarp urbanistinių erdvių akcentavimas;
- × Prioritetas skiriamas nenutrūkstamam pėsčiųjų judėjimui centrinės miesto dalies urbanistinėje struktūroje.

Išvada: Klaipėdos miesto urbanistinės struktūros savitumas – tai karinės stovyklos Cardus – Decumanus principu suformutas gatvių tinklas. Cardus gatvė kompoziciniais ryšiais jungė istorines dominantes – pilies bokštą ir Jono bažnyčios bokštą (Tiltų g.), o Decumanus lėmė kitą miesto audinio formavimosi kryptį – linijinę miesto struktūrą (H. Manto gatvė). Šis gatvių formavimo principas laikomas vertybe, todėl formuojant regeneracijos koncepciją svarbu ryškinti šį urbanistinės struktūros savitumą, atstatyti išnykusias istorines dominantes pagal egzistuojančias gatves. Gatvių struktūros regeneracijai potencialios vietos yra Danės g. ir Naujojo Sodo – Liepų g. kompozicinių ašių vaidmens stiprinimas fiksuojant vertikaliais akcentais; formuoti Cardus gatvės esančias senamiestyje atsvarą Krūmamiesčio dalyje.

Silpnos gatvių – pėsčiųjų takų erdvinės jungtys izoliuoja teritoriją miesto struktūroje. Klaipėdos nagrinėjamos teritorijos atveju – nutiesus Naujojo Uosto g. atkirstos nuo miesto centrinės dalies marių krantinės teritorijos bei piliavietė. Tai padarė didelę įtaką Danės upės, senamiesčio ir Krūmamiesčio teritorijų naudojimo pobūdžiui – teritorijos nenaudojamos miesto bendruomenės reikmėms, yra neveikiančios urbanistinės struktūros deformacijos miesto erdvių sistemoje. Šių teritorijų regeneracijai svarbu formuoti urbanistinės struktūros mazgus ir pėsčiųjų takų sistemą kaip jungčių sistemą tarp jų. Nagrinėjamos teritorijos atveju formuojamos urbanistines erdvės ir skersinė jungtis nuo Atgimimo aikštės iki Kuršių marių. Iintegruojama izoliuota krantinės teritorija į miesto erdvinę struktūrą, nuraminamas eismas Naujojo uosto gatve, prioritetą skiriant pėsčiųjų judėjimui.

2.4. Aikštė

Aikštė – sudėtinis miesto viešųjų urbanistinių erdvių sistemos elementas. Šio elemento erdvės ir masės santykis, socialinis turinys šiandien itin dažnai nagrinėjama tema profesinėje urbanistų ir architektų veikloje. Dažnai susiduriama su sąvokų painiava, todėl reiktų pabrėžti, kad aikštė – tai pirmiausiai geometriniai parametrai (tik po to viešoji erdvė – funkcijos klausimai), o objektyvių aikštės parametrų vertinimas yra sudėtinė dalis vieno pagrindinių baigiamojo darbo uždavinių.

Aikštė – atvira, netrukdomos erdvė judėjimui po atviru dangumui, vieša urbanistinė erdvė, kurios išklotinės uždaros – fromuojamos pastatų. R. Krieras (Krier, 1979) aikštę identifikuoja kaip pirmą būdą, kurį žmogus atrado miesto erdvei panaudoti. Aikštę formuoja

pastatų grupė išsidėsčius aplink atvirą erdvę. Toks erdvės formavimo principas gyventojams suteikė galimybę lengviau kontroliuoti apibrėžta erdvę, lengvino teritorijos gynybą nuo išorinės agresijos. R. Krieras peteikia aikščių klasifikavimo variantus pagal formas: stačiakampės, apskritimo arba trikampės formos. Kiekvienos iš šių formų galimo įvairios variacijos ir interpretacijos, priklausomai nuo esamos situacijos, koks užstatymas, kiek ir kokios gatvės kerta.

Aikštės vertinimo kriterijai sudaryti vadovaujantis I. Alistratovaitės – Kurtinaitienės aikščių analizės metodika.

a) ***Morfologinis aspektas*** tai vertinimas pagal parametrus plane. Šiam tyrimui laukui priklauso aikštės formos tipologizavimas, dydžio ir fizinių parametrų nustatymas.

Aikštės forma. C. Sitte kritikavo XIXa. reguliarių miestų monotoniją ir iš atliko istorinių miestų erdvių formavimosi analizę. Iš jos nustatė, kad aikštės forma neprivalo būti kvardatinio plano, nes tai nelemia kokybės. Idealus atvejis - ireguliari, asimetriška forma, svarbiausia, kad kraštinių santykis nebūtų didesnis nei 1:3 .

Proporcijos. Italų renesanso architektas Leonas Batista Alberti, gilindamasis į vaizdo perspektyvos galimybes (žmogaus stebėjimo lauką, pastatų aukštį, atstumą iki pastato) nustatė, jog aikščių proporcijos yra svarbus dėmuo erdvės kokybei nusakyti. Pagal jo teoriją rekomenduojama formuoti aikštes, kurių ilgis būtų dvigubai didesnis negu plotis (santykis 1:2).

b) ***Struktūrinis aspektas*** – tai vertinimas, kurį sudarom aikštės vietos miesto struktūroje , jos ryšio su kitomis viešosiomis erdvėmis identifikavimas, aikštės tūrinė – erdvinė kompozicija, aikštės ir dominuojančio objekto proporcijų nustatymas.

Aikštės vieta miesto struktūroje. Jos vietos miesto struktūroje identifikavimas padeda aikštę priskirti morfostruktūroje egzistuojančiai miesto dalių hierarchijai: senamiestis/ centrinė dalis/ naujieji rajonai/ priemiestis, kurių kiekviena turi savitą viešųjų erdvių struktūrą su jai būdingu aikštės charakteriu. Šia tema savo įžvalgas pateikė I.Alistratovaitė - Kuritnaitienė. Ji nurodo, kad aikštės, kaip visuomeninės erdvės elemento, buvimas liudija apie urbanistinės struktūros taip pat viešųjų erdvių sistemos brandumą:

- × Aikštė senamiestyje yra susiformavusios morfostruktūros sistemos išbaigtas elementas, dažniausiai kinta aikštės funkcija užstatymo perimetre, bet ne fiziniai parametrai;
- × Aikštė centrinėje dalyje (tarp senamiestinės struktūros ir naujų rajonų) – tai pusiau susiformavusios morfostruktūros sistemos elementas, kuris dažnai nėra išbaigtas, dažniausia kinta jos fiziniai parametrai aikštės užstatymo perimetru, bet ne pati erdvė ir jos parametrai;

× Aikščių naujuosiuose rajonuose nėra arba jos yra integruotos į komercinio komplekso struktūrą ir todėl nėra išskiriamos kaip visuomeninės erdvės elementai. Tokios aikštės dažnai yra kompoziciškai skurdžios. Keistina gali būti viskas – tiek aikštės dydis, prarametrai, tiek fiziniai parametrai susiję su jos užstatymu.

Aikštės ryšys su kitomis viešosiomis erdvėmis. Aikštės ryšys su kitomis viešosiomis erdvėmis arba su svarbiais miesto elementais / gretimybėmis, pvz., upė, traukos objektai ir pan. apibrėžia aikštės integracijos lygį miesto viešųjų erdvių sistemoje. Christopheris Alexanderis teigė, kad urbanistinės erdvės kokybė yra priklausoma nuo jungčių – judėjimo sistemų (kelių, gatvių, pėsčiųjų takų, viešojo transporto maršrutų). Šios jungtys įgalina urbanistines erdves mieste veikti kaip struktūrą ir kuria miestietiško gyvenimo modelį. Miesto urbanistinių erdvių gyvavimas priklauso nuo to, kaip šios jungtys veikia tarpusavyje. Kuriant naujas erdves, kuo kokybiškesnės ir aiškesnės yra jungtys, tuo sėkmingesnė yra naujų miesto elementų integracija į esamą struktūrą. Kaip pavyzdys pateikiamas 19 a. vidurio miestas, kur įvarios funkcijos mazgai urbanistinėje struktūroje buvo arti vienas kito ir lengvai pasiekiami pėsčiomis.

Tūrinė – erdvinė kompozicija. Tūrinės – erdvinės kompozicijos tyrimas aikštėje padeda nustatyti norminalių erdvių charakterį, dominuojančio ar svarbaus statinio buvimą aikštėje, respektuojamas ašis ir pan. Pagal V.Jurkšto atliktus Vilniaus ir Kauno senamiesčių tūrinės – erdvinės kompozicijos tyrimus, susidedančius iš dviejų dalių: išorinių (silueto, panoramų, kompozicijos įtakos zonų) ir vidinių (vidaus erdvių ir dominuojančių kompozicinio vaidmens) tyrimų, galima išskirti, kad aikščių ir gatvių privalumu laikomas nereguliarumas, kaip psichologinį komfortą lemianti savybė. Aikštės formavime rekomenduojama tęsti architektūros ir erdvės kūrybos tradicijas (kartais erdvės neišbaigtumas yra jų savitas požymis).

Urbanistinės struktūros kokybė. Aikščių ir skverų uždarumo svarbą pabrėžė C.Sitte. Jis rėmėsi erdvių estetika, kuri suvokiama per kompoziciškai uždaras lauko erdves. Taip pat jis teigė, kad žvelgiant iš bet kurio aikštės taško gali būti atviras tik vienas vaizdas.

Aikštės erdvės ir jos formantų santykis. Aikštės ir jos formantų kompozicinis santykis (įvardijamas kaip nominalios perspektyvos tradicija) arba proporcijos (pločio ir aukščio), kur dažnu atveju pločio pakeisti nepavyksta, todėl lieka galimybė keisti aikštės formantų aukštį. Šis kriterijus nusako kokio aukščio turėtų būti esamas arba projektuojamas erdvę formuojantis pastatas, ar jis patogiai yra/bus apžvelgiamas iš aikštės, ar yra/bus sukuriamas aikštės erdvinis-tūrinis suvokimas. Leonas Batista Alberti gilindamasis į vaizdo perspektyvos galimybes, žmogaus stebėjimo lauką, pastatų aukštį, atstumą iki pastato, rekomendavo formuoti aikštes pagal tokį principą:

Aikštę formuojančių pastatų aukštis turi būti 5 kartus mažesnis už aikštės skersmenį (arba nuo 1/6 iki 1/3 aikštės pločio). Nesilaikant šių parametrų aikštės erdvė išdidėja, jei ją supantys pastatai yra per žemi, arba slogi, jei pastatai pernelyg aukšti.

Aikštės erdvės ir dominančių santykis. Robertas Stimpelas teigė, jog pločio ir aukščio santykis priklauso nuo stebinčiojo vietos (skersinių aikštės pjūvių metodas):

- × Jei pastato ir jį stebinčio žmogaus santykis yra 1:12 (jis nutolęs 12 kartų nuo pastato), vaizdas užima tik nedidelę regėjimo lauko dalį, todėl galima teigti, jog erdvės proporcijos nėra aiškios;
- × Jei pastato ir jį stebinčio žmogaus santykis yra 1:3 ,kuris prilyginamas 17°, erdvės pojūtis tampa konkretesnis ir jaučiamos jo proporcijos (aikštės erdvės proporcijos yra suvokiamos);
- × Jei pastato ir jį stebinčio žmogaus santykis yra 1:1, žmogus jaučiasi kaip siaurame kieme (formuojasi didelės apimties erdvės įspūdis).

c) ***Vizualinis aspektas*** – tai vertinimas pagal vizualinius ryšius, kadrų daugiaplaniškumą.

Vizualiniai ryšiai su aikštės prieigomis tiesiogiai susiję su orientyrais esančiais aikštėje ir jos prieigose, tai urbanistinių darinių apžvalgos iš pačios urbanistinės erdvės. T. G. Cullenas atskleidė visuomeninių erdvių daugiaplaniškumą judant subjektui. Tai taikytina ir aikštei, kuri, priklausomai nuo gamtinių sąlygų bei nuo aikštę supančių išklotinių, gali turėti vizualinių kadrų įvairovę. Šių kadrų įvairovė priklauso nuo aikštės tipo – aikštė uždara ar atvira, aikštės statuso, aikštės socialinio aktyvumo. Stiprų poveikį žmogui turi pavieniai akcentai, lokalios ir bendramiestinės dominantės, atsiveriančios panoramos.

Lietuvos didžiųjų miestų pagrindinių aikščių palyginimas

Atliktas Lietuvos didžiųjų miestų pagrindinių aikščių vertinimas remiantis išskirtais aspektais ir iliustruotas analizės schemomis (43 – 44 psl.).
Vertinimo išvados:

- × Forma. Visos aikštės yra apytikriai simetriškos, artimos kvadrato formai, išskyrus Kauno ir Panevėžio. Tik Laisvės aikštė atitinka C.Sitte aikštės modelį, tačiau ji turėtų būti tobulinama.
- × Dydis/proporcijos. Vilniaus Lukiškių aikštės fiziniai parametrai yra didžiausi, Kauno ir Panevežio aikštės yra atitinkamų parametrų, tuo tarpu mažiausia yra Klaipėdos aikštė.
- × Aikštės vieta miesto struktūroje. Atlikus miesto aikščių vietos miesto struktūroje analizę, galima išskirti urbanistines erdves į dvi kategorijas: aikštes centrinėje miesto dalyje ir

aikštes senamiestyje. Pagal I.Alistratovaitę – Kurtinaitienę, aikštės senamiestyje apibūdinamos, kaip susiformavusios morfostruktūros sistemos išbaigtas elementas, kurio dažniausias kintamasis funkcija aikštės permetre, o ne fiziniai parametrai (Panevėžio aikštė, Šiaulių aikštė). Aikštė centrinėje dalyje (tarp senamiestinės struktūros ir naujų rajonų) - tai pusiau susiformavusios morfostruktūros sistemos elementas, kuris dažnai nėra išbaigtas, dažniausia kinta jos fiziniai parametrai aikštės užstatymo perimetru, bet ne erdvė ir jos parametrai (Vilniaus aikštė, Kauno aikštė, Klaipėdos aikštė).

× Aikštės ryšys su kitomis viešomis erdvėmis. Aikštės erdvės priklausymas esamai viešųjų urbanistinių erdvių sistemai priskiriamas Vilniaus aikštei, Šiaulių aikštei bei Klaipėdos aikštei. Šių aikščių prieigose yra kitos urbanistinės erdvės, kurias lengvai galima pasiekti pėsčiomis, tai leidžia daryti išvadas, kad erdvės veikia efektyviai. Tuo tarpu Panevėžio ir Kauno aikščių atveju, erdvinės pėsčiųjų jugtys turėtų būti tobulinamos.

× Tūrinė-erdvinė kompozicija. Chaotiškas nominalių erdvių išsidėstymas, nepriklausantis centrinių miesto dalių erdvinių kanalų formavimo logikai, per silpnai veikiančios dominantės, neišnaudotos lokalių akcentų galimybės ašių fiksavimui pastebimas Vilniaus ir Kauno pagrindinėse miesto aikštėse. Iš dalies baigta formuoti tūrinė – erdvinė kompozicija išskiriama Klaipėdos, Panevežio ir Šiaulių aikštėse. Šiais atvejais reiktų stiprinti ašių reikšmę kompozicijai ir baigti formuoti atkiras erdvinių kanalų atkarpas.

× Aikštės formantų urbanistinė kokybė. Perimetrinio užstatymo savybė – uždarumas, pagal C.Sitte yra urbanistinės erdvės kokybę charakterizuojantis faktorius (atviras gali būti tik vienas vaizdas). Aikštės išklotinių uždarumo savybė išskiriama tik Panevėžio atveju.Iš dalies nesuformuotas permetrinis užstatymas identifikuojamas Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Klaipėdos situacijose. Vienas atviras vaizdas aikštės išklotinėje yra tik Klaipėdoje. Šis erdvinis neišbaigtumas traktuojamas kaip šios urbanistinės erdvės vertingoji savybė-reprezentuojamas Senamiestis ir Danės upė.

× Aikštės erdvės ir jos formantų aukščio proporcijos. Klaipėdos, Panevežio ir Kauno pagrindinėse miesto aikštėse išlaikytos geriausios proporcijos tarp formantų aukščio ir aikštės dydžio. Šiose aikštėse perimetro aukštingumas gali būti intensyvinamas nežymiai, didinant atskirų formantų aukštį. Tačiau Lukiškių aikštės formantai, atlikus palyginimą, identifikuoti kaip neproporcingai žemi, tokiu atveju sudaromas per didelės aikštės įspūdis. Tokia pati aikštės formantų aukštingumo problema pastebima ir Šiaulių aikštėje.

× Aikštės ir jos dominančių ryšys. Visų didžiųjų ietuvos aikščių prieigose yra suprojektuotos dominantės. Aikštės dominančių aukštis išreiškiamas jų apžvelgiamumo laipsniu, kuris apibūdina ir erdvės proporcijų suvokimą. Pagal R. Stimpelą, aikštės erdvės proporcijos suvokiamos, jei dominantės apžvalgos kampas 17°. Reikiamo aukščio

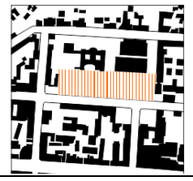
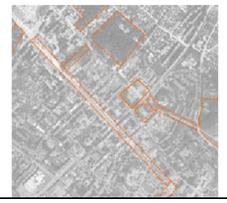
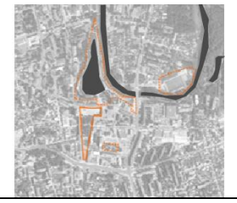
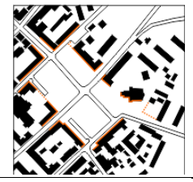
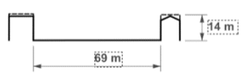
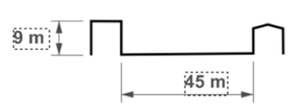
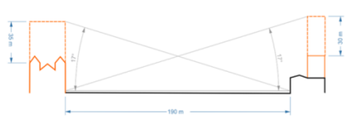
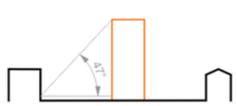
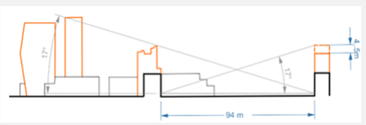
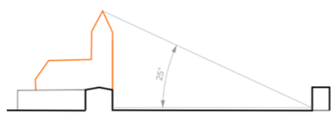
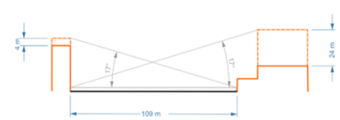
dominantės aikštėse suprojektuotos Kaune, Šiauliuose, nežymiai didinti dominančių aukštį rekomenduojama Klaipėdoje. Tuo tarpu dominantės neatlieka orientyrų paskirties, arba jos silpnos Vilniuje ir Panevėžyje.

× Vizualiniai ryšiai, kadrų daugiaplaniškumas. Atgimimo aikštė, lyginant su kitomis Lietuvos didžiųjų miestų aikštėmis yra viena turtingesnių vertinant ją vizualinių kadrų įvairovės aspektu. Ją pabrėžia lokalios dominantės, kompozicijoje aktyviai dalyvauja aukštybiniai K ir D pastatai. Urbanistinė erdvė reprezentuoja Senamiestį ir Danės upės krantinę – viena jos kraštinė yra atvira.

2 lentelė. *Lietuvos didžiųjų miestų aikščių palyginimas*

	KRITERIJAI	VILNIUS.LUKIŠKIŲ AIKŠTĖ		PANEVĖŽYS.LAISVĖS AIKŠTĖ		ŠIAULIAI.PRISIKĖLIMO AIKŠTĖ		KAUNAS.VIENYBĖS AIKŠTĖ		KLAIPĖDA. ATGIMIMO AIKŠTĖ	
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPĖ	+	IRREGULIARI, TRAPECIJOS FORMOS	+++	REGULIARI, STAČIAKAMPĖ	+	REGULIARI, STAČIAKAMPĖ	+	REGULIARI, STAČIAKAMPĖ	+
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS *(16 pav.)* (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	210 X 190m 1:1,1	+	241 X 80 m 1:3	+	135 X 120 m 1:1,1	+	247 X 73 m 1:3,4	+	105 X 94 m 1:1,1	+
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS VIETA MIESTO STRUKTŪROJE** (PAGAL I.ALISTRATOVAITĘ, KUO ARČIAU MIESTO CENTO, TUO ERDVINĖ STRUKTŪRA BRANDESNĖ)	AIKŠTĖ CENTRINĖJE MIESTO DALYJE	++	AIKŠTĖ SENAMIESTYJE	+++	AIKŠTĖ SENAMIESTYJE	+++	AIKŠTĖ CENTRINĖJE MIESTO DALYJE	+++	AIKŠTĖ CENTRINĖJE MIESTO DALYJE	+
	AIKŠTĖS RYŠYS SU KITOMIS VIEŠOSIOMIS ERDVĖMIS *(17pav.)* (PAGAL C.ALEXANDERĮ, STUKTŪRA VEIKIA EFEKTYVIAI, JEI KITOS VIEŠOS ERDVĖS LENGVAI PASIEKIAMOS PĖSČIOMIS)	RYŠIAI TARP URBANISTINIŲ ERDVIŲ STIPRŪS. AIKŠTĖ PRIKLAUSO VIEŠŲJŲ ERDVIŲ SISTEMAI	+++	RYŠIAI TARP URBANISTINIŲ ERDVIŲ SILPNI, NEIŠVYSTYTA ERDVINĖ SISTEMA	+	RYŠIAI TARP URBANISTINIŲ ERDVIŲ STIPRŪS. AIKŠTĖ PRIKLAUSO VIEŠŲJŲ ERDVIŲ SISTEMAI	+++	RYŠIAI TARP URBANISTINIŲ ERDVIŲ SILPNI, NEIŠVYSTYTA ERDVINĖ SISTEMA	+	RYŠIAI TARP URBANISTINIŲ ERDVIŲ STIPRŪS. AIKŠTĖ PRIKLAUSO VIEŠŲJŲ ERDVIŲ SISTEMAI	+++
	TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA *(18 pav.)* (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA NEBAIGTA FORMUOTI. AŠYS SILPNAI VEIKIA KOMPOZICIJOJE, NES NĖRA FIKSUOJAMOS AKCENTAIS	+	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI. GALIMI NAUJI AKCENTAI AŠIŲ FIKSAVIMUI.	++	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI. GALIMI NAUJI AKCENTAI AŠIŲ FIKSAVIMUI.	++	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA NEBAIGTA FORMUOTI. AŠYS SILPNAI VEIKIA KOMPOZICIJOJE, NES NĖRA FIKSUOJAMOS AKCENTAIS	+	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI, STIPRINTI AŠIŲ VAIDMENĮ. AKTYVIAI KOMPOZICIJOJE VEIKIA AUKŠTYBINIAI PASTATAI.	+++
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ *(19 pav.)* (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS NEBAIGTAS FORMUOTI	+	AIKŠTĖS PERIMETRAS SUFORMUOTAS	+++	AIŠTĖS PERIMETRAS NEBAIGTAS FORMUOTI	+	AIŠTĖS PERIMETRAS NEBAIGTAS FORMUOTI	++	AIŠTĖS PERIMETRAS NEBAIGTAS FORMUOTI.	++
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS *(20 pav.)* (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	+	AIKŠTĖS FORMANTŲ AUKŠTIS TINKAMAS	+++	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	+	AIKŠTĖS FORMANTŲ AUKŠTIS TINKAMAS	+++	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	++
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS *(21 pav.)* (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	DOMINUOJANTYS OBJEKTAI AIKŠTĖJE YRA PER ŽEMI, DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	+	DOMINUOJANTYS OBJEKTAI AIKŠTĖJE YRA PER ŽEMI, DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	+	DOMINUOJANTYS OBJEKTAI AIKŠTĖJE YRA TINKAMO AUKŠČIO	+++	DOMINUOJANTYS OBJEKTAI AIKŠTĖJE YRA TINKAMO AUKŠČIO	+++	DOMINUOJANTYS OBJEKTAI AIKŠTĖJE PER ŽEMI, NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	++
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** *(22 pav.)* (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	AIKŠTĖS IŠKLOTINĖS MONOTONIŠKOS, TRŪKSTA VIZUALINIŲ KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMO	+	AIKŠTĖS VIZUALINIAI KADRAI IŠ DALIES DAUGIAPLANIŠKI, STIPRINTI VERTIKALIŲ ĮTAKĄ VIZUALINIAM IDENTITETUI.	++	AIKŠTĖS VIZUALINIAI KADRAI IŠ DALIES DAUGIAPLANIŠKI, STIPRINTI VERTIKALIŲ ĮTAKĄ VIZUALINIAM IDENTITETUI.	++	AIKŠTĖS IŠKLOTINĖS MONOTONIŠKOS, TRŪKSTA VIZUALINIŲ KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMO	++	AIKŠTĖJE AKTYVIAI VEIKIA AUKŠTYBINIAI PASTATAI, VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA- REPREZENTUOJAMAS SENAMIESTIS	+++

3 lentelė. *Lietuvos didžiųjų miestų aikščių vertinimo schemos*

	Vilnius. Lukiškių aikštė	Kaunas. Vienybės aikštė	Klaipėda. Atgimimo aikštė	Šiauliai. Prisikėlimo aikštė	Panevėžys. Laisvės aikštė
16 pav. *Lietuvos didžiųjų aikščių fizinių parametrų palyginimas.*					
17 pav. *Lietuvos didžiųjų aikščių ryšių su kitomis urbanistinėmis erdvėmis palyginimas*					
18 pav. *Lietuvos didžiųjų aikščių tūrinės-erdvinės kompozicijos palyginimas*					
19 pav. *Lietuvos didžiųjų aikščių urbanistinės stuktūros kokybės palyginimas*					
20 pav. *Lietuvos didžiųjų aikščių erdvių parametrų ir formantų aukščių proporcijos palyginimas*					
21 pav. *Lietuvos didžiųjų aikščių erdvių dydžių ir dominančių aukščių proporcijos palyginimas*					
22 pav. *Lietuvos didžiųjų aikščių vizualinių ryšių palyginimas*					

Aikščių regeneracija

Aikščių regeneracija – viena aktualiausių urbanistinės struktūros regeneracijos elementų. Keičiantis erdvių naudojimo pobūdžiui, intensyvumui, erdvėms materialiai ir socialiai susidėvėjus, kyla poreikis kurti naują vizualinio ir fukcinio erdvės vystymo strategiją. Ypač reikšminga centrinės miesto dalies neveikiančių erdvių struktūrinis atnaujinimas, kuris įtakoja urbanistinės struktūros naudojimo intensyvumą, skatina veikti jungtis – pėsčiųjų takus tarp erdvių. Erdvėms suteikus naują erdvinę, funkcinę išraišką ir aiškias jungtis link jų, jos tampa patrauklios lankomos vietos, stiprinamas erdvės kaip kompozicinio mazgo vaidmuo erdvinėje struktūroje. Regeneracijos kryptys :

- × Aikštės formantų tvarkymas ir vystymas;
- × Aikštės kompozicijos tobulinimas – dominančių, akcentų ir ašių sistemos kūrimas;
- × Vertingų urbanistinės struktūros elementų respektavimas aikštėse (struktūrinės ribos, archeologinis sluoksnis ir kt.).

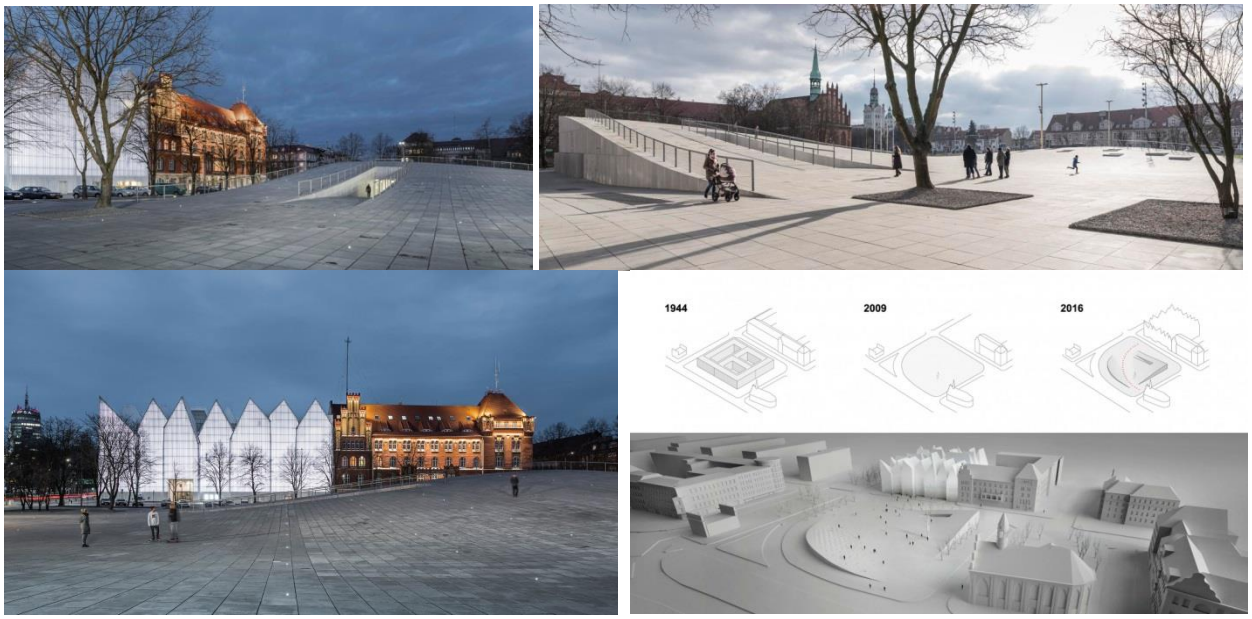
23 pav. *Plaza de los Fueros regeneracija. Vitoria-Gasteiz, Ispanija.*

Centrinės dalies urbanistinių erdvių regeneracija taip pat aktuali dėl struktūrinio ir vizualinio centrinės dalies tapatumo stiprinimo. Vienas iš variantų kaip daugiasluoksnės urbanistinės struktūros ženklus fiksuoti urbanistinėje erdvėje, pabrėžiant vietos tapatumą ir suformuoti atraktyvią, funkciškai įvairią aikštę – Plaza de los Fueros aikštė Vitoria – Gasteiz miesto centre. Aikštė skaidoma į dvi zonas – reprezentacinė – amfiteatro ir tūriniais elementais fiksuojama gynybinės sienos respektavimo zona. Aikštės išklotinės baigtos formuoti, nuo amfiteatro lygio atsiveria daugiaplanė gatvės panorama.

24 pav. *MONTE PASCHI BANK COMPETITION. Siena, Italija 1988m. Peter Eisenman*

Kitas aikštės regeneracijos pavyzdys – Peter Eisenman Monte Paschi banko ir jo prieigų formavimo Sienoje, Italijoje konkursui pateiktas projektas. Dviejų, persiliejančių aikščių erdvė skaidomos skirtingų lygių plokštumomis – reprezentacinio, rekreacinio pobūdžio zonas ir archeologinių sluoksnių ekspozicijai skirtą zoną. Skirtingos plokštumos jungiamos vertikaliais ryšiais (pandusais) ir horizontaliais ryšiais (tilteliais), nuo kurių galima matyti apačioje esančios istorinės struktūros liekanas. Dėl skirtingo aukščio aikštėje formuojamų lygių, kuriamos daugiaplanės panoramos. Pasiūlymas konceptualaus pobūdžio, iliustruoja vietos konteksto ryškinimą erdviniais sprendiniais, aikštės ir istorinės struktūros joje fiksavimo galimybes.

25 pav. *Solidarność aikštė, Szczecin, Lenkija.*

Aikštės regeneracijos problematika susijusi su erdvės formantų vystymu, istorinio užstatymo respektavimu ir kultūrinės reikšmės aikštėje stiprinimu atsiskleidžia Solidarność

aikštės, Szczecin, Lenkija. Savo problematika ir istorija primena Klaipėdos Atgimimo aikštės atvejį – prieš II pasaulinį karą aikštės teritorijoje buvo kvartalas, vėliau subombardavus miestą, jo vietoje įrengta aikštė. Laikui bėgant ji prarado savo reikšmę urbanistinėje struktūroje, dėl intensyvaus eismo ties trijomis viešosios erdvės kraštinėmis ir materialinio susidėvėjimo, todėl buvo sukurta aikštės regeneracijos koncepcija. Ja ryškinami teritorijos urbanistinės struktūros raidos lūžiai: kvartalas → aikštė. Baigtos formuoti išklotinės, suprojektuotas miesto architektūros ikona tapęs filharmonijos pastatas. Ties dviem aikštės kraštais formuojamos pakeltos plokštumos fiksuojančios istorinio užstatymo raudonasias linijas bei patekimus į požeminį aikštės lygį. Po aikšte įrengtas archeologinis muziejus – eksponuojami istorinio kvartalo pamatai.

26 pav. *Gynybininės sistemos ribos fiksavimas Genovės krantinės parke, Cádiz, Ispanija.*

Cádiz – fortifikacine sistema buvęs apjuostas miestas Ispanijos pietuose. Nagrinėjamas urbanistinės erdvės regeneracijos atveju sprendžiama miesto istorinio branduolio ribų fiksavimo ir krantinės integravimo į urbanistinę struktūrą problematika – tuo šis pavyzdys artimas Klaipėdos Atgimimo aikštės situacijai. Buvusi automobilių stovėjimo aikštelė regeneruota į urbanistinę erdvę, kurioje istorinių gynybinių įrenginių linijos riba žymima tūriu su ekspozicijoms ir kitai kultūrinei veiklai skirtomis erdvėmis. Pastato stogas semantinis fortifikacinės sistemos kontūras – viešoji erdvė ir apžvalgos vieta.

Išvada: Apibendrinama aikštės tema ir jos formavimo principai, Lietuvos didžiųjų miestų aikščių vertinimas bei aikštės regeneracijos kryptys aktualios Klaipėdos Atgimimo aikštės urbanistinės koncepcijos kūrimui. Išskirti morfologiniai, struktūriniai ir vizualiniai aikštės vertinimo aspektai, kurie apibrėžia pagrindines urbanistinių erdvių formavimo gaires.

Palyginus pateiktus Lietuvos didžiųjų miestų aikščių vertinimo duomenis matoma, kad Klaipėdos Atgimimo aikštės fizinių parametrų mažinimas ir kvartalo atstatymas aikštės teritorijoje yra nepagrįstas. Atgimimo aikštės fiziniai parametrai yra mažiausi. Ji galėtų būti ilginama iki upės krantinės, suteikiant stačiakampio proporcijas 1:2. Aikštės kompozicija, vizualinių kadrų daugiaplaniškumas yra vertinga teritorijos savybė ir išskirtinumas, kurio neturi kitos aikštės, todėl reiktų ją saugoti, nežymiai keliant nebent aikštės formantų ir didinant dominančių aukštį aikštės prieigose iki nustatyto, atsižvelgiant į šių pokyčių pasėkmes Senamiesčio apžvalgai.

Dėl socialinio ir materialinio susidėvėjimo kyla poreikis formuoti Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepciją, stiprinti jos vaidmenį centrinės miesto dalies urbanistinių erdvių hierarchijoje. Aikštės formantų tvarkymas ir vystymas, aikštės tūrinės – erdvinės kompozicijos tobulinimas, vertingų urbanistinės struktūros elementų respektavimas aikštėje, aiškių jungčių su kitomis erdvėmis formavimas ryškintų jos kaip kompozicinio mazgo vaidmenį erdvinėje struktūroje.

3. Regeneracijos pasėkmės siluetui ir jį formuojantiems elementams. Vizualinis identitetas.

Pagal Z. Daunorą (Daunora, et al., 2004) **Vizualinis identitetas** – saugotina kitur nepasikartojanti istoriškai susiformavusi ar suformuota miesto gamtinių ir antropogeninių elementų visuma, kurianti vietovės individualų įvaizdį. Vizualinis miesto identitetas priklauso nuo jo įvaizdį formuojančių unikalių teritorijų, su joms būdingais ***gamtiniais elementais***, ***miestovaizdžiais*** ir ***aukštybiniais pastatais***, reprezentavimo miesto struktūroje – per gatvių panoramas ir siluetą. Terminas įvaizdžio kūrimas arba formavimas, savo ruožtu turėtų būti suprantamas kaip procesas, kuris apima veikiančius individus ir jų kryptingą bei planuotą veiklą, susijusią su jau susiklosčiusių reikšmių keitimu (Lynch, 1990).

Vizualinio identiteto tyrimo pradžioje identifikuojamos *struktūrinės miesto dalys*, kurios daro didžiausią įtaką miesto įvaizdžio formavimui. Didžiausią svertinę vertę miesto įvaizdžio formavimui turi tos struktūrinės miesto dalys, su kuriomis dažniausiai susiduria didžiausias miesto gyventojų ir lankytojų srautas (Lynch, 1990). Centrinės miesto dalies teritorijos dėl intensyvaus lankomumo turi daugiau potencialo tapti įvaidžio formantais nei periferinės miesto dalys. Klaipėdos miesto atveju vizualiai miestą reprezentuojančios teritorijos yra Senamiestis ir jo prieigos.

Patekimai į miestą – pirmieji susidūrimai su miesto aplinka daro didelę įtaką vizualinio identiteto formavimui ir suvokimui. Tai reprezentaciniai erdviniai kanalai, kuriais judant gaunama didžiausias informacijos kiekis apie miesto urbanistinės struktūros tapatumą. Dėl trasų panaudos kiekio pagrindinės gatvės – identifikuojamos kaip svabiausi patekimai į miestą kuriantys teritorijos įvaizdžio pagrindą. Klaipėdos centrinės dalies atveju pagrindiniai patekimai į ją – Naujoji Uosto g. ir H.Manto gatvė.

Pagrindinių patekimų trasų ir skirtingų struktūrinių miesto zonų sankirta identifikuojama kaip **įvaizdžio mazgas**. Šiuose mazguose koncetruojamos įvairios miesto funkcijos, teritorijos dažnai formuojamos siekiant suteikti joms reprezentatyvaus įvaizdžio bruožų, projektuojami fiziniais parametrais išsiskiriantys pastatai – dominantės. Savitas barjerą (tarp skirtingo charakterio užstatymo) eliminuojantis elementas ar jų grupė, suvokiamas kaip didesnių matmenų architektūrinė kompozicija, neretai ją fiksuojantis nužymėdamas kitą struktūrą ar atlikdamas erdvinio orientyro vaidmenį (Alistratovaitė I., 2009).

Klaipėdos miesto centrinės dalies ruože kaip įvaizdžio mazgą galima įvardinti Klaipėdos Atgimimo aikštę su jos priegose esančiais aukštybiniais pastatais ir senamiesčiu. Ši teritorija – tai stipriai miesto tapatumą formuojanti teritorija. Ji yra centrinėje miesto dalyje, senamiesčio

prieigose, kertama pagrindinių patekimų i miesto centrinę dalį gatvių – H. Manto ir N.Uosto g., bei įvaizdžio mazgo teritorija - aukštybinių pastatų konceptracijos vieta (Atgimimo aikštės prieigose esantys aukštybiniai „K ir D“ pastatai, Muzikinio teatro bokštas). Toliau skyriuje bus aptariami miesto vizualiniam identitetui reikšmingi urbanistinės struktūros ememetai, jų bruožai, vertingų sąvybių apsaugos ir ryškinimo principai.

3.1. Gamtiniai elementai

Vienas iš ryškiausiai urbanistinės struktūros erdvinių elementų raidą ir tapatumą charakterizuojančių veiksnių – išraiškinga gamtinė situacija. Intensyviai vykdant miestų plėtrą, gamtinio kraštovaizdžio elementai užleidžia vietą antropogeniniams urbanistinės struktūros dariniams, nyksta stuktūrinės jungtys ir gamtinių elementų kaip erdvinių darinių sudarančių vientisą struktūrą vaidmuo silpsta. Savito miesto identiteto vystymas galimas tik išsaugant bei ryškinant gamtinių ir urbanistinių formų dermę.

Gamtinius elementus mieste sudaro reljefas, žaliosios zonos (parkai, skverai, krantinės) ir vandenys. Reljefo pobūdis ir vandenys lemia urbanistinės aplinkos išskirtinumą: sąlygoja urbanistinės struktūros raidą, erdvinės struktūros įvairovę bei lemiantis želdinių struktūrą. Stiprinant vizualinį miesto identitetą prasminga ryškinti būdingą reljefo charakterį urbanistinėmis priemonėmis, formuoti vandens telkinių krantines ir žaliųjų plotų bei jungčių sistemą. Gamtinių elementų akcentavimas ir žaliųjų pleištų vystymas gali būti naudojamas kaip alternatyva užstatymo intensyvinimui siekiant žymėti struktūrines miesto dalių ribas, pvz. Senamiesčio apjuosimas žaliuoju žiedu. Gamtinių elementų mieste tvarkymo principai:

- × Esamų gamtinių elementų išsaugojimas ir vystymas (parkų, skverų, krantinių ir krantinių erdvių tvarkymas ir struktūrizavimas, aiškių gamtinių ribų fiksavimas);
- × Žaliųjų jungtčių formavimas (želdynų sistemos formavimas, kuriant tankų žaliųjų jungčių, pėsčiųjų takų ir krantinių erdvių tinklą tarp miesto parkų, skverų ir vandens telkinių);
- × Kompleksinis naujų žaliųjų erdvių projektavimas (žaliųjų plotų struktūros pildymas naujais elementais jungiant juos su esamais želdinių plotais – bendros miesto želdinių sistemos formavimas).

Klaipėdos gamtinis karkasas – reikšmingas miesto tapatumą charakterizuojantis faktorius. Miestas yra išsidėstęs ties Kuršių marių pakrante, prie Danės upės žiočių, kuri teka per miesto centrinę dalį. Reljefas neišraiškingas – miestas Pajūrio žemumoje, ties vandens telkiniais ir gynybinės sistemos riba ryškesni reljefo perkritimai. Tokia gamtinė situacija lėmė miesto linijinę struktūrą ir panoramose vyraujantį tolygų foninio užstatymo aukštingumą. Žaliųjų plotų

struktūrą centrinėje dalyje sudaro Skulptūrų parkas, Trinyčių parkas, Danės upės krantinė. Jie nėra baigti formuoti, potenciali žaliųjų plotų vystymo kryptis – gynybinės sistemos ribos fiksavimas apjungiant Danės upės žaliąjį karkasą su Jono kalneliu ir piliaviete.

3.2. Miestovaizdžiai

Miestovaizdis – struktūrinė miesto dalis, pasižyminti erdvinės ir plano struktūros, užstatymo aukštingumo bei architektūrinio įvaizdžio vienove. Formuojant miesto vizualinį identitetą, konkretaus miestovaizdžio patrauklumas priklauso nuo jo urbanistinio išbaigtumo ir vientisumo. Kai miestovaizdis vystomas vieninga kryptimi – stiprinami individualūs jo bruožai, – ima išsiskirti miesto struktūroje. Tačiau jo vystymo gairių nustatymas yra būtinas, nes svarbu išlaikyti jo vidinį homogeniškumą. Atsirandantys disonuojantys objektai silpnina miestovaizdžio vizualinę kokybę (Lynch, 1990).

Miestovaizdis gali būti suvokiamas ir vizualinį miesto tapatumą veikti dvejopai. Remiantis Vytautu Jurkštu (Jurkštas, 1994) miestovaizdis identifikuojamas ir analizuojamas:

- × išorės vaizde (silueto, panoramų, vizualinių ryšių tyrimu);
- × vidaus vaizde (gatvių, aikščių, kvartalų vidaus erdvės tyrimu).

Vaizdo analizės būdu nustatoma vertinga teritorija, išskiriamos potencialios miestovaizdžio vystymo zonos bei vizualinį teritorijos identitetą silpninantys ir nevertingi urbanistinės struktūros elementai. Miestovaizdžių vertė ir išbaigtumas nustatoma pagal kriterijus (Bučas, et al., 1995):

- × Urbanistinės struktūros formavimosi ypatybės: atsiradimo/suplanavimo laikas, autorius (jeigu yra), teritorijos apstatymo laikas, teritorijos įtraukimo į miesto žemes metai;
- × Pirminės struktūros raiškumas, savitumas, įvairovė: išlikę vertingi elementai, planinės struktūros savitumas, erdvinės struktūros kompozicinis raiškumas.
- × Šiandieninės struktūros autentiškumas: struktūros stabilumas, išlikę vertingi elementai, deformacijų pobūdis ir mastas; kitų kultūros vertybių (archeologijos, istorijos, architektūros, dailės ir kt.) gausa.

Miestovaizdžių ribų fiksavimas – reikšmingas vizualinio identiteto stiprinimo įrankis. Jomis atskiriamos ir žymimos skirtingo užstatymo charakterio teritorijos. Miestovaizdžių ribų formavimo būdai (Lynch, 1990):

- × Kietas. Esant kietoms riboms, miestas dalinamas į dalis nestruktūriniu būdu – stiprūs teritorijos pakraščiai teikia netvarkos pojūtį;

× Minkštas. Miestovaizdis, turintis stiprų branduolį, supamą jį ryškinančios aplinkos, ir minkštas ribas, yra geresnis pavyzdys, nes tokia struktūra yra harmoningesnė miesto kontekste.

Klaipėdos miesto centrinėje dalyje aiškiausiai suvokiamas miestovaizdis yra Senamiestis. Smulkaus stačiakampio plano struktūra su dominuojančiu perimetriniu užstatymo morfotipu, 3 – 4 aukštų pastatais. Tačiau miestovaizdžio fizinės ribos sunkiai suvokiamos, nes ties teritorijos pakraščiais yra Senamiesčio urbanistinei struktūrai nebūdingų užstatymo teritorijų (konversinių ir laisvo planavimo). Be to morfostruktūriniai elementai tarpusavyje persiliejantys, o jų transliuojama vizualinio tapatumo informacija neatitinka vietos statuso. Analizuojama teritorija yra struktūriškai nevienalytė. Vyrauja perimetrinis stichiškas užstatymo morfotipas su laisvo planavimo ir konversinių teritorijų užstatymu. Siluete ir panoramose dominuoja „K ir D" aukštybiniai pastatai ir muzikinio teatro bokštas. Dėl vertikalių orientyrų Krūmamiesčio vieta identifikuojama gatvių panoramose ir siluete, tačiau bendras struktūrinis miestovaizdžio vizualinis vertinimas ir ribų suvokimas yra sudėtingas.

Išvada: Miestovaizdžio formavimo principų taikymas leidžia stiprinti ir išsaugoti vertingų miesto urbanistinių struktūrų vizualinį tapatumą. Išbaigtų ir išraiškingų miestovaizdžių deriniai urbanistiniame audinyje padeda išskirti skirtingas miesto dalis, jų struktūros brandumą, kuria daugiaplanius siluetus ir panoraminius vaizdus – ryškina miesto vizualinio identiteto bruožus.

3.3. Aukštybiniai pastatai

Remiantis miesto dalies miestovaizdžio bruožais ir jame dominuojančiu užstatymo morfotipu, galima identifikuoti potencialų teritorijos foninį ir aukštybinių pastatų užstatymo aukštingumą. Aukštybinio pastato sąvoka susijus su užstatymo foniniu aukščiu – vienu iš miestovaizdį charakterizuojančių urbanistinės struktūros bruožų. Užstatymo foninis aukštis – vidutinis miesto struktūrinio elemento esamas ir perspektyvinis aukštingumas nuo žemės paviršiaus iki pastatų aukščiausių taškų. Vertikali dominantė (aukštybinis pastatas) – bet kuris pastatas, kuris du ir daugiau kartų viršija foninį užstatymo aukštį, ir kurio aukščio ir pločio santykis yra ne mažesnis kaip 2,5 (Daunora, et al., 2004).

Vieningas aukštybinio statinio apibrėžimas šiuo metu nėra įtvirtintas. Aukštu gali būti laikomas bet kuris už aplinkinius pastatus aukštesnis statinys. Pastato aukštingumą (vertikalią raišką) lemia tam tikros jo savybės (CTBUH):

× **Kontekstas**. Konkretaus statinio išskirtinumą gali lemti ne tiek jo individualus aukštis, kiek aplinkinio užstatymo aukštis. Pavyzdžiui, 14-os aukštų pastatas gali būti nepastebimas aukštybinių pastatų dominuojamame mieste, tačiau kitur (istorinėse ar priemiestinėse miestų dalyse) toks aukštis gali reikšmingai viršyti foninį užstatymo aukštį;
× **Proporcijos.** Konkretaus statinio išskirtinumą lemia ir jo aukščio bei pločio santykis. Yra daugybė pastatų, kurie nėra labai aukšti, tačiau grakšti forma lemia jų vertikalų įvaizdį, ypač žemo užstatymo aukščio teritorijose;
× **Technologijos**. Aukštu statiniu gali būti traktuojamas ir toks pastatas, kuriame naudojamos tam tikros technologijos (liftai, standumą užtikrinančios konstrukcijos ir pan.).

Kadangi pastatų aukštų parametrai gali skirtis (atsižvelgiant į pastato ar jo dalies naudojimo pobūdį), aukštų skaičius nėra patikimiausias aukštybinio pastato apibrėžimo rodiklis.

Lietuvoje aukštybiniu laikomas daugiau kaip 5 aukštų daugiabutis gyvenamasis namas (STR. 2016), o teritorijų planavimo kontekste aukštybiniu laikomas užstatymas, formuojamas didesnio kaip 30 m aukščio bokštiniais pastatais (Teritorijų 2014).

Pastato aukštis gali būti nustatomas įvairiais būdais. Visais atvejais jis matuojamas nuo žemiausiai esančio, pagrindinio pėsčiųjų patekimo iš atviro lauko į pastatą lygmens. Pastato aukščiui nustatyti naudojamos trys jo viršutinės altitudės kategorijos (CTBUH):

- **Architektūrinė pastato viršūnė** (angl. *architectural top*). Tai aukščiausia pastato konstrukcijos vieta, įskaitant smailes, išskyrus ryšių antenas, vėliavų stiebus ar kitą funkcinę ir techninę įrangą. Ši kategorija dažniausiai taikoma nustatant pastato aukštį.
- **Aukščiausias naudojamas pastato aukštas** (angl. *highest occupied floor*). Šiuo atveju fiksuojamas aukščiausiai esančio ir naudojamo pastato aukšto grindų lygis.
- **Pastato viršūnė** (angl. *tip*). Tai aukščiausias pastato taškas, matuojant visus jo elementus, nepriklausomai nuo jų medžiagiškumo ar paskirties.

Daugelis aukštybinių pastatų tipologijos sistemų grindžiama šių objektų absoliutaus aukščio parametrais arba pastatų istorinės raidos ir stilistiniais ypatumais (Eisele, et al., 2003).

Firley ir Gimbal (Firley, et al., 2011) atliktoje aukštybinių pastatų studijoje aptariami objektai grupuojami į tris pagrindines grupes: atskirai stovinčius aukštybinius pastatus (angl. *solitaires*), jų grupes (angl. *clusters*) ir ištisus aukštybinės statybos dominuojamus miestų rajonus (angl.

vertical cities). Kiekviena tipologinė grupė dar skaidoma į pogrupius, perteikiančius nagrinėtų objektų santykį su urbanistiniu kontekstu.

4 lentelė. *Aukštybinių pastatų tipologija* (Firley, et al., 2011)

Grupės	Atskirai stovintys aukštybiniai pastatai (angl. *solitaires*)	Aukštybinių pastatų grupės (angl. *clusters*)	Aukštybinių pastatų rajonai (angl. *verical cities*)
Pogrupiai	• Monumentai (angl. *monument*) • Monumentas kvartale (angl. *monument in block*) • Bokštas-kvartalas (angl. *tower as block*) • Bokštas kvartale (angl. *tower in block*) • Bokštai-dvyniai (angl. *twin towers*) • Bokštas kaip grupės dalies (angl. *tower as team player*) • Bokštas virš infrastruktūros (angl. *tower on infrastructure*) • Bokštas kaip modulis (angl. *tower as module / business as usual*)	• Integruota esamame miesto audinyje (angl. integrated in existing city fabric) • Bokštai kaip urbanistinis audinys (angl. towers as urban pattern) • Linijinės grupės (angl. linear clusters) • Aukštybinių struktūrų junginiai (angl. high-rise compound) • Aukštybinės megastruktūros (angl. high-rise megastructure) • Bokštai gamtoje (angl. towers in nature) • Bokštai ant stilobato (angl. towers on podium)	• Amerikietiškas miesto centras (angl. *US American downtown*) • Aukštybinė statyba kaip norma (angl. *high-rise as norm*) • Aukštybinė statyba kaip geografinė sąlyga (angl. *high-rise as geographical obligation*) • Monumentų miestas (angl. *city of monuments*) • Europietiškas verslo rajonas (angl. *European CBD*) • Megastruktūrų miestas (angl. *city of megastructures*)

Tam tikroje teritorijoje didėjant aukštybinių pastatų koncentracijos laipsniui, jų tarpusavio kompoziciniai ryšiai taip pat tampa svarbūs. Todėl galima išskirti įvairias jų kompozicinį sąryšingumą perteikiančias kategorijas: pavienius akcentus, akcentų grupes (akcentuojančias viešąją urbanistinę erdvę arba sankirtą), linijines ir žiedines struktūras ar net ištisines aukštybinių pastatų zonas.

Aukštybinės statybos poveikis vietovės urbanistiniam audiniui reiškiasi per aukštybinio pastato ir jo lokalaus urbanistinio konteksto (kvartalų struktūros) sąryšį. Identifikavus skirtingus kvartalų tipus (pagal jų užstatymo pobūdį ir kitas erdvines charakteristikas) ir vertikalios raiškos elementų padėties šiuose kvartaluose ypatumus, galima suformuluoti vietovei būdingą aukštybinių pastatų urbanistinę tipologiją.

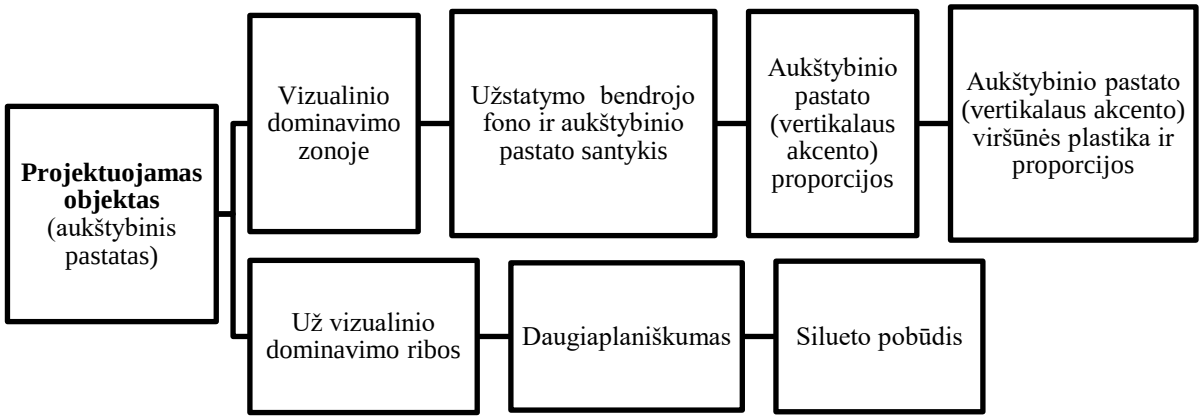
Savo ruožtu aukštybinio pastato konfigūracija, ypač jo vertikaliosios dalies (bokšto) pozicija kvartalo ir jo perimetro atžvilgiu, gali turėti reikšmingos įtakos aplinkinių miesto viešųjų erdvių (gatvių, aikščių, parkų ir kt.) erdvinei sąrangai ir net komfortui. Kvartalo perimetro kraštinėje ar jo kampe esantis aukštybinis pastatas tiesiogiai veikia gretimas atviras erdves, nes formuoja jų ribas, fizinius gabaritus.

Aukštybinių pastatų statymo principai urbanistiniame audinyje

Aukštybinės statybos miestuose atveju didesnį poveikį aplinkiniam urbanistiniam kontekstui dažnai turi ne pats pastatų aukštis, bet jų žemutinių dalių projektiniai sprendiniai, ypač jų santykis su aplinkiniu užstatymu, gatvių ir kitomis urbanistinėmis erdvėmis. Tik esant kokybiškam aukštybinio pastato ir jo aplinkos santykiui, galima tikėtis teigiamo poveikio vietovei, kuriuo dažnai grindžiamas šio tipo pastatų statybos poreikis. (Burdett, et al., 2002) išskyrė 5 aspektus, į kuriuos būtina atkreipti dėmesį projektuojant aukštybinius pastatus:

- pastato perimetras (angl. *edge*). Aukštybinio pastato ir gatvės erdvės santykis šiuo atveju yra labai svarbus, nes jis formuoja urbanistines viešąsias erdves.
- pastato naudojimas (angl. *use*). Darnų pastato santykį su gretimomis urbanistinėmis erdvėmis formuoja ir jo pirmųjų aukštų naudojimo pobūdis.
- viešoji erdvė (angl. *public space*). Dažnai pažymima, kad aukštybiniai pastatai per mažai prisideda prie jiems gretimų atvirųjų erdvių kokybės, nes projektuojami atsietai, nagrinėjant tik konkretų sklypą be aplinkinio konteksto.
- urbanistinę integraciją (angl. *urban integration*), nes labai svarbu, kad aukštybinis pastatas ar jų grupė tiek fiziškai, tiek vizualiai derėtų aplinkiniame urbanistiniame kontekste. Pavyzdžiui, aukštybiniai pastatai neturėtų griauti susiklosčiusio gatvių tinklo ir pėsčiųjų judėjimo srautų.
- aukštybinių pastatų poveikis vietovės mikroklimatui (angl. *sun, shade and microclimate*). Aukštybinis pastatas turėtų būti statomas taip, kad jo kuriamas šešėlis gožtu gretimus pastatus ir erdves kiek įmanoma trumpiau. Tai ypač aktualu tankiai ir intensyviai užstatytose teritorijose. Aukštybinio pastato šešėlio poveikis gali būti mažinamas formuojant stilobatinę dalį ir nuo jos krašto atitraukiant vertikalę.

Monografijoje „Vilniaus miesto vizualinio identiteto apsauga ir plėtros principai“ (Daunora, et al., 2004) aprašomos miesto vizualinio identiteto apsaugos metodinės nuostatos. Atliktoje centrinės Vilniaus dalies charakteristikos analizėje, pateikiama elementų vertybinė hierarchija, numatomos išsaugojimo prielaidos ir identiteto plėtojimo galimybės. Koncentruojamasi į aukštybinių pastatų projektavimo temą ir metodinių principų formavimą, kuriais remiantis vizualinis miesto tapatumas būtų stiprinamas. Siūloma vertikaliosios dominantės ir projektui keliamų reikalavimų schema (Daunora, et al., 2004):

27 pav. *Projektuojamo aukštybinio pastato reikalavimų schema*

Čia reiktų išskirti ir **vizualinio dominavimo ribą** – tai atstumas, už kurio visi struktūriniai teritorijos elementai suvokiami kaip esantys vienoje plokštumoje (Daunora, et al., 2004).

Aukštybinių pastatų projektavimas – ryški intervencija į esamą urbanistinę struktūrą ir jos vizualinį suvokimą, todėl prasminga įvertinti jos įtaką esamam miesto identitetui, bei moksliškai pagrįsti naujų orientyrų atsiradimą. Nereglementuota ir nesisteminė aukštybinių pastatų plėtra miestuose – globalizacijos, socialinės raidos ir investuotojų užmojų pasėkmė. Miestų identitetas ir jo vizualinis suvokimas kinta, nyksta būdingi konkrečiam miestui istoriškai susiformavę tapatumo ženklai. Globalaus miesto bruožai keičia susiklosčiusių urbanistinių struktūrų charakterį, todėl įžvelgiamas brandžiausių miestų urbanistinės struktūros dalių – senamiesčių ir jų prieigų vizualinio identiteto apsaugos ir ryškinimo poreikis. Aukštybinių pastatų plėtros valdymas – dominančių išdėstymo, kvartalų aukštingumo ir intensyvumo reglementavimas stabdytų nevaldomus plėtros procesus, o urbanistinės struktūros vystymas vyktų respektuojant istorinio ir kultūrinio tapatumo stiprinimo linkme.

Klaipėdos miesto aukštybinių pastatų plėtra reglamentuota vėliau nei atsirado pirmosios vertikalios dominantės „K ir D“ senamiesčio prieigose, kurios turėjo didelę įtaką miesto

centrinės dalies vizualinio tapatumo pokyčiams. 2007 m. patvirtintas „Klaipėdos miesto aukštybinių pastatų išdėstymo schema/ specialusis planas“. Rekomenduojama plėtra senamiesčio apsaugos zonoje: būdingo pastatų aukštingumo išlaikymas (neviršyti nusistovėjusio raudonų stogų foninio aukščio), atstatyti piliavietės bokštą, šv. Jono bažnyčią, šv Jokūbo bažnyčią ir Reformatų bažnyčią Tiltų g., formuoti daugiaplanį siluetą nuo Kuršių Nerijos. Naujų aukštybinių pastatų plėtra grindžiama centrinių gatvių sankirtų fiksavimu, kompozicinių branduolių ryškinimu – koncentruotu linijiniu vertikalių dominančių išdėstymu, semantizuojant urbanistinę linijinio miesto struktūrą.

3.4. Siluetas. Regeneracijos pasėkmių vertinimas.

Siluetas – tolimas kontūrinis užstatymo vaizdas dangaus skliauto ar gamtinių elementų fone. Pagrindinis silueto formavimo principas yra kurti harmoningą, kontekstualų ir estetišką miesto (ar miesto dalies) vaizdą; kuriame būtų atpažįstamas kompozicinis vertikalių dominančių ir foninio užstatymo principas, vertinant iš aktualių apžvalgos taškų.

Silueto pobūdį ir jo įtaką vizualiniam identitetui galima išskirti į dvi grupes:

1. Istoriškai susiklostęs labai vertingas siluetas, kurį reikia saugoti. Iš istorinės urbanistinės struktūros elementų sudarytas siluetas yra pagrindinis miesto vizualinio identiteto formantas;

2. Siluetas, kuriam reglamentavimas nėra būtinas, nes bet koks naujadaras esmės nekeičia. Dažniausiai tai nuo istorinio miesto branduolio nutolusios teritorijos ir jų siluetuose vyrauja didelė aukštybinių pastatų koncentracija.

Miesto silueto formavimo ir respektavimo būdai:

- × Bendro fono išlaikymas su virš jo iškylančiu unikaliu pastatu – dominante;
- × Aukštybinių pastatų, gerokai viršijančių bendrą miesto foną, išdėstymas remiantis griežta geometrine schema;
- × Esant aktyviai išreikštam bendram užstatymo fonui (vyraujant aukštybiniams pastatams), naujo vertikalaus akcento atsiradimas neturi vizualinės reikšmės;
- × Esant išraiškingam reljefui, užstatymas tankinamas, tačiau bendras aukštingumas neviršija fono;
- × Esant išraiškingam reljefui, jis pabrėžiamas pastatant vertikalią dominantę.

Neigiamai siluetą veikiantys faktoriai (Miškinis, 2005):

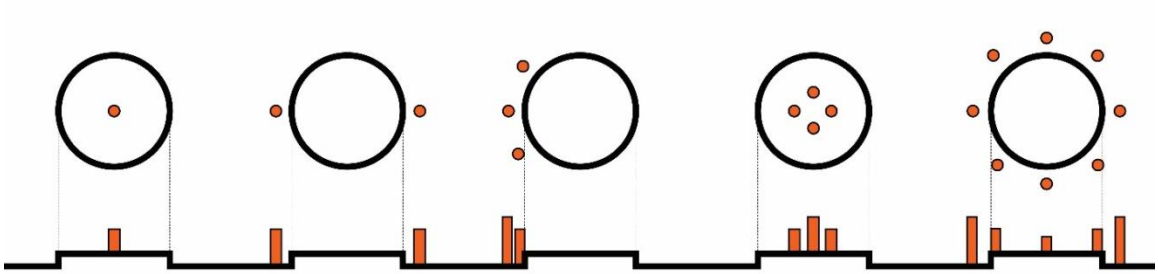
- × Per didelis sklypas;

- × Sklypo ilgoji kraštinė orientuota statmenai svarbioms apžvalgos taško kryptims. Taip atsiranda gadinantys siluetą ilgi horizontalūs tūriai;
- × Prasta aukštybinių pastatų architektūrinė kokybė.

Didžiausias aukštybinių pastatų vizualinis poveikis aplinkiniam urbanistiniam kontekstui reiškiasi ten, kur šių pastatų koncentracija didžiausia. Todėl aukštybinių pastatų grupavimo galimybės yra vienas iš veiksnių. Galimos kelios koncentracijos laipsnį perteikiančios kategorijos pavieniai pastatai, mažos (2–4 objektai) arba didelės (daugiau nei 4 objektai) jų grupės.

Aukštybiniai pastatai miesto urbanistinėje struktūroje veikia kaip orientyrai ir atlieka reikšmingą vaidmenį vizualinio identiteto formavimui. Vetikalių dominančių projektavimo miesto centrinėje dalyje vietos parinkimas ir išdėstymo principai – priemonės skirtos fiksuoti kompozicinių ašių kryptis, urbanistinės struktūros branduolio teritoriją ir ryškinti skirtingų miestovaizdzių ribas siluete ir panoramose. Galimi aukštybinių pastatų centrinės miesto dalies urbanistinėje struktūroje komponavimo modeliai (Косицкий, Я. В., Благовидова, Н. Г. 2007):

- × Viena vertikali dominantė, kai siluete ir panoramose veikia kaip orientyras, o miesto centro vieta identifikuojama, sunkiai atpažįstamas kompozicinių ašių principas;
- × Dvi vertikalios dominantės ties miesto centro riba, kai siluete fiksuojama miesto centro vieta, dydis, o gatvių panoramose – kompozicinių ašių kryptys;
- × Vertikalių domiančių eilė ties miesto centro riba. Vizualinio suvokimo atžvilgiu ši dominančių kompozicija aiškiau žymi miesto centrinės dalies teritoriją negu viena dominantė, tačiau suteikia mažiau informacijos nei dvi dominantės. Siluete nelieka pagrindinio akcento, vertikalės dalija vaizdą į dvi dalis, miesto centro dydis nėra suvokiamas;
- × Vertikalių dominančių grupė ties centrinės miesto dalies riba, kai silueto formavimo atžvilgiu šis vertikalių komponavimo būdas artimas vienos dominantės teikiamai vizualinei informacijai – identifikuojama miesto centro vieta. Aukštybinių pastatų grupės projektavimas sukuria galimybę kurti daugiaplanius vaizdus iš pagrindinių apžvalgos taškų ir gatvių perspektyvų.
- × Žiedu išdėstytos dominantės aplink miesto centrą. Kompoziciškai stipri, vieninga ir aiškių ribų miesto centrinės dalies teritorija

28 pav. *Aukštybinių pastatų komponavimo modeliai centrinėje miesto dalyje*

Klaipėdos centrinės dalies atveju, jau yra iškilusių aukštybinių pastatų ties senamiesčio riba, kurios suvokimą būtų galima stiprinti projektuojant dominantes ties Senamiesčio ir Krūmamiesčio sankirta miestovaizdžių – išdėstyti eilės principu – formuoti urbanistinę kalvą. Vadovaujantis šiuo dominančių išdėstymo modeliu būtų fiksuojamas ir siluete bei panoramose suvokiama Senamiesčio vieta, dydis bei kuriamas stiprus Senamiesčio kompozicinis branduolys.

Išvada: Miesto ar jo dalių siluetas – miesto tapatumą ir identitetą atspindintis vaizdas, matomas iš pagrindinių apžvalgos taškų. Regeneruojant urbanistinę struktūrą ir formuojant tūrinę – erdvinę teritorijos kompoziciją, didelis dėmesys turi būti skiriamas sprendinių patikrinimui siluete. Vertingi struktūriniai elementai (istorinės dominantės, miestovaizdžiai) ryškinami atsižvelgiant į miesto urbanistinės struktūros tapatumui būdingas sąvybes, reljefo pobūdį, istorinių ir naujų aukštybinių pastatų santykį bei projektavimo logiką. Klaipėdos centrinės dalies atveju, siūlant atstatyti šv. Jonų bažnyčią ir pilies bokštą, svarbu juos respektuoti siluete. Naujus aukštybinius pastatus statyti už vertingų identitetui elementų vizualinio dominavimo zonos, fiksuoti senamiesčio struktūrines ribas, formuoti daugiaplanius siluetus.

4. Analogų studija

Analogų studijai parinkti pavyzdžiai, kuriuose sprendžiama problematika aktuali Klaipėdos Atgimimo aikštei. Pagrindiniai analogų parinkimo kriterijai ir nagrinėjamos kryptys:

- × Aikštė kaip fortifikacinės sistemos dalis;
- × Aikštė ir upės krantinė;
- × Aikštė ir pagrindinė gatvė;
- × Aikštė ir aukštybiniai pastatai.

Analogų studijoje pateiktų aikščių sprendinių kokybė tikrinama remiantis suformuota aikščių vertinimo kriterijais:

- × Aikštės forma;

- × Aikštės proporcijos;
- × Tūrinė – erdvinė kompozicija;
- × Urbanistinės struktūros kokybė;
- × Aikštės ir jos formantų aukščio proporcijos;
- × Aikštės ir jos dominančių aukščio ryšys;
- × Vizualiniai ryšiai, kadrų daugiaplaniškumas.

4.1. Aikštė ir fortifikacinė sistema

COBE. **Israel aikštė**.

29 pav. *Israel aikštė, Kompenhaga*

Vieta: Kopenhaga, Danija

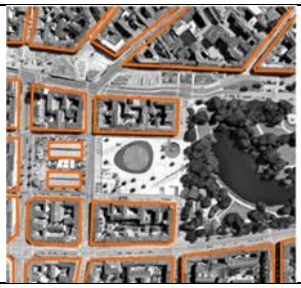
Architektai: COBE

Metai: 2014

Israel aikštės Kopenhagoje istorija atspindi miesto urbanistinės struktūros transformacijos etapus, kurie yra artimi Klaipėdos Atgimimo aikštės situacijai. Iš pradžių, kai miestas buvo apjuostas gynybiniais įtvirtinimais, ties dabartinės aikštės vieta buvo fortifikacinės sistemos riba. Vėliau, miestui plečiantis ir gynybinei sistemai netekus reiškmės, išliko tik fragmentiški gynybinės sistemos ženklai, o likusi teritorija užstatyta kvartalais – taip suformuota Israel aikštė.

Nuo jos atsiradimo pradžios tai buvo turgaus aikštė. Jai materialiai ir socialiai nusidėvėjus, aikštė tapo automobilių stovėjimo vieta. COBE architektai pasiūlė aikštės atnaujinimo koncepciją, kurios pagrindinė idėja – gynybinės sistemos ribų fiksavimas. Aikštė dalijama lygiais į dvi dalis: suformuotos pakeltos amfiteatro tipo plokštumos ties aikštės kraštais, žyminčios istorinio gynybinio pylimo liniją, o centrinėje aikštės dalyje, buvusio gynybinio kanalo vietoje įrengta rekreacinė zona bendruomenei (riedučių parkas ir sporto aikštelė), po aikšte suplanuota automobilių stovėjimo vietos. Aikštės prieigose yra išlikęs gynybinio kanalo fragmentas, aplink kurį suformuotas parkas.

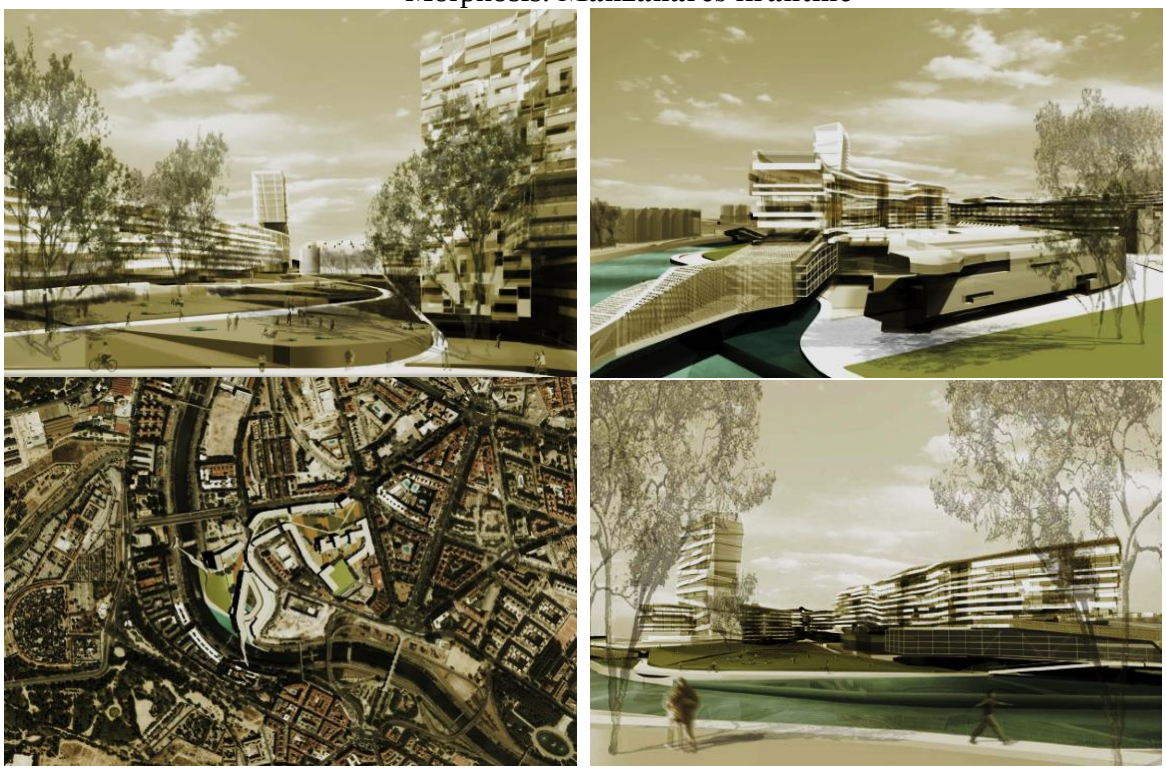
5 lentelė. *Israel aikštės vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPIO FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	100 X 133 m 1: 1.3	++	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI, STIPRINTINAS AŠIŲ VAIDMUO.	++	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS BAIGTAS FORMUOTI. ATVIRAS VIENAS VAIZDAS.	+++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS SKERSMENS IR FORMANTŲ AUKŠČIO SANTYKIS TINKAMAS. ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS.	+++	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	AIKŠTĖS PRIEIGOSE NĖRA AUKŠTYBINIŲ PASTATŲ, TIK LOKALŪS AKCENTAI. YRA GALIMYBĖ DIDINTI JŲ AUKŠTINGUMĄ.	++	

VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU GYNYBINĖS SISTEMOS ELEMENTAIS, VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA - REPREZENTUOJAMAS PARKAS.	+++	

4.2. Aikštė ir krantinė

Morphosis. **Manzanares krantinė**

30 pav. *Manzanares krantinės regeneracijos koncepcija, Madridas*

Vieta: Madridas, Ispanija

Architektai: Morphosis

Metai: 2005 – 2006.

Manzares upė - pagrindinė Madrido miestą kertanti gamtinė ašis. Iki pirmojo pasaulinio karo upė ir jos krantinės buvo žalioji miesto zona, urbanistinė struktūra nevystoma. Miestui plečiantis, užstatyti abu upės krantai, o augant automobilių srautams centrinėje dalyje, Manzares upės krantinių prieigose nutiestos aukštos kategorijos gatvės. Intensyvus eismas, nebaigta formuoti, stambaus mastelio kvartlinė struktūrą atkirto miesto urbanistinės struktūros ryšius su upės krantinėmis. Tuo šis pavyzdys analogiškas nagrinėjamos teritorijos Klaipėdoje atvejui, kai didelio intensyvumo automobilių gatvė užkirto kelią erdvinės

struktūros vystymuisi už jos. 2005m. paskelbtame Manzares upės krantinių regeneracijos konkurse „Morphosis" architektai pasiūlė linijinio parko išilgai upės krantinių formavimo koncepciją.

Pagrindinė krantinių regeneracijos idėja – nuraminti automobilių eismą ties krantinėmis, vystyti urbanistinės struktūros ir upės jungtis pirmenybę teikiant pėsčiųjų takų ir zonų formavimui bei pasiūlyti visuomeninės funkcijos objektą, kurio atsiradimas sustiprintų krantinių naudojimo intensyvumą. Projektuojamas užstatymas kuris orientuotas statmenai upei, kompozicinės ašys fiksuojamos vertiakliais akscentais, žyminčiais miesto urbanistinės struktūros ir upės erdvės jungtis. Suformuotos urbanistinės erdvės kurios tarpusavyje jungiamos pėsčiųjų takų ir pasažų. Siūlomas pagrindinis krantinės erdvinės struktūros elementas – aikštė, kurio formantai – įvairios funkcijos pastatai. Automobilių eismas ties aikštės vieta nukreipiamas po žeme, projektuojami pėsčiųjų tiltai, kuriais jungiami abu Manzare upės krantai.

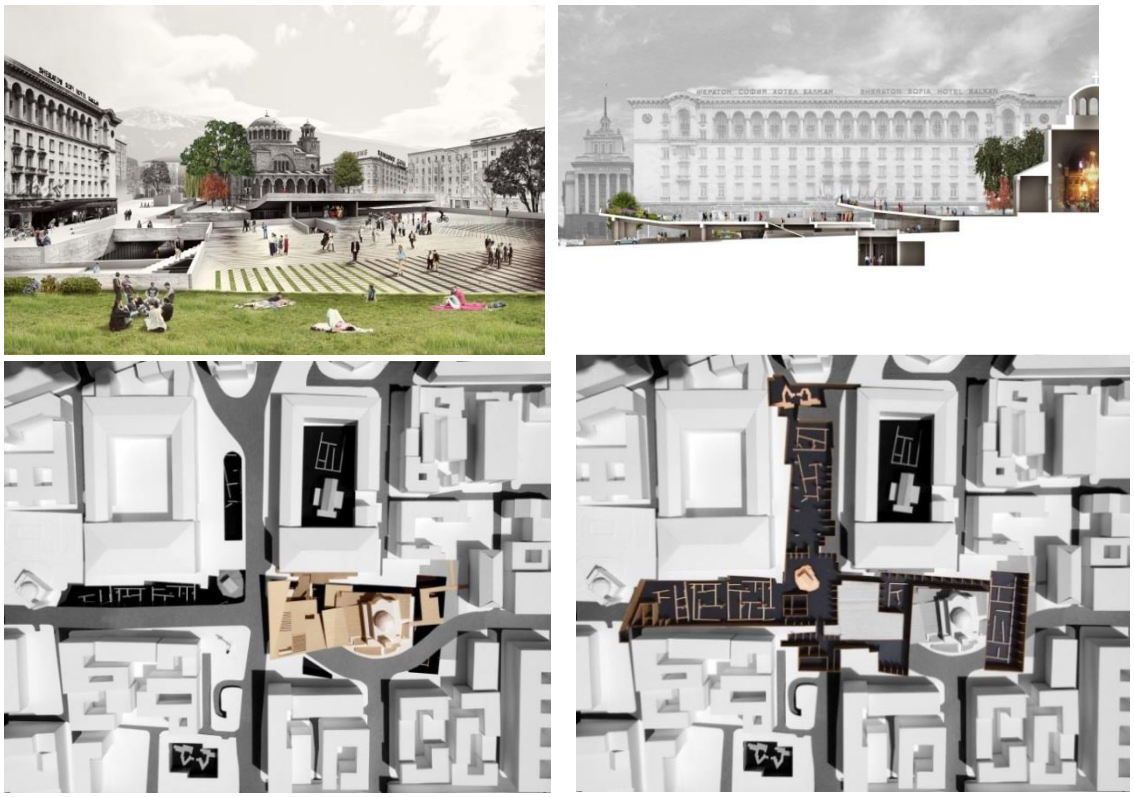
6 lentelė. *Monzanares aikštės vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	IRREGULIARI, TRAPECIJOS FORMOS	+++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	194 X 173 m 1: 1.1	+	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI, STIPRINTINAS AŠIŲ VAIDMUO.	++	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS BAIGTAS FORMUOTI. ATVIRAS VIENAS VAIZDAS. SIŪLOMAS UŽSTAMAS NEATITINKA ESAMOS URBANISTINĖS STRUKTŪROS UŽSTATYMO CHARAKTERIO.	+	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS SKERSMENS IR FORMANTŲ AUKŠČIO SANTYKIS ARTIMAS REKOMENTUOJAMAM. NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ.	+++	

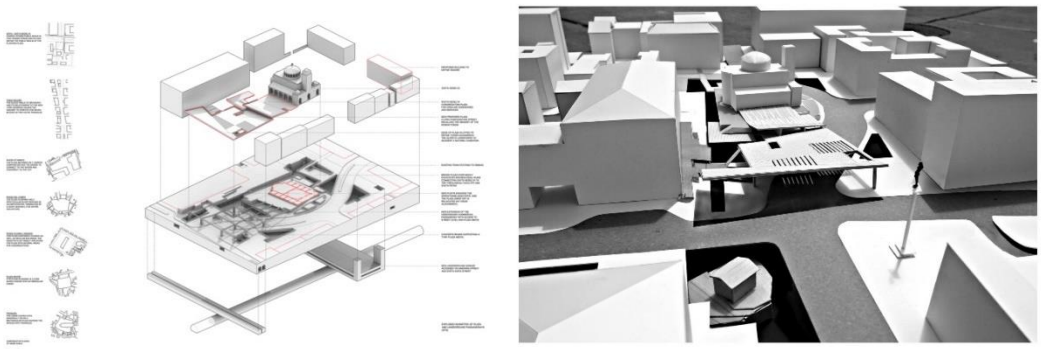
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	AIKŠTĖS PRIEIGOSE SIŪLOMI AUKŠTYBINIAI PASTATAI TINKAMO AUKŠTINGUMO	+++	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI, VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA – REPREZENTUOJAMA UPĖ IR PARKAS KRANTINĖS.	+++	

4.3. Aikštė ir pagrindinė gatvė

NC-OFFICE. **Sveta Nedelya** aikštė.

31 pav. *Sveta Nedelya aikštės regeneracijos koncepcija*

32 pav. *Sveta Nedelya aikštės regeneracijos koncepcija*

Vieta: Sofija. Bulgarija

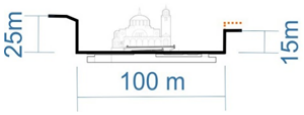
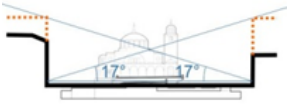
Architektai: NC-OFFICE

Metai: 2013

Sveta Nedelya aikštė Sofijoje – aikštė prie pagrindinės miesto centrinės dalies gatvės. Urbanistinė teritorijos struktūra stipriai deformuota sovietinės statybos padarinių, yra likusių istorinių užstatymo ženklų – Sveta Nedelya bažnyčia, archeologinių kasinėjimų metu atidengtų pamatų. Aikštės problematika – neaiškios ribos, intensyvus automobilių eismas atkerta pėsčiųjų judėjimą aikštės link, istorinio užstatymo urbanistinėje struktūroje fiksavimo ir eksponavimo poreikis.

NC – OFFICE paruošė urbanistinės struktūros regeneravimo koncepciją, kurioje siūloma formuoti kelių lygių aikštę: požeminis lygis (archeologinis sluoksnis + metro lygis) ir žemės lygis (automobilių transportui skirtas lygis judėjimui po aikšte) ir aikštės lygis (pakelta virš gatvės aikštės plokštuma skirta pėsčiųjų judėjimui). Siekiama sukurti aiškią aikštės formą, erdvę, ją papildant vertikalių jungčių ir skirtingų lygių perkritimais (laiptais, pandusais, paviršiaus lygių pokyčiais). Akštės erdvė skaidoma į dvi zonas: monumentalią (ties bažnyčia, skirtą religiniams renginiams) ir neformalią (laisvam žmonių judėjimui, rekreacinei veiklai). Iš aikštės formuojamas tiesioginis patekimas laiptais ir liftais į požeminio transporto (metro) erdves ir gatvės lygį.

7 lentelė. *Sveta Nedelya aikštės vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	IRREGULIARI, TRAPECIJOS FORMOS	+++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	150 X 75 m 1:2	+++	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI, STIPRINTINAS AŠIŲ VAIDMUO VERTIKALĖMIS.	++	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS SUFORMUOTAS.	+++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	++	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	AIKŠTĖS PRIEIGOSE VYRAUJA LOKALIOS REIKŠMĖS AKCENTAI, VIETA POTENCIALI VERTIKALIŲ DOMINANČIŲ FORMAVIMUI.	++	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU ISTORINĖS STRUKTŪROS ŽENKLAIS(BAŽNYČIOM IR ARCHEOLOGINIU SLUOKSNIU), VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA.	+++	

4.4. Aikštė ir aukštybiniai pastatai

Schmidt Hammer Lassen Architects. **Malmö Live**

33 pav. *Malmö Live pastatų kompleksas ir aikštė, Malmė, Švedija.*

Vieta: Malmė, Švedija

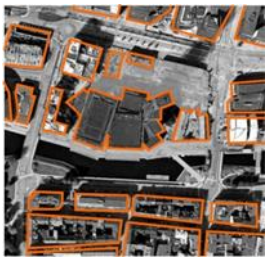
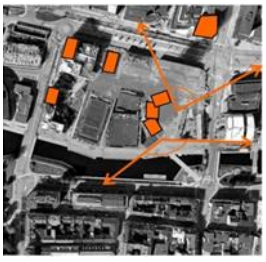
Architektai: Schmidt Hammer Lassen Architects

Metai: 2015

Malmė – buvęs fortifikacine sistema apjuostas miestas, kaip ir Klaipėdos senamiestis pastatyta karo stovyklos principu: Cardus – Decumanus ašys, bažnyčios ir citadelės bokštai. Malmö Live nagrinėjamas kompleksas su aukštybiniais pastatais bei aikšte yra senamiesčio prieigose, ties fortifikacinės sistemos riba – analogiškas Klaipėdos Atgimimo aikštei pavyzdys. Prieš regeneraciją konversinė teritorija buvo užstatyta menkaverčiais pastatais, naudota kaip automobilių aikštelė. Teritorijos problematika – nesuformuota urbanistinė struktūra ir tūrinė – erdvinė kompozicija, neaiskios senamiesčio ribos, ryšių su krantine stygius.

Schmidt Hammer Lassen Architects paruošė urbanistinės struktūros regeneracijos koncepciją, kurios pagrindinė idėja - fiksuoti fortifikacinės sistemos ribas aukštybiniais pastatais. Pasiūlyta aukštybinių pastatų grupė, baigtos formuoti gatvių išklotinės, suprojektuotos operos ir teatro salės. Aikštėje respektuojami istoriniai pastatai, sukurtos aikštės ir krantinės jungtys, pėsčiųjų tiltas į senamiestį bei skersinis aikštės ir piliavietės ryšys.

8 lentelė. *Malmö Live aikštės vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	IRREGULIARI, TRAPECIJOS FORMOS	+++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	140 X 60 m 1:2.1	+++	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS- NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA BAIGTA FORMUOTI. KOMPOZICINĖS AŠYS FIKSUOJAMOS VERTIKALĖMIS.	+++	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS SUFORMUOTAS.	+++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	++	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	AIKŠTĖS PRIEIGOSE ESANTIS AUKŠČIAUSIA VERTIKALĖ TINKAMO AUKŠČIO.	+++	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU SENAMIESČIU IR NAUJOMIS DOMINANTĖMIS. AIKŠTĖ – DOMINANČIŲ APŽVALGOS VIETA. VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA.	+++	

Analogų studijos išvados:

Aikštės forma: Visos aikštės, išskyrus COBE Israel aikštę, atitinka C. Sitte teorinį aikštės modelį – yra irreguliarios formos;

Aikštės proporcijos: Manzanares krantinėje esančios aikštės fiziniai parametrai didžiausi proporcijos neatitinkančios rekomendacijų – 1: 1, atitinkamų proporcijų – Sveta Nedelya ir Malmo Live aikštės, Israel aikštės proporcijos gali būti didinamos iki 1: 2 proporcijos;

Tūrinė – erdvinė kompozicija: Iš dalies baigtos tūrinės – erdvinės kompozicijos aikštės – Israel ir Sveta Nedelya. Rekomenduojamas kompozicinių ir vizualinių ryšių fiksavimas vertikaliais akcentais. Manzanares krantinės atveju dėl neadekvačių erdvinių sprendinių esamai struktūrai, kompozicinių ašių vaidmuo sunkiai suvokiamas. Rekomenduojama stiprinti kompozicinių ašių reikšmę, baigti formuoti erdvinius kanalus. Baigta tūrinė - erdvinė kompozicija identifikuojama Malmo Live aikštėje. Kompozicinės ašys fiksuojamos dominantėmis, formuojama vertikalių orientyrų kalva;

Urbanistinės struktūros kokybė: Visų aikščių perimetras baigtas formuoti, atviras vienas vaizdas. Tačiau Manzanares krantinės koncepcijoje įžvelgiamas susiklosčiusiai kvartalinei struktūrai neadekvatus užstatymo principas;

Aikštės erdvės ir jos formantų aukščio proporcijos: Israel ir Manzanares aikštėse geriausiai išlaikyti proporcijos tarp erdvės dydžio ir formantų aukščio. Aikščių erdviniai parametrai suvokiami ir adekvatus rekomenduojamam L. Alberti 1: 5 formantų aukščio ir erdvės skersmens santykiui. Tuo tarpu Sveta Nedelya ir Malmo Live aikščių formantų aukštį rekomenduojama nežymiai didinti;

Aikštės ir jos dominančių ryšys: Visų urbanistinių erdvių prieigose suprojektuotos dominantės, išskyrus Israel aikštę. Remiantis R. Stimpelo rekomenduojamu dominantės apžvalgos kampu 17°, Sveta Nedelya aikštės dominantės per mažo aukštingumo, neatitinka orientyrų vaidmens urbanistinėje struktūroje. Tinkamos aikštės pločio ir dominančių proporcijos Manzanares ir Malmo Live aikštėse;

Vizualiniai ryšiai, kadrų daugiaplaniškumas: Visos nagrinėjamos urbanistinės erdvės pasižymi formuojamais vizualiniais ryšiais su dominantėmis, o dėl atviros vienos kraštinės sudaromos sąlygos kadrų daugiaplaniškumui. Respektuojami senamiesčiai, istoriniai urbanistinės struktūros rudimentai ar gamtiniai elementai.

Aikščių vertinimas pagal nusistatytus kriterijus sumuojamas:

- × COBE. **Israel aikštė. -** 17
- × Morphosis. **Manzanares krantinė. –** 16
- × NC-OFFICE. **Sveta Nedelya aikštė. –** 18
- × Schmidt Hammer Lassen Architects. **Malmö Live. –** 20.

5. Analitinės – tiriamosios dalies išvados

Pagal miesto erdvinės struktūros ir jos regeneravimo galimybių analizę bei remiantis regeneracijos pasėkmėmis siluetui ir jį formuojanties elementams daromos išvados apie Klaipėdos nagrinėjamą situaciją.

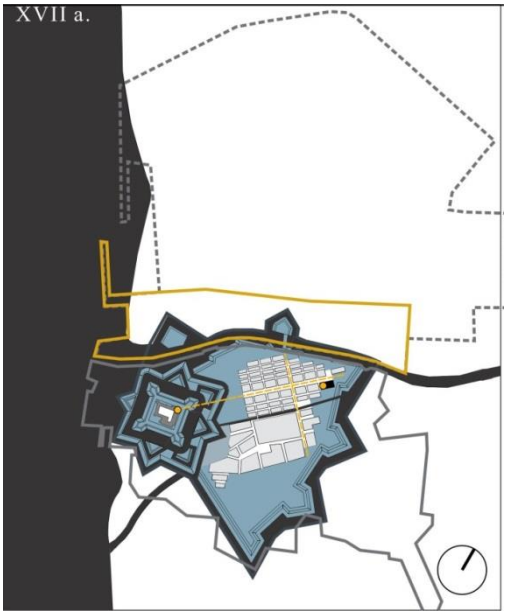
- × Identifikuojamas Klaipėdos gynybinės sistemos Danės upės fragmente regeneracijos poreikis, dėl neaiškiai suvokiamų senamiesčio ribų. Regeneruoti istorinės erdvinės struktūros rudimentus remiantis Europos miestų praktika - formuoti erdvinių elementų sistemą: erdvės, žaliosios zonos ir jungtys tarp jų;
- × Sumažėjusi Danės upės reikšmė erdvinėje struktūroje – struktūrinių jungčių tarp dviejų upės krantų trūkumo bei stambių užstatymo kvartalų ties upės krantine padarinys. Formuoti tankią jungčių sistemą tarp Krūmamiesčio ir senamiesčio, smulkinti kvartalinę struktūrą ties krantine statmenomis ašimis į upę;
- × Konversinės uosto teritorijos Kuršių marių prieigose – izoliuota urbanistinės struktūros dalis. Regeneruojant urbanistinį audinį pagrindinė užduotis – formuoti kontekstualią urbanistinę struktūrą, kurti jungtis su Krūmamiesčio ir senamiesčio teritorijomis, atsižvelgti į senamiesčio ir Kuršių marių panoramų respektavimo galimybes;
- × Suformuluoti aikštės morfologininiai, struktūriniai ir vizualiniai vertinimo principai, kuriais remantis atlikta palyginamoji Lietuvos didžiųjų aikščių analizė. Išvados: Klaipėdos aikštės parametrai mažiausi lyginant su kitomis aikštėmis, erdvės formantai per mažo aukštingumo, kompozicija iš dalies baigta formuoti, stiprinti kompozicinių ašių ir aukštybinių pastatų ryšius urbanistinėje sturktūroje, vertinga kompozicinė ir vizualinė erdvės savybė – atviras vienas vaizdas į senamiestį;
- × Kuriant Atgimimo aikštės ir jos prieigų regeneracijos koncepcijos remtis išskirtais urbanistinės struktūros elementų formavimo principais bei analogiškais Europos aikščių regeneracijos praktikos pavyzdžiai;
- × Analizuojama Atgimimo aikštė ir jos prieigos – reikšminga miesto vizualinį identitetą formuojanti teritorija. Regeneracijos koncepcijos sprendiniai turi būti tikrinami nuo pagrindinių apžvalgos taškų atsiveriančiuose siluetuose ir gatvių panoramose. Siūloma atstatyti istorines dominantes – pilies bokštą ir Jono bažnyčią – ryškinti miesto centrinės dalies urbanistinės struktūros savitumą.

Eksperimentinė – tiriamoji dalis

1. Vietovės urbanistinės raidos sąlygų apžvalga

1.1. Istorinė raida

Apžvelgiama Klaipėdos miesto centrinės dalies urbanistinės struktūros raida, kurios pagrindu bus identifikuojama išliekamoji Atgimimo aikštės teritorijos vertė ir urbanistinės struktūros deformacijos miestovaizdžiuose. Pagal J. Bučo (Bučas, et al., 1995) išskirtus pagrindinius Klaipėdos miesto centrinės dalies raidos etapus, teritorijos raida apibendrintai grupuojama į pagrindinius raidos lūžius, aktualius nagrinėjamai teritorijai:

34 pav. *Klaipėdos centrinė dalis XVIIa.*

1. Nagrinėjama teritorija – fortifikacinės sistemos dalis

× Miestovaizdžių plėtra nuosekli. Senamiestis + Frydricho miestas. Suforrmuotos dvi pagrindinės gatvės (Cardo ir Decumanus). Klaipėdos teritorija pirmą kartą apjuosta gynybiniais pylimais: iš pradžių senamiestis, o vėliau ir Frydricho priemiestis. Statomi pilies ir miesto gynybiniai įtvirtinimai. Istorinės dominantės – Pilies bokštas ir bažnyčios bokštas. Darbe nagrinėjamos Atgimimo aikštės ir „Laivitės“ teritorijos – fortifikacinės sistemos dalys - ravelinai.

35 pav. *Klaipėdos centrinė dalis XIXa.*

2. Nagrinėjama teritorija – užstatymas

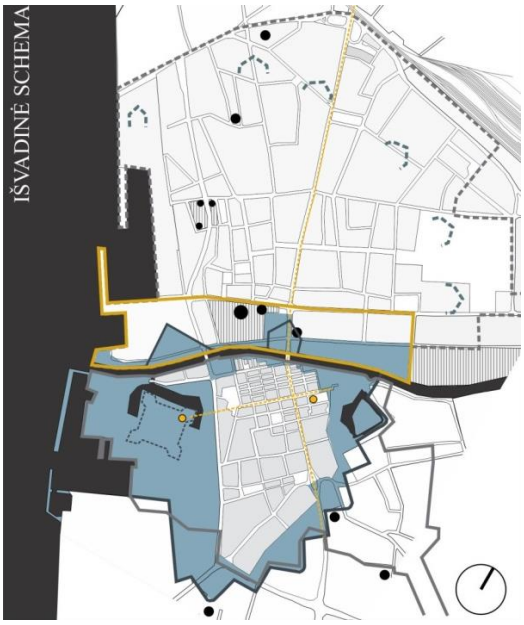
× Miesto centrinė dalis plečiasi: Krūmamiestis, Mažoji ir Didžioji Vitė. Dabartinės Atgimimo aikštės ir ,,Laivitės “ teriotorijose buvę ravelinai, nugriaunami, fortifikacine sistema apjuosiamas ir Krūmamiestis. Atgimimo aikštės teritorija užstatoma kvartalais, ,,Laivitės” teritorijoje buvusio ravelino vieta veikia kaip uosto tertirorija. H. Manto gatvė – pagrindinis Krūmamiesčio ir Senamiesčio linijinės miesto struktūros kompozicinis elementas.

36 pav. *Klaipėdos centrinė dalis XXIa.*

3. Nagrinėjama teritorija – aikštė

× Miesto centrinėje dalyje vykdomos urbanistinės struktūros deformacijos. Istorinės dominantės – pilies bokštas ir Jonų bažnyčia nugriaunami, naikinama senamiesčio fortifikacinė sistema ir teritorijoje suformuojamas kvartalinis užstatymas, laisvo planavimo teriotorijos. Taškinio užstatymo objektai suplanuoti kvartalinėje struktūroje – reikšminga urbanistinės struktūros vizualinio tapatumo silpnėjimo priežastis, vystomos uosto/ pramonės teritorijos atkirto miesto centrinės dalies ryšius su Kuršių mariomis. Po karo išgriautoje teritorijoje suformuojama Atgimimo aikštė, Muzikinis teatras, Klaipėdos viešbutis. Nepriklausomybės laikotarpiu pastatyti aukštybiniai K D pastatai.

37 pav. *Išvadinė Klaipėdos centrinės dalies potencialios raidos schema*

Išvados / rekomendacijos

× Istorinio miesto branduolio ir priemiesčių teritorijos istorinėje raidoje patyrė deformacijų, tapo sunkiai identifikuojamos.Vystyti teritorijas, humanizuojant miestovaizdžių deformacijas, atkurti centrinės dalies istorinio užstatymo vientisumą ir istorines dominantes;

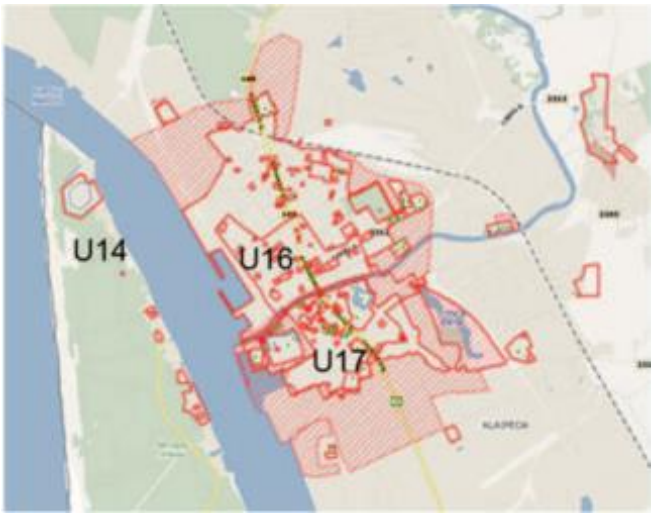
× Neišlikusi fortifikacinė sistema sąlygoja neaiškų senamiesčio ribų suvokimą. Galima vystymo kryptis – gynybinės sistemos kontūro miesto struktūroje žymėjimas žaliuoju pleištu;

× Dabartinėje raidos stadijoje nagrinėjama teritorija – aikštė ir jos prieigos bendramiestinės reikšmės dominančių koncentracijos zona, buvusio istorinio užstatymo ir gynybinės sistemos ravelino vieta.

1.2. Teritorijos vertinimas kultūrinio paveldo apsaugos aspektu

Dėl istorinių miestų generalinių ir detalių planų rengimo procesui skiriamo riboto projektavimo laiko, darbo apimties ir pobūdžio dažnai urbanistinės struktūros raidos savitumo klausimas lieka detaliai neištirtas. Urbanistinės struktūros vertingųjų savybių identifikavimas susideda iš urbanistinės struktūros būdingų savybių (plano, užstatymo ir tūrinės – erdvinės kompozicijos) išskyrimo, šių struktūrinių darinių susiformavimo priežastingumo istorinėje raidoje ir ženklų esamoje urbanistinės struktūros situacijoje.

Jei planavimo procese neidentifikuoti vertingi urbanistinės struktūros bruožai nesaugomi ir nerespektuojami, jie nyksta naujai formuojamų teritorijų apsuptyje. Miestas praranda savo istorinius formavimo principus, naujai kuriama urbanistinė struktūra nekontektuali, paremta globalių miestų projektavimo praktika, o ne tradicinių struktūrinių verčių respektavimu. Miesto tapatumas, urbanistinė struktūra, jos naudojimo intensyvumas ir funkcija laikui bėgant keičiasi, vystosi, todėl kultūrinės vertės respektavimas ir ryškinimas turi būti atliekamas moderniomis ir adekvačiomis laikmečiui priemonėmis.

38 pav. *Klaipėdos miesto centrinės dalies kultūros paveldas ir apsaugos zonos pagal kultūros registro duomenis (Klaipėdos miesto Nekilnojamosios kultūros vertybės, 2002)*

Pagal Kultūros vertybių registrą (Klaipėdos miesto nekilnojamosios kultūros vertybės, 2002), išskiriamos kultūros paveldo vietovių zonos, sudarančios Klaipėdos miesto centrinės dalies kultūrinio tapatumo pagrindą:

- × Smiltynė U14, šiauriausioje Kuršių Nerijos dalyje, priklausančioje Klaipėdos miestui, urbanistinė, architektūrinė ir istorinė vertė 1589 m.;
- × Miesto istorinė dalis U16, dešiniajame Danės upės krante, urbanistinė, architektūrinė ir istorinė vertė XVI–XX a.;

× Senamiestis U17, dešiniajame Danės upės krante, prie Kuršių marių, urbanistinė, architektūrinė ir istorinė vertė XIII–XX a.

Baigiamajame darbe nagrinėjamai Danės upės atkarpai fortifikacinės sistemos ribose kultūros paveldo aspektu aktuali miesto istorinės dalies teritorija ir fortifikacinės sistemos rudimentai Senamiesčio dalyje. Istorinei miesto daliai pagal Kultūros vertybių registrą nustatytos vertės:

× Urbanistinė vertė – reikšminga pripažinta istorinė miesto dalis;
× Architektūrinė vertė – reikšmingais pripažinti architektūrinės kūrybos statiniai, jų dalys, priklausiniai ir tokių statinių vientisos architektūrinės kompozicijos ir kompleksai;
× Istorinė vertė – reikšmingais pripažinti objektai ir vietovės, susijusios su svarbiais visuomenės, kultūros ir valstybės istorijos įvykiais.

Klaipėdos miesto istorinės dalies kultūrinės vertės apsaugos atveju, išskiriamos vertingos teritorijos, tačiau jų urbanistinės struktūros tapatumo bruožai nekomentuojami kaip vertybė ir išskirimi tik pavieniai nekilnojamo kultūros paveldo objektai:

9 lentelė. *Nekilnojamo kultūros paveldo objektai nagrinėjamoje teritorijoje*

<table>
<tr><th colspan="2">Kompleksai</th></tr>
<tr><td>
39 pav. Klaipėdos bastioninių įtvirtinimų kompleksas. Jono kalnelis</td><td>
40 pav. Pašto stoties kompleksas</td></tr>
<tr><th colspan="2">Pastatai</th></tr>
<tr><td>
41 pav. Klaipėdos rotušė</td><td>
42 pav. Banko pastatas</td></tr>
</table>

43 pav. *Laikrodžių muziejus*

44 pav. *Gyvenamasis pastatas liepų g. 8*

45 pav. *Gyvenamasis pastatas liepų g. 4*

46 pav. *Teismo rūmų ir kalėjimo pastatas*

Infrastruktūros objektai

47 pav. *Biržos tiltas*

Neišlikę vertingi pastatai

48 pav. *Biržos pastatas*

49 pav. *Gaisrinės pastatas*

Fortifikacinės sistemos rudimentai senamiesčio dalyje (Klaipėdos miesto Nekilnojamosios kultūros vertybės, 2002):

• Klaipėdos pilies ir bastionų kompleksas G136KP. Klaipėdos pilies liekanos yra kairiajame Danės upės žiočių krante. Šiuo metu išlikę princų Karlo ir Frydricho poternos bei jų bastionai,

vakarinė kurtina, fosos dalis. Liekanos konservuojamos. Frydricho poternoje įrengtas Pilies muziejus.

• Bastionų kompleksas G139K. Dalis restauruotų bastionų teritorijos naudojama kaip parkas miestiečių poilsiui, kita dalis bastionų apirę, šlaitai nuožulnūs, reljefas apgadintas. Nei apmatavimai, nei tyrimai ar konservavimai nevykdyti. Nustatyta: istorinė, technologinė, architektūrinė vertė.

Remiantis parengto miesto bendrojo plano sprendiniais, identifikuojamas sisteminis požiūris į Klaipėdos gynybinius įtvirtinimus: „piliavietė, miesto įtvirtinimų bastionai su fosomis, Danės upės akvatorija, krantinės ir kranto juosta yra esminis ir nedalomas urbanistinės senamiesčio infrastruktūros elementas.“ Planuojama tęsti piliavietės restauravimo darbus: „užtikrinti gamybinės veiklos nutraukimą ir piliavietės teritorijos išvalymą nuo pokarinių pastatų iki 2009 m. Parengti piliavietės atkūrimo koncepciją ir ją realizuoti .“ (Kultūros paveldo dalies sprendiniai, 2007: 7–8).

Analizuojamos teritorijos vertingosios urbanistinės struktūros savybės

Klaipėdos centrinė dalis – Krūmamiestis – kultūros paveldo vietovė.

Tūrinės – erdvinės struktūros sandara – tūrinė erdvinė struktūra formuojama H. Manto gatvės ašies ir su ja statmenai besikertančių gatvių Kuršių marių link, Danės upės ašies ir fortifikacinės sistemos rudimentų.Planinės struktūros tipas – linijinis – stačiakampis. Ties pagrindinių gatvių sankirtomis vyrauja urbanistinių erdvių išsidėstymas.

Esamos dominantės – ,,K ir D“ pastatas,,, Klaipėdos „ viešbučio bokštas, Muzikinio teatro bokštas.

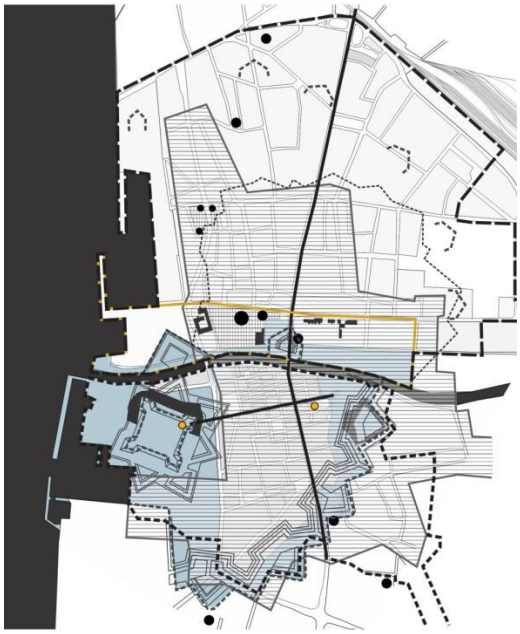
Išnykusios istorinės dominantės – Jono bažnyčios bokštas, pilies bokštas.

Užstatymo tipai - perimetrinis ir atskirai stovintys objektai.

Gatvės, aikštės ir jų tipai – Linijinio miesto kompoziciją formuojančios - H. Manto g. – Tiltųg , Naujojo Uosto g. – Pilies g. Joms statmenos erdvines jungtis su Kuršių mariomis formuojančios – Naujojo Sodog. – Liepų g., Danės g.. Aikštės - Atgimimo aikštė.

Parkai, skverai ir kiti žalieji elementai – Dangės upės krantinė ir skveras, Jono kalnelis ir piliavietė.

Buvusio užstatymo vietos – fortifikacinės sistemos riba su ravelinais, istorinė H. Manto trasos atkarpa, Gaisrinės pastato vieta, Biržos pastato vieta.

50 pav. *Vertingosios urbanistinės struktūros savybės*

Išvados

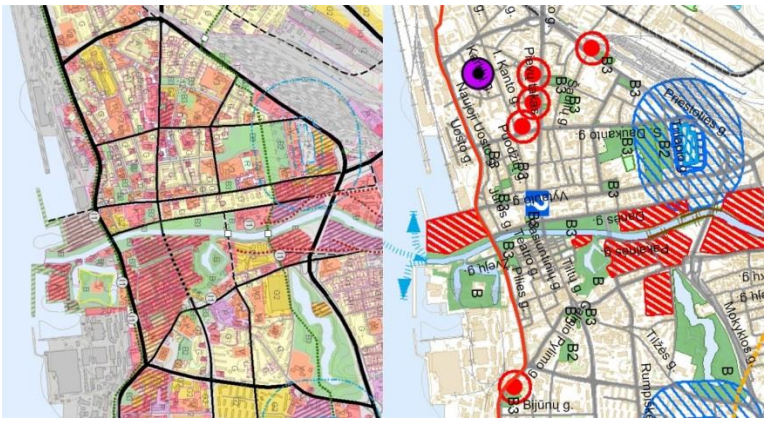
Kultūros paveldo vertinimo tarybos aktu registruojami atskiri vertingi objektai,nėra bendro urbanistinės struktūros vertinimo ir urbansitinės struktūros vertingų savybių išskyrimo. Nekomentuojamas foninis užstatymo aukštingumas, morfotipai, tūrinė – erdvinė kompozicija, aukštybiniai K ir D pastatai. Fortifikaciniai objektai bendrajame plane įvardinti kaip „ nedalomas urbanistinės infrastruktūros elementas“, tačiau stinga bendros tvarkymo koncepcijos, išnykusios gynybinės sistemos ribos atkūrimo ar fiksavimo urbanistinėje struktūroje reglamentavimo. Nekomentuojama Krūmamiesčio dalyje neišlikusios gynybinės sistemos riba ir jos ryškinimo urbanistinėmis priemonėmis galimybė. Atgimimo aikštės ir jos prieigų - Danės upės fragmento fortifikacinės sistemos ribose kultūrinę vertę apibrėžiantys sturktūriniai elementai turi būtu traktuojami kaip vertingų teritorijos urbanistinės struktūros savybių visuma. Kuriant urbanistinę koncepcija svarbu laikytis susiklosčiusių ir urbanistinės struktūros savitumą apibrėžiančių urbanistinių formavimo principų, tai būdas kontekstualiai vystyti esamą struktūrą ir respektuoti kultūrinę teritorijos vertę.

1.3. Planavimo proceso apžvalga

Skyriuje pristatomi pagrindiniai Klaipėdos miesto centrinės dalies ir nagrinėjamos teritorijos formavimui reikšmingi planavimo dokumentai:

- × Klaipėdos miesto bendrasis planas;
- × Klaipėdos miesto aukštybinių pastatų išdėstymo schema – specialusis planas
- × Atgimimo aikštės ir prieigų detalusis planas.

Klaipėdos miesto bendrasis planas (2007m.)

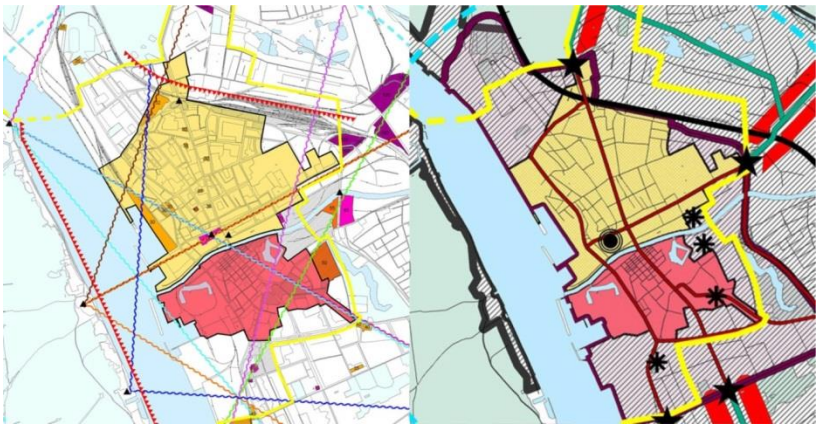

51 pav. *Klaipėdos bendrojo plano ir kraštovaizdžio tvarkymo schemos fragmantai.*

Sprendinių vertinimas:

Klaipėdos bendrojo plano sprendiniais numatomas konversinių zonų tvarkymas nagrinėjamoje teritorijoje. Atsisakoma utilitarios uostą aptarnaujančios funkcijos Kuršių marių krantinės teritorijoje, siūloma regeneruoti elektrinės ir Jono kalnelio prieigose esančias konversines teritorijas. Siūloma vystyti Danės krantinių erdves, formuoti žaliają zoną, kuriama nauja jungtis tarp dviejų krantų. Tačiau fortifikaciniai objektai – Jono kalnelis ir piliavietė teritorijoje išskiriami kaip atskiri objektai. Nesiūloma senamiesčio fortifikacinių elementų kompleksinė tvarkymo galimybė – senamiesčio struktūrinių ribų fiksavimas žalioju žiedu.

Aušybinių pastatų išdėstymo schema – specialusis planas

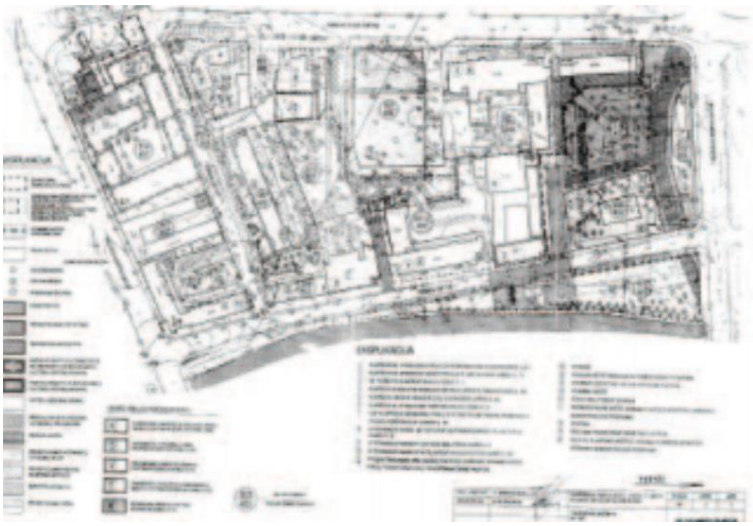
52 pav. *Klaipėdos bendrojo plano ir kraštovaizdžio tvarkymo schemos fragmantai.*

Sprendinių vertinimas:

Sprendiniuose pateikiami aukštybinų pastatų išdėstymo principai. Išlaikyti susiklosčiusį foninį užstatymą. Siūlomi formuoti įvažiavimo į miesto centrinę dalį įvaizdžio mazgai – ties pagrindinų gatvių ir struktūrinių ribų susikirtimo taškais. Fiksuojama aukštybinių pastatų

senamiesčio prieigose vieta – ties esamomis K ir D dominantėmis – potenciali vertikalių domiančių plėtros teritorija. Siūloma atstatyti pilies bokštą, Jonų bažnyčią, šv. Jokūbo bažnyčią ir Reformatų bažnyčią. Išskiriami miesto silueto ir vidiniai urbanistinės struktūros apžvalgos taškai, aktualūs auštybinių pastatų vystymo pasekmėms patikrinti.

Atgimimo aikštės ir prieigų detalusis planas

53 pav. *Atgimimo aikštės detalusis planas*

Sprendinių vertinimas:

2005 metais patvirtintu detaliuoju planu reglamentuojamas istorinio perimetrinio užstatymo atkūrimas Atgimimo aikštėje. Aikštės pakračiuose suformuoti trys sklypai: vienas palei H.Manto gatvę ir du palei Danės gatvę. Po aikšte numatyta įrengti automobilių stovėjimo aikštelę.

Istorinio užstatymo atkūrimo aikštėje idėja abejotina dėl susiklosčiusios esamų aukštybinių pasatų ir urbanistinės struktūros situacijos:

- × Neįvertintas šiuo metu atgimimo aikštės prieigose esančio „Klaipėdos“ viešbučio ir aukštybinių „K ir D“ pastatų ryšys su planuojamu atsatyti istoriniu užstatymu;
- × Planuojamas atkurti išnykusios istorinės struktūros fragmentas Atgimimo aikštėje, H Manto gatvės trasos atkūrimas. Istorinės gatvės krypties atkūrimas – nepagrįsta urbanisitnė deformacija esamoje struktūroje ir joje veiktų kaip intensyvaus transporto sankryžos komplikavimas. Nekomentuojamas išnykusios Palangos gatvės atkurimo galimybės bei nugriautos gaisrinės pastato atsatymas įrodo, kad ši planuojama plėtra – formalus dekoracijų kūrimas aikštės įvaizdžiui formuoti, o ne kokybinis urbanistinės struktūros regeneracijos problematikos sprendinys.

Išvados:

Siektinas planavimo dokumentų kūrimo tikslas – miesto audinio struktūrizavimas, devastuotų teritorijų įsisavinimas ir urbanistinės miesto struktūros vystymas, stiprinant vizualinį miesto identitetą. Nuo 2000 metų Klaipėdos miesto centrinėje dalyje suintensyvėjusi aukštybinių pastatų plėtra iššaukė Klaipėdos miesto aukštybinių pastatų specialaus plano rengimą. Juo atskleisti urbanistinės strūktūros pakitimai ir probleminės zonos, kurias siūloma tvarkyti – aukštybinių pastatų zonas struktūrizuoti į bendrą kompozicinę sisitemą ir kompleksiškai vystyti miesto vizualinį tapatumą.

Atgimimo aikštės tvarkymo dokumentai neadekvatūs susiklosčiusiai esamai urbanistinei struktūrai – istorinių pastatų ir gatvių struktūros atkūrimas esamų aukštybinių pastatų prieigose neargumentuotas. Tokių sprendinių įgyvendinimas – prielaida tolesnių urbanstinių deformacijų plėtrai pagrindinės miesto aikštės prieigose.

2. Atgimimo aikštei ir jos prieigoms rengti konkursiniai projektai ir vizijos

Atgimimo aikštės regeneracijos projektai ir galimybių studijai pateikti pasiūlymai analizuojami remiantis nusistatytais aikštės kokybiniais vertinimo kriterijais.

2.1. Atgimimo aikštės regeneracijos projektai

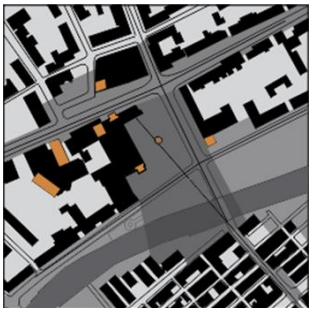
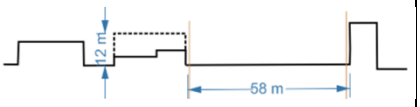
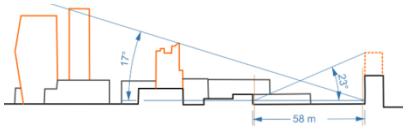
B.Revzino koncepcija

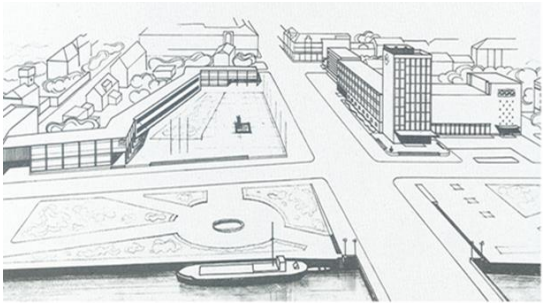
54 pav. *B. Revzino Atgimimo aikštės koncepcija*

10 lentelė. *B. Revzino Atgimimo aikštės projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	IRREGULIARI, TRAPECIJOS FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	62 X 74 m 1:1,2	+	

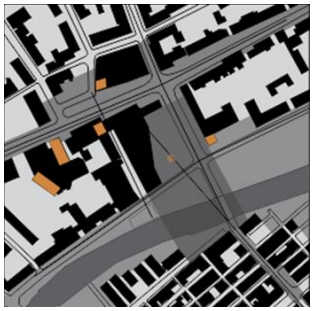
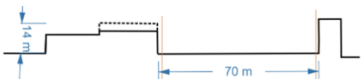
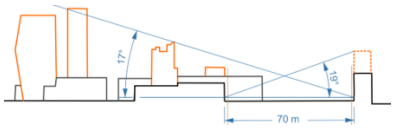
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI, STIPRINTI AŠIŲ VAIDMENĮ.	++	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS NEBAIGTAS FORMUOTI.	+	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	+	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS SUNKIAI SUVOKIAMOS, DIDELIS DOMINANČIŲ APŽVALGOS KAMPAS	+	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU NAUJAIS AKCENTAIS, VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA-REPREZENTUOJAMAS SENAMIESTIS	++	

A . Mikėno koncepcija

55 pav. *A. Mikėno Atgimimo aikštės koncepcija*

11 lentelė. *A. Mikėno Atgimimo aikštės projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	IRREGULIARI, TRAPECIJOS FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	35 X 74 m 1:2	+	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS- NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI, STIPRINTI AŠIŲ VAIDMENĮ.	++	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (*14pav)* (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS NEBAIGTAS FORMUOTI.	+	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	++	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS GERAI SUVOKIAMOS, NEDIDINTI DOMINANČIŲ APŽVALGOS KAMPO	+++	

VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU NAUJAIS AKCENTAIS, VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA- REPREZENTUOJAMAS SENAMIESTIS	++	

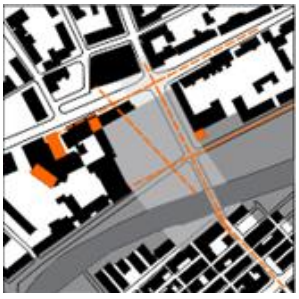
„Cloud“ architektai

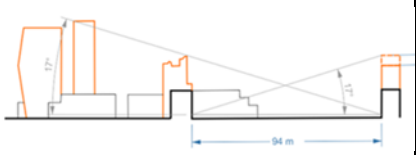

56 pav. *„Cloud“ architektų Atgimimo aikštės koncepcija*

12 lentelė. *„Cloud“ architektų Atgimimo aikštės projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPĖ	+	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	105 X 94 m 1:1,1	+	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS- NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ NESUFORMUOTA AĮYS NEFIKSUOJAMOS LOKALIAIS AKCENTAIS, NEŽYMIMOSISTORINIŲ GATVIŲ KRYPTYS	+	

	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS NEBAIGTAS FORMUOTI.	++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	++	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	DOMINUOJANTYS OBJEKTAI AIKŠTĖJE PER ŽEMI, NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	++	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	AIKŠTĖJE AKTYVIAI VEIKIA AUKŠTYBINIAI PASTATAI, VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA- REPREZENTUOJAMAS SENAMIESTIS	+++	

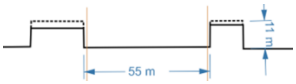
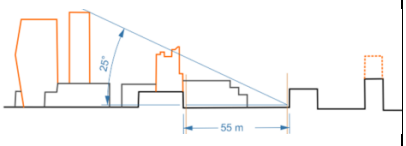
2.2. Atgimimo aikštės galimybių studija

1 var.

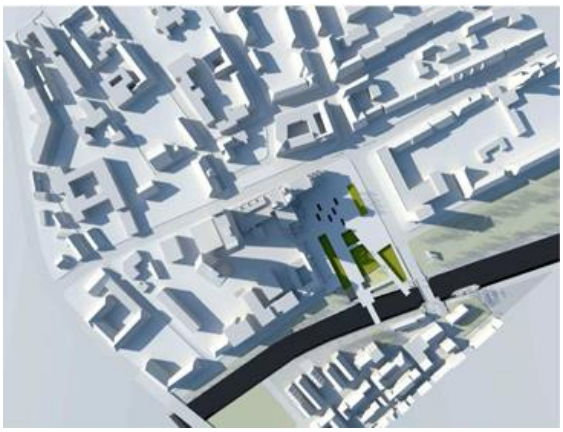
57 pav. 1 var. *Atgimimo aikštės galimybių studija*

13 lentelė. *1 var. Atgimimo aikštės galimybių studijos projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPĖ	+	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	54 X 45 m 1:1,2	+	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA NEBAIGTA FORMUOTI. AŠYS SILPNAI VEIKIA KOMPOZICIJOJE, NES NĖRA FIKSUOJAMOS AKCENTAIS	+	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIKŠTĖS PERIMETRAS SUFORMUOTAS	++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, NEŽYMIAI DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	++	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS SUNKIAI SUVOKIAMOS, DIDELIS DOMINANČIŲ APŽVALGOS KAMPAS	+	

VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	AIKŠTĖS IŠKLOTINĖS MONOTONIŠKOS, TRŪKSTA VIZUALINIŲ KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMO, BLOKUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU SENAMIESČIU.	+	

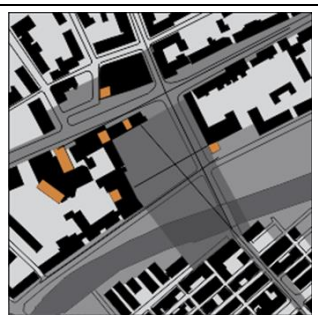
2 var.

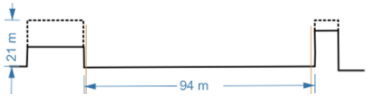
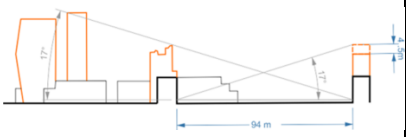

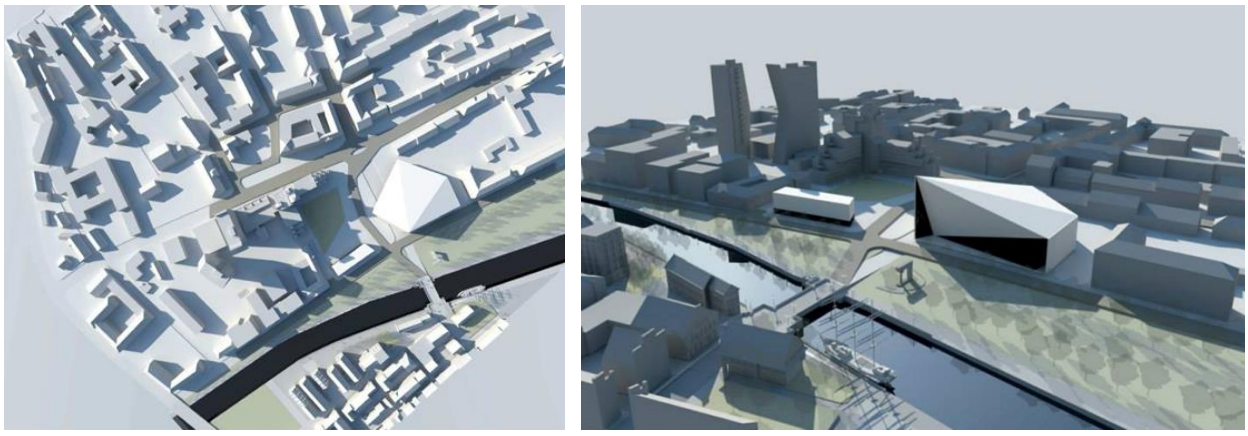
58 pav. 2 var. *Atgimimo aikštės galimybių studija*

14 lentelė. *2 var. Atgimimo aikštės galimybių studijos projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPĖ	+	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	70X 114 m 1:1,7	+++	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS- NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA BAIGTA FORMUOTI. AŠYS FIKSUOJAMOS AKCENTAIS, RESPEKTUOJAMOS BUVUSIOS GATVIŲ TRASOS.	+++	

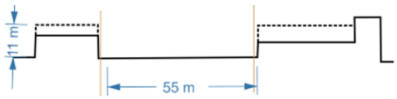
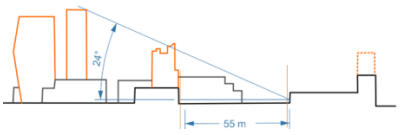
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIKŠTĖS PERIMETRAS SUFORMUOTAS, VERTYBĖ – ATVIRAS VAIZDAS Į SENAMIESTĮ.	+++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	+	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS GERAI SUVOKIAMOS, YRA GALIMYBĖ DIDINTI AUKŠTINGUMĄ.	+++	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	AIKŠTĖJE AKTYVIAI VEIKIA AUKŠTYBINIAI PASTATAI, VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA- REPREZENTUOJAMAS SENAMIESTIS	+++	

3 var.

59 pav. 3 var. *Atgimimo aikštės galimybių studija*

15 lentelė. *3var. Atgimimo aikštės galimybių studijos projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	IRREGULIARI, TRAPECIJOS FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	72 X 64 m 1:1,1	+	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA NEBAIGTA FORMUOTI. AŠYS SILPNAI VEIKIA KOMPOZICIJOJE, NES NĖRA FIKSUOJAMOS AKCENTAIS	+	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIKŠTĖS PERIMETRAS SUFORMUOTAS	++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER ŽEMI, DIDINTI AUKŠTINGUMĄ	+	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS SUNKIAI SUVOKIAMOS, DIDELIS DOMINANČIŲ APŽVALGOS KAMPAS	+	

VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	AIKŠTĖS IŠKLOTINĖS MONOTONIŠKOS, TRŪKSTA VIZUALINIŲ KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMO, BLOKUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU SENAMIESCIU	+	

2.3. Atgimimo aikštės pasiūlymų vertinimo išvados

Atlikus Atgimimo aikštės galimybių studijos (1var, 2var, 3 var) ir S.Revzino akvarelės, A.Mikėno bei Clouds architektų pasiūlymų vertinimą galima padaryti tokias išvadas:

- × Forma. 1var, 2var ir Clouds architektų pasiūlymuose aikštės forma reguliari, stačiakampė. 3 var. S.Revzino ir A.Mikėno aikštės pasiūlymai atitinka C.Sitte irreguliarios aikštės modelį, tačiau ji turėtų būti tobulinama;
- × Dydis/proporcijos. Pagal ankčiau atliktą Lietuvos didžiųjų miestų aikščių vertinimą buvo padaryta išvada, kad Atgimimo aikštės parametrų mažinimas yra nepagrįstas. Tik 2var aikštės fiziniai parametrai ir jų proporcijos atitinka L. Alberčio logiką, tuo tarpu visuose kituose variantuose aikštės fiziniai parametrai per maži;
- × Tūrinė-erdvinė kompozicija. 1var, 3var ir Clouds architetų siūlymuose tūrinė - erdvinė kompozicija nesuformuota.Buvusių gatvių ašių įprasminimas projektuose silpnai išreikšas, nes ašys nefiksuojamos lokaliais akcentais. Neformuojama Danės upės išklotinė, galima identifikuoti chaotišką nominalių erdvių išdėstymą, nebūdingą centrinių miesto dalių formavimo logikai. Iš dalies baigta formuoti tūrinė – erdvinė kompozicija išskiriama S.Revzino, A.Mikėno pasiūlymuose. Ašys fiksuojamos lokaliais akcentais, tačiau formuojamos erdvės nėra išbaigtos. Tik 2var tūrinę- erdvinę kompoziciją galima laikyti baigtine. Buvusios gatvės trasa fiksuojama akcentu, erdviniai kanalai suformuoti;
- × Aikštės formantų urbanistinė kokybė. Perimetrinio užstatymo savybė- uždarumas, pagal C.Sitte yra urbanistinės erdvės kokybę charakterizuojantis faktorius (atviras gali būti tik vienas vaizdas). Aikštės išklotinių uždarumo savybė išskiriama 1var, 2var, 3var atveju. Iš dalies nesuformuotas permetrinis užstatymas identifikuojamas Clouds architektų, S.Revzino ir A.Mikėno pasiūlymuose. Vienas atviras vaizdas aikštės išklotinėje yra 2 var, Clouds architektų, S.Revzino ir A.Mikėno projektuojamoje situacijoje. Šis erdvinis neišbaigtumas traktuojamas kaip šios urbanistinės erdvės vertingoji savybė- reprezentuojamas Senamiestis ir Danės upė;

- × Aikštės erdvės ir jos formantų aukščio proporcijos. 1var ir A.Mikėno projekte aikštėje išlaikytos geriausios proporcijos tarp formantų aukščio ir aikštės dydžio. Šioje aikštėje perimetro aukštingumas gali būti intensyvinamas nežymiai, didinant atskirų formantų aukštį. Tačiau 2var, 3var, Clouds architektų, S.Rezino pasiūlymų atveju aikštės formantai, atlikus palyginimą, identifikuoti kaip neproporcingai žemi, tokiu atveju sudaromas per didelės aikštės įspūdis. Jų aukštingumą reiktų didinti;
- × Aikštės ir jos dominančių ryšys. Aikštės dominančių aukštis išreiškiamas jų apžvelgiamumo laipsniu, kuris apibūdina ir erdvės proporcijų suvokimą. Pagal R. Stimpelą, aikštės erdvės proporcijos suvokiamos, jei dominantės apžvalgos kampas 17°. Reikiamų proporcijų aikštės parametrai dominančių apžvalgai siūlomi 2var, A.Mikėno, tuo tarpu dėl per mažų fizinių parametrų 1var, 3var, Clouds architektų ir S.Rezino pasiūlymų atvejų, projektuojamos erdvės nesukuria galimybės gerai dominančių apžvalgai.
- × Vizualiniai ryšiai, kadrų daugiaplaniškumas. 2 var, Clouds architektų, S.Revzino ir A.Mikėno pasiūlymuose išsaugomas aikštės vizualinių kadrų daugiaplniškumas.Urbanistinė erdvė reprezentuoja Senamiestį ir Danės upės krantinę-viena jos kraštinė yra atvira. Kitais atvejais, vaizdas blokuojamas naujai projektuojamo užstatymo.

Palyginus vertinimo rezultatus, galima išskirti Klaipėdos miesto Atgimimo aikštės ir jos gretimybių raidos galimybių studjai pateiktą 2 var. Šiame pasiūlyme esami aikštės fiziniai parametrai didinami, jų proporcijos artimos 1:2, kompozicinės ašys fiksuojamos orientyrais, erdviniai kanalai išbaigti. Kaip vertybė išsaugomas vizualinių kadrų daugiaplaniškumas ir jis stiprinamas naujų akcentų projektavimu. Pagrindinis pasiūlymo trūkumas- per žemi erdviniai formantai.Įvertinus teigiamus ir neigiamus aspektus, galima teigti, kad šis vairiantas yra labiausiai argumentuotas ir geriausiai papildytų esamą Klaipėdos miesto urbanistinę struktūrą.

2.4. Tarptautinio konkurso „Mėmelio miestas“ projektų vertinimas

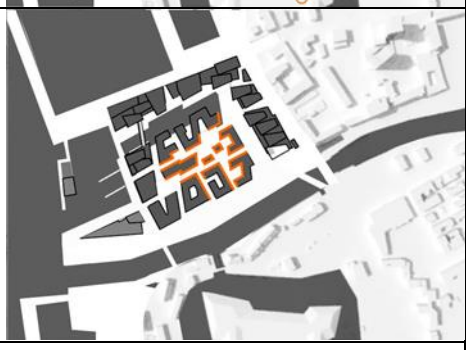
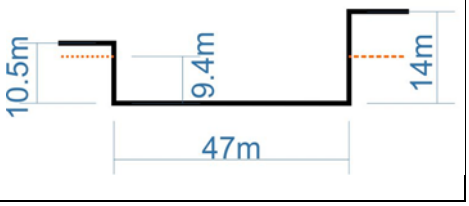
Konkursui pateikti projektai vertinami remiantis nusistatytais aikštės vertinimo principais. Analizuojami formuojamos aikštės morfologiniai, erdviniai ir vizualiniai parametrai.

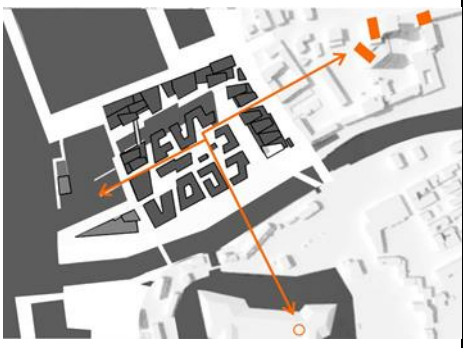
Arches + Aexn

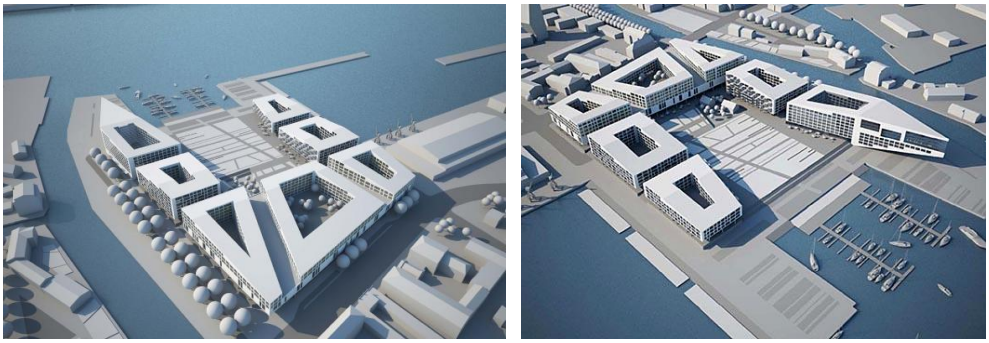
60 pav. *Arches + Aexn konkursinis projektas*

16 lentelė. *Arches + Aexn konkursinio projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	IRREGULIARI, TRAPECIJOS FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	47 X 58 m 1:1.2	+	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	ERDVINĖS STRUKTŪROS KONTEKTSTUALUMAS KVESTIONUOTINAS, STIPRINTI SUSIKLOSČIUSIUS ERDVINIUS RYŠIUS.	++	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS BAIGTAS FORMUOTI.	+++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER AUKŠTI, MAŽINTI FONINIO UŽSTATYMO AUKŠTINGUMĄ	+	

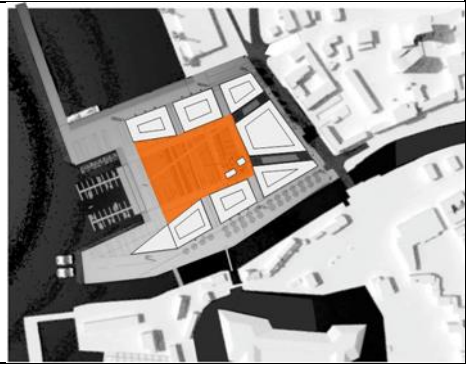
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	PAGAL ERDVĖS PARAMETRUS FONINIS UŽSTRATYMAS ARTIMAS DOMINANTEI. MAŽINTI UŽSTATYMO AUKŠTINGUMĄ.	+	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU KURŠIŲ MARIOM, ESAMOM DOMINANTĖM IR PILIES BOKŠTU LOKALIOS REIKŠMĖS – TRASŲ KRYYPTIMIS. VIZUALINIAI RYŠIAI SU SENAMIESČIU SILPNI-NEFORMUOJAMOS DAUGIAPLANĖS PANORAMOS.	++	

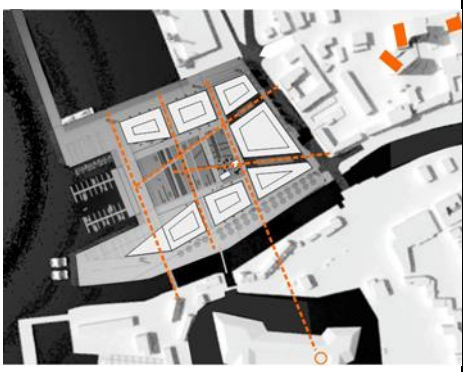
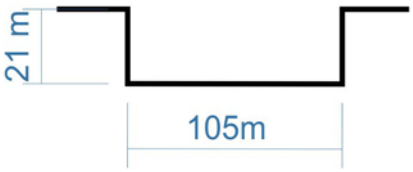
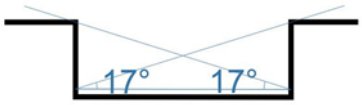
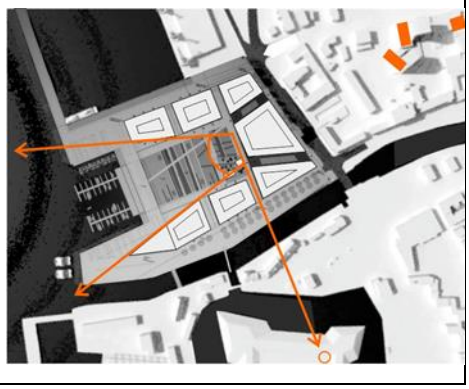
Bothe Richter Teherani Architekten BDA

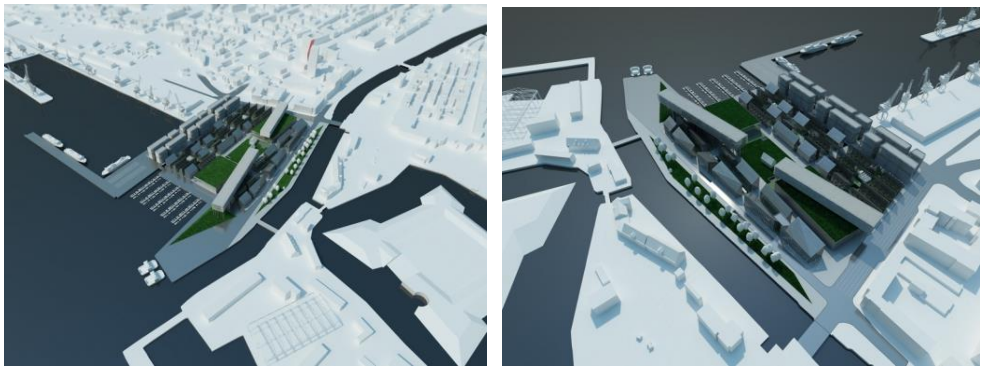
61pav. *Bothe Richter Teherani Architekten BDA konkursinis projektas*

17 lentelė. *Bothe Richter Teherani Architekten BDA konkursinio projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPIO FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	105 X 151 m 1 : 1.4	++	

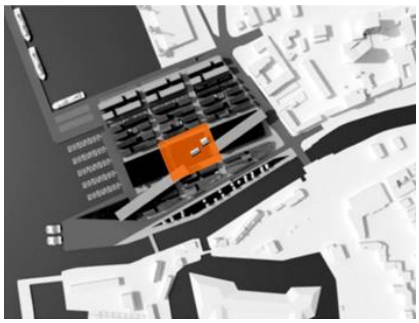
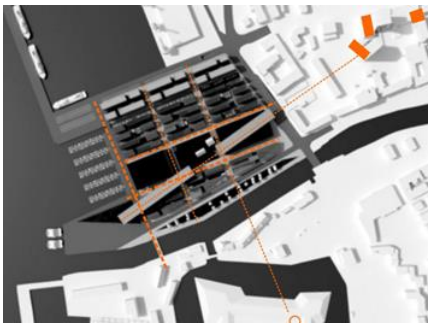
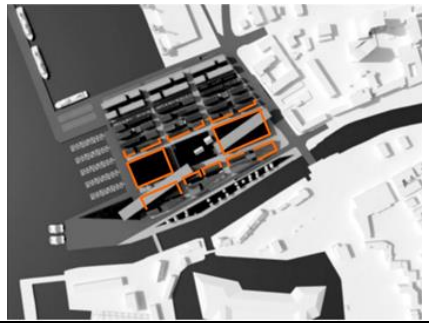
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA NEBAIGTAFORMUOTI. KOMPOZICINĖM AŠIMIS RESPEKTUOJAMOS LOKALŪS STRUKTŪRINIAI ELEMENTAI, AŠIŲ IR DOMINANČIŲRYŠIAI SILPNI . NERESPEKTUOJAMI IŠSAUGOMIPASTATAI	+	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS BAIGTAS FORMUOTI.	+++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI TINKAMO AUKŠČIO.	+++	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, POTENCIALUS AKCENTŲ AUKŠTIS NEŽYMIAI AUKŠTESNIS NEI FONINIS UŽSTATYMAS.	++	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU PILIES BOKŠTU, VIENA AIKŠTĖS KRAŠTINĖ ATVIRA-REPREZENTUOJAMA KURŠIŲ NERIJA.SILPNI VIZULINIAI RYŠIAI SU ESAMOM BENDRAMIESTINĖM DOMINANTĖM.	++	

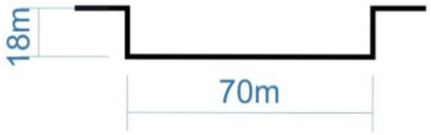
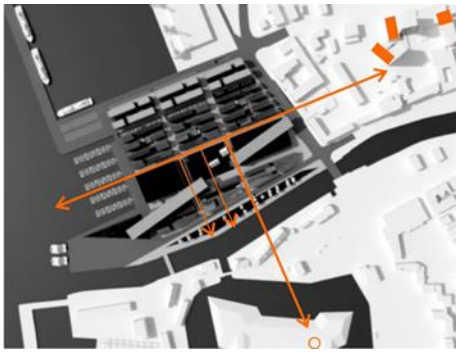
G.Natkevičius ir partneriai

62 pav. *G.Natkevičius ir partneriai konkursinis projektas*

18 lentelė. *G.Natkevičius ir partneriai konkursinio projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPIO FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	70 X 93 m 1:1.3	+	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	ERDVINĖ STRUKTŪRA NEKONTENSTUALI, SENAMIESČIO REPLIKA. FIKSUOJAMOS AŠYS SU ESAMOM DOMINANTĖM IR PILIES BOKŠTU. AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI. NEREAGUOJAMA Į ISTORINIUS PASTATUS TERITORIJOJ.	+	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS BAIGTAS FORMUOTI.	+++	

	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI TINKAMO AUKŠČIO.	+++	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS GERAI SUVOKIAMOS, AIKŠTĖS PRIEIGOS-POTENCIALI AKCENTŲ VIETA.	+++	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI SU ESAMOM DOMINANTĖM , KURŠIŲ MARIOM IR PILIAVIETE LOKALŪS - TRASŲ KRYPTYMIS. NEFORMUOJAMOS DAUGIAPLANĖS PANORAMOS.	++	

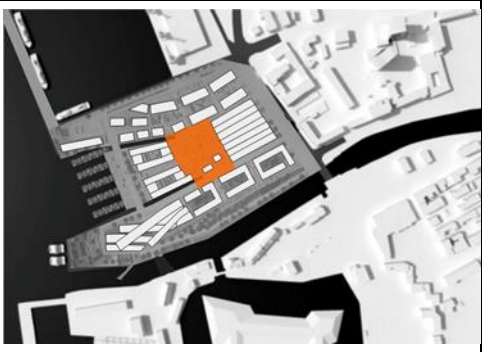
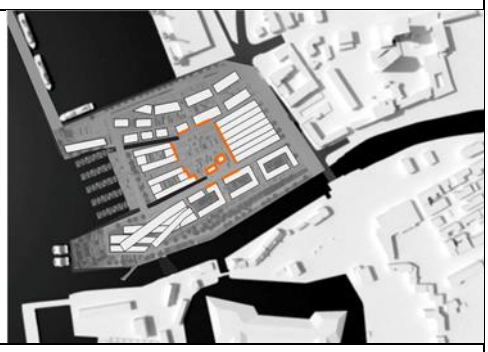
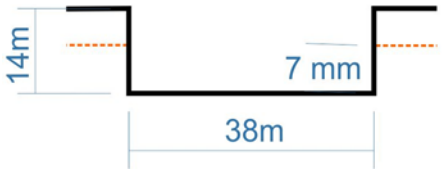
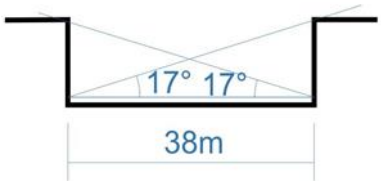
Schmidt Hammer Lassen Architects

63 pav. *Schmidt Hammer Lassen Architects konkursinis projektas*

19 lentelė. *Schmidt Hammer Lassen Architects konkursinio projekto vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPIO FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	38 X 47 m 1 : 1.4	++	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI – AIŠKIAI FIKSUOJAMI DOMINANČIŲ ERDVINIAI RYŠIAI, AIKŠTĖS ERDVINIAI RYŠIAI SU MARIOMIS SILPNI, NEFIKSUOJAMI AKCENTAIS. REAGUOJAMA Į ISTORINĮ UŽSTATYMĄ TERITORIJOJE.	+++	
	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS BAIGTAS FORMUOTI.	+++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER AUKŠTI, MAŽINTI AUKŠTINGUMĄ.	+	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (*16pav)* (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS NETINKAMOS. DĖL PER DIDELIO FONINIO UŽSTATYMO AUKŠTINGUMO FORMANTAI YRA POTENCIALIŲ DOMINANČIŲ AUKŠČIO. MAŽINTI FONINĮ UŽSTATYMĄ.	+	

VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI LOKALAUKS POBUDŽIO – TRASŲ KRYPTIMIS Į DOMINANTES, KURŠIŲ MARIOS IR PILIES BOKŠTĄ.SILPNAS SENAMIESČIO REPREZENTAVIMAS, NEFORMUOJAMOS DAUGIAPLANĖS PANORAMOS.	++	

Arches + Sweco

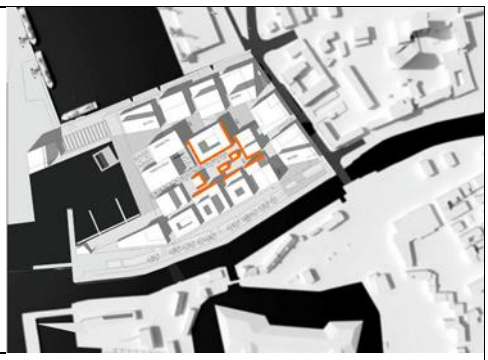
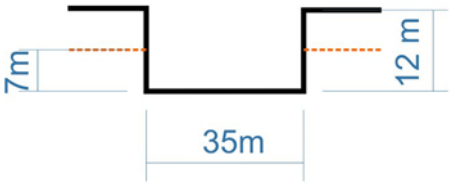
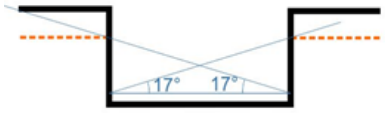

64 pav. *Arches + Sweco koncepcija*

20 lentelė. *Arches + Sweco koncepcijos vertinimas*

	KRITERIJAI	VERTINIMAS		PAVEIKSLĖLIS
MORFOLOGINIS ASPEKTAS	**AIKŠTĖS FORMA** (PAGAL C.SITTE , IDEALI FORMA- IRREGULIARI, ASIMETRIŠKA);	REGULIARI, STAČIAKAMPIO FORMOS	++	
	AIKŠTĖS PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ, ILGIO IR PLOČIO SANTYKIS TURI BŪTI ARTIMAS 1:2);	35 X 71 m 1 : 2	+++	
STRUKTŪRINIS ASPEKTAS	**TŪRINĖ – ERDVINĖ KOMPOZICIJA** (PAGAL V.JURKŠTĄ PRIVALUMAS-NEREGULIARUMAS, AKCENTAS AIKŠTĖJE, RESPEKTUOJAMOS AŠYS)	AIKŠTĖS KOMPOZICIJA IŠ DALIES BAIGTA FORMUOTI – STIPRINTI ARCENTŲ – KOMPOZICINIŲ AŠIŲ VAIDMENĮ. AIŠKŪS AIKŠTĖS ERDVINIAI RYŠIAI SU MARIOMIS.REAGUOJAMA Į ISTORINĮ UŽSTATYMĄ TERITORIJOJE.	++	

	URBANISTINĖS STRUKTŪROS KOKYBĖ (PAGAL C.SITTE ERDVĖ TURI BŪTI UŽDARA,APRIBOTA. GALI BŪTI ATVIRAS TIK VIENAS VAIZDAS)	AIŠTĖS PERIMETRAS BAIGTAS FORMUOTI.	+++	
	AIKŠTĖS ERDVĖS IR JOS FORMANTŲ AUKŠČIO PROPORCIJOS (PAGAL L. ALBERTĮ ERDVĖS FORMANTŲ IR AIKŠTĖS SKERSMENS SANTYKIS 1:5)	AIKŠTĖS ERDVĖS FORMANTAI PER AUKŠTI, MAŽINTI AUKŠTINGUMĄ.	+	
	AIKŠTĖS IR JOS DOMINANČIŲ AUKŠČIO RYŠYS (*16pav)* (PAGAL R. STIMPELĄ, AIKŠTĖS ERDVĖS PROPORCIJOS SUVOKIAMOS, JEI DOMINANTĖS APŽVALGOS KAMPAS 17°)	ERDVĖS PROPORCIJOS NETINKAMOS. DĖL PER DIDELIO FONINIO UŽSTATYMO AUKŠTINGUMO FORMANTAI YRA POTENCIALIŲ DOMINANČIŲ AUKŠČIO. MAŽINTI FONINĮ UŽSTATYMĄ.	+	
VIZUALINIS ASPEKTAS	**VIZUALINIAI RYŠIAI, KADRŲ DAUGIAPLANIŠKUMAS** (PAGAL G.CULLENĄ STIPRŲ POVEIKĮ TURI PAVIENIAI AKCENTAI, LOKALIOS IR BENDRAMIESTINĖS DOMINANTĖS, ATSIVERIANČIOS PANORAMOS)	FORMUOJAMI VIZUALINIAI RYŠIAI LOKALAUKS POBUDŽIO – TRASŲ KRYPTIMIS Į DOMINANTES, KURŠIŲ MARIOS IR PILIES BOKŠTĄ.SILPNAS SENAMIESČIO REPREZENTAVIMAS, NEFORMUOJAMOS DAUGIAPLANĖS PANORAMOS.	++	

2.5. „Mėmelio miesto“ konkurso vertinimo išvados

Atlikus ,,Mėmelio miesto” konkursui ir naujausio Arches+Sweco pateiktų projektų vertinimą galima daryt formuojamos aikštės morfologinės, tūrinės – erdvinės ir vizualinės kokybės išvadas:

× Forma. Visos aikštės yra apytikriai simetriškos, artimos kvadrato ar stačiakampio formai, išskyrus Arches architektų siūlomą aikštę. Ji labiausiai atitinka C.Sitte aikštės modelį.

- × Dydis/proporcijos. Geriausiai aikštės proporcijas atitinka Arches + Sweco pasiūlymas. Ilgio ir pločio santykis 1:2. Bothe Richter Teherani Architekten BDA aikštės fiziniai parametrai yra didžiausi, Schmidt Hammer Lassen Architects bei G.Natkevičius ir partneriai aikštės yra atitinkamų parametrų, tuo tarpu mažiausia yra Arches ir Arches + Sweco siūlomos aikštės.
- × Tūrinė-erdvinė kompozicija. Erdvių išsidėstymas, nepriklausantis esamai centinių miesto dalių erdvinių kanalų formavimo logikai, per silpnai veikiančios dominantės, neišnaudotos lokalių akcentų galimybės ašių fiksavimui identifikuojamas visuose „Mėmelio miesto“ konkurso pateiktų projektų siūlomose aikštėse. Aikščių erdvinė struktūra nekontekstuali, nereaguoja į esamą erdvinę sąrangą. Galima išskirti Arches+Sweco pateiktą projektą, kurio kuriamas erdvinis teritorijos sukirpimas reagavo į susiklosčiusią erdvinę struktūrą. Fiksuojamos bendramiestinės dominantės kompozicinėmis ašimis, tačiau joms nekuriama lokalių akcentų aikštės prieigose atsvara. Visuose projektuose tūrinė – erdvinė kompozicija identifikuojama kaip nebaigta formuoti.
- × Aikštės formantų urbanistinė kokybė. Perimetrinio užstatymo savybė- uždarumas, pagal C.Sitte yra urbanistinės erdvės kokybę charakterizuojantis faktorius (atviras gali būti tik vienas vaizdas). Aikštės kraštinių uždarumu pasižymi visos siūlomos aikštės. Vienas atviras vaizdas aikštės išklotinėje yra tik Bothe Richter Teherani Architekten BDA siūlomoje aikštėje. Šis erdvinis neišbaigtumas traktuojamas kaip šios urbanistinės erdvės vertingoji savybė- reprezentuojama Kuršių Nerija.
- × Aikštės erdvės ir jos formantų aukščio proporcijos. Bothe Richter Teherani Architekten BDA bei G.Natkevičius ir partneriai aikštėse išlaikytos geriausios proporcijos tarp formantų aukščio ir aikštės dydžio. Tačiau Arches ir Schmidt Hammer Lassen Architects ir Arches + Sweco aikštės formantai, atlikus palyginimą, identifikuoti kaip neproporcingai aukšti, tokiu atveju sudaromas per mažos aikštės įspūdis.
- × Aikštės ir jos dominančių ryšys. Teritorijos regeneracijos koncepcijose aukštybių pastatų statybos nesiūlo nė vienas architektų biuras. Potenciali aukštybinių pastatų plėtra aikštės prieigose – G. Natkevičius ir partneriai siūlomame projekte, o kitose koncepcijose dėl per didelio foninio užstatymo aukštingumo, kuris yra artimas potencialių aukštybinių pastatų dydžiui, dominančių plėtra negalima.
- × Vizualiniai ryšiai, kadrų daugiaplaniškumas. Visose siūlomų aikščių koncepcijose formuojami vizualiniai ryšiai su Kuršių Nerija ir pilies bokštu, K ir D pastatais, tačiau vaizdai labiau lokalaus pobūdžio – matomi iš konkrečių taškų, neformuojamos panoramos. Bothe Richter Teherani Architekten BDA siūloma koncepcija, lyginant su

kitomis Lietuvos didžiųjų miestų aikštėmis, yra viena turtingesnių, vertinant ją vizualinių kadrų įvairovės aspektu. Urbanistinė erdvė reprezentuoja Kuršių Neriją – viena jos kraštinė yra atvira, tačiau mažiausiai reaguojama į esamų K ir D dominančių fiksavimą erdviniais ryšiais.

Palyginus pateiktus duomenis remiantis nusistatyta metodika, identifikuojamas „Mėmelio miesto" konkursui pateiktų projektų koncepcijos nepagrįstumas. Morfologinių ir edvinių parametrų atvžilgiu aikštės sprendiniai yra abejotini, tik Arches +Sweco projektas atitiko aikštės ilgio ir pločio proporcijas. Tūrinė – erdvinė formuojamos struktūros kompozicija nebaigta formuoti ir neatitinkanti esamos situacijos konteksto ar senamiesčio urbanistinės struktūros replikos (G.Natkevičius ir partneriai). Ašių fiksavimo stiprinimas rekomenduojamas visiems projektams. Įžvelgiama tendencija formuoti per didelio aukštingumo foninį užstatymą. Lokalios reikšmės vizualinių ryšių formavimas, išskiriamas Bothe Richter Teherani Architekten BDA koncepcijoje siūlomas vieno atviro aikštės vaizdo kūrimu.Vertinimo koeficientai:

- Arches – 12;
- Bothe Richter Teherani Architekten BDA – 15;
- Natkevičius ir patrneriai - 15;
- Schmidt Hammer Lassen Architects – 14;
- Arches+ Sweco – 14.

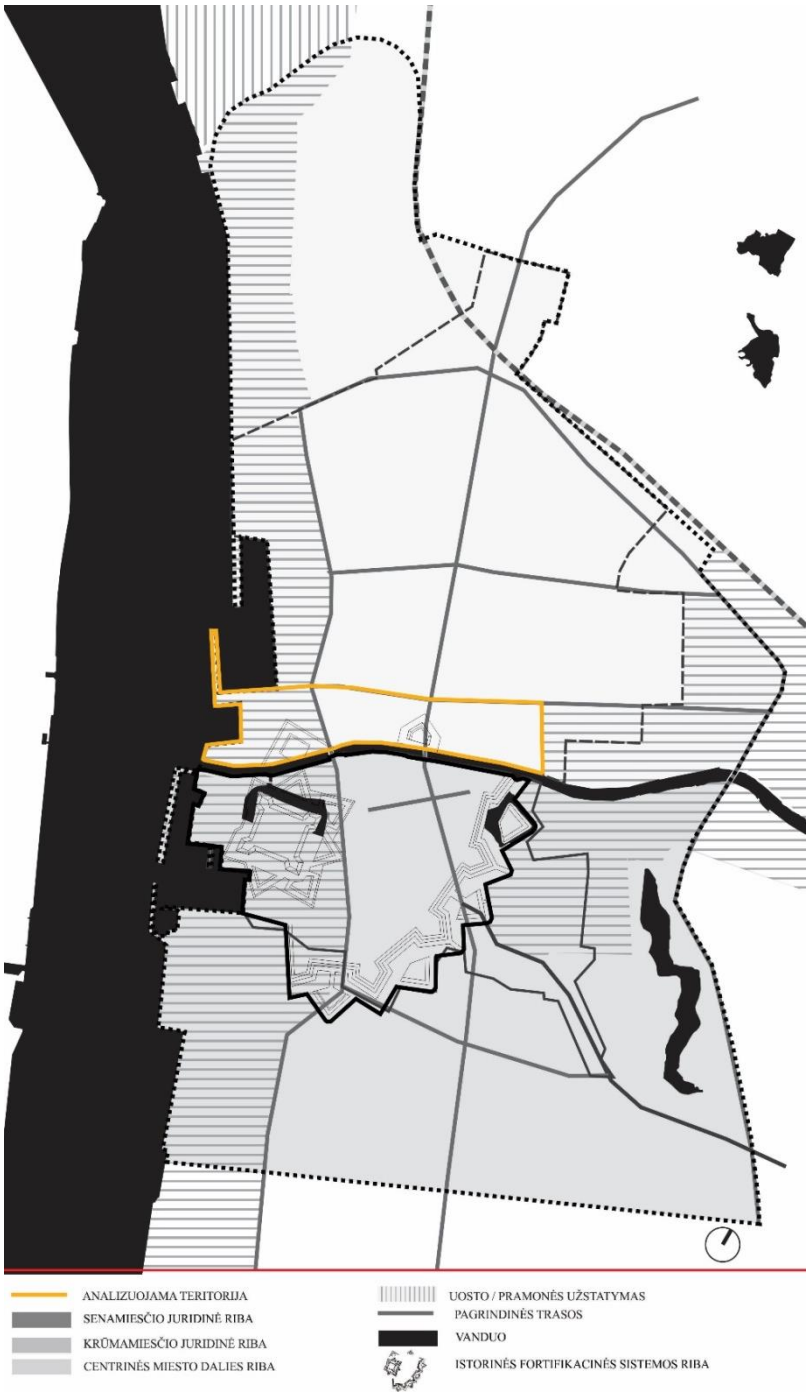
3. Esamos būklės analizė

3.1. Miestovaizdžiai

Miestovaizdis – daugiaskluoksnė sąvoka, apibrėžianti savitos sandaros, funkcijos ir vizualaus suvokimo teritoriją. Šių teritorijų savitumo susiformavimą lėmė skirtingais miesto raidos etapais vykę ekonominiai, politiniai, kultūriniai pokyčiai. Išskiriami pagrindiniai urbanistinės struktūros sluoksniai, charakterizuojantys konkretaus miestovaizdžio būdingas savybes:

- Gamtinis, kultūrinis kraštovaizdis;
- Urbanistinės masės;
- Gatvių ir aikščių tinklas - erdvės, skaidančios urbanistines mases į kvartalus;
- Architektūra (pastatai);
- Vizualinis identitetas – dominantės, užstatymo foninis aukštingumas, bei jų vaizdai panoramose bei siluetuose.

Šie sluoksniai konkrečios teritorijos miestovaizdžio traktavime negali būti išskirti kaip atskiri elementai, nes tapatumą formuoja tik būdami bendroje sistemoje. Siekiant vystyti konkretų miestovaizdį kaip vienetą su jam būdingais bruožais, svarbu formuoti jo vientisumą ir fiksuoti skirtingų miestovaizdžių struktūrines ribas.

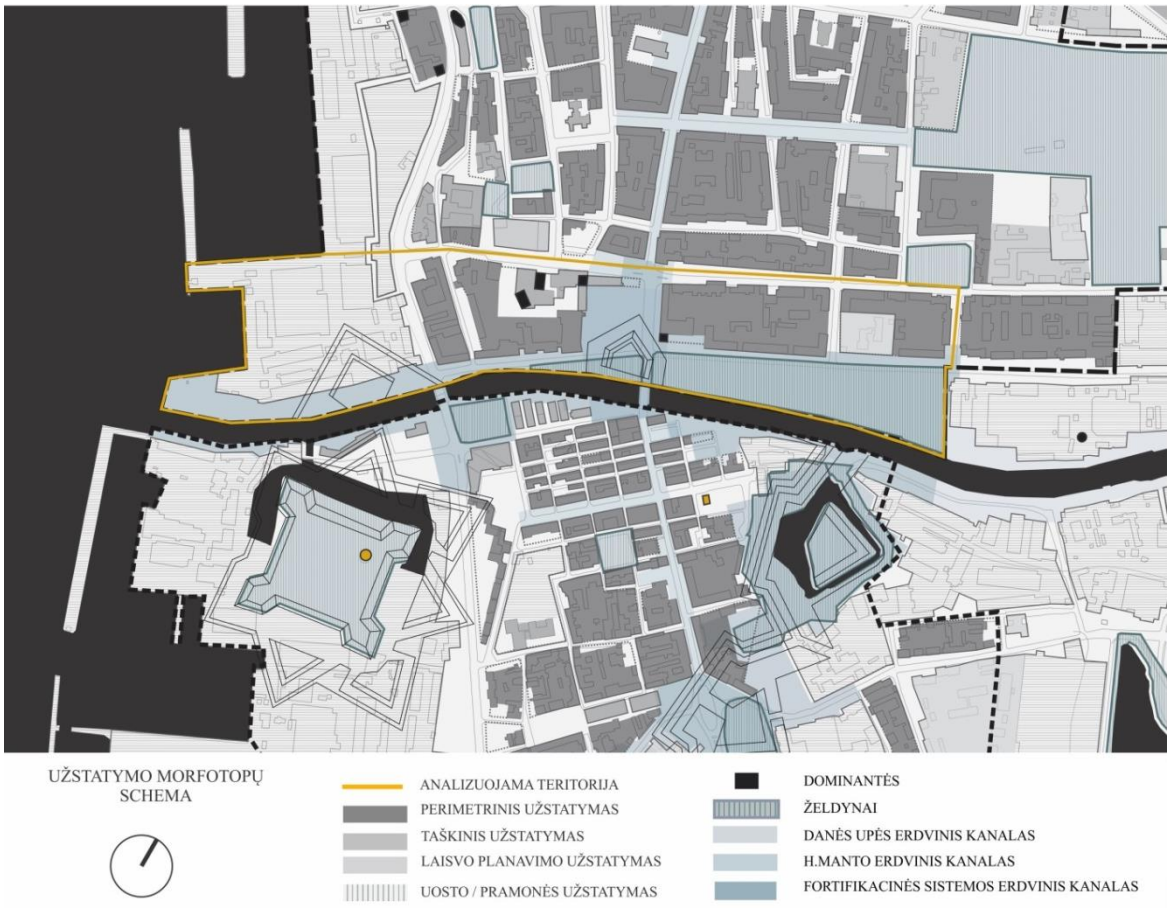

65 pav. *Klaipėdos miesto centrinės dalies miestovaizdžiai*

Klaipėdos miesto centrinę dalį galima struktūrizuoti į du skirtingus miestovaizdžius – Krūmamiestį ir Senamiestį. Tai linijinio stačiakampio plano teritorijos, išsidėstę išilgai H.Manto g. – Tiltų g. kompozicinės ašies, palei Kuršių marių pakrantę, skiriamos Danės upės. Tačiau dėl

urbanistinės struktūros deformacijų ir konversinių – uosto teritorijų ties marių krantine, atskirų miestovaizdžių urbanistinės struktūros vientisumas, savitumas ir ribos sunkiai suvokiamos. Nagrinėjama Danės upės atkarpa fortifikacinės sistemos ribose – Krūmamiesčio ir Senamiesčio miestovaizdžių sankirta. Nuo pagrindinių apžvalgos taškų šių miestovaizdžių susidūrimo vieta ties Danės upės ir H. Manto g. identifikuojama dėl siluete ir gatvių panoramose dominuojančių „K ir D“ pastato bei Muzikinio teatro bokšto. Tačiau bendras struktūrinės miestovaizdžių ribos suvokimas silpnas dėl struktūrinio nevientisumo, konversinių teritorijų.

Miestovaizdį charakterizuojančios būdingos užstatymo savybės – užstatymo morfotipas, užstatymo aukštingumas ir užstatymo tankis. Siekiant suformuoti vientisą konkrečios teritorijos miestovazdį, turėtų dominuoti vienas morfotipas su būdingu foninių užstatymo aukščiu bei tankiu. Vadovaujantis būdingais užstatymo principais išvengiama struktūrinio ir erdvinio chaoso.

66 pav. *Klaipėdos miesto centrinės dalies užstatymo morfotipai*

Aiškiausiai Klaipėdos miesto centrinėje dalyje suvokiamas miestovaizdis – Senamiestis. Smulkaus stačiakampio plano struktūra su dominuojančiu perimetriniu ir nebaigtu formuoti perimetriniu užstatymo morfotipu, 3 – 4 aukštų pastatais. Struktūrinių deformacijų išvengta dėl vyravusios tendencijos atstatyti namus buvusiųjų vietoje. Žaliosios zonos – Jono kalnelis ir

piliavietė. Tačiau miestovaizdžio fizinės ribos sunkiai suvokiamos – ties Kuršių mariomis piliavietės prieigos apsuptos uosto – konversinių teritorijų ir sunaikinta didžioji dalis Senamiesčio fortifikacinių įtvritinimų. Dėl išnykusių fortifikacinių įtvirtinimų ir istorinių Senamiesčio dominančių miestovaizdzis netekęs savo kompozicinio ir struktūrinio savitumo. Šių teritorijų transliuojama vizualinio tapatumo informacija neatitinka vietos statuso.

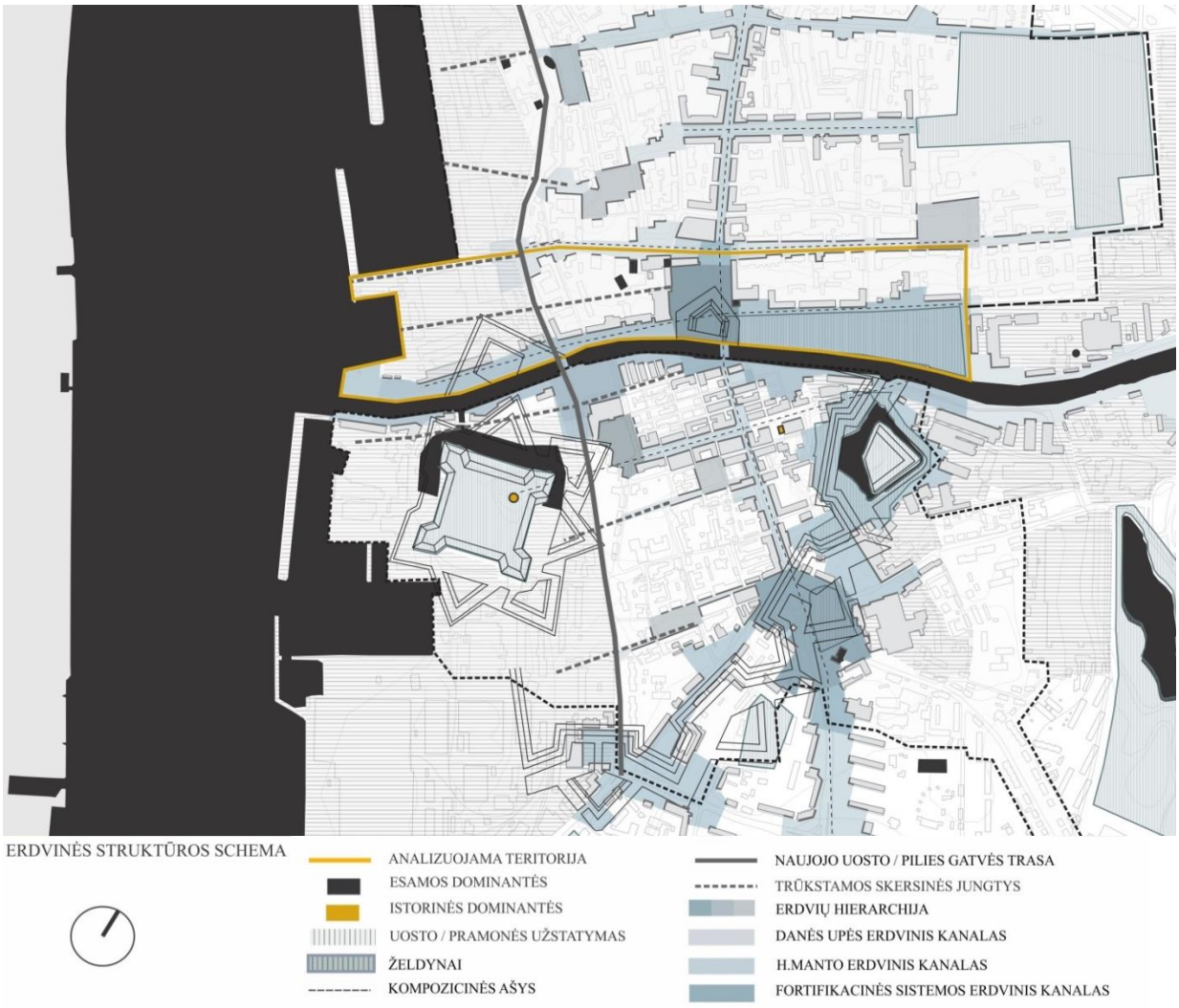
Analizuojama teritorija – struktūrškai nevienalytė. Vyrauja perimetrinis stichiškas ir taškinis užstatymo tipas su centrinei daliai nebūdingais laisvo planavimo intarpais bei konversinių teritorijų užstatymu marių pakrantėje. Foninis užstatymo aukštingumas – 3 – 4 aukštų pastatai. Žaliosios zonos – Skulptūrų parkas ir Danės upės krantinė su skveru. Siluete ir panoramose dominuoja „K ir D" aukštybiniai pastatai ir „Klaipėdos" viešbučio bokštas. Dėl vertikalių orientyrų Krūmamiesčio vieta identifikuojama gatvių panoramose ir siluete. Tačiau pastatai nesudaro bendros sistemos, todėl veikia tik kaip konkrečios vietos indikatoriai, o ne struktūrinių ribų ženklai.

Išvados

- × Atlikus esamos situacijos miestovaizdžių analizę, galima teigti, kad Klaipėdos centrinės dalies struktūriniai vienetai – Senamiestis ir Krūmamiestis nėra vientisi. Urbanistinės struktūros deformacijos – išnykusi fortifikacinė sistema, istorinės dominantės, centrinei miesto daliai nebūdingų užstatymo tipų intarpai urbanistinėje struktūroje sąlygoja skirtingų miestovaizdžių persiliejimą – nėra aiškių struktūrinių ribų;
- × Siūloma teritorijos miestovaizdžių regeneracijos kryptis: būdingų istorinių kompozicinių elementų atkūrimas – pilies bokšto, Jonų bažnyčios bokšto, fortifikacinės sistemos ribos fiksavimas urbanistinėje struktūroje;
- × Uosto – konversinių teritorijų iškėlimas iš Kuršių marių pakrantės ir jų urbanistinės struktūros formavimas remiantis būdingomis miestovaizdžių savybėmis;
- × Miestovaizdžių ribų fiksavimas vertikaliais akcentais siluete – aiškios, struktūrinės atskirų teritorijų ribos ir dydžiai.

3.2. Planinė – erdvinė struktūra

Planinę – erdvinę miesto struktūrą galima apibūdinti analizuojant erdvinius kanalus, jų formantus, dominantes ir kompozicinius struktūros formavimo principus.

67 pav. *Klaipėdos centrinės dalies erdvių analizė*

Erdviniai kanalai

Išskiriami pagrindiniai tiriamai teritorijai turintys įtakos erdviniai kanalai: gynybinės sistemos, Danės upės, H. Manto. Iš pateikto brėžinio matoma, kad gynybinės sistemos erdvinis kanalas yra nesuformuotas, galima įžvelgti chaotiškai susidariusias nominalias erdves, nerespektuojančias struktūrinių miesto dalies ribų. Sunykus fortifikacinei sistemai ir Senamiesčio struktūrai tapus atvira, ties jos ribomis ėmė formuotis nestruktūrinis užstatymas, uosto, pramonės teritorijos. To padariniai identifikuojami dabartinėje miesto centrinės dalies erdvinėje struktūroje – Kuršių marių krantinė yra izoliuota teritorija miesto urbanistinėje struktūroje.

H. Manto erdvinis kanalas - linijinę miesto struktūrą formuojanti ašis, į kurią statmenai kertasi gatvės Kuršių marių kryptimi be aiškių pabaigų – ryšių su mariomis. Ties gatvių sankirtomis vyrauja urbanistinių erdvių išsidėstymas, jos nebaigtos formuoti. Gatvės išklotinės užstatymo principas perimetrinis. Nebaigtos formuoti gatvės erdvinio kanalo atkarpos salygoja nominalių erdvių susidarymą ir gatvės kompozicinės reikšmės urbanistinėje strukturoje silpnėjimą.

Danės upės erdvinis kanalas – gamtinio elemento formuojama krantinės erdvių visuma. Senamiesčio ribose erdvių struktūra brandžiausia – suformuotas ar iš dalies suformuotas perimteras. Nuo Danės upės erdvinio kanalo ir Naujosios Uosto gatvės sankirtos upės krantinės nebaigtos formuoti, vyrauja nominalios erdvės, užstatymo ir jungčių struktūra neadekvati teritorijos statusui.

H.Manto ir Danės upės erdviniai kanalai kertasi ties Atgimimo aikšte. Pagal K.Linčą erdviniai kanalai kertasi vietose, kurias galime identifikuoti kaip mazgus – vietas, kuriose jungiasi ar susikerta keliai bei erdviniai kanalai ir yra galimybė keisti judėjimo kryptį. Susikirtimo vietose yra galimybė projektuoti vertikalius akcentus, kurie galėtų atlikti reprezentacinę ir orientyrų funkciją erdvinėje struktūroje. Atgimimo aikštės išklotinės nebaigtos formuoti, formantai per žemi. Aikštės erdvinės struktūros vertybė – atvira viena kraštinė – ryšys su Senamiesčiu.

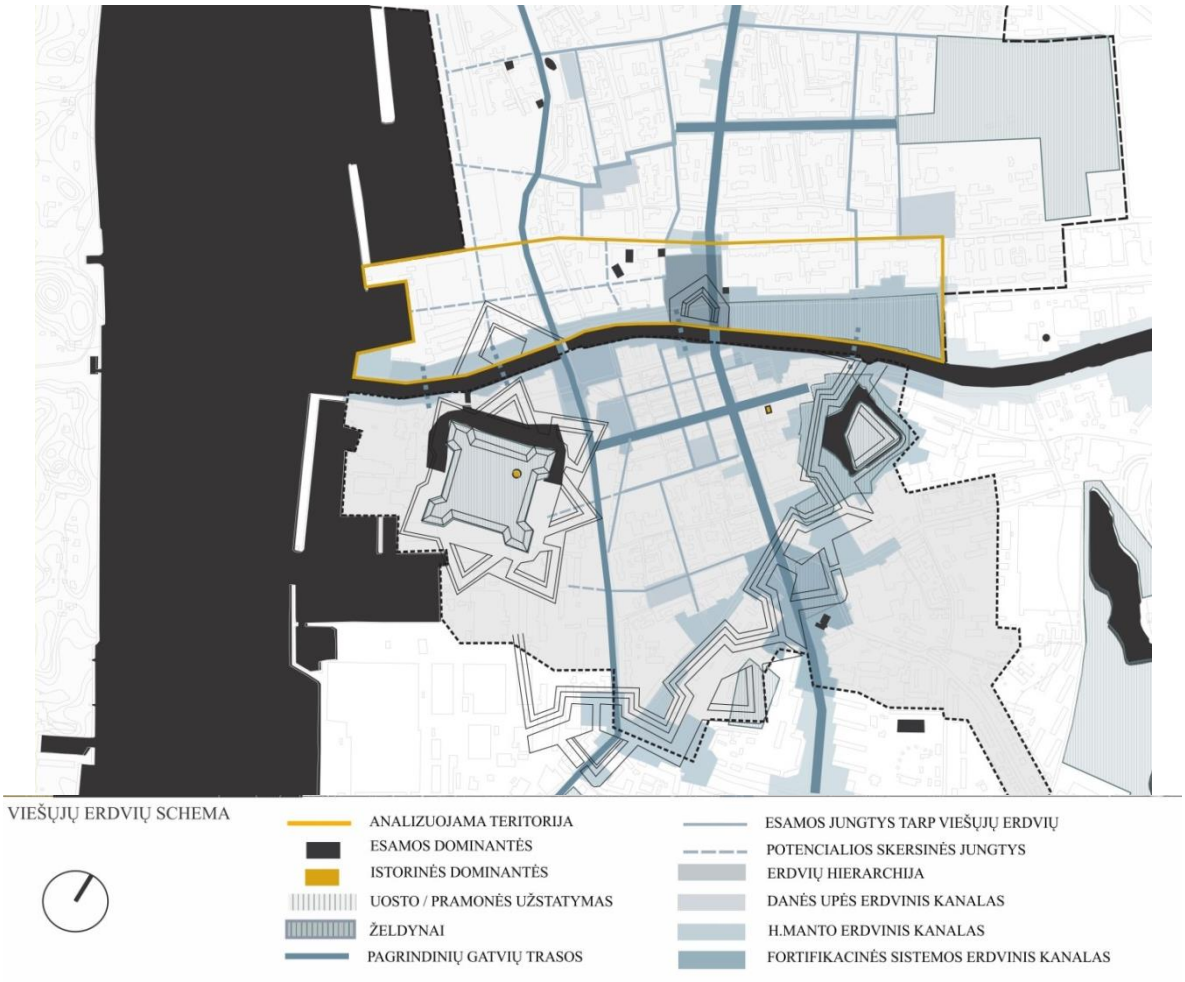
Dominantės ir tūrinė – erdvinė kompozicija

Klaipėdos centrinės dalies kompozicinį modelį sudaro išnykusios istorinės dominantės – pilies bokštas, šv. Jono bažnyčios bokštas, H.Manto g. su jai statmenai besikertančių gatvių kompozicinės ašys Kuršių marių link, Danės upės ašis ir fortifikacinės sistemos rudimentai. Tai kultūriniu požiūriu vertingi urbanistinės struktūros kompoziciniai elementai. Urbanistinei struktūrai vystantis, miesto kompozicinis modelis pildomas naujais formantais. Taip atsitiko ir Klaipėdos Atgimimo aikštės atveju („Klaipėdos" viešbučio bokštas, „K ir D" pastatas). Atgimimo aikštė – vertikalių akcentų apžvalgos vieta. Bendramiestinės dominantės, atsiradusios Senamiesčio prieigose, daro didelę įtaką istorinės struktūros kompozicijai ir vizualiniam suvokimui. Tūrinė – erdvinė kompozicija nebaigta formuoti, kompozicinių ašių ir dominančių ryšiai silpni. Esamos dominantės fiksuoja Krūmamiesčio branduolio vietą, kiti Krūmamiesčio ir Senamiesčio sankirtos mazgai silpnai išreiksti tūrinėje - erdvinėje kompozicijoje. Struktūrinės senamiesčio ribos neaiškios, dominančių kompozicija senamiesčio prieigose nesuformuota.

Išvados

- × Vystiti fortifikacinės sistemos ribą fiksuojančių erdvių struktūrą, kurti skersinius ryšius su Kuršių mariomis, įsisavinant nuo miesto atskirtą krantinės teritoriją;
- × Baigti formuoti H. Manto g. ir Danės upės erdvinius kanalus, struktūrinius mazgus ir jungtis tarp jų. Pagrindinis miesto centrinės dalies kompozicinis mazgas – Atgimimo aikštė;
- × Vystyti Klaipėdos miesto centrinės dalies tūrinę – erdvinę kompoziciją, kompozicinius mazgus ir ašių sankirtas fiksuoti vertikaliais akcentais. Struktūrinę fortifikacinės sistemos ribą Krūmamiesčio dalyje žymėti aukštybiniais pasatatais – formuoti esamą aukštybinių pasatų kompoziciją;
- × Atgimimo aikštės erdvinę struktūrą ir vertikalių akcentų aukštingumą bei kompoziciją formuoti remiantis nusistatytais aikštės formavimo principais. Baigti formuoti aikštės išklotines, didinti užstatymo foninį aukštingumą, erdvinėmis priemonėmis fiksuoti fortifikacinės sistemos ribą, išsaugoti ir stiprinti erdvinius – vizualinius ryšius su Senamiesčiu.

3.3. Viešųjų erdvių sistema

68 pav. *Klaipėdos centrinės dalies viešųjų erdvių sistema*

Gatvės. Pėsčiųjų ir tranporto judėjimo trasos.

Nagrinėjamą teritoriją kerta pagrindinės miestos centrinės dalies H. Manto- Tiltų gatvių ir Naujojo Uosto g. – Pilies g. trasos. H. Manto g. – Krūmamiesčio ir Senamiesčio jungtis, nuo jos atsišakoja pagrindinės pėsčiųjų erdvės: Mažvydo alėja – Skulptūrų parkas, Danės upės krantinės skveras, Atgimimo aikštė, Lietuvininkų aikštė, Turgaus g. - Teatro aikštė ir Neringos skveras. Tačiau viešųjų erdvių jungtys neturi tęstinumo iki marių – pasibaigia ties Naujojo Uosto g.

Tranzitinė Najojo Uosto B1 kategorijos gatvė - viena pagrindinių miesto tranporto ašių. Kadangi ja juda įvairių rūšių transporto priemonės(tiek lengvosios mašinos, tiek krovinius į uostą vežantis transportas), nagrinėjamai teritorijai tokios aukštos kategorijos gatvė daro didelę įtaką. Ji kuria atskirtį tarp istorinės miesto dalies ir uosto, skirto pramonei, taip sukurdama nepatrauklias teritorijas, kurios funkcionuoja atskirai nuo visos likusios miesto struktūros.

Pėsčiųjų eismas susikoncentravęs Senamiestyje, Danės upės krantinėje ir M. Mažvydo alėjoje. Už šių pagrindinių nemotorizuoto transporto trasų, pėsčiųjų judėjimas nėra organizuojamas. Jį dar labiau riboja Naujoji Uosto gatvė, kuri atkerta pėsčiųjų ir dviračių takus centrinėje miesto dalyje nuo Kuršių marių. Konversinės uosto teritorijos prijungimas prie miesto susisiekimo sistemos galimas suprojektavus skersinius pėsčiųjų takus link vandens ir sumažinus motorizuoto eismo srautą Naujojo Uosto gatve. Identifikuojamos tiltų tarp Senamiesčio ir Krūmamiesčio vystymo galimybės.

Aikštės

Ties pagrindinių gatvių Klaipėdos miesto centrinės dalies gatvių sankirtomis vyrauja urbanistinių erdvių išsidėstymas. Didžiausia aikščių koncentracija – Senamiestyje ir Krūmamiesčio pietinėje pusėje. Identifikuojama neaiški aikščių hierarchinė sistema. Trūksta truktūrinių jungčių, neišbaigtas formuoti aikščių perimteras, kompozicinių ir vizualinių ašių nefiksavimas vertikaliais akcentais. H.Manto g. ir Pilies g. ašimis išsidėsčiusios urbanistinės erdvės ties Senamiesčio riba – istorinių ravelinų vietos. Tačiau šių erdvių struktūrinę reikšmę sudėtinga identifikuoti, dėl chaotiškų, ribos nefiksuojančių erdvinių formantų.

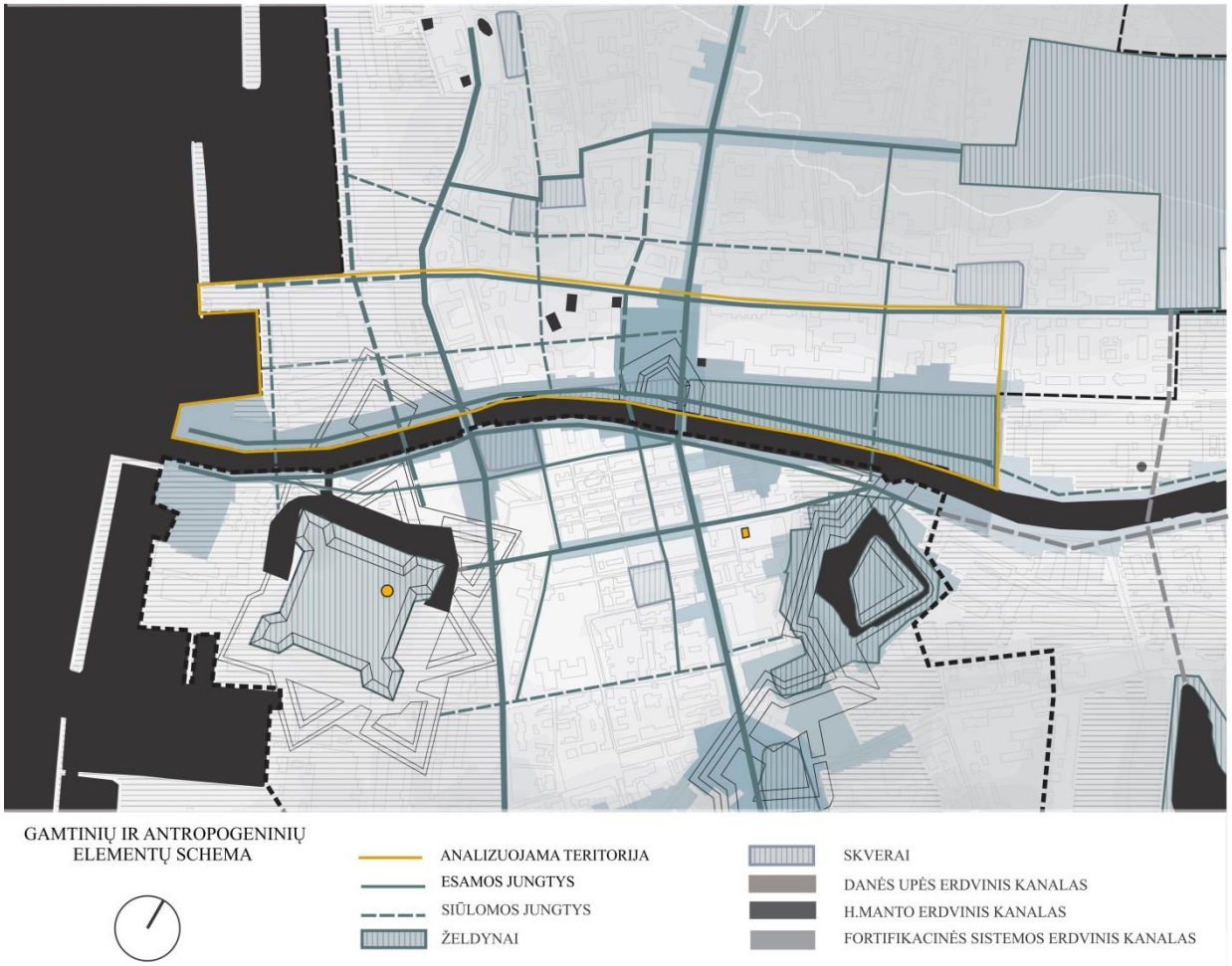
Analizuojamoje teritorijoje yra pagrindinė miesto aikštė. Aikštė – istorinės fortifikacinės sistemos riba – ravelino vieta. Tačiau istoriniai fortifikacinės sistemos ženklai aikštės kompozicijoje nefiksuojami. Jos prieigos – aukštybinių pasatų koncentracijos vieta - „K ir D „ , „Klaipėdos“ viešbutis ir Muzikinio teatro bokštas. Aikštę ir jos prieigas galima identifikuoti kaip kompozicinį mazgą centrinės dalies viešųjų erdvių sistemoje, tačiau jo reikšmė viešųjų erdvių hierarchijoje nebaigta formuoti. Silpnos erdvinės jungtys su Senamiesčiu, Kuršių marių pakrante, ryšiai su Danės upės kantine vizualiniai, o ne fiziniai-krantinės erdvė ir aikštė skiriama Danės upės gatvės, neišvystyta lokalių erdvių sistema aikštės prieigose.

Išvados

- × Nuraminti eismą Naujojo Uosto g. ir taip sudaryti salygas viešųjų erdvių sistemos vystymui Kuršių marių pakrantėje;
- × Formuoti pėsčiųjų takų tinklą nagrinėjamoje teritorijoje, vystant skersinių jungčių su Kuršių mariomis sistemą;
- × Vystyti aikščių hierarchinę sistemą ir erdvinės struktūros kokybę. Projektuoti naujų viešųjų erdvių tinklą – aikštes ir jungtis tarp jų. Formuoti esamų aikščių tūrinę – erdvinę kompoziciją, ryškinti istorinės fortifikacinės ribos ženklus aikščių erdviniais formantais;

× Atgimimo aikštei viešųjų erdvių sistemoje skirti ypatingą dėmesį ir ryškinti jos kaip pagrindinės miesto aikštės statusą viešųjų erdvių hierarchijoje. Siūloma kurti jungtis su Danės upės krantine ir Senamiesčiu, formuoti skersinę pėsčiųjų erdvinę jungtį Atgimimo aikštė – Kuršių marių krantinė su aikščių sistema. Atgimimo aikštės ir naujai formuojamos aikštės „Laivitės“ teritorijoje tūriniame – erdviniame sprendinyje fiksuoti fortifikacinės sistemos ribą.

3.4. Gamtiniai ir antropogeniniai elementai

69 pav. *Gamtinių ir antropogeninių elementų schema*

Topografija

Reljefas miesto centrinėje dalyje nėra išraiškingas, vyrauja nuoseklus reljefo peraukštėjimas. Ryškesni reljefo pokyčiai ties vandens telkinių prieigomis – nužemėja iki alt 1.0 – 3.0m., o reljefo aukštumose ir ties nunykusios fortifikacinės sistemos kontūru pakyla iki alt. 12.0 m. Gamtinės struktūros elementų schemoje vaizduojama šlaito lūžio vieta pagal reljefo peraukštėjimus, išskirianti žemutinę ir viršutinę terasas, tačiau vizualiai ši riba yra sunkiai suvokiama.

Vandenys ir krantinės

Klaipėdos miestui vandens telkiniai – reikšmingas kompozicinis elementas: miestas įsikūręs Kuršių marių ir Baltijos jūros sankirtos vietoje, Danės upės žiotyse. Miesto planas – linijinės struktūros išsidėstęs išilgai Kuršių marių pakrantės. Dėl Kuršių marių krantinėse vyraujančio uosto – konversinio užstatymo, krantinės erdvinė struktūra nesuformuota, trūksta skersinių krantinės ir centrinės miesto dalies ryšių.

Danės upė kerta centrinės miesto dalies teritoriją - Senamiesčio ir Krūmamiesčio ribą. Danės upės žaliojo karkaso erdvės pusiau atviros: Senamiesčio užstatymas statmenas upės krantinei – integruotas į krantinę, Krūmamiesčio kvartalų perimetras išilgine kraštine pagal upės krantinę atkerta skersinius ryšius su upės erdve.

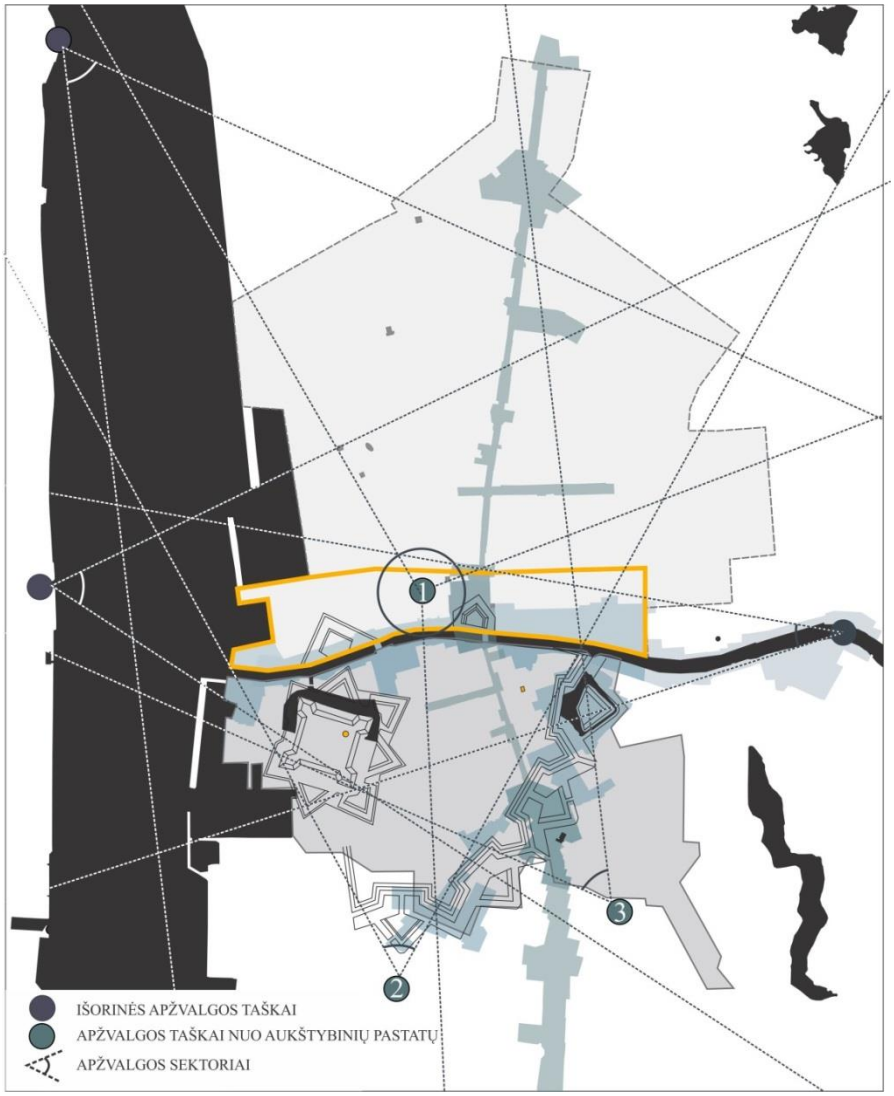
Parkai ir skverai

Miesto centrinėje dalyje yra trys pagrindiniai želdynų plotai: Trinyčių parkas, Danės upės krantinė su skveru , Jono kalnelis ir Skluptūrų parkas. Tačiau želdynų sistema yra padrika ir neorganizuota, nėra sutvarkyti ryšiai tarp įvardintų žaliųjų zonų. Remiantis Europos miestų žaliųjų erdvių vystymo praktika, Klaipėdos Senamiesčio fortifikacinės sistemos riba gali būti fiksuojama parkų, skverų ir žaliųjų jungčių sistema. Siūloma formuoti žaliąjį žiedą aplink istorinį miesto branduolį.

Išvados

- × Formuojant urbanistinę struktūrą atsižvelgti į reljefo tolygumą – daugiaplaniams vaizdams kurti laikytis vyraujančio foninio užstatymo aukštingumo;
- × Ryškinti Kuršių marių ir Danės upės vaidmenį Krūmamiesčio urbanistinėje struktūroje. Kurti skersines jungtis su marių pakrante, Danės upės erdvę formuojantį užstatymą integruoti vystant stamenus ryšius su krantine ir struktūrines jungtis tarp dviejų upės krantų;
- × Struktūrizuoti parkų ir skverų sistemą miesto centrinėje dalyje, formuoti žaliųjų jungčių tinklą.

3.5. Vizualinis dominavimas. Siluetas

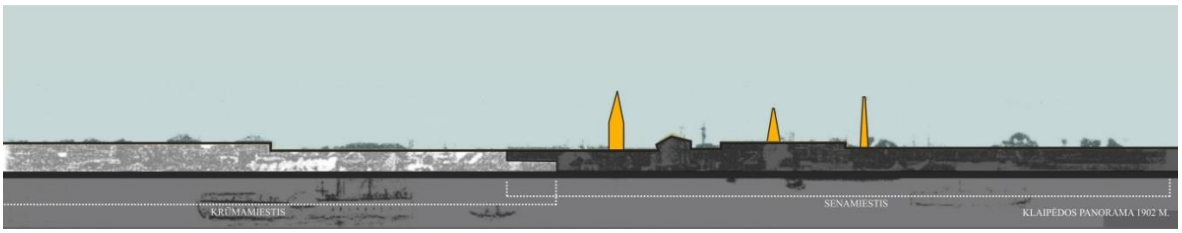

70 pav. *Klaipėdos miesto centrinės dalies apžvalgos sektoriai*

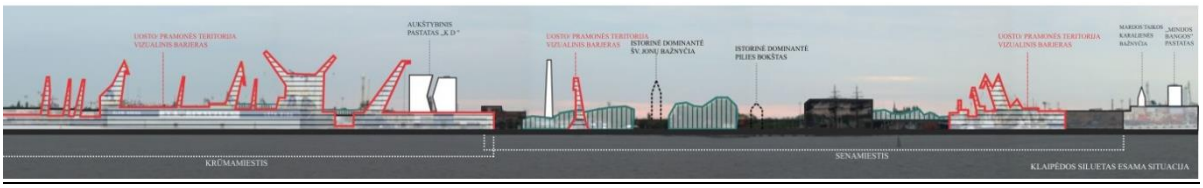
Vizualiniai ryšiai ir miesto, bei atskirų jo sektorių apžvelgiamumas yra tiesiogiai susijęs su istorinėmis bei gamtinėmis aplinkybėmis. Įvertinus miesto reljefą, dominuojančius aukštybinius pastatus, galima identifikuoti masinės apžvalgos taškus iš kurių galima matyti analizuojamą teritoriją ir bendrą miesto vaizdą – siluetą. Galima išskirti tris Klaipėdos miesto centrinės dalies masinės apžvalgos taškų rūšis:

- × Lokalūs miesto apžvalgos taškai yra marių pakrantėje ties Smiltyne, geležinkelio tiltu ir nuo viaduko. Nuo šių apžvalgos vietų galima stebėti tam tikrų Klaipėdos miesto dalių siluetą su foniniu užstatymu ir lokaliomis dominantėmis, t.y. suvokti miestą kaip atskirų vaizdų mozaiką nematant bendro jo vaizdo.
- × Nuo aukštybinių pastatų - iš vidaus į išorę. Tokia apžvalga galima nuo aukštybinio ,,K ir D" pastato, daugiabučio Taikos pr. ir Minijos bangos pastato. Nuo jų atsiveria plačios panoramos visomis kryptimis.

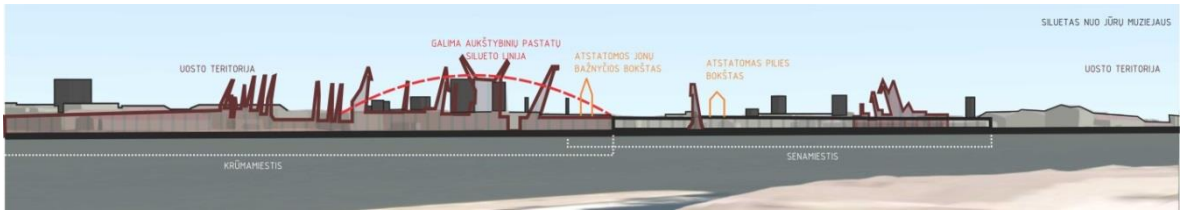
Silueto vertinimas

71 pav. *Istorinis centrinės miesto dalies siluetas nuo Smiltynės perkėlos*

72 pav.*Esamas centrinės miesto dalies siluetas nuo Smiltynės perkėlos*

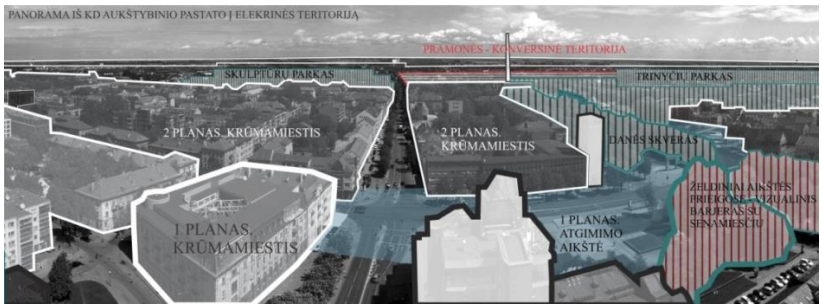

73 pav. *Esamas centrinės miesto dalies siluetas nuo Jūrų muziejaus*

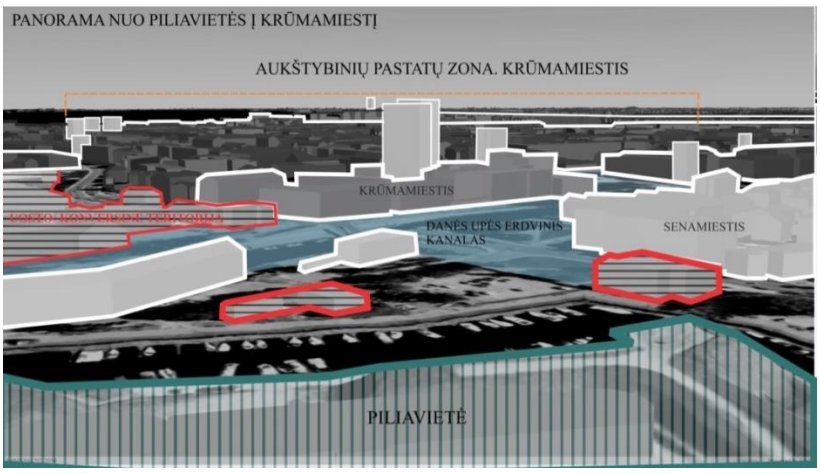
Lyginami istorinis ir esamos situacijos miesto centrinės dalies siluetai nuo Kuršių Nerijos pusės. Istoriniame siluete dominuoja bažnyčių bokštai, kuriems foną sudaro reguliaraus aukštingumo Krūmamiesčio ir Senamiesčio užstatymas.

Esamos situacijos siluetuose nuo Smiltynės perkėlos ir Jūrų muziejaus dominuoja uosto konversinės teritorijos vaizdas, sudarantis vizualinį barjerą Krūmamiesčio ir Senamiesčio miestovaizdžių suvokimui. Miestovaizdžių ribos sunkiai identifikuojamos. Krūmamiesčio miestovaizdžio savitumo, dėl pirmame plane vyraujančio stambaus mastelio uosto statinių, nesimato. Senamiesčio struktūrinio vientisumo suvokimas silpnas dėl konversinių tertitorijų užstatymo ties piliaviete ir nugriautų istorinių dominančių – pilies bokšto ir šv. Jono bažnyčios bokšto. Vaizdo pirmame plane vyrauja uosto kranų vaizdas, vertikalios dominantės - „K ir D" pastatas, elektrinės kaminas, Marijos taikos karalienės bažnyčios bokštas. Žalieji plotai neidentifikuojami kaip bendra sistema – siluete matomi fragmentiškai.

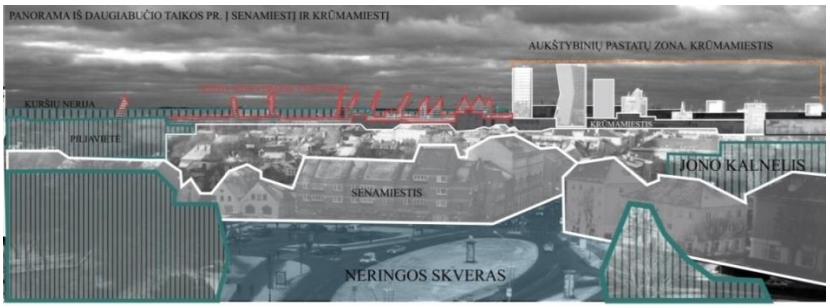
Panoramų vertinimas

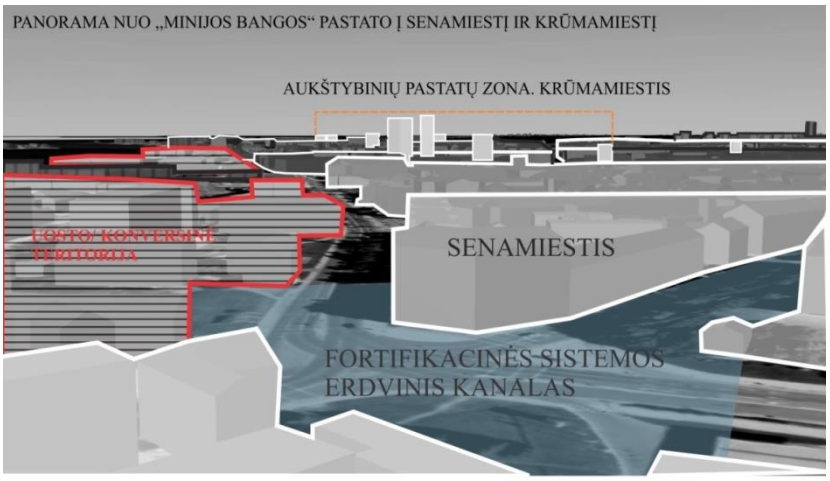
74 pav. *Panorama nuo aukštybinio KD pastato*

75 pav. *Panorama nuo piliavietės*

76 pav. *Panorama nuo daugiabučio Taikos pr.*

77 pav. *Panorama nuo aukštybinio Minijos bangos pastato*

Nagrinėjamą Atgimimo aikštės teritoriją ir jos prieigas geriausiai galima apžvelgti iš Senamiesčio pusės nuo piliavietės, daugiabučio Taikos pr., Minijos bangos pastato (matomas bendras teritorijos vaizdas kartu su rajono panorama) ir nuo ,,K ir D" pastato Krūmamiestyje (matomas analizuojamos teritorijos vaizdas su Senamiesčiu, Muzikinio teatro bokštu bei Krūmamiesčiui būdingu foniniu užstatymu).

Panorama nuo aukštybinio ,, K ir D" pastato vertinga dėl pagrindinių miesto centrinės dalies erdvinės struktūros elementų (H. Manto g, Danės upės ir fortifikacinės sistemos rudimentų) apžvalgos galimybės ir jų erdvinių kanalų sankirtos ties Atgimimo aikšte identifikavimo. Vaizde vyrauja reguliarus foninis Krūmamiesčio ir Senamiesčio užstatymas ir žalieji plotai palei Danės upės krantinę ir Jono kalneliu. Želdiniai Atgimimo aikštėje – vizualinė kliūtis ryšiams su Senamiesčiu. Struktūrinės miestovaizdžių ribos iš dalies suvokiamos dėl žaliojo pleišto ties Danės upės krantine, tačiau dėl istorinių dominančių nebuvimo panoraminiame vaizde, Senamiesčio miestovaizdžio istorinis kompozicinis savitumas susikertančių Cardus- Decumanus ašių ir fiksavimas Jono bažnyčios bokštu ir pilies bokštu neidentifikuojamas..

,,K ir D" pastatas – stambi vertikalė matoma visose panoramose nuo Senamiesčio pusės. Dėl savo stambaus mastelio jis atlieka ir neigiamą vaidmenį miesto panoramoje, todėl siūloma formuoti urbanistinę kalvą nagrinėjamoje teritorijoje, įjungiant šią vertikalę į aukštybinių pastatų sistemą. Siekiant išlaikyti Jonų bažnyčio ir pilies bokšto formuojamą kompozicinį savitumą, panoramose ir siluete siūloma dominančių kalva kompozicine įtaka veikianti panašiai kaip viena dominantė – fiksuojanti miestovaizdžių sankirtos vietą, bet nekonkuruojanti su istorinėm vertikalėm.

Siluetų ir panoramų vertinimo išvados

Pagrindinė problema, salygojanti ribotą Klaipėdos miesto centrinės dalies vizualinio tapatumo suvokimą – siluetuose ir panoramose vyraujantis uosto konversinių teritorijų vaizdas su jose esančiu stambaus mastelio užstatymu. Siūloma iškelti uosto konversinę teritoriją ir centrinės miesto dalies ir jai suformuoti naują koncepciją, remiantis būdingų miestovaizdžių savybėmis ir vertingų urbansitinės struktūros elementų respektavimu. Vienas iš variantų – žaliųjų plotų sistema žymėti Senamiesčio struktūrines ribas – žaliasis pleištas siluetuose fiksuotų skirtingų miestovaizdžių ribą.

Klaipėdos centrinėje dalyje nėra daug vizualiai dominuojančių vertikalių: ,,K ir D" pastatas, Klaipėdos viešbutis, elektrinės kaminas. Siūloma vystyti dominančių ir orientyrų sistemą – atstatyti istorines dominanates šv.Jono bažnyčią ir pilies bokštą – ryškinant

Senamiesčio istorinį kompozicinį savitumą. Taip pat formuoti aukštybinių pastatų kalvą ties esamomis bendramiestinėmis dominantėmis - „K ir D" pastatais. Kadangi nagrinėjama teritorija yra piliavietės ir Senamiesčio prieigose, projektuojant joje architektūrinius akcentus, reikia atsižvelgti į užstatymo aukštingumą, kad jie nesudarytų vizualinių šešėlių – kliūčių, trukdančių suvokti miesto silueto daugiaplaniškumą.

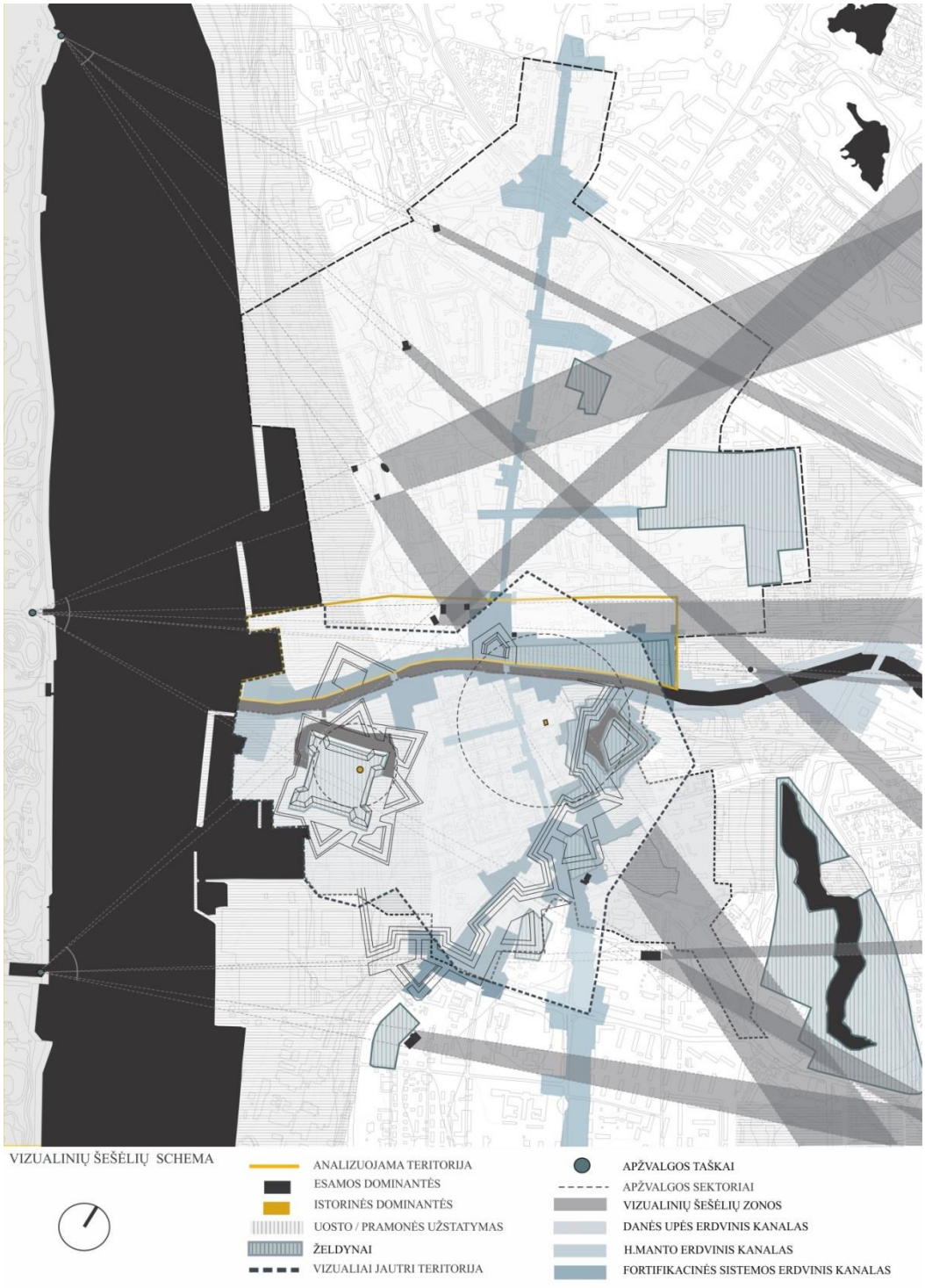
Vizualinis tapatumas

78 pav. *Vizualiai jautri teritorija*

Atlikus siluetų ir panoramų analizę nuo pagrindinių apţvalgos taškų, nustatoma išvadinė vizualinio jautrumo riba. Ji nustatyta remiantis atkuriamų istorinių dominančių su savo apsaugos

zona (3.5 karto didesne už jų aukštį) vizualiniu suvokimu iš pagrindinių apžvalgos taškų Didžioji dalis Senamiesčio ir jo prieigų Krūmamiestyje atsiduria vizualiai jautrioje teritorijoje. Šioje teritorijoje siūlant užstatymą, būtina atsižvelgti į būdingą miestovaizdį – užstatymo tipą, foninį aukštingumą ir tūrinę – erdvinę struktūros kompoziciją, išlaikyti Senamiesčio ir istorinių dominančių formuojamą vizualinį tapatumą, nesiūloma aukštybinių ar stambaus mastelio pastatų plėtra.

79 pav.*Vizualinių šešėlių sektoriai*

Identifikuoti pagrindiniai apžvalgos sektoriai į esamas dominantes bei už jų susidarančios vizualinių šešelio zonos. Šių zonų susikirtimo vietose galimas aukštybinių pastatų projektavimas, nedarantis įtakos miesto vizualiniam suvokimui.

Atgimimo aikštės prieigos – aukštybinių pastatų plėtros (ties KD pastatais galimas naujų vertikalių projektavimas kuris neturėtų įtakos Senamiesčio vizualiniam tapatumui) ir vizualinio jautrumo zonos ribų susikirtimas. Atgimimo aikštės vertybė – vizualiniai ryšiai su Senamiesčiu, istorinėmis dominantėmis bei aukštybinių „ K ir D" pastatų apžvalga.

Išvados

Nagrinėjama teritorija – vizualiai jautrios teritorijos riba ir vizualinių šešėlių sektorių sankrita. Atgimimo aikštės teritorijoje yra potencialo vystyti aukštybinių pastatų kalvą, kuri veiktų Senamiesčio apžvalgai ir turėtų mažiausiai neigiamos įtakos vizualiniam istorinio branduolio vertybių suvokimui – Jonų bažnyčiai ir Pilies bokštui. Tačiau dėl vizualiai jautrios teritorijos ribos artumo, sprendinius rekomenduojama tikrinti siluetų ir panoramų analizėje, tokiu būdu išvengiant vaizdo daugiaplaniškumo mažėjimo ir vizualinio barjero Senamiesčiui susidarymo.

4.Eksperimentinės – tiriamosios dalies išvados

Esamų nagrinėjamos teritorijos vystymo sąlygų apibedrinimas:

- **Istorinės teritorijos raidos** analizė atskleidė istorinio miesto branduolio ir priemiesčių urbanistinių stuktūrų raidos kompozicinius principus ir struktūrinių deformacijų paliestas zonas. Vieni svarbiausių sktruktūrinių pokyčių – fortifikacinės sistemos išnykimas, istorinių dominančių nugriovimas ir naujų bendramiestinės reikšmės vertikalių atsiradimas Senamiesčio prieigose. Ribos tarp atskirų struktūrų centrinėje miesto dalyje neaiškios, istorinės centrinės miesto dalies istorinis tūrinės – erdvinės kompozicijos savitumas neidentifikuojamas. Vystyti teritorijas tvarkant miestovaizdžių deformacijas, fiksuoti fortifikacinės sistemos ribą ir atkurti istorines dominantes;
- **Galiojantys planavimo dokumentai** aktualūs nagrinėjamai teritorijai – Klaipėdos miesto bendrasis planas, Klaipėdos aukštybinių pasatatų išdėstymo schema / specialusis planas ir Atgimimo aikštės ir prieigų detalusis planas. Jais reglamentuojamas konversinių zonų nagrinėjamoje teritorijoje iškėlimas iš Kuršių marių pakrantės ir aukštybinių pastatų išdėstymo principai Senamiesčio prieigose, siekiant stiprinti teritorijos vizaulinį tapatumą. Atgimimo aikštės tvarkymo dokumentai neadekvatūs susiklosčiusiai esamai urbansitinei struktūrai – istorinių pastatų ir gatvių struktūros atkūrimas esamų aukštybinių pastatų prieigose neargumentuotas;

- Esamos teritorijos vertinimas **kultūros paveldo** aspektu – fragmentiškas. Dokumentuose minimi atskiri objektai ar vietovės, o bendro urbanistinės struktūros vertingųjų savybių išskyrimo nėra. Fortifikaciniai objektai apibrėžti kaip svarbus ir nedalomas struktūrinis elementas, tačiau jo bendro tvarkymo reglamentas ir gynybinės sistemos ribų fiksavimo koncepcija nesuformuota. Analizės metu išskirtos vertingosios Atgimimo aikštės ir jos prieigų vertingosios urbanistinės struktūros savybės, kuriomis rekomanduojama vadovautis kuriant teritorijos urbanistinę koncepciją, ryškinančią unikalią vietos kultūrinę vertę;
- **Parengtų teritorijos vystymo koncepcijų** ir jose formuojamų aikščių sprendinių analizė atskleidė aikščių formantų aukščio, planinės erdvinės struktūros nekontekstualumo, vizualinių ir kompozicinių ryšių kūrimo problemas. Vystant urbanistines erdves nagrinėjamoje teritorijoje vadovautis nusistatytais aikščių formavimo principais ir susiklosčiusios urbansistinės struktūros būdingais bruožais;
- Vystymo kryptys indentifikuojamos nagrinėjant susiklosčiusią teritorijos urbanistinę struktūrą ir jos bruožus. **Miestovaizdžių** išskyrimas ir jiems būdingų bruožų vystymas – vietos tapatumo ryškinimo priemonė. Centrinės dalies pagrindinių miestovaizdžių Senamiesčio ir Krūmamiesčio urbanistinių struktūrų savitumas naikinamas istorinio miesto teritorijų statusui neadekvataus mastelio, užstatymo tipo, funkcijos ir vizualinės vertės teritorijomis, chaotiška aukštybinių pastatų plėtra. Formuojant nagrinėjamą teritoriją remtis išskirtomis urbanistinės struktūros vertingomis savybėmis - susiklosčiusiu kompoziciniu principu, užstatymo aukštingumu, erdvių parametrais ir struktūrą charakterizuojančius bruožus ryškinti miesto vizualinį tapatumą apibrėžiančiuose vaizduose;
- **Planinę erdvinę struktūros kompoziciją** Klaipėdos miesto centrinėje dalyje apibrėžia linijinė kompozicija – palei Kuršių marias išsidėsčiusi stačiakampio plano urbanistinės struktūra, formuojama H. Manto g., Danės upės ir fortitikacinės sistemos erdvinių kanalų. Vystyti Klaipėdos miesto centrinės dalies tūrinę – erdvinę kompoziciją, erdvinius kanalus ir kompozicinius mazgus - ašių sankirtas fiksuoti vertikaliais akcentais. Baigti formuoti Atgimimo aikštės išklotines, didinti užstatymo foninį aukštingumą, erdvinėmis priemonėmis fiksuoti fortifikacinės sistemos ribą, išsaugoti ir stiprinti erdvinius – vizualinius ryšius su Senamiesčiu;
- **Viešųjų erdvių sistema** Klaipėdos miesto centrinėje dalyje identifikuojama kaip nebaigta formuoti ir patyrusi deformacijų dėl pakitusio gatvių tinklo – atskirta piliavietė ir Kuršių marių krantinė Krūmamiesčio dalyje nuo miesto urabnistinės struktūros aukštos katrgorijos gatve. Siūloma nuraminti eismą šia tranzitine gatve, formuoti pėsčiųjų takų

tinklą, jungiantį Senamiestį ir Krūmamiestį su izoliuotomis teritorijomis. Vystyti aikščių sistemą miesto centrinėje dalyje, kuriant naujas urbanistinės erdves ir ryškinant jų hierarchija urbanistinėje struktūroje. Stiprinti Atgimimo aikštės kompozicinį vaidmenį aikščių stuktūroje;

- **Gamtiniai ir antropogeniniai elementai elementai** – topografija, vandenys ir žaliosios zonos - reikšmingi Klaipėdos miesto centrinės dalies urbanistinės struktūros savitumo formantai.Urbanistinę struktūrą vystyti atsižvelgiant į neišraiškingą vietos reljefą – vengti stambaus mastelio objektų, ties pagrindinių apžvalgos taškų sektoriais. Jie sudarytų vizualines kliūtis daugiaplanio miesto silueto suvokimui. Integruoti Danės upės ir Kuršių marių krantines į miesto urbanistinę struktūrą – formuoti urbanistines erdves, struktūrines jungtis (tarp erdvių ir skirtingų upės krantų) ir vystyti tūrinę – erdvinę kompoziciją. Struktūrizuoti parkų ir skverų sistemą miesto centrinėje dalyje fiksuojant fortifikacinės sistemos ribą žaliuoju pleištu, formuoti jungčių tinklą;
- **Vizualinio tapatumo** tyrimo metu identifikuotos pagrindiniai miesto vizualinio tapatumo apžvalgai reikšmingi silueto ir panoramų taškai. Siūlomi sprendiniai turi būti patikrinti nuo apžvalgos taškų bei respektuoti miesto tapatumą formuojančias vertybes – istorines dominantes, fortifikacinės sistemos ribą, skirtingų miesto centrinės dalies miestovaizdžių suvokimą – iškeliant uosto konversinę teritoriją iš Kuršių marių pakrantės. Vizualinio tapatumo vystymo kryptis – struktūrinių elementų ribų žymėjimas: Senamiesčio fortifikacinės sistemos žymejimas žaliu pleištu, bei Krūmamiesčio ir Senamiesčio rajonų ribos fiksavimas aukštybinių pastatų kalva. Formuojant miesto vizualinį identitetą remtis naujų ir istorinių elementų kompozicinės dermės kūrimu, skirtingų urbanistinių struktūrų indentifikavimu ir hierarchijos stiprinimu siluetuose ir pamoraminiuose vaizduose.

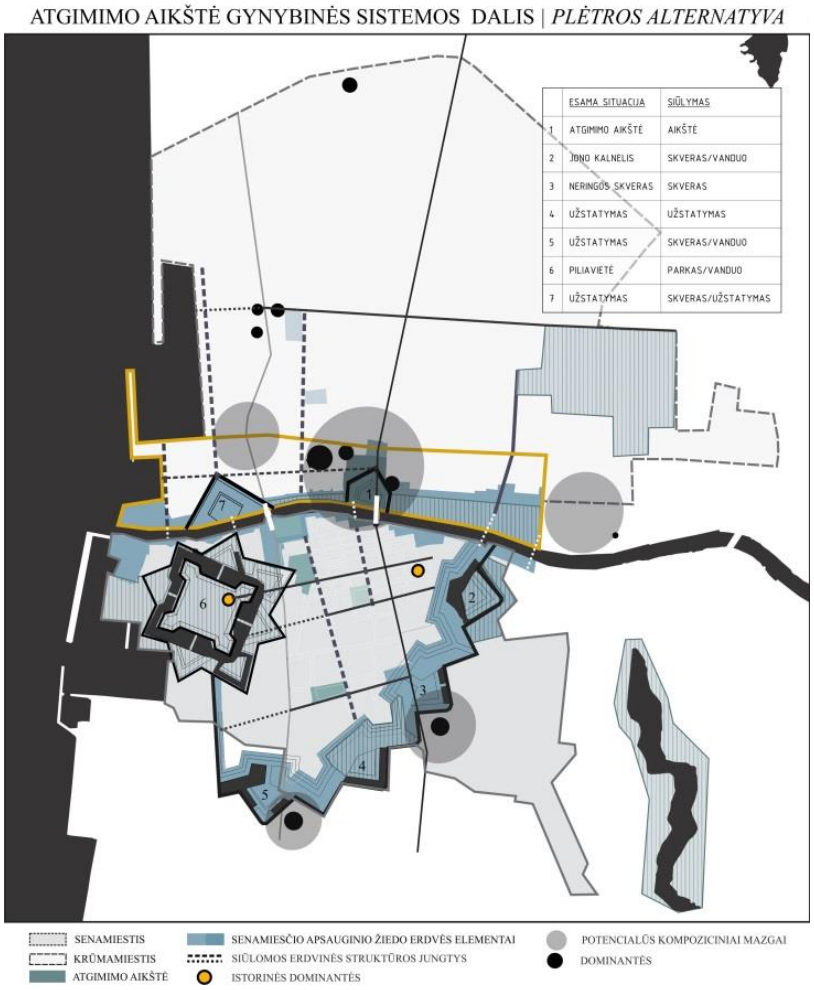
Eksperimentinė – projektinė dalis

1. Aikštės vaidmuo urbanizuoto kraštovaizdžio kompozicijoje

Atgimimo aikštės reikšmę miesto centrinės dalies urbanizuoto kompozicijoje apibrėžia erdviniai – tūriniai parametrai (pagrindinių centrinės miesto dalies kompozicinių elementų erdviniai kanalai, aukštybiniai pastatai prieigose), gamtiniai elementai (Danės upė ir krantinė, Kuršių marios) ir vizualinio identiteto aspektai (Senamiesčio prieigos, fortifikacinės sistemos rudimentai bei istoriniai kompoziciniai principai - Cardus Decumanus gatvės ir piliavietės bei šv. Jono bažnyčios bokštas). Atgimimo aikštė ir prieigos dėl istorinio, gamtinio, kompozicinio ir vizualinio urbanistinės struktūros daugiaskluoksniškumo gali būti vystomos ryškinant kiekvieno struktūrinio elemento būdingas savybes atskirai. Tokiu būdu pabrėžiama konkretaus struktūrinio elemento svarba vizualiniam vietos tapatumui.

1.1. Plėtros modeliai

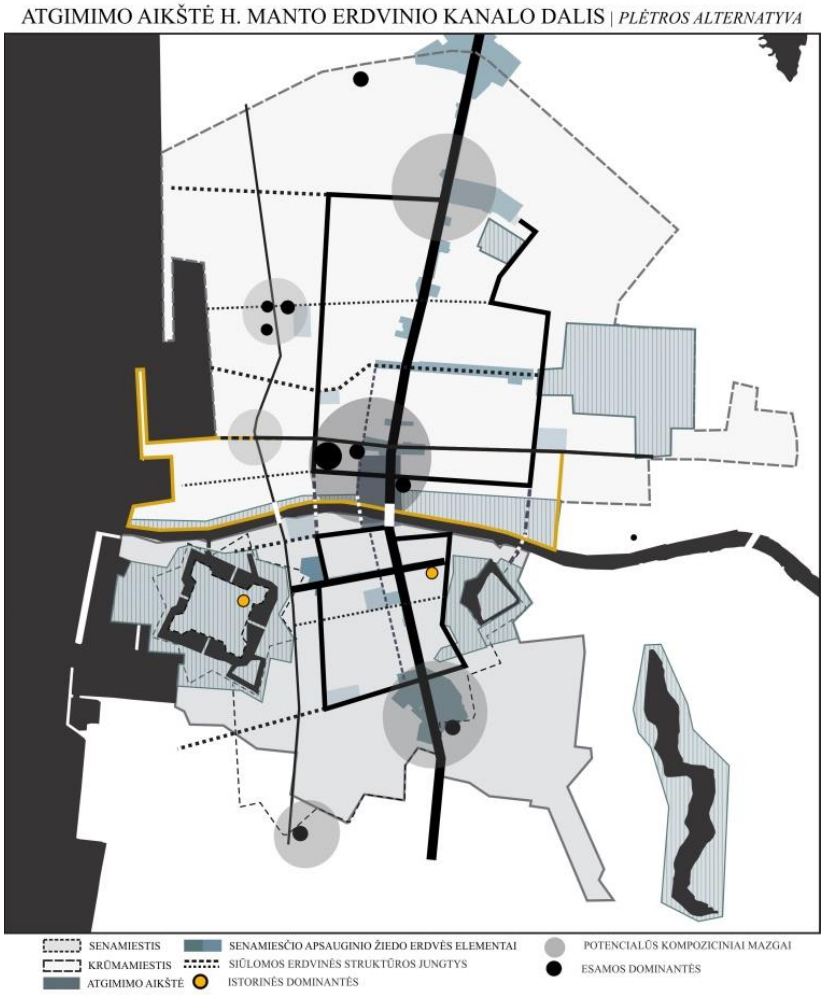
Atgimimo aikštės plėtros alternatyvos formuojamos pagrindiniais Klaipėdos miesto centrinės dalies erdviniais elementais: fortifikacine sistema, H. Manto ir Danės upės erdviniu kanalu.

80 pav. *I nagrinėjamos teritorijos plėtros alternatyva*

I alternatyva

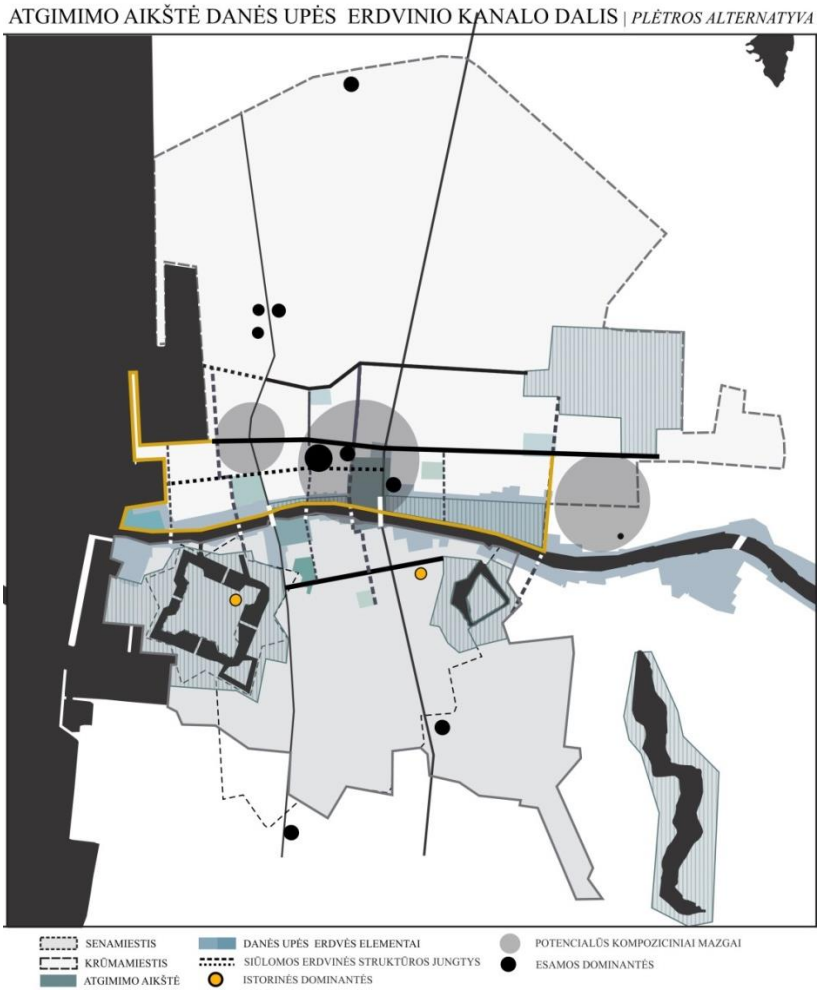
Kuriama erdvinė struktūra respektuojanti Senamiesčio fortifikacinės sistemos ribą. Ties ja formuojama žalioji zona, regeneruojama piliavietės teritorija. Senamiesčio dalyje istorinės ravelinų vietos fiksuojamos urbanistinėmis erdvėmis, užstatymu, vandens kanalais. Krūmamiesčio pusėje buvusių ravelinų vietos žymimos jungtimis su senamiesčiu ir urbanistine erdve.

81 pav. *II nagrinėjamos teritorijos plėtros alternatyva*

II alternatyva

Formuojama erdvinė struktūra stiprinanti H.Manto g. erdvinio kanalo vaidmenį miesto centrinės dalies tūrinėje-erdvinėje kompozicijoje. Siūloma erdvinių kanalų plėtra jungianti urbanistines erdves bei žaliasias zonas, skersinių ryšių sistema jungianti H. Manto gatvę ir Kuršių marias, ties esamų dominančių zonomis arba reikšmingų urbanistinių erdvių susikirtimo vietose numatomi potencialūs kompoziciniai mazgai.

82 pav. *III nagrinėjamos teritorijos plėtros alternatyva*

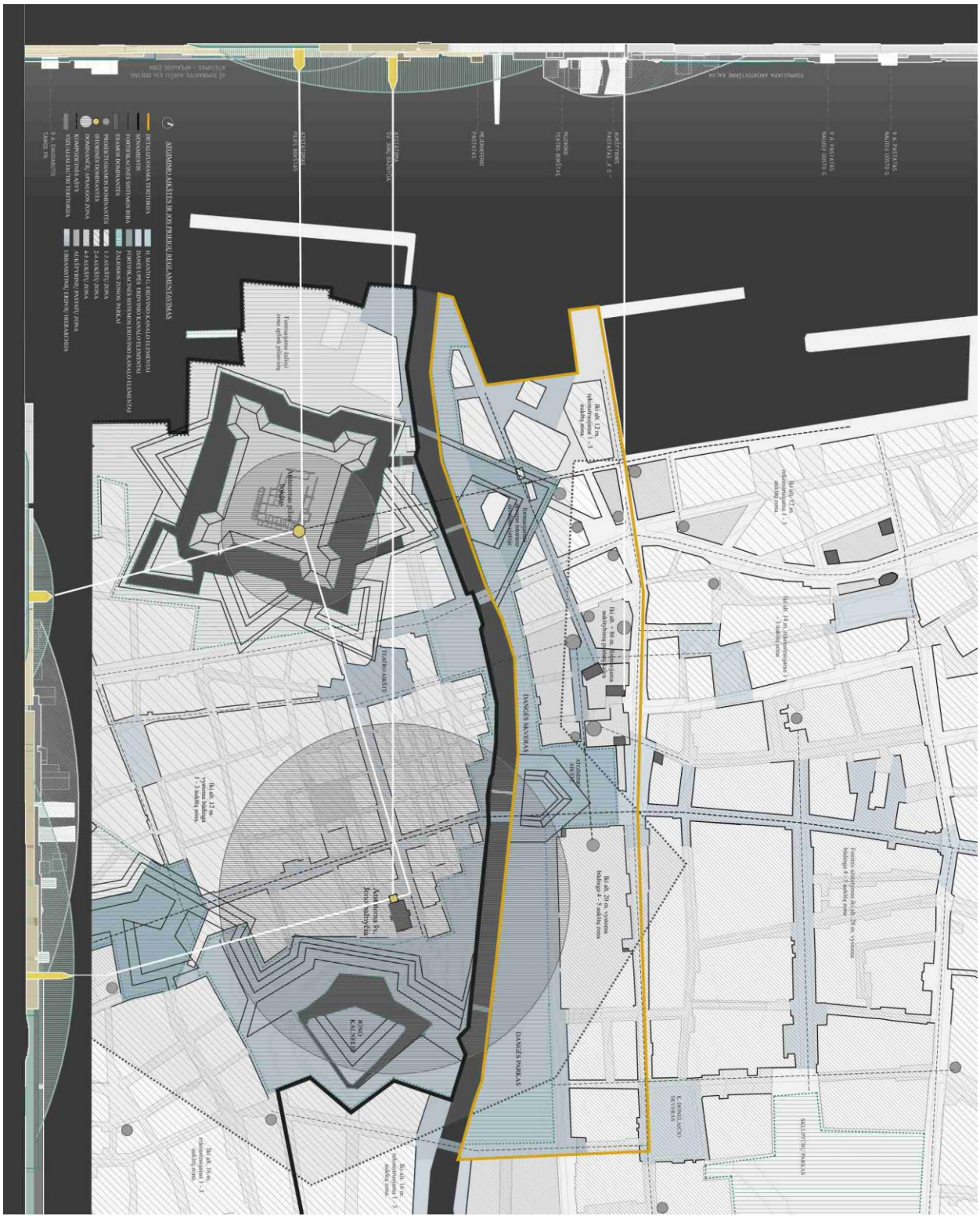
III alternatyva

Formuojama erdvinė struktūra orientuota į Danės upės erdvinio kanalo vystymo galimybę. Siūloma upę traktuoti kaip jungtį, o ne ribą tarp dviejų krantų: numatoma urbanistinių erdvių ir tiltų sistema stiprinanti Senamiesčio ir Krūmamiesčio ryšius.

Išvados

Nagrinėjamos teritorijos vystymui pasirenkama I plėtros alternatyva. Ryškinamos fortifikacinės sistemos ribos – atskiriami miestovaizdžiai – Senamiestis ir Krūmamamiestis, ties istorinių ravelinų vietomis formuojamos urbanistinės erdvės ir vertikalios dominantės. Atkuriamos istorinės dominantės – Senamiesčio urbanistinės struktūros kompozicinis tapatumas. Integruojamos į miesto urbanistinę struktūrą uosto konversinės teritorijos Kuršių marių pakrantėje. Tankinamas urbanistinių erdvių ir jungčių tarp jų tinklas, kuriami struktūriniai ryšiai tarp dviejų Danės upės krantų.

1.2. Teritorijos vystymo reglamentas

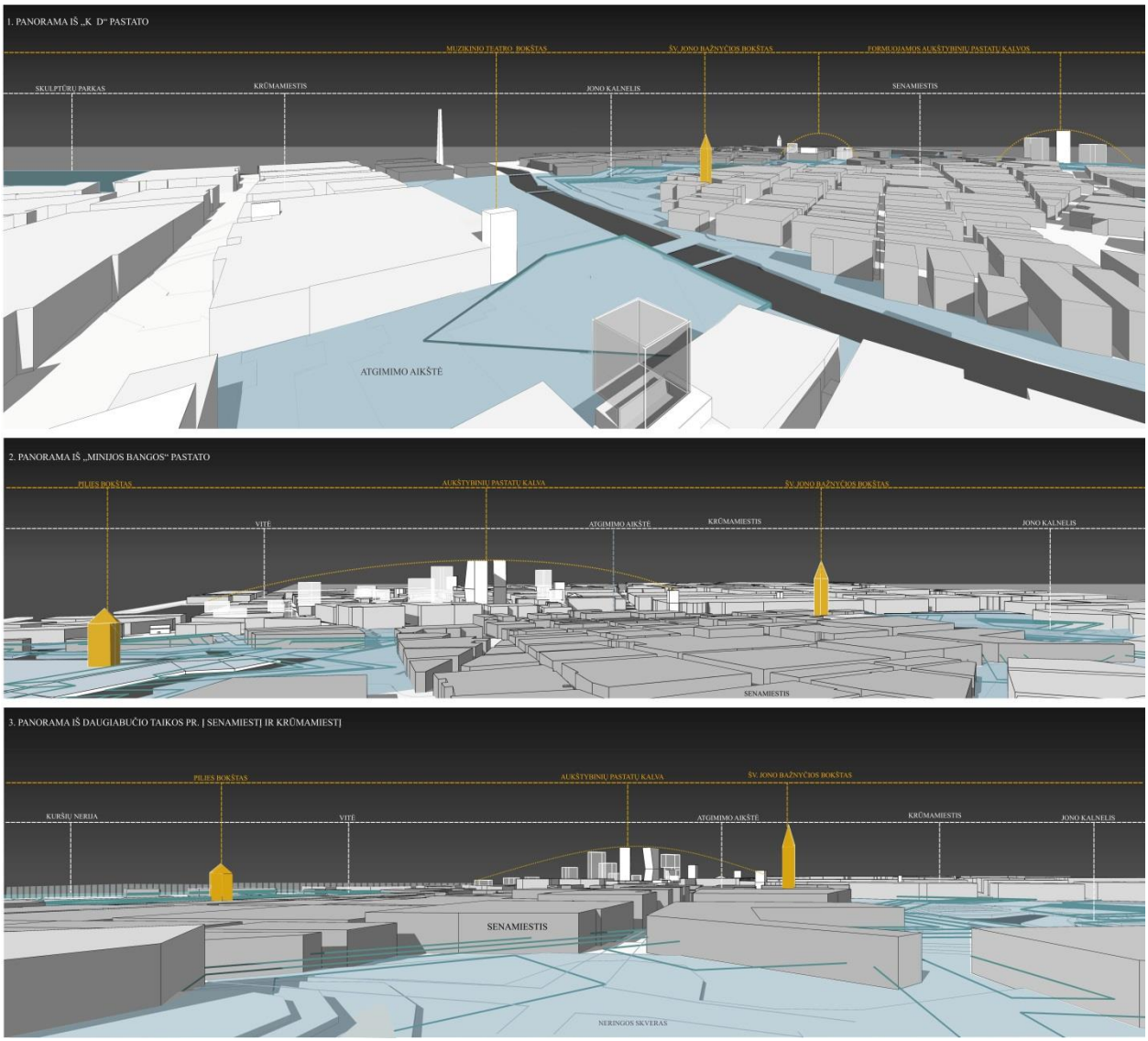
83 pav. *Teritorijos vizualinio identiteto vystymo reglamentas*

Apibrėžiamos miesto centrinės dalies plėtros galimybės, ryškinančios teritorijos kompozicinį ir vizualinį tapatumą. Planiniai konceptualūs sprendiniai reglamentuojami miesto centrinės dalies siluete nuo Kuršių Nerijos ir Turgaus g. išklotinėje. Nustatomas foninis užstatymo aukštis, urbanistinių erdvių ir žaliųjų zonų tinklo vystymo principas, vertikalių

dominančių potencialios projektavimo vietos ir aukštingumas, istorinių urbanistinės struktūros vertybių – kompozicinių principų, istorinių dominančių ir struktūrinių ribų respektavimo galimybės. Teritorijos vystymo reglamento sprendiniai:

- × Fiksuojama istorinių fortifikacinių įtvirtinimų riba. Vystoma jos tūrinė – erdvinė aikščių, skverų, krantinių, žaliųjų zonų ir jungčių tarp jų sistema;
- × Formuojamas H. Manto g. – Tiltų g. erdvinis kanalas, kuriamos skersinės jungtys su Kuršių marių krantine, stiprinami piliavietės ir istorinio miesto branduolio ryšiai;
- × Reglamentuojamas būdingo Senamiesčio ir Krūmamiesčio foninio užstatymo aukštingumo vystymo tęstinumas, konversinių zonų iškėlimas iš centrinės miesto dalies - tolygus vertingų miestovaizdžių vystymas, jų ribų fiksavimas vertikaliais akcentais – daugiaplanių vaizdų nuo pagrindinių apžvalgos taškų kūrimas;
- × Siūlomas atstatomų istorinių dominančių respektavimo ir būdingų kompozicinių principų ryškinimo modelis. Šv. Jono bažnyčios ir pilies bokstams nustatomos vizualinės apsaugos zonos – už dominantės 3.5 karto didesnis atstumas. Šioje apibrėžtoje zonoje nenumatoma vertikalių plėtra, nes sudarytų vizualinį barjerą istorinių kompozicinių principų ir Senamiesčio tapatumo suvokimui;
- × Atgimimo aikštės prieigos reglemente žymima kaip aukštybinių pastatų potencialios plėtros, architektūrinės kalvos projektavimo vieta. Projektuojamų dominančių formuojama silueto linija nustatoma centrinės miesto dalies siluetuose.

1.3. Prognozuojamos pasekmės

84 pav. *Teritorijos vystymo pasekmės panoramoms*

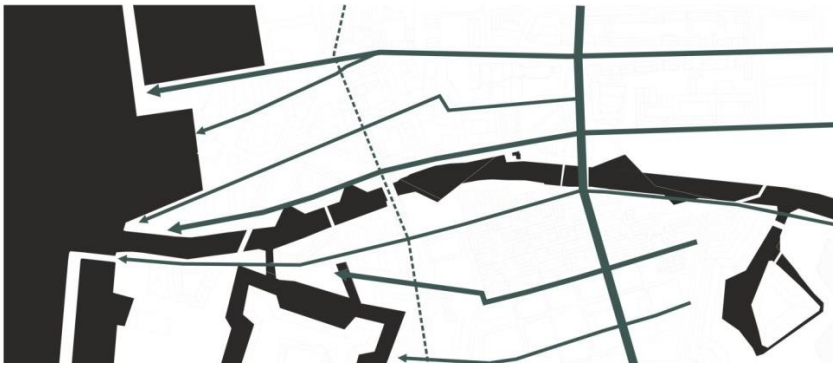
Reglamente apibrėžiamas teritorijos vizualinio identiteto vystymo modelis tikrinamas siluetuose ir panoramose nuo pagrindinių apžvalgos taškų. Iš pateiktų vaizdo fragmentų galima išskirti stiprius pakitimus miesto įvaizdžio formavime: istorinių dominančių atsiradimas ir struktūrinių ribų žymėjimas aukštybinių pastatų kalva, semantinės fortifikacinės sistemos ribos fiksavimas žaliuoju pleištu. Būdingo, tolygaus foninio užstatymo vystymas vaizduose pabrėžia naujų vertikalių koncepcijos reikšmę siluete. Siūloma koncepcija teigiamai veikia miesto centrinės dalies vizualinį identitetą. Vertingos urbanistinių struktūrų savybės respektuojamos, skirtingų miestovaizdžių ribos aiškiai identifikuojamos.

2. Danės upės fragmento fortifikacinės sistemos ribose urbanistinė koncepcija

Remiantis susidarytu vietos vystymo modeliu, kuriama fortifikacinės sistemos ribų ties Danės upe centrinėje miesto dalyje žymėjimo koncepcija. Ji remiasi urbanistinių erdvių istorinių ravelinų vietoje formavimu tūrinėmis – erdvinėmis priemonėmis, struktūrinių ir vizualinių ryšių tarp viešųjų erdvių kūrimu.

2.1. Nagrinėjamos teritorijos formavimo algoritmas

Teritorijos formavimo principus galima skirstyti į dalis:

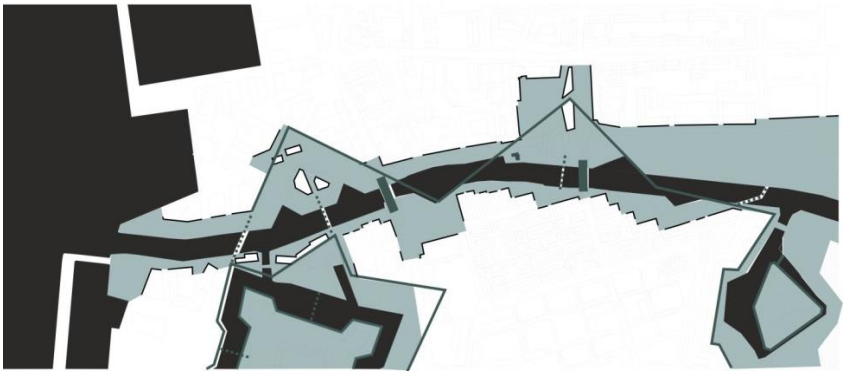
85 pav. *Skersinių ryšių su Kuršių mariomis koncepcija*

× **Skersiniai ryšiai su Kuršių mariom.** Formuojamas gatvių ir pėsčiųjų takų tinklas, integruojamos Kuršių marių pakrantėje izoliuotos teritorijos;

86 pav. *Ryšiai su Danės upe*

× **Urbanistinės struktūros ir upės santykis.**Vystoma tiltų sistema centrinėje miesto dalyje, kuriamos kompozicinės ir vizualinės ašys statmenos upei;

87 pav. *Fortifikacinės sistemos ribų fiksavimas*

× **Fortifikacinės sistemos riba**. Ties istorinių ravelinų vietomis formuojamos urbanistinės erdvės, Danės upės krantinėje, struktūrinė riba žymima prieplaukomis;

88 pav. *Urbanistinių erdvių tinklas*

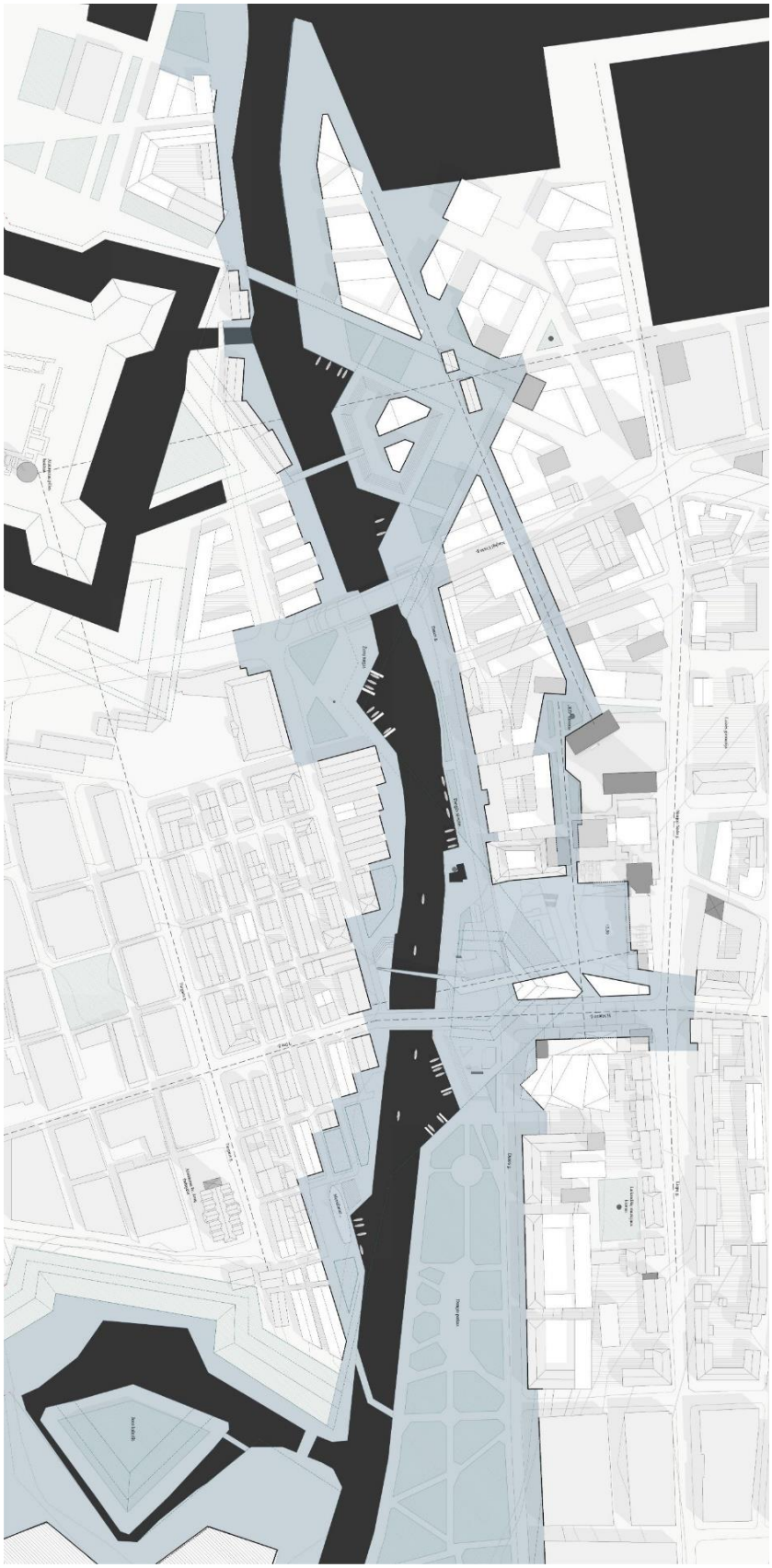
× **Urbanistinės erdvės.** Ties struktūrinių jungčių sankirtomis kuriamos urbanistinės erdvės, vystoma krantinių erdvinė struktūra ir formantai;

89 pav. *Tūrinės – erdvinės kompozicijos koncepcija*

× **Dominančių ir akcentų kompozicija.** Pagrindinių kompozicinių ašių kryptys fiksuojamos vertikalėmis. Kuriama architektūrinė kalva žyminti Senamiesčio ir Krūmamiesčio struktūrinę ribą. Atkuriamos istorinės dominantės ir kompoziciniai principai.

2.2. Teritorijos tūrinis – erdvinis sprendinys
Fortifikacinės sistemos ribos Danės upės fragmente

90 pav. *Danės upės fragmento fortifikacinės sistemos ribose urbanistinės struktūros koncepcija*

Formuojamas urbanistinių erdvių, žaliųjų zonų ir pėsčiųjų takų tinklas gynybinės sistemos ribos trasa. Fiksuojamos ravelinų vietos „Laivitės“ teritorijoje, Atgimimo aikštės teritorijoje ir Jono kalnelis su prieigomis. Pagrindiniai ribų žymėjimo koncepcijos principai : istorinio ravelino vieta (aikštė) + vertikalūs akcentai + laivų prieplauka + tiltas. Ravelinų vietos jungiamos žaliais ryšiais. Fortifikacinės sistemos fiksavimo priemonių intensyvumas adekvatus esamos urbanistinės struktūros brandumu, kuriama ravelinų hierarchinė sistema. „Laivitės „ teritorijoje, kur esama urbanistinė struktūra nevertinga, ravelino riba siūloma fiksuoti erdvę formuojančiais pastatais, juntimi su piliaviete, Danės upės krantinėje įrengiamomis prieplaukomis. Atgimimo aikštėje urbanistinė struktūra iš dalies baigta formuoti, todėl struktūrinės ribos žymimos aikštės lygių pasikeitimu, aukštybinių pastatų plėtra aikštės prieigose, vandens kanalo vieta semantiškai žymima įrengiamomis prieplaukomis, kuriama jungtis su Senamiesčio erdvine struktūra. Teritorija ties Jono kalneliu tvarkoma remiantis Senamiesčio urbanistinės struktūros kompoziciniais principais, baigiamas formuoti kvartalinis užstatymas, vystomas žaliasis pleištas ties Danės upe, kuriamas skveras su prieplauka, kuriame eksponuojamas „Meridianas“.

Atgimimo aikštė ir prieigos

Teritorijos formavimas – daugiasluoksnės istorinės urbanistinės struktūros raidos lūžių respektavimas aikštėje moderniomis priemonėmis. Formuojama erdvinė struktūra remiantis nusistatytais aikštės ir gatvės vertinimo principais. Smulkinamas kvartalinio užstatymo mastelis, kuriamos statmenos erdvinės jungtys su Danės upės krantine ir skersinis ryšys link „Laivitės“ teritorijos. Ties struktūrinių jungčių susikirtimu, „K ir D“ pastato prieigose formuojama erdvė. Fortifikacinės sistemos ribos žymimos skirtingais aikštės plokšumų lygiais. Istorinių gatvių kompozicinės ašys fiksuojamos tūrinėmis – erdvinėmis priemonėmis, eksponuojamas buvusio užstatymo archeologinis sluoksnis. Danės upės krantinės ir Atgimimo aikštės erdviniai ryšiai stiprinami. Kuriamas tiltas jungiantis Atgimimo aikštę ir Senamiestį. Baigiamos formuoti aikštės išklotinės – ties muzikiniu teatru ir „Klaipėdos“ viešbučiu. H.Manto ir Atgimimo aikštės erdvių sandūra Krūmamiesčio dalyje fiksuojama vertikaliais akcentais – vartais į Senamiesčio erdvinę struktūrą. Aikštė – Senamiesčio ir aukštybinių pastatų apžvalgos vieta. Ties „K ir D“ pastatais formuojama architektūrinė kalva, Muzikinio teatro prieigose dominančių kompozicija, kuri siluete fiksuoja skirtingų miestovaizdžių ribas, o gatvių panoramose kompozicines ašis.

„Laivitės“ teritorija

„Laivitės teritorijos“ urbanistinė koncepcijos pagrindinė idėja – Senamiesčio urbanistinės struktūros ribų ir Kuršių marių respektavimas tūrinėmis – erdvinėmis priemonėmis. Konversinė

teritorija skaidoma Krūmamiesčio miestovaizdžiui būdingais kvartalų dydžio ir užstatymo aukštingumo kvartalais. Formuojamų kompozicinių ašių principas - skersinio ryšio su Kuršių mariomis kūrimu ir krantinės užstatymo kuriamų erdvių integravimu į urbanistinę struktūrą. Siūlomas tiltų sprendinys kuria stirpias „Laivitės“ teritorijos ir piliavietės jungtis. Tūrinis – erdvinis sprendinys paremtas istoriniu Klaipėdos kompoziciniu principu – statmenai susikertančių ašių fiksavimu dominantėm. Respektuojami istoriniai pastatai teritorijoje, aplink juos suformuojamos urbanistinės erdvės. Pagrindiniai kuriami erdviniai ir vizualiniai ryšiai: Kuršių marių krantinė – atstatomas Pilies bokštas ir projektuojama architektūrinė kalva - Kuršių marios.

3. Urbanistinio komplekso detalizacija

Keičiant koncepcijos mastelį, apsibrėžiamos detalizuojamos teritorijos ribos – Atgimimo aikštė ir jos formantai. Pasirinkta teritorija – svarbiausias urbanistinės struktūros mazgas miesto centrinėje dalyje – pagrindinė miesto aikštė, bendramiestinės reikšmės dominančių koncentracijos vieta ir Senamiesčio prieigos. Detalizacijos tikslas – sukurti išbaigtą urbanistinį branduolį respektuojantį urbanistinės struktūros istorines, esamas vertingąsias savybes, kompozicinius principus ir formuojantį vietos vizualinį identitetą. Šiame projektavimo etape koncentruojamasi į urbanistinės erdvės kokybinių parametrų vystymą, remiantis aikštės vertinimo principais ir detalizuojamo komplekso planinių – erdvinių sprendinių suformavimą.

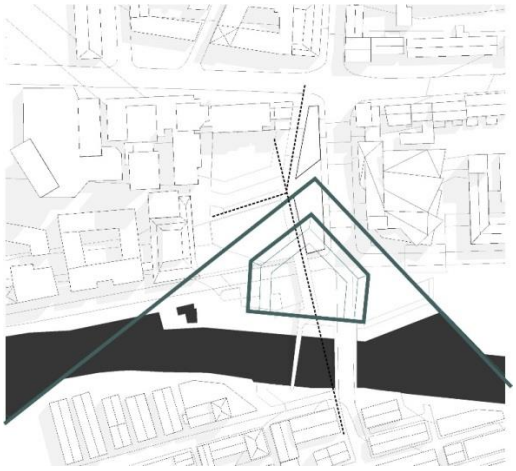
3.1. Atgimimo aikštės formavimo algoritmas

Atgimimo aikštės ir prieigų stuktūriniai, erdviniai ir vizualiniai formavimo principai skaidomi etapais:

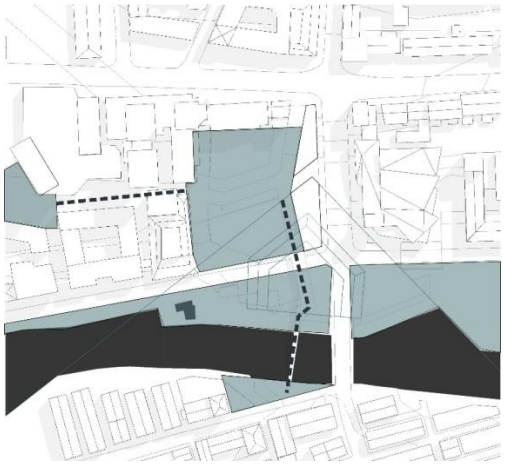
91 pav. *Aikštės dydis ir proporcijos*

× **Aikštės forma, proporcijos.** Formuojamos akštės ilgio ir pločio proporcijos 1:2;

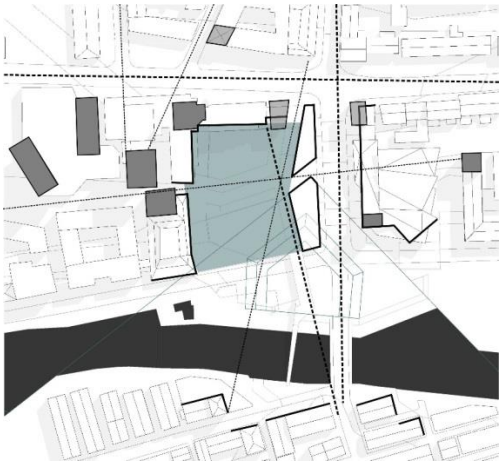
92 pav. *Fortifikacinės sistemos ribos fiksavimas aikštėje ir jos prieigose*

× **Fortifikacinės sistemos ribos ir istorinių gatvių kompozicinių ašių fiksvimas.** Fortifikacinės sistemos riba Atgimimo aikštėje ir jos prieigose fiksuojama skirtingų lygių perkritimais, aikštėje projektuojamų tūrių ir rekonstruojamo Muzikinio teatro formuojamomis kryptimis. Danės upės krantinėje gynybinės sistemos riba semantiškai žymima laivų prieplaukomis. Istorinių gatvių trasų ašys fiksuojamos naujai projektuojamais tūriais aikštėje;

93 pav. *Atgimimos aikštės ir junčių su kitomis erdvėmis formavimo koncepcija*

× **Struktūrinės jungtys su kitomis erdvėmis.** Formuojama aikštės erdvė jungiama tiltu su Danės upės krantine ir Senamiesčiu, kuriamas pėsčiųjų pasažas Atgimimo aikštė - „K ir D „ skveras;

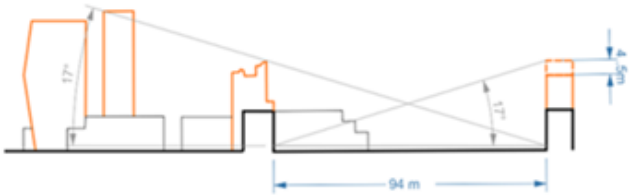
94 pav. *Siūloma tūrinė – erdvinė Atgimimo aikštės kompozicija*

× **Tūrinė – erdvinė kompozicija, aikštės išklotinių formavimas.** Baigiamos formuoti aikštės išklotinės. Siūlomi aikštėje tūriai šiek tiek iškilę virš aikštės lygio – fiksuojantys istorinės H.Manto gatvės trasą ir formuojantys gatvės išklotinę nuo esamos H. Manto gatvės pusės. Siūlomos vertikalių akcentų vietos – kompozicinių ašių ir erdvinių kanalų sankirtos vietos.

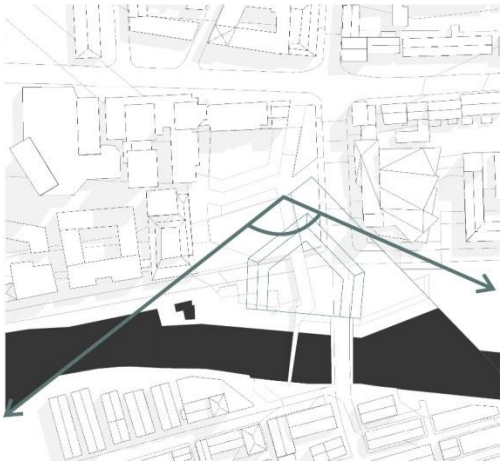
95 pav. *Aikštės erdvės ir jos formantų aukščio santykis*

× **Formantų aukščio ir aikštės erdvės santykis.** Remiantis skersinio aikštės pjūvio metodu, identifikuotais per žemais aikštės formantais, jų aukštingumas didinamas. Aikštės erdvės skirsinio pjūvio ir erdvę formuojančių pastatų aukštis 1:5;

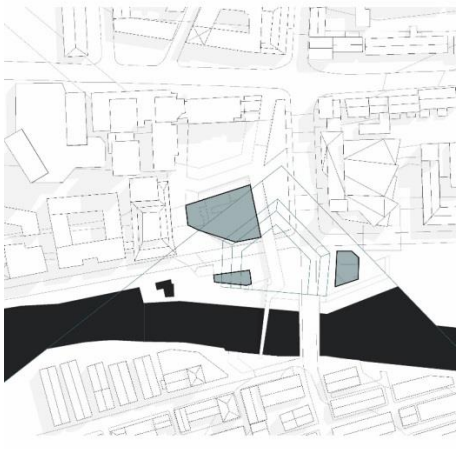
96 pav. *Projektuojamų dominančių apžvalgos ir aikštės erdvinių parametų santykis*

× **Dominančių ir aikštės erdvės santykis.** Dominančių aikštės prieigose aukštingumas nustatomas skersinio aikštės pjūvio metodu. Formuojamas 17^0 kampo aukštybinių pastatų apžvalga iš aikštės;

97 pav. *Vizualinių ryšių ir apžvalgos sektorių aikštėje formavimas*

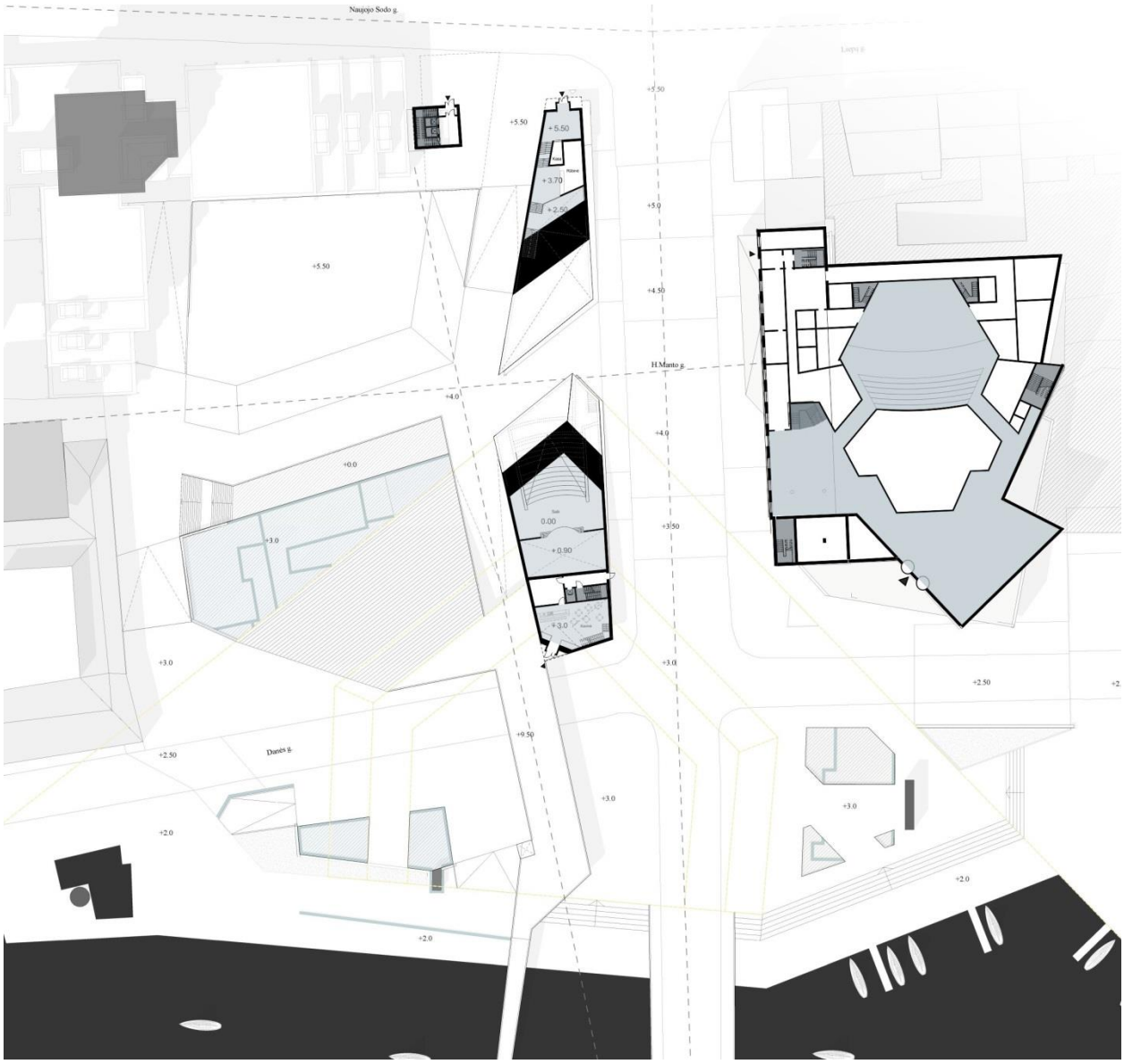
× **Vizualiniai ryšiai, kadrų daugiaplaniškumas.** Dėl vienos aikštės kraštinės atvirumo, ir aikštės lygių skirtumų, formuojami Senamiesčio ir jo atkuriamų dominančių apžvalgos sektoriai, projektuojami vizualiniai ryšiai Krūmamiesčio dalyje remiantis kompozicinės ašies – dominantės principu;

98 pav. *Archeologinių sluoksnių eksponavimo koncepcija*

× **Archeologinių sluoksnių ekspozicija.** Istoriniai aikštės raidos lūžiai respektuojami dviem būdais – pamatų ekspozicija ir fortifikacinės sistemos ribos fiksavimu.

3.2. Atgimimo aikštės detalizacija

99 pav. *Atgimimo aikštės ir prieigų gen. planas*

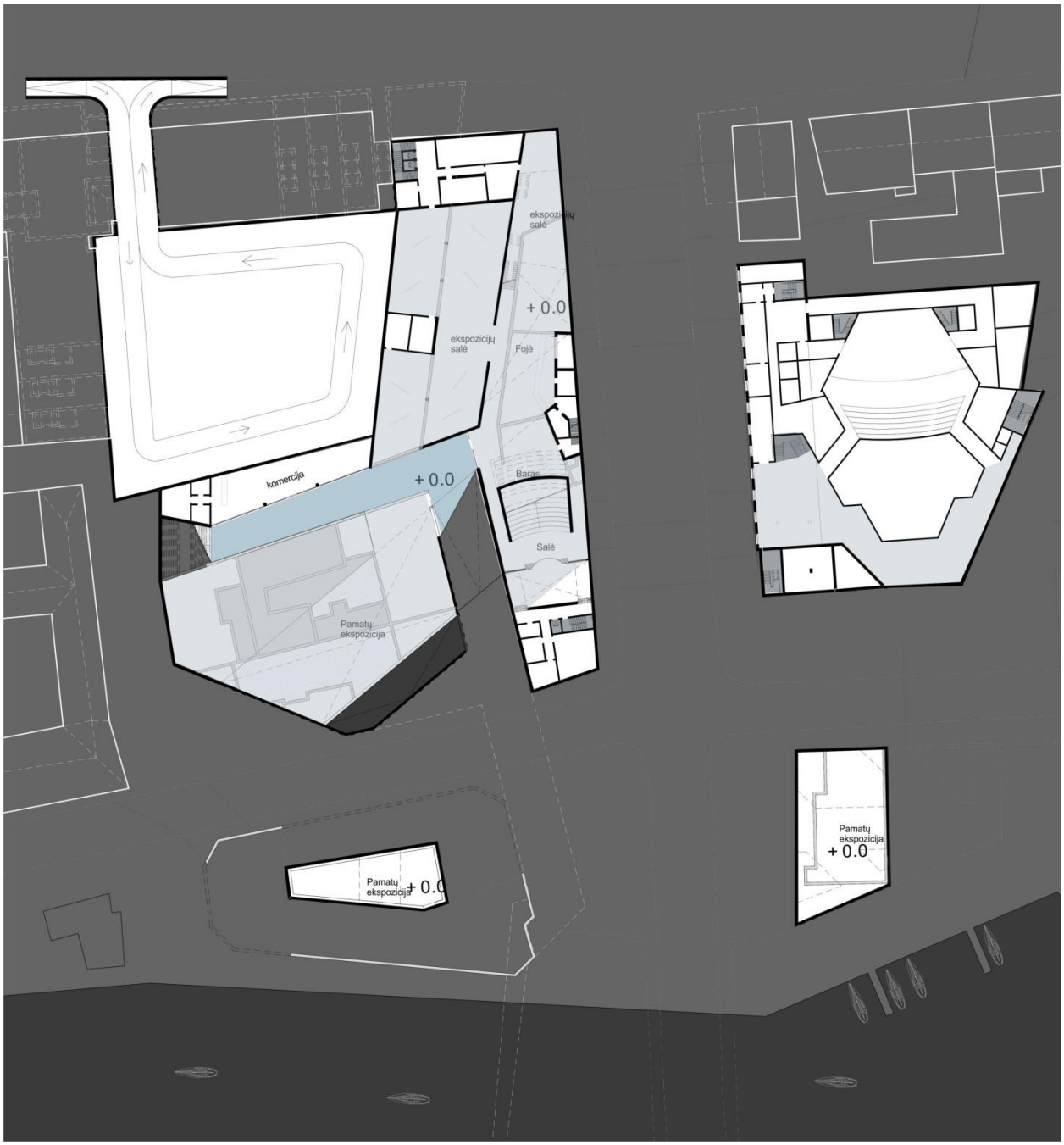
Atgimimo aikštės prieigos detalizuojamos vadovaujantis sudarytu formavimo algoritmu: regeneruojama aikštės ir Danės krantinės erdvinė struktūra, projektuojamas urbanistinis kompleksas aikštės teritorijoje, rekonstruojamas Muzikinio teatro pastatas.

Aištės erdvė skaidoma į tris lygius:

- × Požeminis alt. 0.00;
- × Aikštės lygis alt. +3.50;
- × Ravelino – tilto lygis alt. +7.00.

Požeminis lygis – projektuojamų tūrių, ekspozicinių ir komercinių erdvių aikštėje pagrindinis aukštas. Į jį galima patektį nuo Danės upės gatvės ir laiptais nuo pagrindinės aikštės

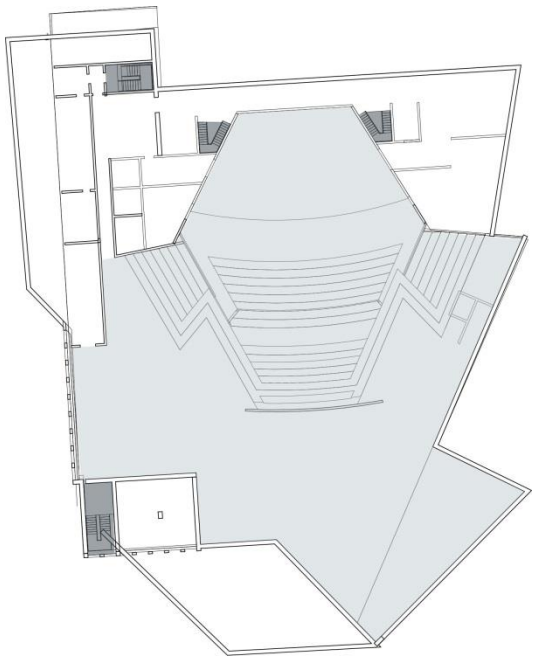
plokštumos alt. +3.50. Požeminiame aikštės lygyje projektuojama archeologinių sluoksnių ekspozicija: istorinių pastatų pamatų, kultūrinių grunto sluoksnių ir ravelino pylimo fragmento ekspozicija. Aikštės požeminiame lygyje – istorinio H.Manto kvartalo fragmento vietoje projektuojamas kompleksas. Požeminis lygis pagrindinis projektuojamo ekspozicijų centro aukštas. Jame formuojamos lankytojų erdvės: fojė, ekspozicijų salės, auditorija, pagalbinės kompleksą aptarnaujančios patalpos ir komercinės paskirties erdvės. Aikštės požeminis lygis sujungtas su Muzikinio teatro požemine erdve - vestibiuliu ir automobilių stovėjimo aikštele.

100 pav. *Atgimimo aikštės požemio planas*

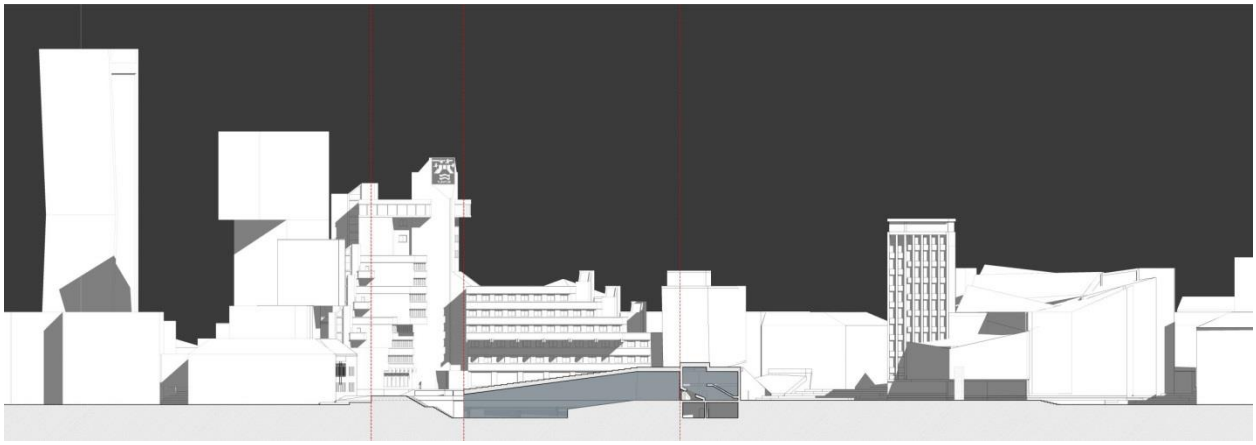
Aikštės lygis – pagrindinė aikštės erdvės plokštuma ji susisiekia su Liepų – Naujojo Sodo g, skersiniu ryšiu Kuršių marios – Atgimimo aikštė ir H. Manto g. lygiu. Ekspozicinė archeologinių sluoksnių erdvė dengiama skaidria plokštuma - žymima semantinė gynybinio vandens kanalo vieta ir iki tiltų lygio kylančia amfiteatro plokštuma – tūrinėmis – erdvinėmis priemonėmis fiksuojama gynybinio pylimo šlaito linija. Projektuojamas kompleksas aikštės lygyje respektuoja istorinę H.Manto gatvės trasą ir fortifikacinės sistemos ribą. 1m virš aikštės ploštumos pakeltais tūriais formuojama esama H.Manto gatvės išklotinė. Atgimimo aikštės ir gatvės erdvė ties H.Manto g.- Liepų g. ir H.Manto g. – Danės g. (žymimas aukščiausias ravelino taškas) sankirtomis atskiriama virš pagrindinio lygio iki alt. +7.00 iškylančių stogų aukščiais – įėjimais į aikštės komplekso vidines erdves. Ekspozicijų centro administracinės ir techninės funcijos projektuojamos Naujojo Sodo gatvės išklotinę formuojančiame tūryje.

Tilto lygis – Atgimimo aikštės struktūrinių jungčių su kitomis urbanistinėmis erdvėmis ir vizualinių apžvalgos sektorių su Senamiesčiu formavimo lygis. Į jį iš aikštės lygio galima pakilti aikštėje projektuojama amfitearo ploštuma ir pandusu. Tilto lygis jungia Atgimimo aikštės, Danės krantines Krūmamiesčio ir Senamiesčio dalyje. Danės upės krantinėje Krūmamiesčio dalyje eksponuojamas istorinio užstatymo archeologinis sluoksnis – Biržos pastato ir prieš Muzikinį teatrą buvusio kvartalo pastatų pamatai, formuojamos mažųjų laivų prieplaukos žyminčios buvusios gynybinės sistemos ribą Senamiesčio dalyje jungtis užbaigiama tilto konstrukciniu elementu – smaile, kuri veikia kaip struktūrinį ryšį fiksuojantis akcentas, formuojama skvero erdve.

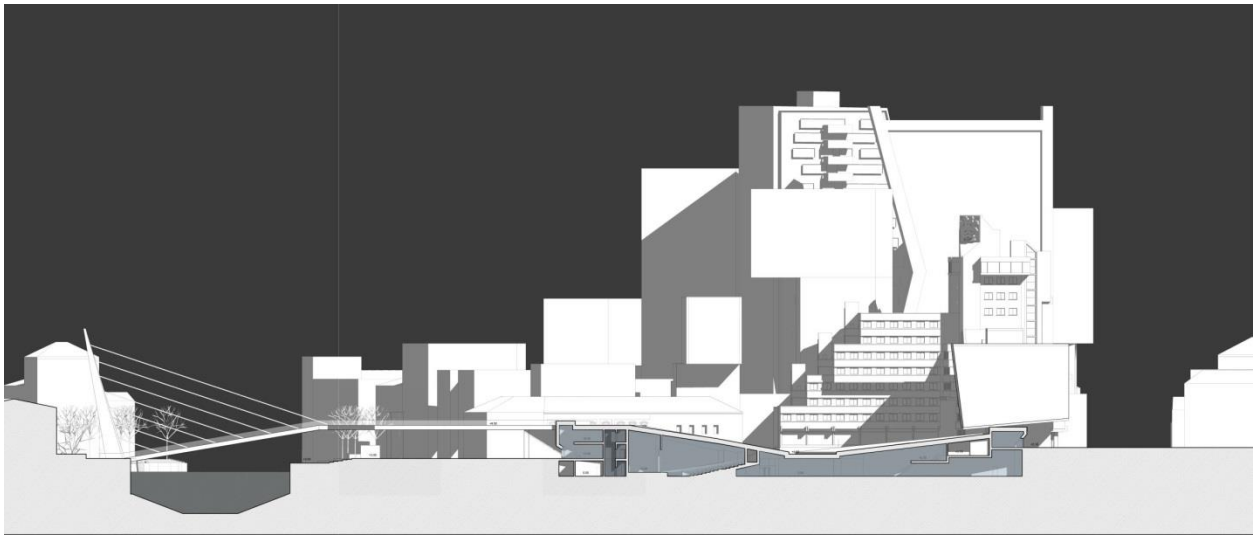

101 pav. *Muzikinio teatro 3 aukšto planas*

Muzikinio teatro rekonstrukcijos koncepcija paremta kvartalo išklotinės išbaigimu, ravelino krypties ir kompozicinių ašių fiksavimu. Išplečiamas pastato tūris iki Danės gatvės raudonosios linijos, rekonstruojamas administracinis korpusas papildant jį senamantinę ravelino liniją fiksuojančiu tūriu – kino sale. Esama žiūrovinė salė demontuojama ir projektuojama nauja – skersinį ryšį Kuršių marios – Atgimimo aikštė fiksuojantis tūris. Įvažiavimas į požeminę automobilių aikštelę, ir aptarnaujančios pastatą zonos orientuojamos į kvartalo vidų – taip atskiriami lankytojų ir utilitarių funkcijų pastate srautai. Vestibiulinės erdvės projektuojamos skaidrios, ties Danės gatvės kraštine ant pastato stogo įrengiama terasa – kuriami vizualiniai ryšiai su Senamiesčiu.

102 pav. Danės upės išklotinė

103 pav. *H.Manto g. išklotinė*

4. Eksperimentinės – projektinės dalies išvados. Sprendinių vertinimas

Prognozuojama regeneracijos koncepcijos sprendinių įtaka esamai urbanistinei struktūrai:

- × Aiškiai fiksuojamos fortifikacinės sistemos ribos Danės upės fragmente. Istorinių gynybinių įtvirtinimų vietose suformuotomos urbanistinės erdvės, žaliosios zonos bei struktūrinės jungtys tarp jų – remtasi Europos miestų fortifikacinių objektų regeneracijos praktika;
- × Vystomi centrinės dalies miestovaizdžiai remiantis jiems būdingomis savybėmis – užstatymo tipu, aukštingumu, kompozicinų principų ryškinimu, istorinio silueto atkūrimu ir skirtingų struktūrinių ribų fiksavimu. Suformuoti aiškiai identifikuojami ir vietos tapatumą pabrėžiantys vientisi miestovaizdžiai;
- × Sustiprintas Danės upės kompozicinis vaidmuo urbanistinėje struktūroje. Ties Danės upės krantine esantys kvartalai suskaidyti į smulkesnio mastelio, statmenus erdvinius ryšius Danės upei formuojančias mases. Krantinių erdvės integruotos į viešųjų erdvių sistemą, pasiūlytas tankus pėsčiųjų tiltų tinklas tarp Senamiesčio ir Krūmamiesčio, stiprina dviejų struktūrinių elementų saveiką;
- × Uosto konversinės teritorijos Kuršių marių pakrantėse („Laivitės“ teritorija ir piliavietė) integruotos į urbanistinį audinį. Suformuota planinė - erdvinė koncepcija, vertikalių akcentų kompozicija, skersinės jungtys tarp Kuršių marių krantinių ir H. Manto erdvinio kanalo. Sprendiniu respektuojami Senamiesčio kompoziciniai principai ir vizualiniai ryšiai su Kuršių mariomis ir projektuojamom dominantėm;
- × Pasiūlyta aukštybinių pastatų plėtros koncepcija – struktūrinių ribų ir būdingų kompozicinių principų ryškinimas. Ties jau esančių aukštybinių pastatų zona Atgimimo aikštės prieigose vystoma architektūrinės kalvos idėja. Vertikaliais akcentais fiksuojamos pagrindinės kompozicinės ašys, respektuojami vizualiniai ryšiai su Senamiesčiu ir Kuršių mariomis. Atstatomos istorinės domiantės Senamiestyje – pilies bokštas ir šv. Jono bažnyčia. Siluetuose sukurtas daugiaplanis centrinės miesto dalies vaizdas;
- × Atgimimo aikštės ir jos prieigų regeneracijos koncepcija paremta išskirtais urbanistinės struktūros elementų formavimo principais bei analogiškų Europos aikščių regeneracijos praktikos pavyzdžiais. Detalizuojami Atgimimo aikštės ir Muzikinio teatro planiniai – erdviniai sprendiniai – ekspozicinės erdvės, koncertų salė, istorinių archeologinių sluoksnių atidengimas. Kuriamas esamas ir istorines urbanistinės struktūros vertes respektuojantis kompozicinis branduolys.

Išvados

Galutinės magistro studijų tezės

- **Regeneracijos sampratos analizė atskleidė, kad objekto regeneracija tam tikrame urbanistiniame kontekste įvardinama kaip daugiasluoksnė objekto ir jo aplinkos tarpusavio santykio apsikeitimas.** Urbanistinėje struktūroje tai atitinka erdvės ir masės santykį, jų proporcijos paieškas. Teritorijoje vykdant urbanistinės struktūros regeneraciją, nustatomos pagrindinės regeneracijos kryptys ir priemonės – polifunkcinės programos taikymas, struktūrinių jungčių ir erdvinės kompozicijos vystymas.

- **Atlikus mokslinės literatūros analizę apibrėžiami kiekvieno erdvinės struktūros elemento formavimo principai – morfologiniai, struktūriniai ir vizualiniai vertinimo aspektai.** Jų pagrindu išskirtas miesto erdvinės struktūros elementų charakteris, identifikuoti pagrindiniai Klaipėdos centrinės dalies erdvinę struktūrą formuojantys elementai: H.Manto g., Danės upė, fortifikacinės sistema ir jų erdviniai kanalai. Bendru jų sankirtos tašku pripažinta Atgimimo aikštė.

- **Atlikus miesto erdvinės struktūros elementų regeneravimo analogų studiją, pastebėta, kad pasaulinėje praktikoje dažnai yra taikomi panašias urbanistines idėjas propaguojantys teritorijų regeneravimo sprendiniai, kuriuose akcentuojama *neprarasti savo vietos tapatumo, išskirtinumo*.** Analogai parinkti pagal išskirtą aikštės regeneracijos principų problematiką. Konstatuojama, kad analogų sprendiniuose praturtinama esama urbanistinė struktūra, kuriama ar atkuriama viešųjų erdvių sistema, struktūra, vertingi kompoziciniai, vizualiniai ryšiai, nepažeidžiant kvartalų erdvinės tūrinės kompozicijos. Koncentruojantis į struktūrinių fortifikacinės sistemos ribų žymėjimą aikštėje, aikštės ir krantinės ryšius, aikštės prie pagrindinės miesto gatvės, aikštės erdvės ir aukštybinių pastatų santykio tyrimą, - nustatytas aikštės regeneracijos priemonių eiliškumas, išskirti morfologiniai, struktūriniai, vizualiniai pokyčiai ir galima jų sprendinių kokybė.

- **Atlikus vietovės urbanistinės raidos sąlygų apžvalgą ir įvertinus aktualius dokumentus bei projektinius pasiūlymus konstatuota, kad Atgimimo aikštės tvarkymo reglamentavimas neadekvatus susiklosčiusiai esamai urbanistinei struktūrai.** Parengti projektiniai teritorijos vystymo siūlymai nereaguoja į esamą teritorijos morfologinį, struktūrinį ir vizualinį kontekstą, akivaizdus silpnas pagrindinių urbanistinės struktūros elementų respektavimas.

× **Įvertinus Atgimimo aikštės ir prieigų ypatumus** (charakteringus urbanistinės struktūros raidos lūžius, vyraujančius miestovaizdžius, planinę – erdvinę struktūrą, viešųjų erdvių sistemą, gamtinius ir antropogeninius elementus, vizualinio nagrinėjamos teritorijos tapatumo formantus bei jų plėtros galimybes) **išskirti probleminiai Danės upės ruožo urbanistinės struktūros aspektai** (neaiškios struktūrinės ribos, nebaigta formuoti erdvinė struktūra ir jos jungtys, neadekvačios teritorijų statusui uosto konversinės zonos ties Kuršių marių pakrante, vizualinio identiteto deformacijos dėl išnykusių istorinių deformacijų ir naujai suprojektuotų aukštybių pastatų Senamiesčio prieigose). **Todėl teritorijos kokybinės vidinės plėtros vykdymui svarbu visus šiuos ypatumus atskleisti ir eliminuoti susiklosčiusias problemas tiriamoje Danės upės atkarpoje.**

× Pateiktu Klaipėdos Atgimimo aikštės ir prieigų regeneravimo modeliu siūloma respektuoti istorines fortifikacinės sistemos ribas miesto centrinės dalies urbanistinėje struktūroje: ties istorinių Senamiesčio gynybinių įtvirtinimų linija formuojamomis visuomeninėmis urbanistinėmis erdvėmis ir struktūrinėmis jungtimis tarp jų. **Išskirta aiški teritorijos tapatumo vystymo kryptis – struktūrinių ribų fiksavimas kartu su esamu aukštybinių pastatų dominavimu ir kompozicija Klaipėdos centrinėje miesto dalyje.** Siūlomame teritorijos vystymo reglamente stiprinamas Krūmamiesčio ir Senamiesčio miestovaizdžių vizualinis identitetas, teritorijos vystomos vieningai, remiantis šiai urbanistinei struktūrai būdingomis savybėmis: perimetriniu užstatymo tipu, vyraujančiu foninio užstatymo aukštingumu, erdvinės struktūros formavimo ir kompoziciniais principais, architektūrinės kalvos kūrimu ties esamais „K ir D“ pastatais. Reglamentuojami teritorijos sprendiniai tikrinami siluetuose nuo pagrindinių apžvalgos taškų: ryškinamas išskirtas Klaipėdos centrinės miesto dalies identitetas – istorinių dominančių atstatymas. Urbanistine teritorijos regeneracijos koncepcija siūlomi sprendiniai atkurti artikuliuotą viešųjų erdvių struktūrą Atgimimo aikštės prieigose, kur viešosios erdvės jungiamos į vieną audinį kuriant hierarchinius jungčių, viešųjų erdvių ir traukos objektų ryšius.

× **Detalizuojant Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos sprendinius, aikštės erdvinė struktūra formuojama remiantis nusistatytais urbanistinių erdvių kokybiniais vertinimo principais, esamos urbanistinės struktūros kontekstu ir vertybėmis bei istorinių urbanistinės struktūros raidos lūžių fiksavimu tūriniais erdviniais sprendiniais aikštėje.** Siūlymai vykdomi remiantis tyrimo metu išskirtu aikštės ilgio ir pločio santykiu 1:2, tikslia aikštės hierarchija viešųjų erdvių sistemoje,

tankiu erdvinių jungčių su aikšte tinklu. Baigtos formuoti aikštės išklotinės ir patikrintas jų aukštingumas. Pasiūlyta tūrinė – erdvinė kompozicija respektuoja struktūrinę dviejų miestovaizdžių ribą, fiksuoja istorinę fortifikacinės sistemos liniją. **Aikštė veikia kaip skirtingų urbanistinės struktūros lūžių ekspozicijos vieta.** Suformuota Danės krantinės erdvė ir jungtys su aikšte bei rekonstruotas Muzikinio teatro pastatas išpildo Atgimimo aikštės koncepcijos sprendinius. Detalizuojama teritorija formuoja stipraus kompozicinio mazgo įvaizdį ties vizualinį identitetą charakterizuojančiais apžvalgos taškais: siluetais ir gatvių panoramomis. Siūlomas regeneracijos projektas sukuria naują, kokybišką, unikalų viešosios urbanistinės erdvės su prieigomis scenarijų (atveriami ir eksponuojami buvę užstatymo istoriniai archeologiniai sluoksniai respektuojant fortifikacinės sitemos ribą), kur atsiskleidžia naujos galimybės ir erdvinis vietos potencialas.

× Pagrindinė baigiamojo darbo išvada: **aikštės urbanistinės regeneracijos koncepciją įmanoma sukurti remiantis istoriniais sluoksniais, susiklosčiusia nominalių erdvių sistema** (ją tobulinant) **bei respektuojant Danės upės atkarpą** (nuo Kuršių marių iki fortifikacinės sistemos ribų) **kaip šiuolaikinio miesto jungtį (bet ne ribą) tarp dviejų miesto struktūrinių dalių.**

Priedai

Literatūros sąrašas

Alexander C. A Pattern Language, Towns- Buildings- Construction [Knyga]. - New York : Oxford University Press, 1977.

Alistratovaitė - Kurtinaitienė I. Užstatymo erdvinių parametrų sąryšis tradicinėje miesto struktūroje [Žurnalas]. - 2003 m..

Alistratovaitė I. Erdvė urbanistikoje: jos suvokimo aspektai [Žurnalas]. - 2002 m..

Alistratovaitė I. Morfologinės struktūros transformacijos centriniame miesto rajone (Lietuvos pavyzdžiu) [Knyga]. - Vilnius : Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2004.

Alistratovaitė I. Uostamiesčio vizualinio įvaizdžio plėtros galimybės ir problemos: aukštybinių pastatų išdėstymo specialiojo plano rengimas - sprandinių konkretizavimas ir pasekmių vertinimas [Žurnalas]. - Vilnius : Technika, 2009 m.. - Urbanistika ir architektūra.

Bučas J. ir Miškinis A. Urbanistikos paveldo saugotinos teritorijos Klaipėdos miesto 1945 metų administracinėse ribose [Žurnalas]. - Kainas : [s.n.], 1995 m.. - „Kraštotvarka".

Burdett R., Firth K. ir Travers T. Tall Buildings in London: Vision of the Future or Victims of the Past? [Knyga]. - London : London School of Economics, 2002.

Christiaanse K. [et al.] Situation KCAP [Knyga]. - Birkhauser : NAi Publishers, 2005.

Cowan R. The Dictionary of Urbanism [Knyga]. - Norfolk : Streetwise Press, 2005.

CTBUH Criteria for the Defining and Measuring of Tall Buildings [Tinkle].

Daunora J.Z., Krivaitienė S. ir Vyšniūnas A. Vilniaus miesto vizualinio identiteto apsauga ir plėtros principai [Knyga]. - Vilnius : Technika, 2004.

Daunora Z.J. Architektūra, urbanistika, teritorijų planavimas: disciplinų sampratos tinkslesnio vartojimo link [Knyga]. - Vilnius : Urbanistika ir architektūra, 2000. - T. 2.

Eisele J. ir Kloft E. High - Ride Manual: Typology Design, Construction Technology [Knyga]. - Basel : Birkhouser, 2003.

Firley E. ir Gimbal J. The urban towers handbook [Knyga]. - [s.l.] : John Wiley & Sons, 2011.

Frey H. Designing the city. Towards a more sustainable urban form [Knyga]. - London : E&FN Spon, an imprint of Routledge, 1999.

Garrick E. ir Alistratovaitė - Kurtinaitienė I. Pramonės objektų pakrantės zonoje konversijos patirtis Sidnėjaus pavyzdžiu [Knyga]. - Vilnius : Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuvos mokslų akademija, 2005. - T. 29.

Grunskis T. Miesto viešųjų erdvių sistemos samprata ir formavimo modeliai [Žurnalas] // Terra urbana. - Vilnius : Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2013 m..

Jurkštas V. Senamiesčių regeneracija [Knyga]. - Vilnius : Technika, 1994.

Juškevičius P. [et al.] Urbanistika: procesai, problemos, planavimas, plėtra [Knyga]. - Vilnius : Technika, 2013.

Kostof S. The City Shaped: Urban Patterns and Meanings Through History [Knyga]. - New York : Thames and Hudson, 1999.

Krier L. Houses, places, cities [Žurnalas]. - [s.l.] : Academy editions, Ltd, 1995 m..

Krier R. Town spaces: contemporary interpretations in traditional urbanism [Knyga]. - Basel : Birkhäuser, 2006.

Krier R. Urban spaces [Knyga]. - London : Academy editions, 1979.

Lynch Kevin The Image of the city [Knyga]. - USA : The M.I.T. Press, 1990. - p. 194.

Maas W. Five Minutes City: Architecture and (im)mobility, Forum and Workshop [Knyga]. - Rotterdam : episode publishers, 2003.

Markgraf M. Archeology of modernism/ renovation Bauhaus Dessau [Knyga]. - Berlin : Jovis, Edition Bauhaus, 2006.

Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas: vertybių įteisinimas, apsauga, tvarkymas(1967-1993) [Knyga]. - Vilnius : Savastis, 2005.

Motieka S. Besifomuojančio Vilniaus moderniojo centro urbanistinis modelis [Žurnalas]. - Vilnius : Technika, 2009 m.. - Urbanistika ir architektūra : T. 33.

Moughtin C. Urban design: street and square [Knyga]. - Oxford : Architectural Press, 2003.

Salingaros N.A. Principles of Urban Structure [Knyga]. - Delft University of Technology Netherland : Techne Press, 2005.

Šešelgis K. Miestų raida: sąlygos ir rezultatai [Knyga]. - Vilnius : Technika, 1996.

Trancik R. Finding lost space [Knyga]. - New York : John Wiley & sons, 1986.

Paveikslų sąrašas

Nr.	Paveikslo pavadinimas	Psl.
1.	Baigiamojo darbo struktūra	16
2.	Regeneracijos mastelio ir priemonių schema	19
3.	Urbanistinės struktūros elementai	22
4.	H.Manto g.	22
5.	Danės upė	22
6.	Klaipėdos miesto centrinės dalies rajonai	23
7.	Atgimimo aikštė (H.Manto g. Liepų g. ir Danės g. sankirta)	23
8.	K D aukštybiniai pastatai	23
9.	Klaipėdos centrinės dalies struktūrinių elementų erdviniai kanalai	28
10.	Miestų istorinio branduolio riba žymima „žaliuoju žiedu‘‘	29
11.	Judėjimo trasos ties struktūrine senamiesčio riba	30
12.	Įvaizdžio krantinė Bilbao ir „ relaxed‘‘ krantinė De Veranda Roterdame	31
13.	Tiltų tankumo tyrimas	32
14.	Kopenhagos urbanistinių erdvių ir pėsčiųjų takų struktūra	35
15.	Vienos Ringstrasse urbanistinių erdvių ir pėsčiųjų takų struktūra	36
16.	Lietuvos didžiųjų aikščių fizinių parametrų palyginimas	44
17.	Lietuvos didžiųjų aikščių ryšių su kitomis urbanistinėmis erdvėmis palyginimas	44
18.	Lietuvos didžiųjų aikščių tūrinės-erdvinės kompozicijos palyginimas	44
19.	Lietuvos didžiųjų aikščių urbanistinės stuktūros kokybės palyginimas	44
20.	Lietuvos didžiųjų aikščių erdvių parametrų ir formantų aukščių proporcijos palyginimas	44
21.	Lietuvos didžiųjų aikščių erdvių dydžių ir dominančių aukščių proporcijos palyginimas	44
22.	Lietuvos didžiųjų aikščių vizualinių ryšių palyginimas	44
23.	Plaza de los Fueros regeneracija. Vitoria-Gasteiz, Ispanija.	45
24.	Monte Paschi Bank Compettition. Siena, Italija 1988m. Peter Eisenman	46
25.	Solidarność aikštė, Szczecin, Lenkija.	46
26.	Gynybininės sistemos ribos fiksavimas Genovés krantinės parke, Cádiz, Ispanija.	47
27.	Projektuojamo aukštybinio pastato reikalavimų schema	56
28.	Aukštybinių pastatų komponavimo modeliai centrinėje miesto dalyje	59
29.	Israel aikštė, Kompenhaga, Danija.	60
30.	Manzanares krantinės regeneracijos koncepcija, Madridas, Ispanija.	62
31.	Sveta Nedelya aikštės regeneracijos koncepcija, Sofija, Bulgarija.	64
32.	Sveta Nedelya aikštės regeneracijos koncepcija, Sofija, Bulgarija	65
33.	Malmö Live pastatų kompleksas ir aikštė, Malmė, Švedija	67
34.	Klaipėdos centrinė dalis XVIIa.	71
35.	Klaipėdos centrinė dalis XIXa.	72
36.	Klaipėdos centrinė dalis XXIa.	72
37.	Išvadinė Klaipėdos centrinės dalies potencialios raidos schema	73
38.	Klaipėdos miesto centrinės dalies kultūros paveldas ir apsaugos zonos	74
39.	Klaipėdos bastioninių įtvirtinimų kompleksas.Jono kalnelis	75
40.	Pašto stoties kompleksas	75
41.	Klaipėdos rotušė	75
42.	Banko pastatas	75
43.	Laikrodžių muziejus	76
44.	Gyvenamasis pastatas liepų g. 8	76
45.	Gyvenamasis pastatas liepų g. 4	76
46.	Teismo rūmų ir kalėjimo pastatas	76

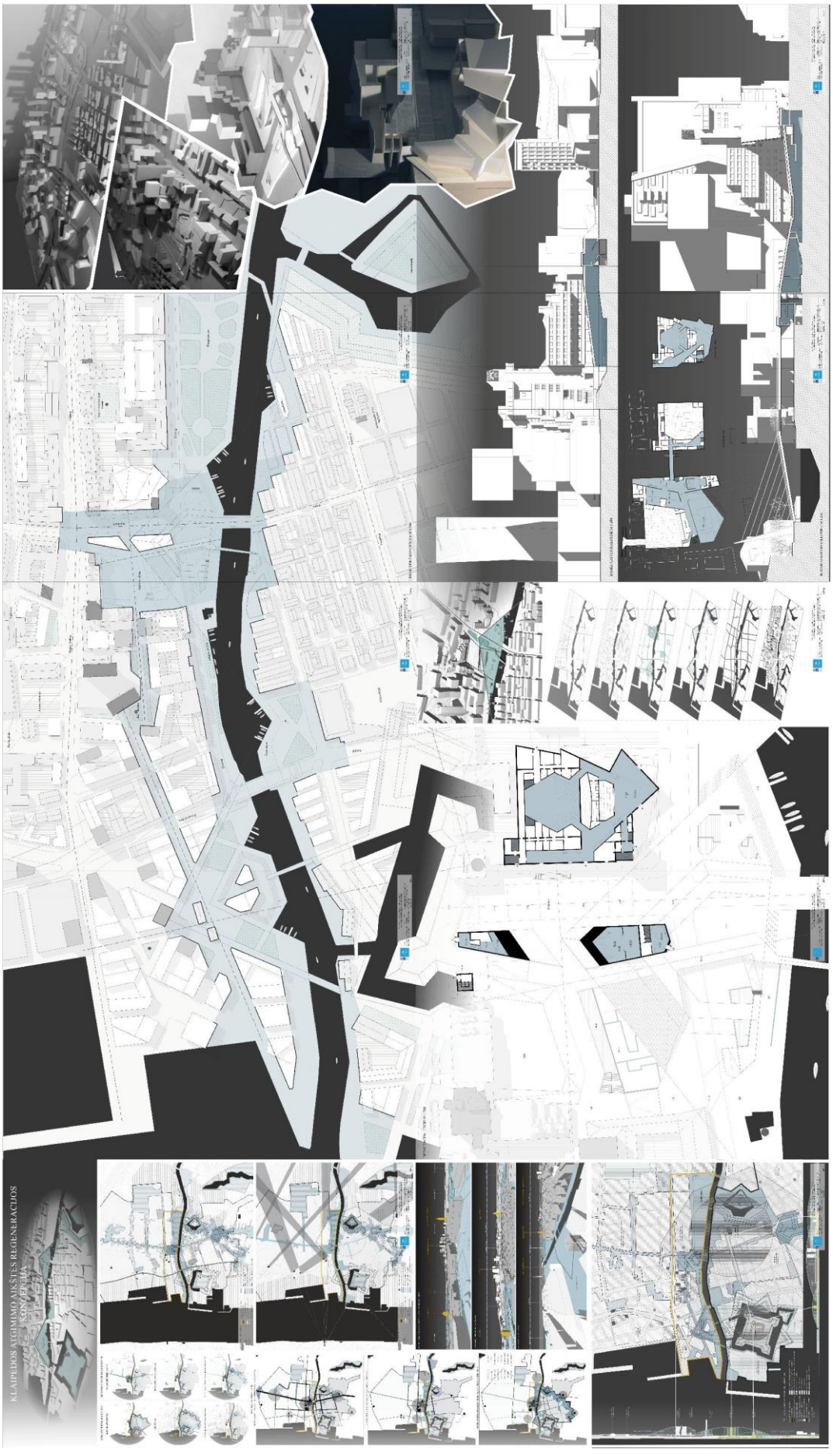
47.	Biržos tiltas	76
48.	Biržos pastatas	76
49.	Gaisrinės pastatas	76
50.	Vertingosios urbanistinės struktūros savybės	78
51.	Klaipėdos bendrojo plano ir kraštovaizdžio tvarkymo schemos fragmantai.	79
52.	Klaipėdos bendrojo plano ir kraštovaizdžio tvarkymo schemos fragmantai.	79
53.	Atgimimo aikštės detalusis planas	80
54.	B. Revzino Atgimimo aikštės koncepcija	81
55.	A. Mikėno Atgimimo aikštės koncepcija	82
56.	„Cloud“ architektų Atgimimo aikštės koncepcija	84
57.	1 var. Atgimimo aikštės galimybių studija	85
58.	2 var. Atgimimo aikštės galimybių studija	87
59.	3 var. Atgimimo aikštės galimybių studija	88
60.	Arches + Aexn konkursinis projektas	92
61.	Bothe Richter Teherani Architekten BDA konkursinis projektas	93
62.	G.Natkevičius ir partneriai konkursinis projektas	95
63.	Schmidt Hammer Lassen Architects konkursinis projektas	96
64.	Arches + Sweco koncepcija	98
65.	Klaipėdos miesto centrinės dalies miestovaizdžiai	102
66.	Klaipėdos miesto centrinės dalies užstatymo morfotipai	103
67.	Klaipėdos centrinės dalies erdvių analizė	105
68.	Klaipėdos centrinės dalies viešųjų erdvių sistema	108
69.	Gamtinių ir antropogeninių elementų schema	110
70.	Klaipėdos miesto centrinės dalies apžvalgos sektoriai	112
71.	Istorinis centrinės miesto dalies siluetas nuo Smiltynės perkėlos	113
72.	Esamas centrinės miesto dalies siluetas nuo Smiltynės perkėlos	113
73.	Esamas centrinės miesto dalies siluetas nuo Jūrų muziejaus	113
74.	Panorama nuo aukštybinio K D pastato	114
75.	Panorama nuo piliavietės	114
76.	Panorama nuo daugiabučio Taikos pr.	114
77.	Panorama nuo aukštybinio Minijos bangos pastato	114
78.	Vizualiai jautri teritorija	116
79.	Vizualinių šešėlių sektoriai	117
80.	I nagrinėjamos teritorijos plėtros alternatyva	121
81.	II nagrinėjamos teritorijos plėtros alternatyva	122
82.	III nagrinėjamos teritorijos plėtros alternatyva	123
83.	Teritorijos vizualinio identiteto vystymo reglamentas	124
84.	Teritorijos vystymo pasekmės panoramoms	126
85.	Skersinių ryšių su Kuršių mariomis koncepcija	127
86.	Ryšiai su Danės upe	127
87.	Fortifikacinės sistemos ribų fiksavimas	128
88.	Urbanistinių erdvių tinklas	128
89.	Tūrinės – erdvinės kompozicijos koncepcija	128
90.	Danės upės fragmento fortifikacinės sistemos ribose urbanistinės struktūros koncepcija	129
91.	Aikštės dydis ir proporcijos	131
92.	Fortifikacinės sistemos ribos fiksavimas aikštėje ir jos prieigose	132
93.	Atgimimos aikštės ir junčių su kitomis erdvėmis formavimo koncepcija	132
94.	Siūloma tūrinė – erdvinė Atgimimo aikštės kompozicija	133
95.	Aikštės erdvės ir jos formantų aukščio santykis	133

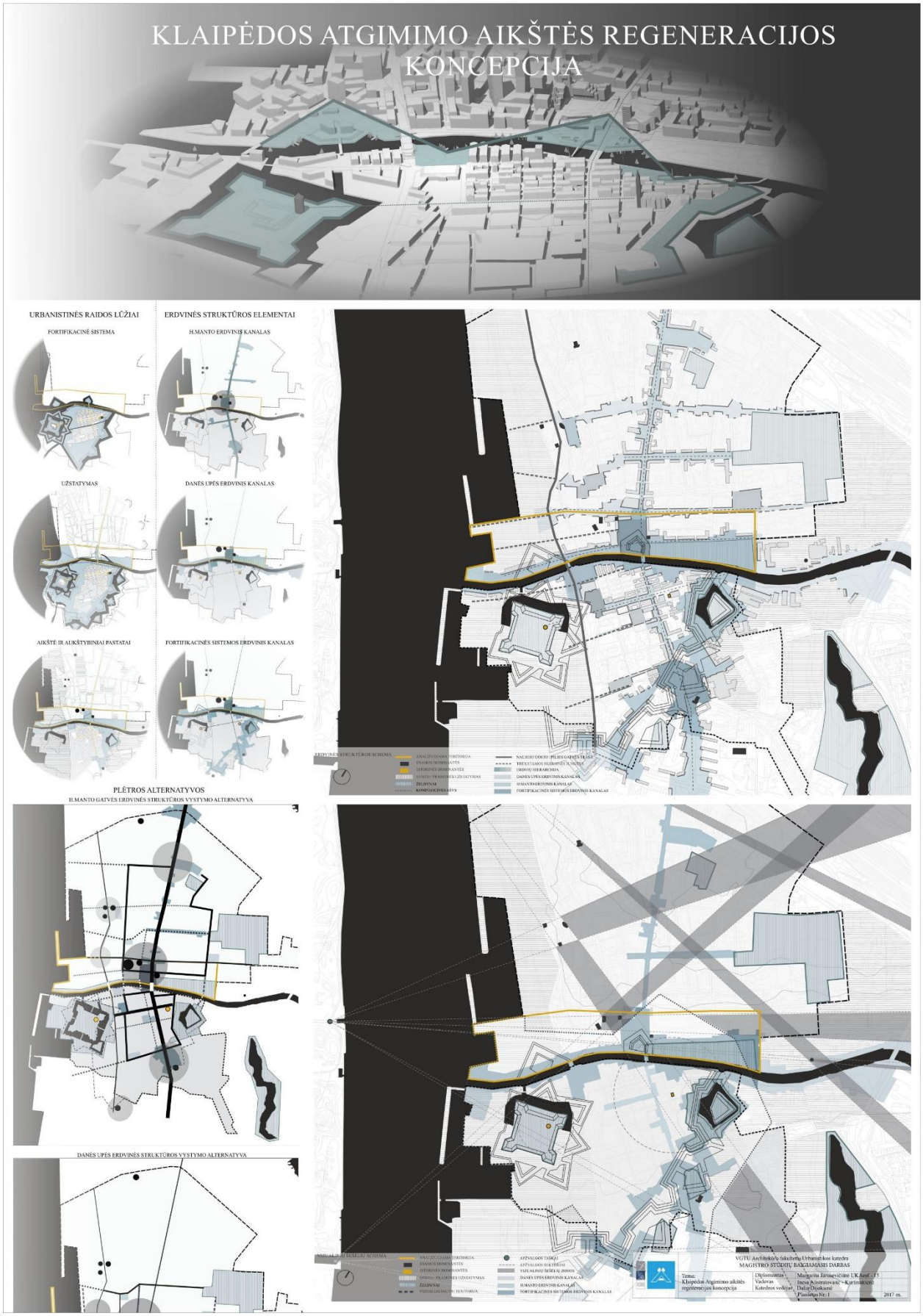
96.	Projektuojamų dominančių apžvalgos ir aikštės erdvinių parametų santykis	133
97.	Vizualinių ryšių ir apžvalgos sektorių aikštėje formavimas	134
98.	Archeologinių sluoksnių eksponavimo koncepcija	134
99.	Atgimimo aikštės ir prieigų gen. planas	135
100.	Atgimimo aikštės požemio planas	136
101.	Muzikinio teatro 3 aukšto planas	137
102.	Danės upės išklotinė	138
103	H.Manto g. išklotinė	138

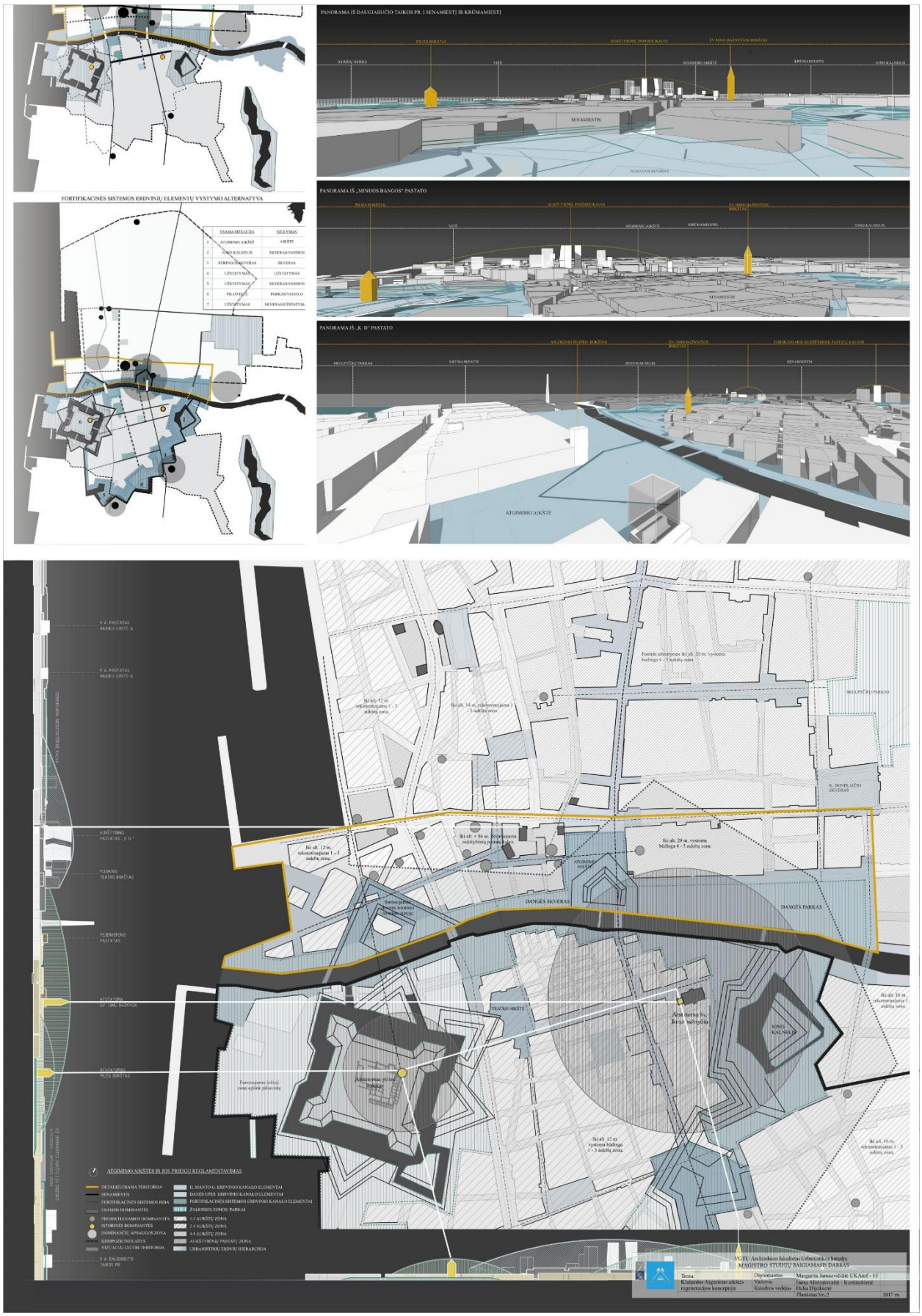
Lentelių sąrašas

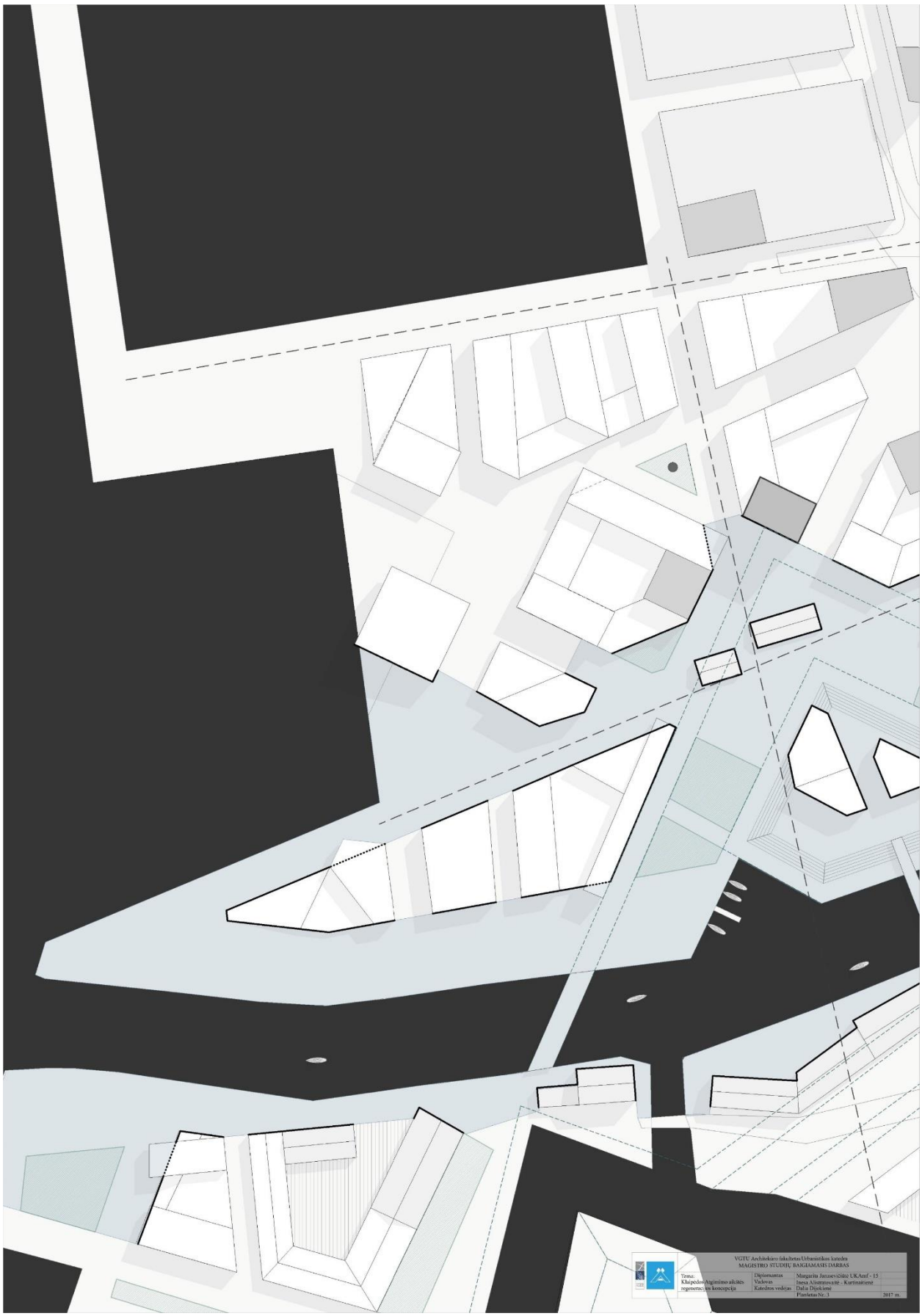
Nr.	Lentelės pavadinimas	Psl.
1.	Urbanistinės struktūros elementai Klaipėdos miesto centrinėje dalyje	22
2.	Lietuvos didžiųjų miestų aikščių palyginimas	43
3.	Lietuvos didžiųjų miestų aikščių vertinimo schemos	44
4.	Aukštybinių pastatų tipologija	54
5.	Israel aikštės vertinimas	61
6.	Monzanares aikštės vertinimas	63
7.	Sveta Nedelya aikštės vertinimas	66
8.	Malmö Live aikštės vertinimas	68
9.	Nekilnojamo kultūros paveldo objektai nagrinėjamoje teritorijoje	75
10.	B. Revzino Atgimimo aikštės projekto vertinimas	81
11.	A. Mikėno Atgimimo aikštės projekto vertinimas	83
12.	„Cloud“ architektų Atgimimo aikštės projekto vertinimas	84
13.	1 var. Atgimimo aikštės galimybių studijos projekto vertinimas	86
14.	2 var. Atgimimo aikštės galimybių studijos projekto vertinimas	87
15.	3var. Atgimimo aikštės galimybių studijos projekto vertinimas	89
16.	Arches + Aexn konkursinio projekto vertinimas	92
17.	Bothe Richter Teherani Architekten BDA konkursinio projekto vertinimas	93
18.	G.Natkevičius ir partneriai konkursinio projekto vertinimas	95
19.	Schmidt Hammer Lassen Architects konkursinio projekto vertinimas	97
20.	Arches + Sweco koncepcijos vertinimas	98

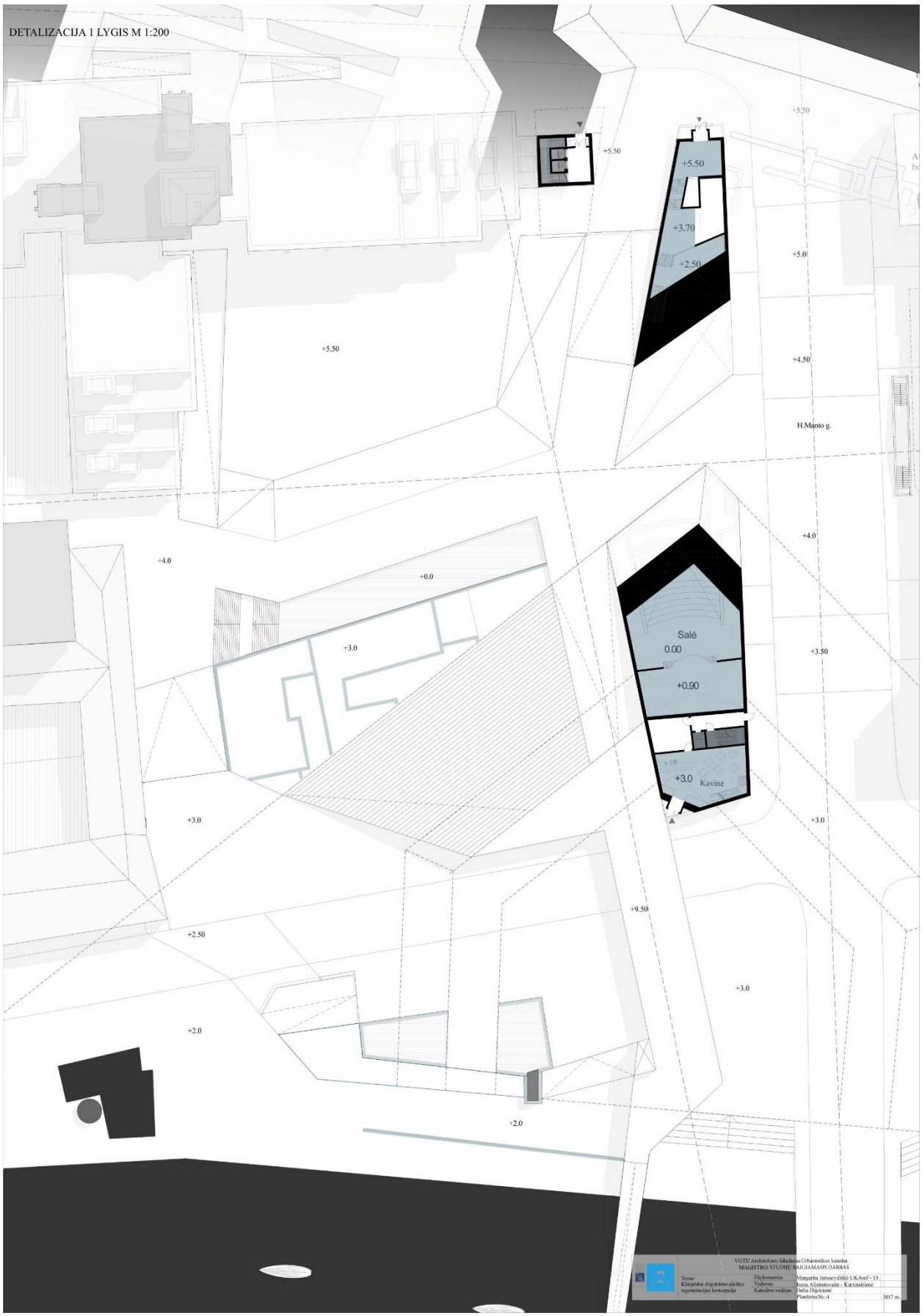
Grafinė baigiamojo darbo dalis

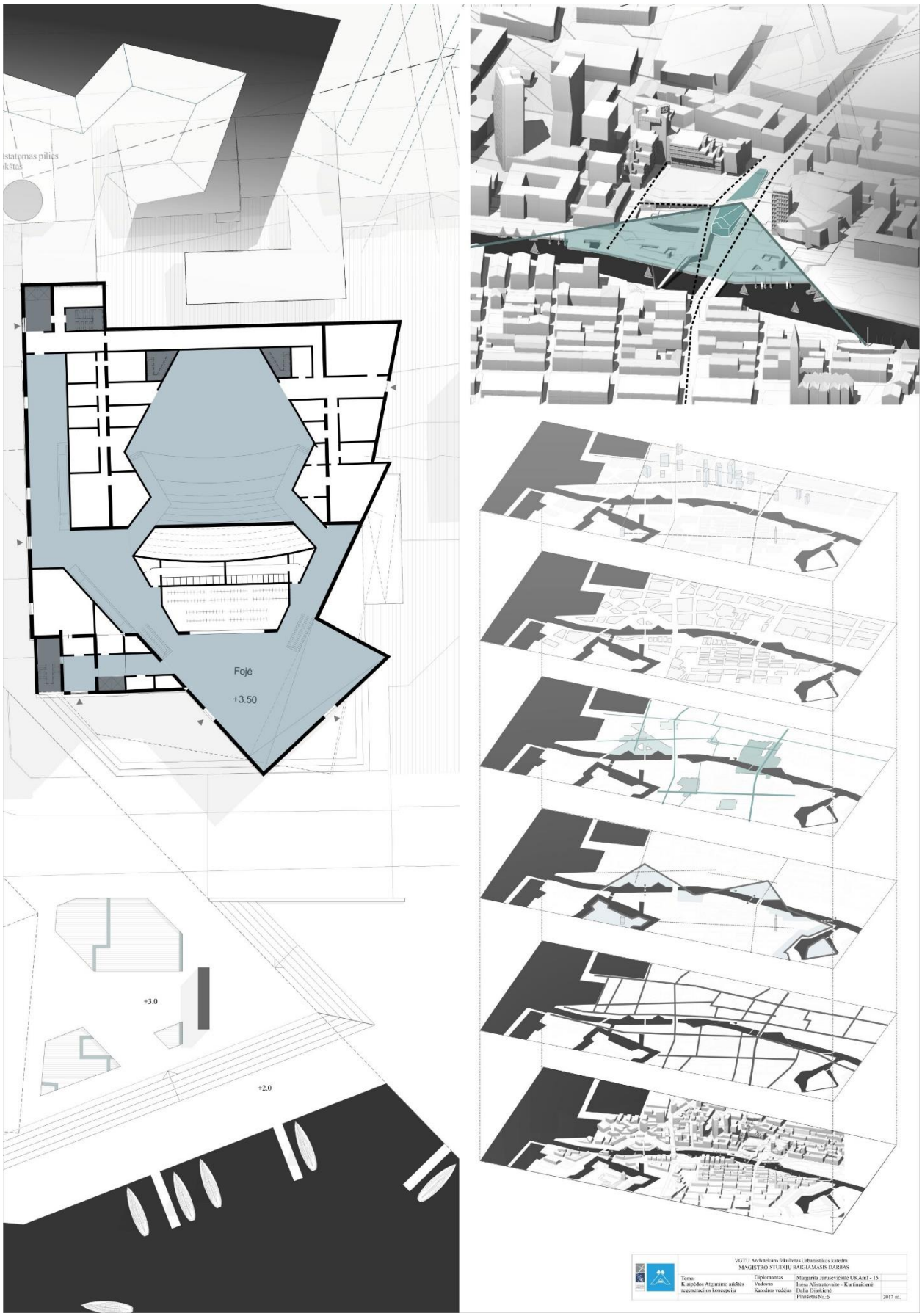

KLAIPĖDOS ATGIMIMO AIKŠTĖS REGENERACIJOS KONCEPCIJA
URBANISTINĖS RAIDOS LŪŽIAI
FORTIFIKACINĖ SISTEMA
UŽSTATYMAS
AIKŠTĖ IR AUKŠTYBINIAI PASTATAI
ERDVINĖS STRUKTŪROS ELEMENTAI
H.MANTO ERDVINIS KANALAS
DANĖS UPĖS ERDVINIS KANALAS
FORTIFIKACINĖS SISTEMOS ERDVINIS KANALAS
PLĖTROS ALTERNATYVOS
H.MANTO GATVĖS ERDVINĖS STRUKTŪROS VYSTYMO ALTERNATYVA
DANĖS UPĖS ERDVINĖS STRUKTŪROS VYSTYMO ALTERNATYVA
VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema: Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovas Inesa Kvaraciejienė - Kurtinaitienė
Katedros vedėjas Dalia Dyskienė
Planšetės Nr. 1
2017 m.

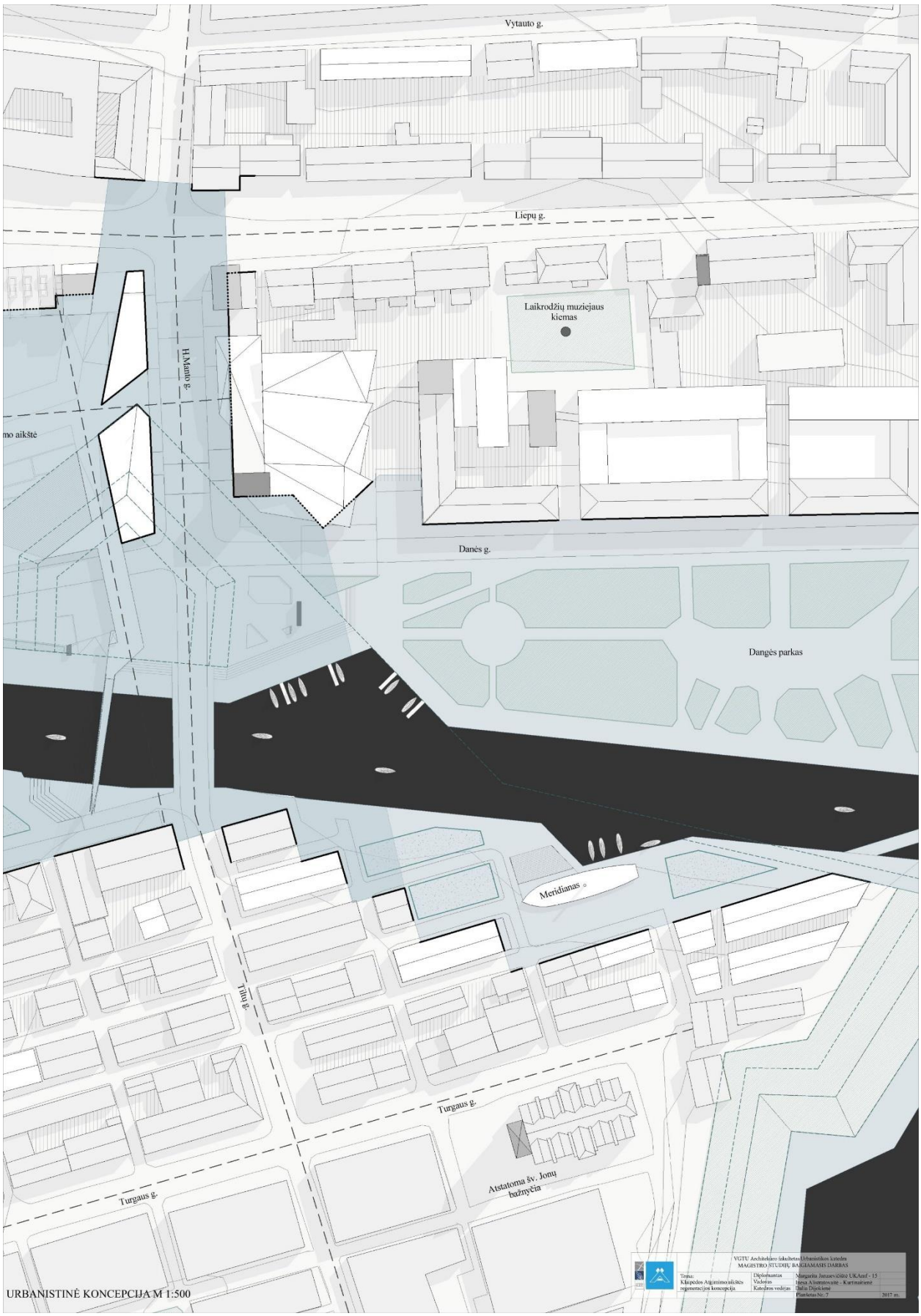

PANORAMA IŠ DAUGIABUČIO TAIKOS PR. I SENAMIESTĮ IR KRĖMAMIESTĮ
PANORAMA IŠ „MINIJOS BANGOS" PASTATO
PANORAMA IŠ „K. D" PASTATO
ATGIMIMO AIKŠTĖ
FORTIFIKACINĖS SISTEMOS ERDVINIŲ ELEMENTŲ VYSTYMO ALTERNATYVA
ATGIMIMO AIKŠTĖS IR JOS PRIEIGŲ REGLAMENTAVIMAS
DANGĖS SKVERAS
DANGĖS PARKAS
TEATRO AIKŠTĖ
JONO KAUNELIS
VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema: Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovai Inesa Aleksavaitė - Kurtinaitienė
Kalednos vadėjas Dalia Dipakienė
Planšetas Nr.2
2017 m.

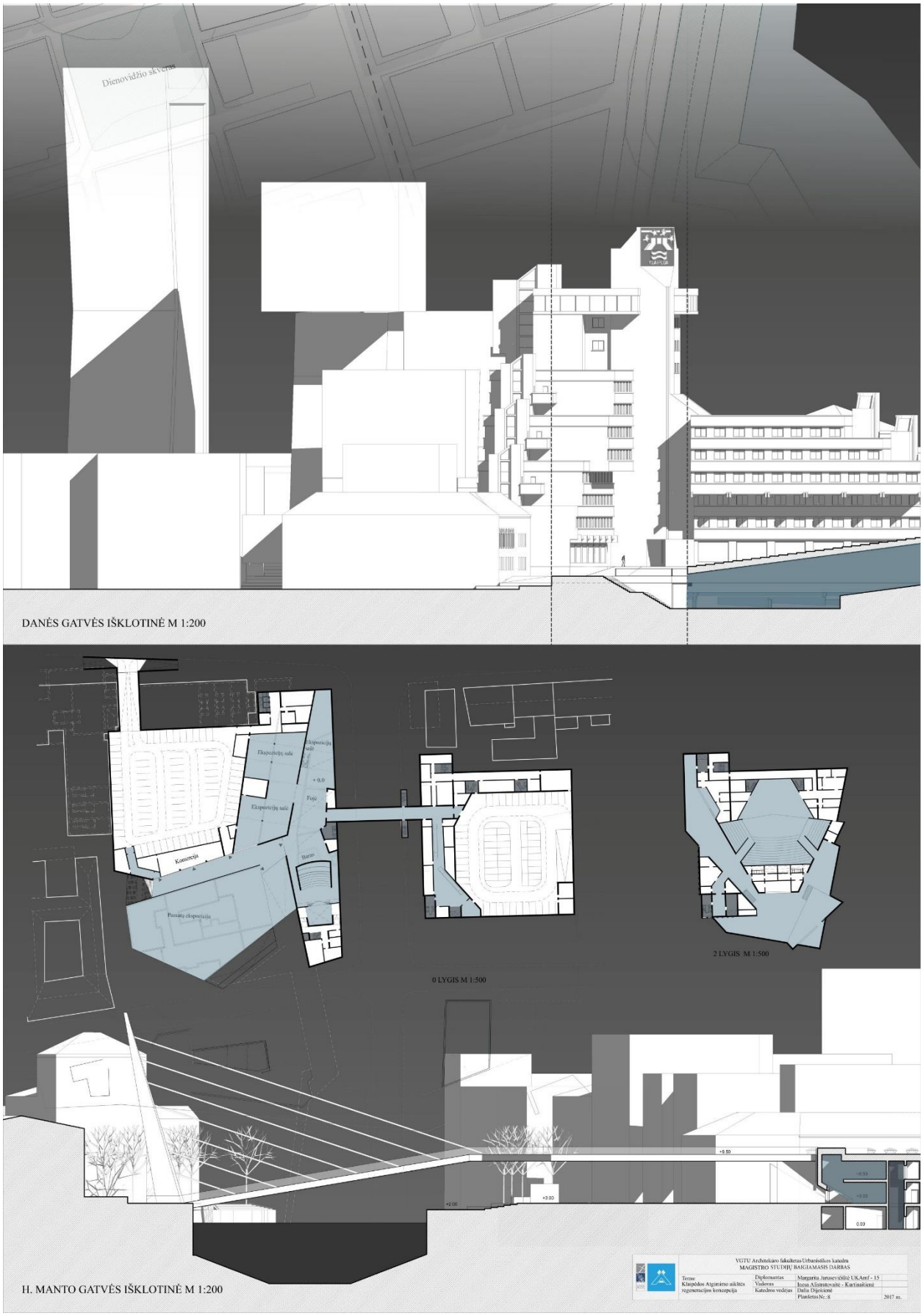

VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema:
Klaipėdos atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas
Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovas
Ineza Aistrauskaitė - Kurtinaitienė
Katedros vedėjas
Dalia Dijokienė
Planšetas Nr. 3
2017 m.

DETALIZACIJA 1 LYGIS M 1:200
+5.50
+5.50
+5.50
+3.70
+2.50
+5.0
+5.50
+4.50
H.Manto g.
+4.0
+4.0
+0.0
+3.0
Salė
0.00
+0.90
+3.50
+3.0
Kavinė
+3.0
+3.0
+9.50
+2.50
+3.0
+2.0
+2.0
VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema: Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovas Jūsos Aljoratovaitė - Kartanitienė
Katedros vedėjas Dalia Dijokienė
Planšetės Nr.: 4
2017 m.

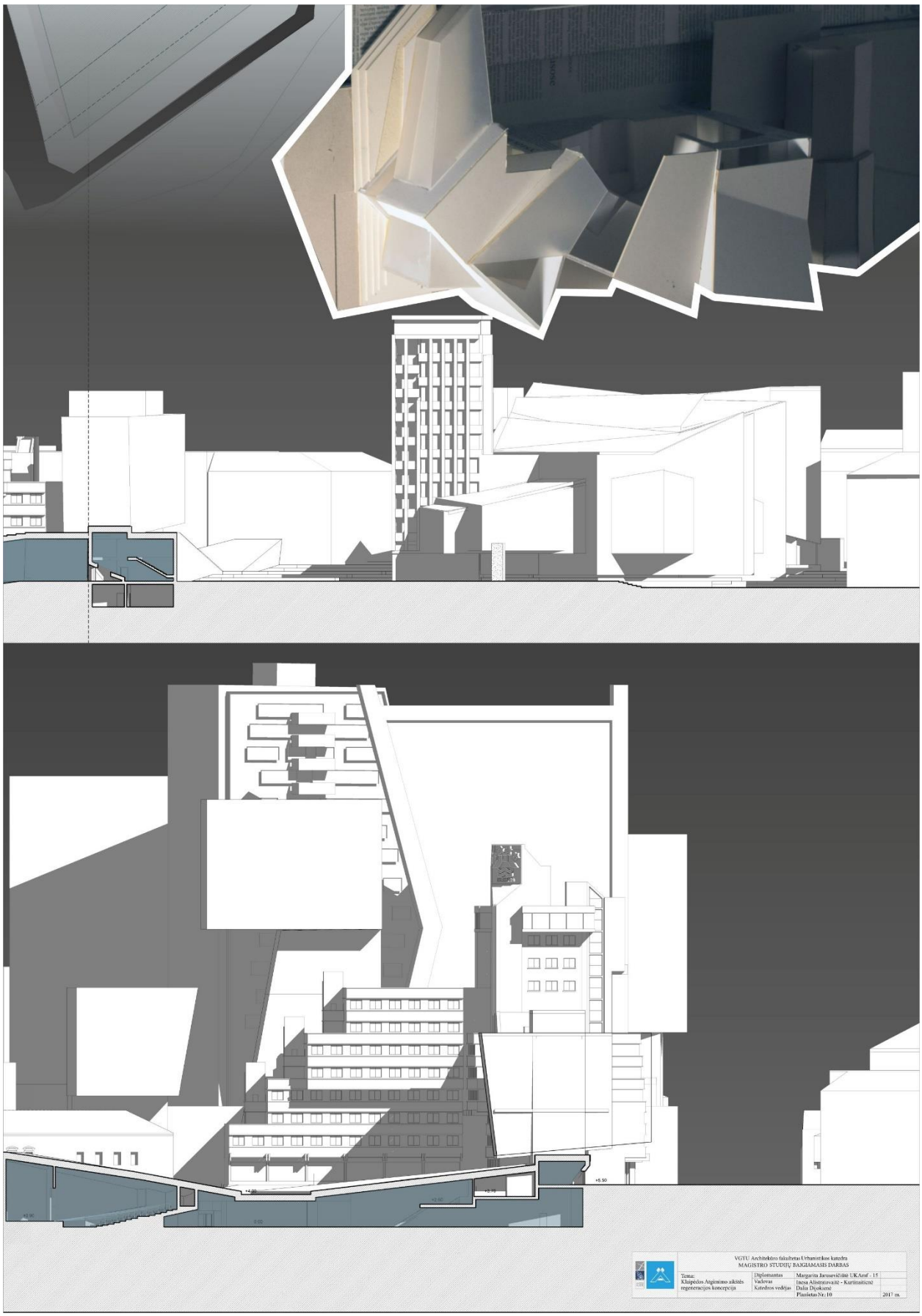

Kuršių aikštė
Vytauto g.
Luizės gimnazija
Naujoji Sodo g.
„KD" skveras
Atgimi
Naujoji Uosto g.
Dangės skveras
Danės g.
Žuvų turgus
Pilies g.
Teatro aikštė
VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema: Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovas Inesa Aleknavičienė - Kurtinaitienė
Katedros vedėjas Dalia Dapkienė
Pateiktas Nr.: 5
2017 m.

Fojė
+3.50
+3.0
+2.0
VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema:
Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas
Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovas
Jurga Aligentavaitė - Kartinitienė
Katedros vedėjas
Dalia Dijokienė
Plankšetas Nr. 6
2017 m.

Vytauto g.
Liepų g.
Laikrodžių muziejaus kiemas
H.Manto g.
mo aikštė
Danės g.
Dangės parkas
Meridianas
Tilto g.
Turgaus g.
Turgaus g.
Atstatoma Šv. Jonų bažnyčia
VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema: Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovas Ingrida Aleknavičienė - Kurtinaitienė
Katedros vedėjas Dalia Dijokienė
Planšetas Nr. 7 2017 m.
URBANISTINĖ KONCEPCIJA M 1:500

Dienovidžio skveras
DANĖS GATVĖS IŠKLOTINĖ M 1:200
Ekspozicijų salė
Ekspozicijų salė
+ 0.0
Foje
Ekspozicijų salė
Koncertai
Ilgasis
Pastatų eksponatai
0 LYGIS M 1:500
2 LYGIS M 1:500
+0.50
+3.00
+2.00
H. MANTO GATVĖS IŠKLOTINĖ M 1:200
VGTU Architektūro fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema: Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovas Inesa Aljančovaitė - Kartanaitienė
Katedros vedėjas Dalia Dapkienė
Planšetės Nr.: 8
2017 m.

Jono kalnelis
VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema:
Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas
Vadovas
Katedros vedėjas
Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Inesa Alstraunaitė - Kurtinaitienė
Dalia Dijokienė
Planietas Nr.9
2017 m.

VGTU Architektūros fakultetas Urbanistikos katedra
MAGISTRO STUDIJŲ BAIGIAMASIS DARBAS
Tema:
Klaipėdos Atgimimo aikštės regeneracijos koncepcija
Diplomantas
Margarita Jarusevičiūtė UKAmf - 15
Vadovas
Inesa Alistratovaitė - Kurtinaitienė
Katedros vedėjas
Dalia Dyokaitė
Planšetas Nr.: 10
2017 m.

Maketų nuotraukos

